

shifting economy .brussels

SAMEN OP WEG NAAR DE ECONOMIE VAN MORGEN

GEWESTELIJKE STRATEGIE VOOR ECONOMISCHE TRANSITIE 2022 - 2030

GO4 BRUSSELS 2030

bruxelles environnement leefmilieu brussel .brussels

BRUXELLES ÉCONOMIE ET EMPLOI
BRUSSEL ECONOMIE EN WERKGELEGENHEID
SERVICE PUBLIC RÉGIONAL DE BRUXELLES
GEWESTELIJKE OVERHEIDSDIENST BRUSSEL

hub .brussels
our business is to help yours

innoviris .brussels
we fund your future

ShiftingEconomy.Brussels
Gewestelijke strategie voor economische transitie 2022-2030.
Maart 2022

INLEIDENDE OPMERKINGEN
Shifting Economy est une initiative de la Région Bruxelles-Capitale portée par Bruxelles Environnement, Bruxelles Economie-Emploi, Hub et Innoviris, en collaboration avec Brupartners, Citydev, Finance&Invest.brussels, Perspective.brussels, Port de Bruxelles, Bruxelles Mobilité, Actiris, ABP-BruxellesPropreté, Brulocalis, urban.brussels.

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER
BEE-SPRB
Pl. Saint-Lazare 2, 1035 Brussel.
Alle rechten voorbehouden. © 2022

VOOR MEER INFORMATIE
www.shiftingeconomy.brussels

OPMAAK EN DRUK
Arctik - communication for Sustainability

INHOUD

1. Edito 4

2. Samenvatting 8

3. De economische transitie 10

4. Context van het brussels hoofdstedelijk gewest 18

5. Algemeen kader van de gewestelijke strategie voor economische transitie 26

6. Economische instrumenten 34

6.1. Ontwikkeling van een gunstig ecosysteem voor ondernemerschap 35

6.2. Financiering 44

6.3. Begeleiding 49

6.4. Huisvesting voor ondernemingen 56

6.5. Duurzame, innovatieve en pro-kmo overheidopdrachten 59

6.6. Onderzoek, ontwikkeling en innovatie (OOI) en implementatie van innovatietrajecten 68

6.7. Bevordering van sociaal en democratisch ondernemercshap .. 76

7. Transversaal beleid 84

7.1. Toevang tot afvalstromen, lokale productie en logistiek 84

7.2. Handel 96

7.3. Digitalisering 103

7.4. Internationale handel 113

8. Sectorale focus 120

8.1. Good Food Strategie 120

8.2. Het hulpbronnen- en afvalbeheerplan 128

8.3. Renolution 129

8.4. Culturele en creative industrie 130

8.5. Good Move 135

8.6. Gezonheid 136

9. Governance 144

10. Voorwarden voor succes 148

11. Bijlagen 150

1. EDITO

De vele ontmoetingen met de actoren van de Brusselse economie bewijzen elke dag in welke mate deze criteria nu essentiële doelstellingen zijn, net zoals de financiële duurzaamheid van hun activiteiten.

Zich bewust van de klimatologische, ecologische, sociale, maatschappelijke ... uitdagingen, vinden steeds meer ondernemers zichzelf opnieuw uit. Ze denken na over hun manier van werken en over de impact die hun activiteiten kunnen hebben.

Van hun kant willen de burgers ook deelnemen aan de strijd tegen de klimaatopwarming. Dit is te zien aan de manier waarop ze zich verplaatsen, maar ook aan de manier waarop ze consumeren: door de voorkeur te geven aan lokale, duurzame en fairtradeproducten ...

De verschillende crisissen (op het vlak van klimaat, gezondheid, energie) die we sinds enkele jaren meemaken, zijn een echte trigger geweest. Om de uitdagingen waarvoor wij staan het hoofd te bieden, moeten wij alle hefbomen voor een heroriëntatie van onze consumptie- en productiewijzen rigoureus activeren. En we moeten ervoor zorgen dat alle bedrijven in Brussel de weg van de economische transitie volgen. Dat ze een model kiezen dat de planetaire grenzen respecteert en de sociale sokkel beschermt.

Dit model wordt samen met iedereen ontwikkeld, op een inclusieve manier, met een echte wil om het Brussels economisch ecosysteem en zijn dynamiek te versterken.

Deze koerswijziging krijgt nu vorm in de 'Shifting Economy', de Economische transitiestrategie van het Brussels Gewest. In dit document kunt u kennismaken met de vele maatregelen die voor die tilt moeten zorgen. Ongeacht de sector waarin u evolueert of wenst te evolueren, vindt u maatregelen op het gebied van financiering, ondersteuning, huisvesting ... om u te ondersteunen bij de economische transitie.

Een transitie die ook voor de Brusselse bedrijven een reële economische opportuniteit betekent. Wij zijn ervan overtuigd dat ecologische, sociale en financiële duurzaamheid hand in hand gaan.

'Shifting Economy' is ook de basistekst van een strategie die ook na deze legislatuur zal blijven bestaan en worden toegepast. De economische transitie in Brussel is nu aan de gang. Ons Gewest is de locomotief van deze beweging. Een beweging die alleen maar kan versnellen, dankzij de bijdrage van de publieke actoren, de bedrijfswereld en de burgers. Omdat de tijd dringt.

Barbara Trachte,
Staatssecretaris voor Economische Transitie

Een koolstofarme samenleving tot stand brengen, betekent niet langer fossiele brandstoffen verbruiken. Dit is een noodzaak als we de klimaatverandering - die ook ons Gewest en zijn inwoners treft - op zijn minst tot een minimum willen beperken. Maar het is ook een kans voor Brussel om meer aandacht te besteden aan milieu-, sociale en gezondheidskwesties en om Brussel gezelliger te maken.

Om dit te bereiken, weten we dat we sommige van onze gewoonten zullen moeten veranderen, of het nu gaat om alledaagse gewoonten, zoals wat we eten of hoe we onze huizen renoveren, of om onze beroepsgewoonten, waarbij milieu- en economische overwegingen maar al te vaak van elkaar worden gescheiden.

De *Shifting Economy* is de strategie die deze - noodzakelijke – verandering van gewoonten ondersteunt en begeleidt.

Het is ook een uniek proces waarbij de administraties die bevoegd zijn voor het leefmilieu en de administraties die bevoegd zijn voor de economische en financiële hefbomen nauw samenwerken met een gemeenschappelijk doel: de economische transitie. Dit samenwerken aan verandering, waaraan ook particuliere actoren deelnemen, is een belangrijk element voor het welslagen van deze strategie en de verwezenlijking van onze doelstellingen van een koolstofarme samenleving.

Het is - daar ben ik van overtuigd - een nieuwe logica waarin particuliere en openbare actoren samenwerken met als doel de grenzen van het leefmilieu en de sociale sokkel van het Gewest te respecteren.

Ten slotte smeert de *Shifting Economy* het raderwerk van andere beleidsmaatregelen van het Gewest: Renolution, Good Food, GLKE, HABP ... met als eengemaakte doelstelling een koolstofarme economie in 2050.

Het is meer dan een kans, het is een verplichting om samen een stap voorwaarts te zetten.

Alain Maron,
Brussels minister van Klimaattransitie

“Brussels is shifting” en dat slaat ook internationaal aan!

Lange tijd had Brussel internationaal een saai, grijs en bureaucratisch imago.

Maar Brussel heeft de laatste jaren grote stappen voorwaarts gezet. Onze stad evolueert in zeer positieve zin en de levenskwaliteit van de Brusselaars staat daarbij centraal. Met de Shifting Economy strategie van het Brussels Gewest nemen we opnieuw een belangrijke stap. En samen met onze administraties, met onze ondernemers, met onze artiesten en kunstenaars, met onze sporters, met onze internationale gemeenschap, … kortom met iedereen die Brussel ook in buitenland een karaktervolle smoel geeft, zullen we Brussel ook internationaal op de kaart zetten als de kosmopolitische, creatieve, ondernemende en toekomstgerichte stad die ze is. En daar zullen we ook allemaal samen de vruchten van plukken. Onze ‘human centric’ en duurzame aanpak zal leiden tot nog meer kwalitatieve investeringen, die onze economie een boost geven. We zullen nog gerichter potentiële groeimarkten kunnen identificeren en nog intensiever en kwalitatiever onze Brusselse ondernemer kunnen begeleiden op buitenlandse markten. En uiteraard zullen we al onze sterke punten ook actief communiceren in buitenland. Zo zullen we de pioniersrol van onze duurzame bouwsector benadrukken, onze audiovisuele en creatieve sector in de spotlight zetten en Brussel positioneren als Europese hotspot voor innovatieve startups.

‘Brussels is shifting’ en Brussel zal bruisen!

Pascal Smet,
staatssecretaris voor Buitenlandse Handel

2. SAMENVATTING

De meerdere crisissen die wij doormaken, vormen er het onweerlegbare bewijs voor: de huidige werking van de economie leidt tot het schaarser worden van de hulpbronnen, de uitputting van werknemers, de instabiliteit van bevoorradingsketens, de toename van ongelijkheden en de inflatie van de prijzen van fossiele brandstoffen en grondstoffen. Het huidige model is niet langer houdbaar gezien de grote klimatologische en sociale gevolgen ervan.

De economische transitie, die in Brussel 'Shifting Economy' wordt genoemd, wordt ontplooid in een strategie die gericht is op een paradigmaverschuiving om de ontwikkeling van een welvarende, lokale, duurzame en veerkrachtige economie, die tegemoetkomt aan de behoeften van de inwoners en de ondernemers, te verzekeren. Het gaat om een economie waarbij minder grondstoffen en fossiele brandstoffen worden gebruikt, werkgelegenheid wordt geboden, werknemers worden gerespecteerd, maar die ook minder afhankelijk is van de buitenwereld en van de internationale schokken.

Wat houdt de economische transitie in, en vooral, waar dient ze voor?

Context: Brussel is het **grootste economische centrum** in België. 18% van de nationale welvaart wordt in Brussel geproduceerd, terwijl 11% van de inwoners van het land er woont. Brussel vormt het voornaamste tewerkstellingsbekken van het land, maar paradoxaal genoeg is Brussel ook het gewest met de laagste tewerkstellings- en activiteitsgraad en de hoogste werkloosheidsgraad.

92% van 110.000 Brusselse economische actoren is actief in de diensteneconomie. De sectoren die het meest bijdragen aan de productie van economische rijkdom zijn de financiële sector (19%) en de overheid (13%). De secundaire industriële sector is goed voor 7,6% van de banen. De Brusselse ondernemingen tellen 36.000 vestigingseenheden.

De economische transitie kan als volgt gedefinieerd worden: de **geleidelijke transformatie van de Brusselse economische activiteiten om bij te dragen tot de lokale en globale sociale en ecologische uitdagingen** en aan de schepping en het behoud van kwaliteitsvolle jobs voor de Brusselaars. Om die transformatie mogelijk te maken, zullen de economische steunmaatregelen geheroriënteerd worden, zodat de economische activiteit opnieuw territoriaal verankerd wordt en een sociaal oogmerk heeft.

Daartoe stelt de Shifting Economy een mijlpaal, een tijdschema en een actieplan voor.

Een mijlpaal

De economie moet dus opnieuw een maatschappelijke rol krijgen. De overheid moet de ontwikkeling van een welvarende en performante economie, waarbij de limieten van de mens en de natuur worden gerespecteerd, ondersteunen. Een economie die noch de sociale limieten, noch de ecologische bovengrens overschrijdt en die ze op termijn herstelt dankzij haar vermogen tot innovatie en de circulariteit van haar acties.

België heeft zich duidelijk in die optiek aangesloten bij de duurzame-ontwikkelingsdoelstellingen (SDG's) die de Verenigde Naties hebben aangenomen en bij de European Green Deal. Het is dus aan de Brusselse regering om op het Brussels grondgebied te zorgen voor de verwezenlijking ervan.

Een tijdschema

2024: ondernemingen die al deelnemen aan de economische transitie of die een sociale en ecologische voorbeeldfunctie vervullen, zullen een verhoging van de economische steun krijgen;

2030: alle economische instrumenten van het gewest zullen geheroriënteerd worden, zodat ze gericht zijn op de steun aan ondernemingen die voor de sociale en ecologische voorbeeldigheid hebben gekozen;

2050: koolstofneutraliteit van de economische activiteiten zal bereikt worden.

Concreet: wat zijn de maatregelen van de Shifting Economy?

Sommige economische en financiële instrumenten van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest werden al met het oog op de transitie omgevormd. Het gaat bijvoorbeeld over de herkapitalisatie van finance&invest.brussels (verdrievoudiging de financiële draagkracht ervan), waardoor ondernemingen in transitie makkelijker gefinancierd kunnen worden. Verder is er ook de goedkeuring van het nieuw Gewestelijk Innovatieplan (GIP), waarin de strategische innovatiedomeinen (SID's) worden vastgesteld en bijna 400 miljoen euro aan financiële middelen wordt gestructureerd die in de periode van 2021 tot 2027 ingezet kunnen worden, en de lancering van Renolution, een alliantie van de openbare en privésector om de doelstelling van de verdrievoudiging van de renovatiegraad van de Brusselse gebouwen te bereiken.

Vandaag heeft het Brussels gewest samen met de sociale partners en economische actoren meer dan 200 acties bepaald voor de verwezenlijking van deze transitie. Die acties moeten worden uitgevoerd bij:

1. De economische instrumenten van het gewest (zoals bijvoorbeeld de financiering, de begeleiding ...)
2. Het transversale beleid (zoals lokale en internationale handel, digitalisering ...)
3. (De specifieke sectoren (beheer van de CCI-middelen, mobiliteit ...)

De toegang tot de openbare financiering zal dus op termijn afhangen van de voorbeeldigheid van projecten of economische bedrijfsmodellen op sociaal en ecologisch vlak.

De talrijke maatregelen van deze strategie van de Brusselse economische, politieke en administratieve actoren zullen soepel gecoördineerd moeten worden. Bij de Shifting Economy wordt in die zin een beleidskader ontwikkeld waarin die actoren zich achter die gedeelde doelstellingen zullen scharen. Er zullen economische en ook werkgelegenheidsindicatoren voor Brusselaars worden vastgelegd om de strategie te controleren, te beoordelen en, indien nodig, bij te sturen.

De strategie Shifting Economy wordt aangestuurd door **4 administraties** (Leefmilieu Brussel, Brussel Economie en Werkgelegenheid, Hub.brussels, Innoviris), in samenwerking met andere publieke actoren die onmisbaar zijn voor de uitvoering, zoals Finance&Invest.brussels, Citydev, de Haven van Brussel, Brussel Mobiliteit, Perspective.brussels, Net Brussel, Actiris, view.brussels, de gemeenten ...

3. DE ECONOMISCHE TRANSITIE

Koolstofneutraliteit tegen 2050. Relocalisatie van de economische activiteiten. Behoud en ontwikkeling van kwaliteitsvolle jobs. Vermindering van ongelijkheid. Brussel staat voor grote uitdagingen op het vlak van milieu, maatschappij en tewerkstelling.

Er is daarbij een essentiële rol weggelegd voor de economische actoren van ons Gewest, die innoveren, die banden smeden tussen inwoners, die waarde en werkgelegenheid creëren. Dit economisch weefsel staat in het middelpunt van de maatschappelijke uitdagingen van deze eeuw. Want deze economische activiteit is ook een vector van oplossingen en innovatie.

De entiteiten die deel uitmaken van dit economische weefsel, met de ondernemingen op kop, zijn actoren van verandering. Van transitie. Zij creëren banden tussen de inwoners en dragen bij tot de uitstraling van Brussel.

De uitdagingen op sociaal en milieuvlak vormen kansen voor ondernemingen, coöperaties en verenigingen. De transitie naar een koolstofarme, meer inclusieve economie is niet onderhandelbaar. Ze is een must. Het Gewest heeft de taak om hen daarop voor te bereiden en te helpen.

Op de arbeidsmarkt speelt de economie een cruciale rol om de Brusselaars aan het werk te krijgen. De economie kan niet los worden gezien van een samenleving die voldoende kwaliteitsvolle jobs schept. In het kader van het Actieplan voor de Europese pijler van sociale rechten heeft België zich ertoe verbonden om tegen 2030 een ambitieuze doelstelling van 80% arbeidsparticipatie voor mensen tussen 20 en 64 jaar te bereiken. De Brusselse regering heeft zich ertoe verbonden om bij te dragen tot het bereiken van deze arbeidsparticipatie van 80% op Belgisch niveau tegen 2030 door al haar bevoegdheden te mobiliseren.

Gezien het specifieke karakter van het Brusselse Gewest op het gebied van werkloosheid en werkgelegenheid is het van belang dat alle effectieve hefbomen worden ingezet om deze doelstelling te verwezenlijken. Het voorgestelde actieplan in deze strategie zal dan ook bijdragen tot de verwezenlijking van deze doelstelling en dat zal een belangrijke indicator zijn voor het welslagen ervan.

Deze grote uitdagingen van onze samenleving zijn verankerd in het Akkoord van Parijs en in tal van internationale teksten. Hun doelstellingen vormen onze leidraad en nopen ons tot ingrijpende veranderingen in de manier waarop wij produceren, consumeren en ons verplaatsen in de stad. De drastische vermindering van de uitstoot van broeikasgassen is niet langer een utopie. Tegen 2050 zal onze samenleving koolstofneutraal zijn. De Europese Unie heeft zich hiertoe verbonden. En Brussel sluit zich aan bij deze wereldwijde beweging.

Dit is een zeer tastbare horizon, een kompas, een gemeenschappelijk doel. Dit streven vereist dat de hele samenleving zich inzet voor dit gedeelde doel. De omslag naar deze nieuwe horizon zal gepaard gaan met ingrijpende veranderingen in sleutelsectoren, die vaak energie-intensief zijn, zoals de bouw, de logistiek en de levensmiddelenindustrie. In deze sectoren zullen de winsten – maar ook de veranderingen – het grootst zijn.

Deze snelle en radicale evoluties moeten door de overheid worden gestimuleerd. Het Brussels Gewest moet een traject uitstippelen en de transitie naar deze dwingende doelstelling – koolstofneutraliteit – begeleiden, aanmoedigen en versterken. Dit doel kan niet worden bereikt zonder de ondernemingen, die de drijvende kracht zijn van de economische transitie. De ondernemingen hebben er ook alles bij te winnen: welvaart, veerkracht en concurrentievermogen.

Naast de uitdagingen op milieuvlak worden ons Gewest en zijn inwoners hard getroffen door de gezondheidscrisis en sociaaleconomische crisis. Ze wijzen op de groeiende kansarmoede die grote

delen van Brussel verzwakt. De sociale problemen worden steeds schrijnender. Het aantal burgers dat wordt uitgesloten van de maatschappij neemt toe, waardoor het sociale weefsel wordt aangetast en het samenleven wordt uitgehold.

Deze sociale uitdagingen vereisen meer dan ooit een proactief optreden van de overheid. Het recht op een degelijke levensstandaard en kwaliteitsvol werk moet opnieuw worden bekrachtigd als een vanzelfsprekendheid. De toegang tot basisproducten en -diensten voor iedereen zal de kern van ons beleid vormen. De toegang tot water, voedsel van goede kwaliteit, degelijke huisvesting, gezondheidszorg en onderwijs is nog steeds ontoereikend, ongelijk verdeeld over het grondgebied en tussen de verschillende lagen van de bevolking. In deze context, waarin steeds meer Brusselaars in de marge van de samenleving leven, is het van essentieel belang dat we werken aan een meer inclusief gewest, dat kwaliteitsvolle jobs biedt aan de Brusselaars, waarin iedereen een plaats heeft. Ook hier, in deze positieve en emanciperende visie, is een essentiële rol weggelegd voor de economische actoren, aangezien zij de voornaamste scheppers van werkgelegenheid zijn.

Geconfronteerd met dergelijke bevindingen neemt de regering haar verantwoordelijkheid op. We leven echter niet in een tijd van overvloed. De overheidsfinanciën zijn beperkt. We moeten ons dus concentreren op prioritaire en duidelijk aanwijsbare doelstellingen, die een duidelijke koers op middellange (2030) en lange termijn (2050) bieden aan de economische actoren. Zonder uitstel.

Dit is de basis van de doelstelling voor 2030 van de Go4Brussels-strategie, die een eerste stap zet in de transitie van Brussel. Het Gewest zal de economische transitie centraal stellen in zijn beleid en zal geleidelijk zijn middelen heroriënteren naar ondernemingen die een milieuvriendelijke en sociaal verantwoorde aanpak hanteren. De uitgesproken ambitie van deze dubbele – ecologische en solidaire – transitie is dat Brussel zich in de voorhoede plaatst dankzij onderzoek en innovatie, de lokale verankering van de economische activiteit, de ontwikkeling van kwaliteitsvolle, niet-verplaatsbare jobs en het aanbod van kwaliteitsvolle, lokale goederen en diensten. Deze ambitie moet de Brusselse ondernemingen ook in staat stellen nieuwe markten te veroveren en een voortrekkersrol te spelen in de economische transitie waar heel Europa vroeg of laat naartoe zal gaan. Dit concurrentievoordeel zal Brussel op de kaart van de buitenlandse markten zetten en de buitenlandse investeringen in de hoofdstad aanmoedigen, naar het voorbeeld van de 'Passief 2015'-ambitie en het flankerende beleid, waarmee de bouwsector zich gunstig kon positioneren op de internationale markten.

De instrumenten van het Brusselse economische beleid zullen dus, om ze beter te ondersteunen, worden geconcentreerd op de actoren die deel uitmaken van deze ambitieuze aanpak op sociaal en milieugebied en op het vlak van de werkgelegenheid voor de Brusselaars.

Visie voor 2030

2030, Brussel. De economische, sociale en milieutransitie is een realiteit. Het Brussels Gewest heeft van deze rechtvaardige transitie steeds een prioriteit gemaakt. Brussel is aan het veranderen. Ondernemingen en overheidsdiensten zijn begonnen met hun transitie ten voordele van Brussel en zijn burgers.

De economische activiteiten dragen bij tot de klimaatdoelstellingen en de instandhouding van de natuurlijke ecosystemen en creëren kwaliteitsvolle jobs voor de Brusselaars. Sommige economische actoren dragen zelfs bij tot hun regeneratie en plukken daar de vruchten van. Ondernemingen bieden duurzame goederen en diensten aan, die lokaal worden geproduceerd of ontworpen, terwijl ze kwaliteitsvolle jobs creëren binnen een model dat de

rechten van werknemers en het gebruik van natuurlijke hulpbronnen respecteert.

De innovaties die in Brussel ontstaan, verspreiden zich over de hele wereld en inspireren andere Europese en zelfs internationale steden en regio's. Het zijn immers deze innoverende actoren die bijdragen tot de internationale uitstraling van Brussel. De economische actoren publiceren nu naast hun boekhouding ook gedetailleerde niet-financiële informatie en sociale en milieuverslagen. De overheidsopdrachten hebben natuurlijk gelijke tred gehouden. Zij zijn resoluut duurzaam en innovatief, bevatten sociale, milieu- en ethische clausules en zijn afgestemd op het plaatselijke economische weefsel. Ze stimuleren de ontwikkeling van economische activiteiten die het milieu respecteren, op de lange termijn gericht zijn en kwaliteitsvolle jobs creëren in Brussel.

Overheidsinvesteringen zijn nu gericht op bedrijven die deel uitmaken van deze duurzame aanpak. Dit financiële hefboomeffect versterkt de dynamiek van de ontwikkeling van niet-vervuilende of zelfs regeneratieve industrieën en technieken die kwaliteitsvolle jobs scheppen.

Sinds enkele jaren kennen duurzame economische modellen een spectaculaire groei en ze ontluiken in een hoog tempo. Hernieuwbare energie neemt een hoge vlucht. Het aandeel daarvan in de Belgische energiemix groeit gestaag. De hergebruik-economie bloeit en groeit uit tot de norm. De recyclage van afval wordt geperfectioneerd. Op de achtergrond worden de middelen op een gerichte en zuinige manier gebruikt.

De toegang tot overheidsfinanciering hangt nu af van de voorbeeldigheid op sociaal en milieuvlak van de economische modellen van de ondernemingen, die in wezen levensvatbaar (financieel autonoom) zijn. Zij worden individueel ondersteund door de overheid om dit te bereiken.

3.1. EEN REFERENTIEKADER

De economische transitie is een mondiaal vraagstuk dat ook op lokaal niveau speelt. De omzetting in de Brusselse realiteit moet collectief worden bepaald, aan de hand van een ambitieus referentiekader dat is opgebouwd rond drie grote actiebeginselen:

- In de eerste plaats moet de reikwijdte van het overheidsoptreden worden afgebakend. Dit betekent dat een sociale bodem – d.w.z. levensomstandigheden en toegang tot goederen en diensten die het individu in staat stellen zich te ontplooien – en een milieuplafond – de maximumgrenzen voor het gebruik van hulpbronnen en negatieve effecten op het milieu, waarvan niet mag worden afgeweken – moeten worden vastgesteld;
- De economische, sociale, milieu- en werkgelegenheidsaspecten zijn met elkaar verweven. Zij worden gelijktijdig behandeld en vormen een geheel, als een symbiose van deze vier elementen. Elk deel is onlosmakelijk verbonden met het andere.
- Daartoe zullen nieuwe instrumenten voor het overheidsbeleid moeten worden ontwikkeld. De oude moeten worden getransformeerd en geheroriënteerd.

Deze grote actiebeginselen zijn geïnspireerd op een reeks internationale initiatieven en instrumenten, waarvan sommige door de Europese Unie worden toegepast in haar 'Fit for 55'-wetgevingspakket, een belangrijk onderdeel van de Europese Green Deal.

3.1.1. Sustainable Development Goals

169 doelen. 17 doelstellingen. 5 grote thema's. De Sustainable Development Goals (SDG) die door de Verenigde Naties zijn aangenomen, zetten de koers uit voor 2030. Menselijkheid, de planeet, welvaart, vrede en partnerschappen zijn de fundamenten van deze agenda die de internationale gemeenschap moet leiden. De SDG's zijn een gemeenschappelijke referentie voor de lidstaten van de VN. Ze wijzen de weg naar de toekomst en bestrijken de economische, sociale en milieuaspecten. Ze kunnen derhalve dienen als een algemeen en samenhangend kader voor de Gewestelijke strategie voor economische transitie. Ze geven aan welke middelen en actoren ingezet moeten worden om deze doelstellingen op gewestelijk niveau te verwezenlijken.

De doelstellingen van de GSET komen dus overeen met de SDG's. Men kan zelfs zeggen dat de GSET deze doelstellingen omzet naar de Brusselse context. De verwachte effecten en de vastgestelde maatregelen en acties vallen binnen het kader van de GSET. Met deze strategie wil het Brussels Hoofdstedelijk Gewest bijdragen tot de verbetering van de gewestelijke en federale balans op dit gebied.

Dit referentiekader maakt het dus mogelijk om economische dynamiek te koppelen aan sociale rechtvaardigheid en milieubescherming, en om de ontplooiing van de burgers te bevorderen.. Met deze aanpak blijft onze economie binnen de grenzen die het kwetsbare en danig op de proef gestelde evenwicht van onze planeet niet verstoren.

1 GEEN ARMOEDE
2 GEEN HONGER
3 GOEDE GEZONDHEID EN WELZIJN
4 KWALITEITS-ONDERWIJS
5 GENDER-GELIJKHEID
6 SCHOON WATER EN SANITAIR
7 BETAALBARE EN DUURZAME ENERGIE
8 EERLIJK WERK EN ECONOMISCHE GROEI
9 INDUSTRIE, INNOVATIE EN INFRASTRUCTUUR
10 ONGELIJKHEID VERMINDEREN
11 DUURZAME STEDEN EN GEMEENSCHAPPEN
12 VERANTWOORDE CONSUMPTIE EN PRODUCTIE
13 KLIMAATACTIE
14 LEVEN IN HET WATER
15 LEVEN OP HET LAND
16 VREDE, VEILIGHEID EN STERKE PUBLIEKE DIENSTEN
17 PARTNERSCHAPON OM DOELSTELLINGEN TE BEREIKEN
DUURZAME ONTWIKKELINGS DOELSTELLINGEN

De prestaties van onze economie en van onze regering zullen worden beoordeeld aan de hand van indicatoren die een aanvulling vormen op het Bruto Binnenlands Product (BBP) alleen. Ze zullen het mogelijk maken de evolutie van ons economisch model nauwkeurig te documenteren en te controleren, met name in het licht van de duurzame ontwikkelingsdoelstellingen. Deze nieuwe instrumenten, die nog moeten worden uitgevonden, zullen als kompas en leidraad dienen bij de ontwikkeling van overheidsbeleid dat is afgestemd op de nieuwe uitdagingen op sociaal, milieu- en werkgelegenheidsvlak. De gegevens van deze nieuwe soorten indicatoren zullen een aanvulling vormen op de traditionele macro-economische indicatoren. Zij zullen het mogelijk maken om het 'beter-zijn' van de Brusselaars en van Brussel te meten.

De Brusselaars zullen zelf als eersten worden getroffen door deze paradigmashift. Daarom worden inspraakprocessen ontwikkeld waarmee de inwoners van het Gewest deze ingrijpende veranderingen kunnen incorporeren, bediscussiëren en becommentariëren.

3.1.2. Europese taxonomie

Binnen Europa is de 'groene taxonomie' een van de instrumenten die de Europese Commissie heeft voorgesteld om de doelstellingen van de Green Deal inzake broeikasgasvermindering te bereiken. Het is een systeem om economische activiteiten als duurzaam te classificeren. Hoewel de Europese taxonomie onvolmaakt en omstreden is, moet deze een belangrijke rol spelen bij het kanaliseren van investeringen naar economische activiteiten die als 'groen' worden beschouwd of bijdragen tot duurzaamheidsdoelstellingen. In dit opzicht is deze ook een van de referentiekaders van de GSET.

De Europese taxonomie is tot stand gekomen met de steun van wetenschappelijke deskundigen. De nauwkeurige definities van groene economische activiteiten moeten ondernemingen, investeerders en beleidsmakers ervoor behoeden om in de val van 'greenwashing' te trappen. Het classificatiesysteem moet investeerders zekerheid en bescherming bieden. Dankzij de nauwkeurige en becijferde beschrijvingen in de taxonomie weten ondernemingen vanaf welke drempel (bv. van CO2-uitstoot) hun activiteiten als voorbeeldig worden beschouwd. Bovendien zullen de economische actoren moeten bekendmaken welk percentage van hun activiteiten daadwerkelijk aan deze duurzaamheidsdoelstellingen wordt besteed, waardoor het economisch systeem transparanter wordt.

De taxonomie zal de marktversnippering verminderen, duidelijkheid scheppen in de financiële wereld en investeringen kanaliseren naar gebieden waar zij het hardst nodig zijn om de transitie te verzekeren.

De 'Taxonomieverordening' is op 12 juli 2020 in werking getreden. Volgens deze verordening wordt een economische activiteit als duurzaam beschouwd indien die economische activiteit:

- substantieel bijdraagt aan een of meer van de in artikel 9 genoemde milieudoelstellingen (zie hieronder);
- geen significante schade toebrengt aan een van de milieudoelstellingen.

De 6 milieudoelstellingen van artikel 9 zijn als volgt:[1]

- mitigatie van de klimaatverandering;
- aanpassing aan de klimaatverandering;
- het duurzame gebruik en de bescherming van aquatische en mariene hulpbronnen;
- de transitie naar een circulaire economie;
- preventie en vermindering van verontreiniging;
- de bescherming en het herstel van biodiversiteit en ecosystemen.

3.2. DEFINITIE EN DOELSTELLINGEN VAN DE ECONOMISCHE TRANSITIE

3.2.1. Definitie

De economische transitie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest kan worden gedefinieerd als[2] **de geleidelijke transformatie in brede zin (van de invoering van milieubeheer tot fundamentele veranderingen in het businessmodel) van de Brusselse economische activiteiten – met inbegrip van Brusselse onderaannemers en leveranciers – om bij te dragen aan lokale en globale sociale en ecologische uitdagingen, evenals het creëren en behouden van kwaliteitsvolle jobs voor de Brusselaars. Om deze transformatie mogelijk te maken, zal de economische ondersteuning (begeleiding, financiering, huisvesting, openbare orde, enz.) worden geheroriënteerd, zodat de economische activiteit opnieuw territoriaal wordt verankerd en een maatschappelijk doel heeft.**

3.2.2. Draagwijdte

De definitie en doelstellingen van de economische transitie zijn erop gericht de Brusselse economie te transformeren zodat deze tegen 2050 koolstofvrij, regeneratief, circulair, sociaal, democratisch en digitaal is en bijdraagt tot de werkgelegenheid van de Brusselaars. Het Gewest wil alle economische instrumenten van het Gewest mobiliseren om alle economische actoren in deze context te ondersteunen.

Onder een economische actor moet worden verstaan 'elke entiteit, ongeacht haar rechtsvorm, die een economische activiteit uitoefent'. Met name entiteiten die op individuele of familiale basis een ambachtelijke activiteit of andere activiteiten uitoefenen, personenvennootschappen of verenigingen die regelmatig een economische activiteit uitoefenen, worden als zodanig beschouwd.[3]

Deze Europese definitie van de onderneming omvat alle economische actoren, zoals starters, zelfstandigen, vzw's, zko's, kmo's en grote ondernemingen.

3.2.3. Doelstellingen

De economische transitie heeft verschillende cumulatieve doelstellingen:

1. **Creëren van nieuwe economische opportuniteiten** voor ondernemers die actief zijn in het Brussels Gewest en zorgen voor de economische welvaart van het Gewest en het scheppen van werkgelegenheid.
2. **Behoud van natuurlijk kapitaal, lokaal en wereldwijd**. Dit betekent het co-construeren van een economie die steeds soberder is in het gebruik van natuurlijke hulpbronnen, die circulair en koolstofvrij wordt om de wereldwijde klimaatuitdagingen aan te gaan. Uiteindelijk zal deze regeneratief worden.
3. **Behoud van mensen**, door het bevorderen van het creëren en behouden van kwaliteitsvolle jobs voor de Brusselaars, een eerlijke en rechtvaardige verdeling van economische voordelen, inclusie en participatief bestuur in het bedrijfsleven[4].

Inspelen op de vitale functies van het grondgebied en de materiële behoeften van de Brusselaars door een lokale economie te ontwikkelen, die sterk staat in de profit- en non-profitsectoren, met een grotere autonomie en open naar de wereld, die buitenlandse investeerders aantrekt, die de expertise van de Brusselse ondernemingen en de export van diensten en kennis in de verf zet, waardoor de impacteconomie zich kan verspreiden naar andere gebieden en die, ten slotte, verbonden is met haar hinterland en haar grootstedelijke dimensie.

Deze doelstellingen zijn cumulatief op macro-economisch niveau. Op het niveau van een onderneming gaat het om het toepassen van het 'Do Not Significant Harm' (DNSH) principe, dat stelt dat een milieuvervuilende onderneming op zijn minst moet aantonen dat zij geen negatieve impact heeft op sociale aspecten en dat zij bijdraagt tot het behouden of creëren van jobs voor de Brusselaars. Omgekeerd, als een onderneming voorbeeldig is op sociaal vlak (werkgelegenheidsgraad, governance, enz.), moet zij op zijn minst aantonen dat zij geen noemenswaardige negatieve impact heeft op het milieu.

Om deze doelen te bereiken, moet de transitie de volgende kenmerken hebben:

1. **Economisch**, met name door de hefboomwerking van de economische instrumenten waarover de overheid beschikt en door haar aankopen. De economische transitie zal een aanpak zijn die wordt geïnitieerd en ondersteund door overheidsinstanties, economische actoren (profit en non-profit, publiek en privé) en academische actoren.
2. Ondersteunend en **progressief** via de instrumenten van de overheid en inclusief om alle structuren te ondersteunen die deel uit (willen) maken van dit pad. De transitie zal rekening houden met de economische moeilijkheden als gevolg van de COVID19-crisis en zal het mogelijk maken de economische dynamiek en de relance structureel te integreren in een transitiebeleid.
3. **Systemisch**, in die zin dat de transitie zal zorgen voor de deelname van zoveel mogelijk economische en niet-economische actoren, waaronder verenigingen, gemeenschappen, burgers, werknemers, consumenten en de organisaties die hen vertegenwoordigen door middel van bewustmakings-, ondersteunings-, co-constructie- en evaluatieprocessen.
4. Waakzaam voor de complementariteit tussen de acties van publieke actoren en de instrumenten die die de particuliere sector ontwikkelt.
5. **Innovatief**, door onderzoek, ontwikkeling en innovatie (OOI) te stimuleren en door intelligente en verantwoorde digitalisering te ondersteunen, met name in termen van energie-impact en het gebruik van natuurlijke hulpbronnen.
6. **Sociaal**, om een rechtvaardige en inclusieve samenleving te bevorderen en een economisch model dat geen ongelijkheden genereert.
7. **Bijdragen** tot het behoud of de creatie van werkgelegenheid voor de Brusselaars, teneinde de werkgelegenheidsdoelstellingen te bereiken waaraan het Gewest moet voldoen.
8. **Meetbaar**, in die zin dat de transitie zal worden onderworpen aan regelmatige tussentijdse evaluaties op basis van een tijdschema en aan indicatoren die tijdens het proces in nauwe samenwerking met de sociale partners van Brupartners moeten worden vastgesteld. De evaluatie moet na 2030 worden voortgezet.

Deze definitie, waarvan de volledige versie zich in de bijlagen bevindt, is het resultaat van een werk dat is geco-construeerd met alle piloten van de thema's die de GSET en de sociale partners van Brupartners hebben behandeld.

3.3. CRITERIA VOOR ECOLOGISCHE EN SOCIALE VOORBEELDIGHEID

De hoeksteen van de economische transitie is de ecologische en sociale voorbeeldfunctie. Dit begrip zal van cruciaal belang zijn voor de ontwikkeling van de gewestelijke strategie, aangezien deze criteria de basis van onze strategie vormen. De voorbeeldfunctie is gedefinieerd aan de hand van het hierboven beschreven referentiekader. De criteria bieden een zicht op de vier doelstellingen van de strategie waarop die is gebaseerd.

Een **economische actor is voorbeeldig op milieugebied**[5] wanneer hij op aanzienlijke wijze bijdraagt aan ten minste een van de volgende doelstellingen:

1. rationeler gebruik van hulpbronnen, met name door recycling, de praktijk van de circulaire economie of de verbetering van de energieprestaties, met inbegrip van koolstofneutraliteit;
2. verbetering van de milieueffecten, met name met betrekking tot vervuilende emissies, mobiliteit, biodiversiteit en ecosystemen;
3. aanpassing aan klimaatverandering.

Deze definitie is relevant omdat zij van toepassing is op verschillende actoren met verschillende ambitieniveaus, afhankelijk van hun soort activiteit. Ze kan dus betrekking hebben op de diepgaande transformatie van de *core business* van ondernemingen door het hanteren van volledig innovatieve economische modellen, maar ook op het milieubeheer voor ondernemingen die door hun activiteit niet aan dit soort eisen kunnen voldoen.

Een **economische actor is voorbeeldig op sociaal vlak** wanneer hij een belangrijke bijdrage levert aan een van de volgende doelstellingen:

1. een toereikende levensstandaard voor categorieën van mensen die kwetsbaarder zijn of speciale behoeften hebben, waaronder:
   - verbetering van de toegang tot producten en diensten die voorzien in de basisbehoeften van de mens, zoals water – met name door een

beter afvalwaterbeheer – voedsel, huisvesting, gezondheidszorg en zorg op het werk, onderwijs en beroepsopleiding;

- financiële insluiting en betere toegang tot economische basisinfrastructuur. Deze omvatten onder meer duurzaam vervoer, internet, telecommunicatie en elektriciteit;

2. de ontwikkeling en het behoud kwalitatieve jobs[6];
3. de ontwikkeling van sociaal en democratisch ondernemerschap;
4. bouwen aan een meer inclusieve samenleving.

De criteria voor het bepalen van de voorbeeldfunctie van de economische actoren zullen – in het kader van gedeelde prioriteiten – worden vastgesteld in overleg met de sociale gesprekspartners (zie onder meer het hoofdstuk over financiering), zoals reeds is gebleken uit het advies van Brupartners over het voorontwerp van de verordening betreffende de mobilisatie van het spaargeld van de burgers.

Om als voorbeeldig te worden beschouwd, moet een economische actor een aanzienlijke bijdrage leveren aan een of meer van deze doelstellingen. Tegelijkertijd kan deze geen van de andere doelstellingen ernstig schaden. Zo moet een economische actor die bijdraagt aan een of meer van de bovengenoemde milieudoelstellingen aantonen dat hij de sociale doelstellingen (ook op het gebied van werkgelegenheid) niet schaadt.

3.4. BIJDRAGE TOT HET BEHOUD EN DE CREATIE VAN JOBS VOOR DE BRUSSELAARS

Deze strategie ligt volledig in de lijn van de gewestelijke doelstellingen om de arbeidsparticipatie te verhogen, de werkloosheid terug te dringen en de vaardigheden van de Brusselaars te ontwikkelen.

Zo heeft België zich in het kader van het Actieplan voor de Europese pijler van sociale rechten ten doel gesteld dat tegen 2030 minstens 80% van de mensen tussen 20 en 64 jaar een job moet hebben. Deze nationale doelstelling vereist de volledige bijdrage van het Brussels Gewest en de bepaling van een strategie onder leiding van de minister van Werkgelegenheid, in overleg met de bevoegde ministers van de Brusselse regering.

De bijdrage van de GSET aan deze ambitieuze doelstelling voor de duurzame werkgelegenheid van de Brusselaars versterkt de synergie tussen de gewestelijke beleidsmaatregelen die hierop gericht zijn. De GSET zal worden geëvalueerd vanuit het perspectief van behoud en de creatie van kwaliteitsvolle jobs voor de Brusselaars. Deze evaluatie zal regelmatig worden opgevolgd, zoals geldt voor de GSET in zijn geheel. Dit gebeurt via de geplande monitoring door de stuurgroep en via de specifieke steun van view.brussels voor het onderdeel werkgelegenheid.

De GSET zal niet alleen bijdragen aan het creëren van jobs voor de Brusselaars, maar ook aan het behoud van de huidige arbeidsplaatsen, zodat de inschakeling van Brusselaars en in het bijzonder de meest van de arbeidsmarkt verwijderde doelgroepen een boost krijgt. Ook het belang van de ontwikkeling van vaardigheden – en in het bijzonder van duurzame vaardigheden – voor de Brusselse werknemers zal volledig worden geïntegreerd in de GSET. De kwalificatie- en werkgelegenheidsstrategie van de minister van Tewerkstelling en Opleiding zal zorgen voor een goede afstemming van de prospectieve monitoring van arbeidsbehoeften met de Brusselse overheidsdiensten voor werkgelegenheid en opleiding.

Bovendien moeten de ondernemingen niet alleen de werkgelegenheid versterken, maar ook de toegang van Brusselaars tot deze arbeidsplaatsen, ook als ze ver verwijderd zijn van de arbeidsmarkt. De Gewestelijke Dienst voor Arbeidsvoorziening, Actiris, zal fungeren als regionaal aanspreekpunt en zijn deskundigheid aanbieden aan de belanghebbenden.

Ten slotte krijgen ook de opleidings- en herscholingstrajecten van werknemers een plaats binnen de GSET, door de ondernemingen onder leiding van de minister van Werkgelegenheid en Opleiding erbij te betrekken. Het effect op het creëren van jobs en de ontwikkeling van duurzame vaardigheden zal regelmatig worden geëvalueerd. De stuurgroep met view.brussels zal hiervoor instaan. Op basis hiervan zal een analyseschema worden ontwikkeld en voorgesteld aan de Brusselse private, publieke en non-profit sociaaleconomische actoren.

4. CONTEXT VAN HET BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST

Brussel is een dichtbevolkt, kosmopolitisch, jong en dynamisch gewest. De 19 gemeenten tellen meer dan 1,2 miljoen inwoners verspreid over 161 km².

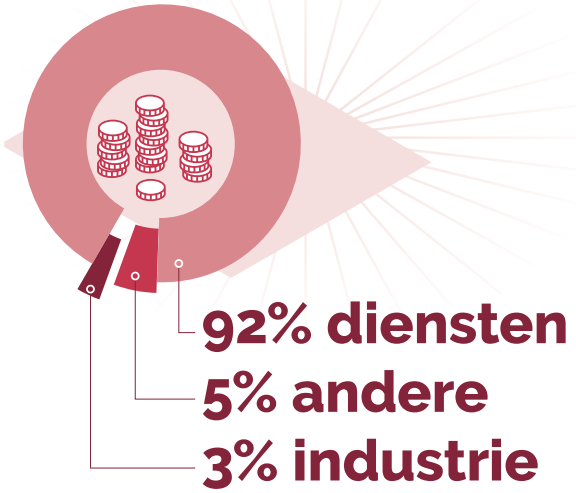
In 20 jaar tijd is Brussel in een gestaag tempo gegroeid en heeft het veel nieuwe inwoners aangetrokken. De bevolking van het gewest is de laatste twintig jaar met 27% gegroeid, waaronder ongeveer 250.000 nieuwe Brusselaars. De laatste tijd is deze demografische groei aanzienlijk vertraagd. Tegen 2040 zal Brussel naar verwachting slechts 50.000 extra inwoners tellen. Toch blijft de hoofdstad een van de meest kosmopolitische en multiculturele steden ter wereld, met 180 nationaliteiten en 35% niet-Belgische burgers onder haar inwoners. Brussel is dus een smeltkroes, maar ook een jonge stad: 23% van de inwoners is jonger dan 18 jaar.

Tussen 2008 en 2020 was er, ondanks de sterke bevolkingsaangroei, een negatief intern migratiesaldo van 180.448 Brusselaars, die naar het Vlaams en Waals Gewest[1] verhuisden. Dit is geen nieuwe tendens. Ze kent een versnelling sinds het begin van de 21ste eeuw. Een analyse van het BISA uit 2016 toont aan dat de helft van de Brusselse bevolking in 2003 nog niet in het Brusselse Gewest woonde...[2]

Gezien het Brussels Hoofdstedelijk Gewest gelijktijdig ook een gefedereerde eenheid is, stelt dit fenomeen het Gewest voor de nodige uitdagingen. Enerzijds draagt het Brussels Gewest via haar economische aantrekkingskracht fors bij aan de welvaart van de andere twee gewesten - en met name de ruimere Brusselse Metropolitane regio. Maar anderzijds zorgt dit fenomeen ook voor de voortdurende uitdaging om de fiscale en budgettaire capaciteit van het Gewest te handhaven.

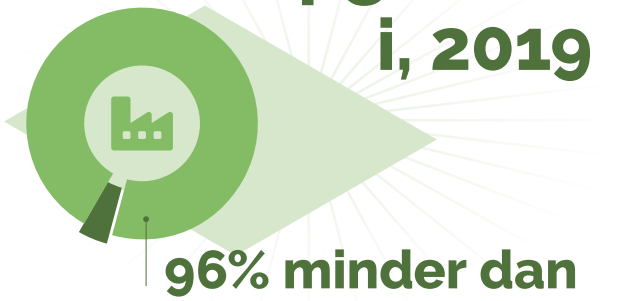

84 MILJARD EURO BBP

2018 / INR

110 825 ONDERNEMINGEN 12 241 opgericht i, 2019

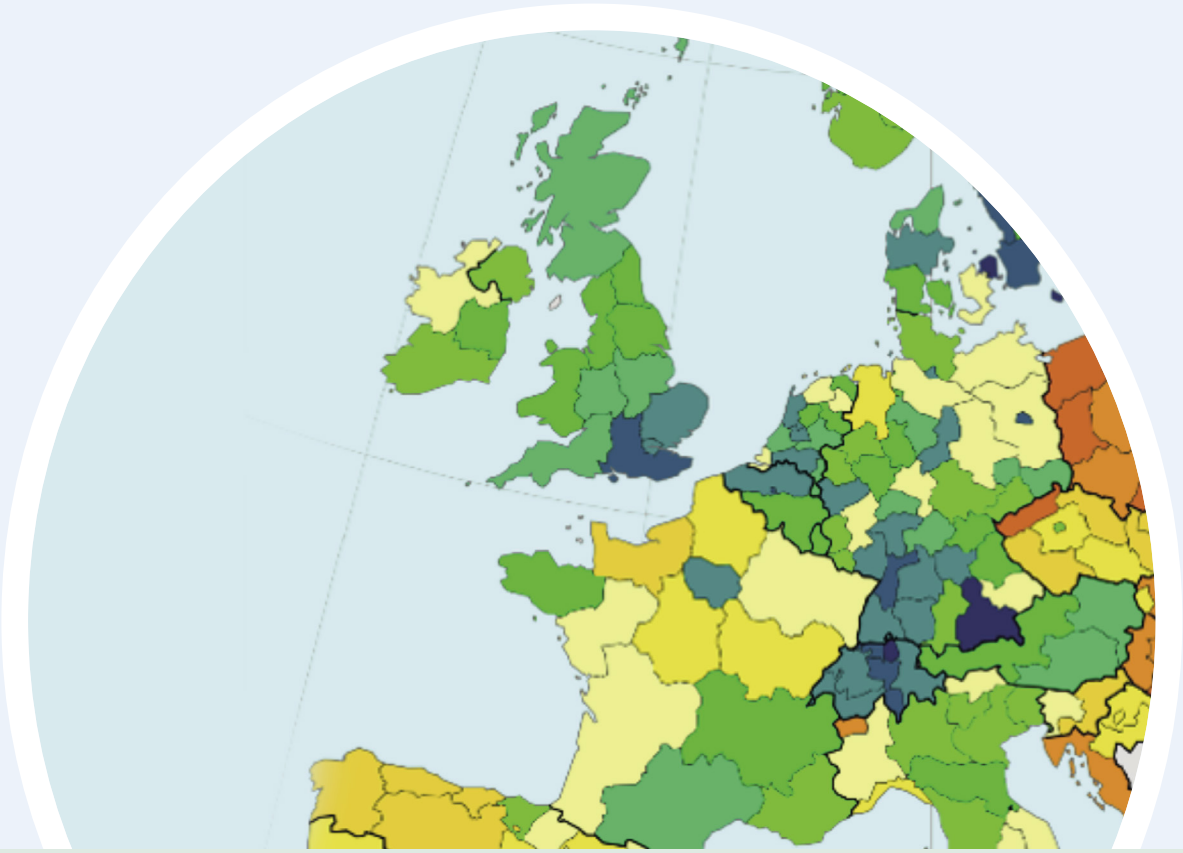
2019 / Statbel

Brussel is een paradox. Aan de ene kant is het de regio met het hoogste armoedepercentage van het land. Anderzijds is onze regio **het grootste economische centrum** van België. 18% van de nationale rijkdom wordt in Brussel geproduceerd, terwijl 11% van de inwoners van het land er woont.

Het Brussels Gewest is het belangrijkste werkgelegenheidsgebied van het land, maar ook het gewest met de laagste werkgelegenheidsgraad (56,9% in 2019 tegenover een nationaal gemiddelde van 1,8%) en de laagste activiteitsgraad (65,2% in 2019 tegenover een nationaal gemiddelde van 69%), maar ook met de hoogste werkloosheidsgraad (12,7% in 2019 tegenover een nationaal gemiddelde van 5,4%).

De aanwezigheid van **talrijke** Brusselse, Belgische, Europese en internationale instellingen verbindt Brussel met de wereld en maakt van dit stadsgewest een economische aantrekkingspool die voor veel werkgelegenheid zorgt. Veel ondernemingen zijn op deze grote administraties georiënteerd. Het economisch weefsel van Brussel bestaat uit een enorme diversiteit aan actoren, voornamelijk kmo's.

92% van de 110.000 economische Brusselse actoren is actief in de diensteneconomie. De sectoren die het meest bijdragen aan het creëren van economische welvaart zijn de financiële sector (19%) en de overheid (13%). De secundaire industriële sector is goed voor 7,6% van de werkgelegenheid. Brusselse ondernemingen hebben 36.000 vestigingseenheden.

EMERGING INNOVATOR -
EMERGING INNOVATOR
EMERGING INNOVATOR +
MODERATE INNOVATOR -
MODERATE INNOVATOR
MODERATE INNOVATOR +
STRONG INNOVATOR -
STRONG INNOVATOR
STRONG INNOVATOR +
INNOVATION LEADER -
INNOVATION LEADER
INNOVATION LEADER +

Daarnaast is het Brussels Hoofdstedelijk Gewest een van de regionale koplopers in innovatie in Europa. In het regionaal innovatiescorebord (RIS) staat het op de 14e plaats van de 240 regio's van de 22 EU-landen. Brussel is het epicentrum van innovatie in België en speelt een sleutelrol in het stimuleren van kruisbestuiving met de verschillende stakeholders in ons innovatie- en onderzoeksecosysteem. Brussel wemelt van de initiatieven. Het gewest heeft een zeer uitgebreid netwerk van onderzoekscentra, ondernemingen en universiteiten met een groot aantal onderzoekers en promovendi. Daarnaast is Brussel de grootste studentenstad van België met 300.000 studenten.

4.1. ECONOMISCHE TRANSITIE ALS ANTWOORD OP DE UITDAGINGEN VAN DE 21E EEUW

De economische crisis als gevolg van het coronavirus en de coronamaatregelen hebben de Brusselse economie zwaar getroffen. Deze economische crisis werd gedeeltelijk opgevangen door de veerkracht en creativiteit van de Brusselse ondernemers, en daarnaast ook dankzij overheidssteun. Sindsdien kent Brussel een dubbele economische realiteit: een relatief herstel voor sommige sectoren en stagnatie of een totaal gebrek aan vooruitzichten voor andere die nog steeds permanent worden getroffen.

Op het terrein is de situatie complex en onzeker. Niettemin kunnen wij hieruit enkele eerste lessen trekken.

Recente gebeurtenissen (gezondheidscrisis, oorlog in Oekraïne, enz.) hebben een vorm van kwetsbaarheid aan het licht gebracht en aangetoond dat het echt nodig is bepaalde productieketens naar Europa te verplaatsen. Het is van strategisch belang dat we onze afhankelijkheid van essentiële goederen verminderen en de productie ervan ter plaatse te controleren, zonder afhankelijk te zijn van lange toeleveringsketens. Lokale productie of transformatie is een politieke prioriteit geworden voor producten zoals halfgeleiders, waarvan de tekorten de broosheid van ons ontwikkelingsmodel hebben aangetoond. Halfgeleiders zijn nu het voorwerp van een Europese strategie om de lokale productie te vergroten. Deze nieuwe aanpak staat haaks op de mondialisering en de internationale arbeidsverdeling van de afgelopen decennia. Ze kan ook worden toegepast op hout of andere grondstoffen en producten, die sinds de economische crisis als gevolg van de coronapandemie onder sterke druk zijn komen te staan op de internationale markt vanwege hun schaarste.

Tegelijkertijd zijn de belangrijkste productiekosten die op de begroting van ondernemingen wegen de prijzen van geïmporteerde producten, en specifiek van grondstoffen (waaronder energie, waarvan de prijs sterk stijgt en die weegt op de economische gezondheid van het land). Deze opwaartse trend ondermijnt het concurrentievermogen van de ondernemingen. Deze prangende situatie illustreert de noodzaak, zowel voor de economische actoren als voor de overheid, om het verbruik van grondstoffen te optimaliseren en de productieprocessen minder energie-intensief te maken. Dit past binnen een kijk op ecodesign waarvan het eerste gunstige effect is dat de kosten verlagen en dat het concurrentievermogen van de ondernemingen in stand blijft.

De transitie naar koolstofarme, circulaire modellen met behoud van natuurlijk en menselijk kapitaal is niet alleen een noodzaak, maar biedt ook een overvloed aan economische kansen, die ondernemingen moeten grijpen.

Dit nieuwe ontwikkelingsmodel is bijzonder relevant in stedelijke gebieden, waar de helft van de wereldbevolking woont. In 2050 zal 66% van de wereldbevolking stedelijk zijn[7]. Een dergelijke koerswijziging, op de schaal van een stedelijke gemeenschap, is dus van strategisch belang. Het is ook in de steden dat de grootste moeilijkheden zich voordoen. Stedelijke gebieden creëren welvaart, maar zijn ook de bron van 70% van de uitstoot van broeikasgassen[8]. Steden zijn gebieden met uitdagingen en kansen. Want vooral binnen dit stedelijk weefsel ontstaan innovaties. Brussel heeft dus een voorbeeldfunctie te vervullen, en de regering grijpt die aan door een ambitieuze strategie te volgen.

De transitie van een kosmopolitische en multiculturele stad als Brussel, de Europese hoofdstad, kan een sterkte en een extra troef zijn om te inspireren en te verenigen via zijn experimenten en beste praktijken.

4.2. ECONOMISCHE TRANSITIE IN BRUSSEL

Dankzij de Allianties Werkgelegenheid-Leefmilieu en het Gewestelijk programma voor circulaire economie heeft Brussel knowhow ontwikkeld die de innovatiecapaciteit van economische actoren op verschillende gebieden, zoals voedsel en water, illustreert. De weg die de bouwsector is ingeslagen, is in dit opzicht een goed voorbeeld. De economische actoren in deze bijzonder gevoelige sector hebben in Brussel en op internationaal niveau een unieke expertise kunnen ontwikkelen, gebaseerd op de invoering van ambitieuze normen voor de energieprestaties van gebouwen en de ontwikkeling van ambitieuze steunprogramma's.

Dankzij deze ervaringen uit het verleden is de economische transitie reeds gedeeltelijk verankerd in het Brusselse economische weefsel. Talrijke Brusselse ondernemingen hebben vandaag al een proces van economische transitie ingezet richting ecologische en sociale voorbeeldigheid. Daardoor genieten ze officiële erkenning (Label Ecodynamische Onderneming, EMAS, BCorp, CO2-Neutral, de erkenning van circulaire economie in het kader van de steun voor economische ontwikkeling), premies en subsidies (energie en economische ontwikkeling, BeCircular, Good Food, Zero Afval, enz.) of hebben ze steun gekregen die door de overheid wordt begeleid en gefinancierd (hub.brussels, clusters, LEL's, incubatoren, ondersteunings- en opleidingsdiensten van Leefmilieu Brussel, enz.)

RATIOS	Aantal per niveau	Vestigings-eenheden	Aantal ondernemingen exclusief zelfstandigen
Totaal aantal ondernemingen in BHG		32 234	21 973
1e niveau: bedrijven met een officiële erkenning	1076	3%	5%
2e niveau: bedrijven die dankzij premies en subsidies milieu- of sociale praktijken hebben ingevoerd	910	3%	4%
3e niveau : bedrijven die steun hebben ontvangen voor economische transitie begeleid en gefinancierd door de overheid	4165	13%	19%
	6131	**19%**	**28%**

Het Brussels Gewest telt ongeveer 110.000 ondernemingen. Voor de transitie van de economie lijkt het verstandiger alleen rekening te houden met het aantal vestigingseenheden in Brussel, aangezien dit de eenheden zijn die een label of herkenning in een economisch transitieproces kunnen bekomen of die een impact hebben op het grondgebied. Uit de bovenstaande tabel kan worden geconcludeerd dat 6.131 ondernemingen een voorbeeldfunctie vervullen of bezig zijn met een economische transitie, wat neerkomt op 19% van de vestigingen in het Gewest. Dit cijfer vertegenwoordigt ook 28% van de Brusselse ondernemingen, zelfstandigen niet meegerekend. Hierbij moet worden opgemerkt dat de bovenstaande cijfers alleen gegevens weergeven van instrumenten voor overheidsfinanciering, -steun of -erkenning voor de circulaire economie. Behalve voor de label konden de gegevens van private instrumenten niet worden verzameld en dus ook niet worden opgenomen in de telling van ondernemingen in het economische transitieproces. Hierbij komt nog een methodologische vertekening, omdat veel Brusselse ondernemingen niet op de hoogte zijn van de gewestelijke instrumenten waarover zij kunnen beschikken. De penetratiegraad van de economische transitie is dus in werkelijkheid veel hoger dan blijkt uit de cijfers waarover wij beschikken. Met de gegevens zoals die nu zijn verzameld, kan niet worden vastgesteld tot welke sector de onderneming behoort. Daarom zou de methodologie voor het verzamelen van de gegevens moeten worden herzien om een kruisverwijzing tot stand te brengen met de belangrijkste sectoren in termen van werkgelegenheid.

Deze verankering komt ook tot uiting via innoverende economische actoren die wij hier onder de noemer 'transitioners' zullen samenbrengen.

Deze term dekt een breed scala van economische actoren wier innovaties – op economisch, sociaal en milieugebied – bijdragen tot de transitie naar een koolstofarme, regeneratieve, circulaire, inclusieve en digitale economie.

Deze 'transitioners' zijn in de eerste plaats 'innovators'. Zoals hun naam aangeeft, zijn het pioniers die nieuwe goederen of diensten voorstellen die passen in een visie op duurzaamheid. Die vormt een integraal onderdeel van het ontwerp van hun nieuwe producten. De ondernemingspraktijk (businessplan opstellen, marktpositie definiëren, zoeken naar complementaire profielen) is niet hun eerste toegangspoort. Dit kan hen kwetsbaar maken, omdat ze actief zijn in markten die positieve externe factoren nog te weinig belonen. Hun impact wordt daarom beperkt door hun omvang en hun levensvatbaarheid is precair. Maar zij zijn de bron van innovatie en zijn essentieel bij het zoeken naar nieuwe ideeën, bij het ontwerpen van nieuwe productieprocessen.

De tweede groep van transitioners zijn de 'early adopters', de 'vroege volgers'. Dit zijn meer ondernemende profielen die de thema's van de transitie vóór de anderen oppakken en in deze innovaties investeren. Deze actoren tonen economisch pragmatisme en zijn bereid zich aan te passen als de vraag niet positief genoeg reageert. Zij combineren de **transitie en de economische winstgevendheid** om zich strategisch op de markten te positioneren. Zij weten dat deze vroege positionering vooruitzicht is. Het is een risico dat kan lonen als de vraag volgt. De hefboomeffecten zijn voor deze categorie dus belangrijker en steviger dan bij de 'innovators'.

Uit het bovenstaande kunnen twee conclusies worden getrokken:

- De steun voor innovators moet worden gehandhaafd omdat de innovaties die zij voorstellen essentiële oplossingen zijn voor de economische transitie. Ze moeten echter zakelijke en commerciële ondersteuning krijgen om hen bewust te maken van de noodzakelijke economische winstgevendheid van hun activiteiten. De steun van een zo groot mogelijk aantal mensen aan de transitiethema's is noodzakelijk. De economische actoren en het maatschappelijk middenveld zijn de sleutel om ervoor te zorgen dat de actoren van de economische transitie in aantal de beweging volgen. Het project 303030 van Beci, dat tot doel heeft de CO2-uitstoot tegen 2030 met 30% te verminderen dankzij 30 innoverende projecten, is een goed voorbeeld, net als de dynamiek die op gang is gebracht door UCM en UNIZO of de projecten van het netwerk 'The Shift', de Belgische beweging voor duurzame ontwikkeling.

De economische transitie in Brussel is ook een belangrijke bron van werkgelegenheid. Ze zal nieuwe economische kansen creëren die zullen leiden tot nieuwe beroepen. Hiervoor moeten nieuwe vaardigheden worden aangeleerd door de kandidaten, hetgeen betekent dat nieuwe, op maat gesneden opleidingen moeten worden ontwikkeld. De economische transitie zal slagen als het werkgelegenheids-, opleidings- en economisch beleid goed wordt geformuleerd. De regering zal dan ook op toezien op een goede afstemming met de werkgelegenheids- en opleidingsstrategieën van de bevoegde minister.

4.3. POLITIEKE CONTEXT

De economische transitie is een van de pijlers van het Regeerakkoord van de legislatuur 2019-2024. Zo staat in de Gewestelijke beleidsverklaring (GBV) dat '*de instrumenten voor economische ondersteuning (reglementeringen, financieringen, begeleiding, het ingezette personeel bij de instellingen, promotie in het buitenland, economisch gericht onderzoek, enz.) voortaan geleidelijk aangewend worden om alle ondernemingen en sectoren de transitie te helpen maken naar koolstoofvrije productiemodellen, de kringloop- en regeneratieve economie, het sociaal en democratisch ondernemerschap en de digitalisering van de economie.*' De GBV stelt daarom de economische transitie 'centraal' in de strategie van de regering. Daartoe moeten de financiële middelen van de regio 'geleidelijk en prioritair' worden gericht op ondernemingen die een 'milieuvriendelijke en sociaal verantwoorde' aanpak volgen. Lokale verankering van de economie, ontwikkeling van kwaliteitsvolle jobs die niet kunnen worden verplaatst, aanbod van lokale kwaliteitsgoederen en -diensten, digitalisering van de economie. De doelstellingen zijn duidelijk vermeld in de GBV met de ambitie om 'Brussel op de voorgrond te plaatsen'.

Evenzo wordt in de GBV gesteld dat '*het van essentieel belang is dat de regering de gewestelijke economie versterkt, de arbeidsparticipatie verhoogt, strategische investeringen nastreeft en het openbaar bestuur versterkt*'. Een creatieve, innoverende en sterke gewestelijke economie ondersteunt immers de creatie van werkgelegenheid ten voordele van de Brusselaars, versterkt de aantrekkingskracht van de stad en vormt een troef om de vitale krachten op haar grondgebied te behouden en de talenten van morgen aan te trekken.

Deze doelstellingen van het regeerakkoord zijn ook nader uitgewerkt in de Strategie Go4Brussels, met name in de volgende werven:

Beleidswerf 1.1.2 met betrekking tot de Economische Transitiestrategie: 'Om deze klimaatambities te verwezenlijken, moet worden gewerkt aan de economische transitie naar een koolstofvrije en circulaire economie, dat is een economie die de milieudoelstellingen omzet in economische kansen, de economie in Brussel verankert om lokaal te produceren wanneer dat kan, de verplaatsingen vermindert, de benutting van het grondgebied optimaliseert, toegevoegde waarde creëert voor de Brusselaars en ten slotte zorgt voor nieuwe kwaliteitsvolle en moeilijk delokaliseerbare jobs. Zo staat het in het Gewestelijk Plan voor de Circulaire Economie, waarvan wij nu de uitvoering moeten versnellen. Daarbij dient de economie voortaan toegespitst te worden op:

- de uitdagingen in verband met de vermindering van de rechtstreekse uitstoot van broeikasgassen en de onrechtstreekse uitstoot door de invoer van producten die in Brussel worden verbruikt;
- de uitdagingen die verband houden met het steeds schaarser worden van sommige materies en grondstoffen;
- de uitdagingen in verband met de noodzakelijke aanpassing aan de klimaatverandering.
- Om deze doelstelling te verwezenlijken, dienen de ondernemingen hun core-business bij te sturen en/of al hun activiteiten op een ecologisch verantwoorde manier te beheren.'

Beleidswerf 1.4 met betrekking tot de Economische Transitiestrategie:

'*De Regering zal de Brusselse economie blijven ondersteunen voor beloftevolle sectoren voor ons Gewest, hetzij in termen van activiteitsvolumes en banen, van positieve ontwikkeling en opportuniteiten voor de Brusselse werknemers, hetzij in termen economische transitie, van strategische keuzes voor Brussel en van evolutie van de Brusselse demografie. Het doel is om op de ontwikkeling en de transformaties in beloftevolle sectoren voor de Brusselse economie te anticiperen en deze te begeleiden om de schepping en/of het behoud van jobs in Brussel te bevorderen.*'

In die optiek heeft het Brussels Hoofdstedelijk Parlement op 11 juni 2021, op voorstel van de Regering,

de klimaatordonnantie gestemd die de doelstellingen bepaalt voor de vermindering van de rechtstreekse uitstoot van broeikasgassen (BKG) in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Het doel is de uitstoot van broeikasgassen met ten minste 40% te verminderen ten opzichte van het niveau van 2005 en tegen 2050 koolstofneutraal te zijn.

Indirecte uitstoot van BKG's, die verband houdt met de uitstoot van gebruikte goederen en diensten en die voornamelijk het gevolg is van de industriële productie, landbouwproductie en elektriciteitsproductie, moet een vergelijkbaar traject volgen. Op Europees niveau zijn de doelstellingen door het Parlement en de Raad van de Europese Unie opgetrokken om tegen 2050 klimaatneutraliteit te bereiken. Tussentijdse doelstelling: Een aanzienlijke vermindering van 55% van de directe uitstoot van broeikasgassen ten opzichte van het niveau van 1990.

Voor het bereiken van deze klimaatdoelstellingen gelden er twee economische streefdoelen:

- Op middellange termijn: verankering van de economische transitie in Brussel via de Strategie GO4Brussels 2030 en de GSET (2022 - 2024)
- Op lange termijn: economische maturiteit van de transitie (2030) en koolstofneutraliteit (2050).

De Strategie Go4Brussels werd op de sociale top van januari 2020 goedgekeurd. De volgende doelstellingen werden als gemeenschappelijke prioriteiten vastgesteld:

- Doelstelling 1.1.: De voorwaarden creëren voor de economische transitie om bij te dragen tot de gewestelijke klimaatdoelstellingen;
- Doelstelling 1.2: De zko's en kmo's ondersteunen, met inbegrip van de industrie, de ambachten, de buurtwinkels en het sociaal en democratisch ondernemerschap;
- Doelstelling 1.3: Een onderzoeks- en innovatiebeleid op gang brengen dat bevorderlijk is voor de economische, sociale, solidaire en klimaattransitie.
- Doelstelling 1.4.: De economie ondersteunen in belangrijke domeinen die kwaliteitsvolle jobs creëren voor de Brusselaars.

Er zal een sterke synergie worden gerealiseerd met de andere doelstellingen van de Strategie GO4Brussel, zoals het werkgelegenheids- en opleidingsbeleid en meer in het bijzonder de strategie inzake kwalificatie voor werk.

Tot slot zal het Europees herstelplan een van de belangrijkste instrumenten zijn om deze transitie te financieren. De GSET maakt immers integraal deel uit van het Plan voor Herstel en Veerkracht (PHV) dat België bij de Europese Commissie heeft ingediend. Het is de belangrijkste hervorming voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest van de component 'circulaire economie' van het plan. De doelstelling in het Europees herstelplan is het ontwerpen en uitvoeren van een Gewestelijke Strategie voor Economische Transitie (GSET) die de doelstellingen van de Strategie GO4Brussels 2030 integreert door alle gewestelijke economische instrumenten te mobiliseren.

5. ALGEMEEN KADER VAN DE GEWESTELIJKE STRATEGIE VOOR ECONOMISCHE TRANSITIE

5.1. DOELSTELLINGEN VAN DE STRATEGIE

De Gewestelijke Strategie voor Economische Transitie (GSET) is een economisch beleid, opgebouwd met de stuwende krachten van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, zijn ondernemingen, zijn coöperaties en zijn verenigingen, dat tot bloei komt in de vruchtbare bodem van de Allianties Werkgelegenheid-Leefmilieu (2010 - 2014) en het Gewestelijk Programma voor Circulaire Economie (GPCE, 2016-2021), waarvan de resultaten een bron van inspiratie zijn.

Op basis van deze ervaringen heeft de GSET tot doel:

- Het voorstellen van een hervorming van het economisch beleid (financiering, ondersteuning, huisvesting van ondernemingen) om de klimaat-, milieu- en sociale doelstellingen van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest te verwezenlijken;
- Het ontwikkelen van een ondersteunend en progressief kader voor de economische actoren van het Brusselse economische weefsel, zodat zij zich kunnen aansluiten bij de sociale en ecologische voorbeeldigheid die nodig zal zijn om te profiteren van de economische instrumenten van het Gewest tegen 2030;
- Het bijdragen tot het creëren van kwaliteitsvolle jobs in Brussel.
- Het presenteren van een actieplan;

Deze resolute oriëntatie van de economie naar de ondersteuning van klimaat-, milieu- en sociale doelstellingen is zowel een verplichting om de doelstellingen inzake de vermindering van de uitstoot van broeikasgassen te halen, als een reële opportuniteit voor de economische actoren in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Doelgroep van de GSET

Alle economische actoren zullen de gevolgen ondervinden van de Gewestelijke strategie voor economische transitie of het nu gaat om starters, zelfstandigen, vzw's, zko's, kmo's of grote ondernemingen. Elk type economische actor vereist een andere aanpak van het gebruik en de bevordering van economische instrumenten. 'Economische actoren' worden gedefinieerd in de gewestelijke verordeningen, en meer in het bijzonder in de **ordonnantie betreffende de steun voor economische ontwikkeling. Het gaat niet alleen om ondernemingen maar om 'elke entiteit, ongeacht haar rechtsvorm, die een economische activiteit uitoefent'. Ambachtelijke activiteiten, bijvoorbeeld, vallen onder deze definitie en, meer in het algemeen, elke economische activiteit die individueel of in familieverband of door een 'partnerschap' wordt uitgeoefend, valt onder de verordening**. Verenigingen zonder winstoogmerk kunnen als een vennootschap worden beschouwd indien zij regelmatig een economische activiteit uitoefenen overeenkomstig hun statuten. Het kapitaal of de stemrechten van deze entiteiten mogen echter niet voor meer dan 25% rechtstreeks of onrechtstreeks worden gecontroleerd door een of meer overheidsorganen of overheden.

Het zijn dan ook deze 'economische actoren' die de doelgroep van deze strategie vormen. Het spreekt vanzelf dat andere sectoren bijdragen tot de economische ontwikkeling van het gewest. Het zijn er zelfs pijlers van, ook al vallen zij buiten de strikte definitie van 'economische actor'. Bijvoorbeeld de non-profitsector die met zijn sociale impact en het aantal banen dat hij genereert, essentieel is voor Brussel en zijn economische groei of ondernemers met een

Smart-statuut of ondersteund door coöperaties die activiteiten en banen creëren.

Voor het bereiken van deze doelstellingen mobiliseert de GSET de bevoegdheden van de minister van Klimaattransitie, Milieu en Energie, de staatssecretaris voor Economische Transitie en Wetenschappelijk Onderzoek en de staatssecretaris voor Buitenlandse Handel. Deze complementariteit is essentieel voor een ambitieus en systemisch beleid.

Belangrijkste principes

Het begrip **progressiviteit** vormt de kern van de economische transitie:

- 2024: ondernemingen die een economisch transitieproces op gang brengen of voorbeeldig zijn op sociaal of milieuvlak krijgen een hogere economische steun;
- 2030: de economische instrumenten van het Gewest focussen op voorbeeldige ondernemingen;
- 2050: koolstofneutraliteit wordt bereikt. De economie is koolstofvrij, regeneratief, circulair, sociaal, democratisch en digitaal. Zij biedt werk aan minstens 80% van de Brusselaars.

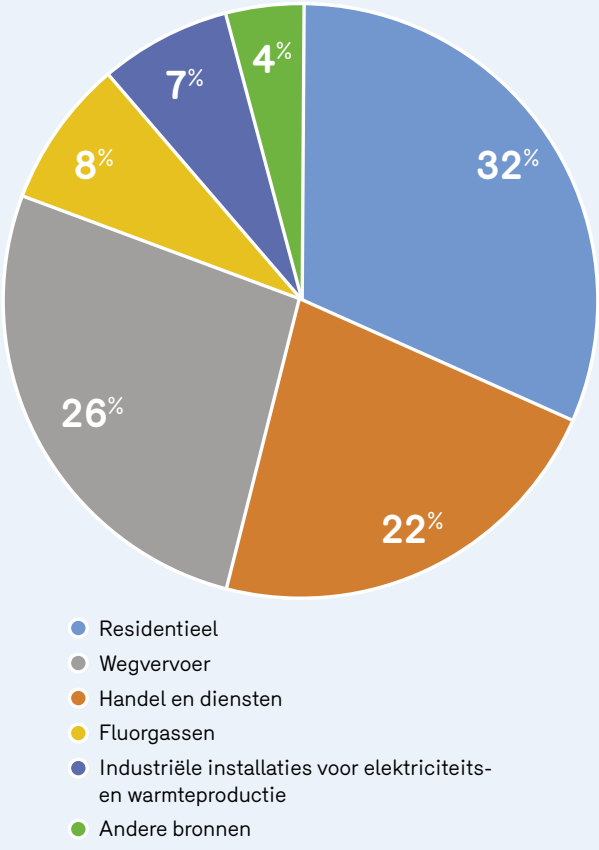
Publieke voorbeeldigheid

Overheidsinstanties moeten ook op de volgende manieren voorbeeldig zijn:

- Het mobiliseren van overheidsopdrachten achter de doelstellingen van de GSET;
- Het transformeren van hun opdrachten om de economische transitie van ondernemingen te vergemakkelijken en te ondersteunen;
- Het integreren van klimaataspecten in hun activiteiten, met name via politieke en financiële oriëntatiebrieven.

Belangrijke sectoren van de Gewestelijke strategie voor economische transitie

De sectoren die de meeste jobs creëren in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zijn: openbaar bestuur (119.991 jobs), gespecialiseerde, wetenschappelijke en technische activiteiten (85.528), gezondheid en sociale actie (72.549). De overheidsdiensten worden in de GSET specifiek gemobiliseerd achter het voorafgaande beginsel van **de voorbeeldfunctie van de overheid** en via overheidsopdrachten en de ontwikkeling van goede milieubeheerpraktijken.

6 SECTORALE PIJLERS

Levenskwaliteit in steden en veerkracht van steden

Participatie van burgers en gedeeld bestuur

Duurzame landbouw en voeding

DIGITALE INS

Tegelijkertijd kunnen ook andere sectoren als bron van werkgelegenheid worden aangewezen: handelszaken (75.515 banen), vervoer en opslag (39.667), informatie en communicatie (33.087), accommodatie en horeca (29.035) en de secundaire sector (industrie, energieproductie, water en bouwnijverheid voor in totaal 51.061 banen, waarvan 22.515 voor de bouw).[9] De nationale inventaris van broeikasgasemissies maakt het ook mogelijk bepaalde sectoren te identificeren op basis van de broeikasgasemissies die eraan worden toegeschreven:

In het kader van de strategie Go4Brussels 2030 heeft de regering beslist haar actie toe te spitsen op de sectoren die het zwaarst door de crisis zijn getroffen. Bijzondere aandacht zal gaan naar economische activiteiten die sterk verbonden zijn met de rest van de economische activiteit die ten goede komt aan het Gewest en die deel uitmaken van de transitie naar een duurzamere economie:

- horeca (catering en logies);
- kunst, amusement en recreatie;
- de toeristische sector in brede zijn, verbonden aan deze twee activiteiten;
- bouw, met inbegrip van de duurzame renovatie van gebouwen;
- groot- en detailhandel (rekening houdend met variaties naargelang de activiteiten), waaronder de plaatselijke handel;
- administratieve en ondersteunende diensten, waaronder de schoonmaaksector (onder meer via de dienstencheques)
- vervoer en opslag, waaronder stadslogistiek en met name de last mile, met een reeks koolstofvrije logistieke bedrijven en gedeelde opslagcapaciteiten in de stad;
- menselijke gezondheid en sociale actie.

Op basis van dit uitgangspunt en rekening houdend met economische en milieubevoegdheden zijn meerdere sectorale pijlers aangemerkt als prioriteit binnen de investeringsstrategieën van finance&invest.brussels, Brusoc en het Herstelfonds of het Gewestelijk Innovatieplan (GIP). Deze definiëren de **strategische sectoren** voor de economische transitie van het Gewest. We kunnen ze als volgt groeperen[10]:

Deze 6 sectorale pijlers vormen de ruggengraat van de economische instrumenten die worden ingezet in deze strategie (eerste deel van het actieplan) en bepalen ook de sectorale focus in het derde deel van het actieplan van de GSET. Deze sectorale focus wordt gestuurd door het competentiegebied economie en milieu en heeft twee doelen. Het eerste doel is het activeren van de economische hefbomen om strategieën te versterken, zoals Renolution en het Hulpbronnen- en afvalbeheerplan (duurzaam beheer van materialen), Good Food (duurzame landbouw en voeding) en Good Move (levenskwaliteit in de stad en stedelijke veerkracht). Het tweede doel is de versterking van het economische beleid en de ondresteuning van innovatie voor strategische sectoren als CCI en e-health. De tertiaire sector wordt meegenomen dankzij een strategie voor de ontwikkeling en bevordering van milieubeheerprincipes. Handelszaken komen aan bod in een transversaal hoofdstuk van de GSET.

Complementaire actie van de publieke en de private sector

Ten slotte heeft de GSET ook de ambitie om te werken aan de complementariteit tussen de economische instrumenten die door de overheid worden ontwikkeld en de acties die door private partners worden uitgevoerd. De impulsen van de overheid en de instrumenten voor economische actoren moeten elkaar wederzijds versterken via concrete acties van ondernemingen. Het doel is de beste diensten aan te bieden aan de Brusselse ondernemers.

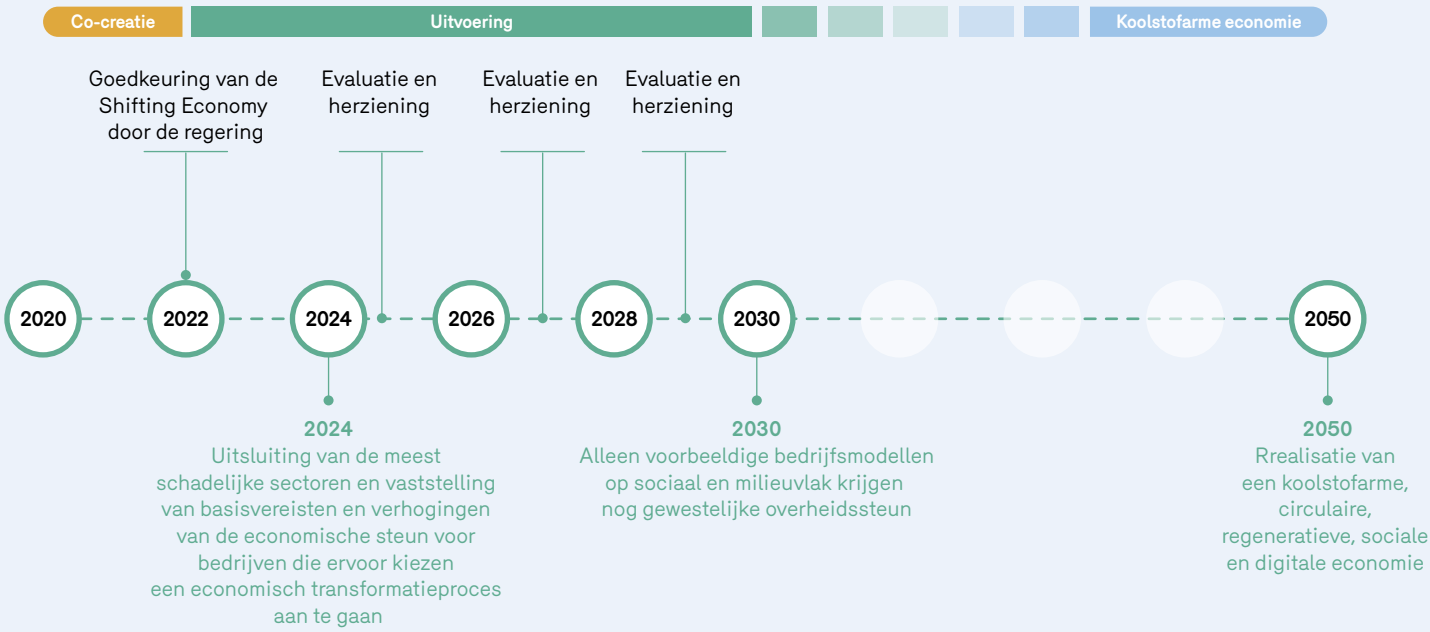
5.2. CO-CONSTRUCTIE VAN DE STRATEGIE

De gewestelijke strategie is niet *ex nihilo* ontwikkeld. Ze is collectief tot stand gekomen in een groot aantal werkgroepen, gericht op prioritaire domeinen voor het Gewest. Deze gezamenlijke inspanning om de weg vrij te maken en de beleidsvoorstellen te verfijnen en op één lijn te brengen, in overeenstemming met een visie op middellange en lange termijn, werd gedragen door vier overheidsdiensten: Leefmilieu Brussel, hub.brussels, Innoviris en Brussel Economie en Werkgelegenheid. In totaal waren 280 deelnemers betrokken bij dit omvangrijke project, waaronder 132 publieke of private instanties waaronder beroeps- en sectorfederaties en vertegenwoordigingen, experten, gemeentelijke diensten, lokale economieloketten, universiteiten, innovatieve privé-initiatieven, enz. Tegelijkertijd heeft Brupartners de raadpleging van de sociale partners georganiseerd.

De overheidsdiensten werden vervolgens volledig gemobiliseerd in de frontlinie van de gezondheidscrisis, bij het beheer van het economische aspect ervan. Ondanks deze buitengewone context, deze moeilijke periode en een personeel dat op de proef werd gesteld, hebben de administraties zich structureel ingezet. Ze hebben belangrijk werk verricht. Hierdoor kan de GSET in het eerste kwartaal van 2022 worden ingevoerd. De GSET was dus een ideale gelegenheid om een versterkte samenwerking en zelfs coördinatie tussen verschillende overheidsactoren rond dezelfde doelstellingen tot stand te brengen, waaraan ook de private sector deelnam. De gewestelijke strategie maakt immers integraal deel uit van het nationaal plan voor herstel en veerkracht (PHV) van België. Deze samenwerking startte meteen vanaf het begin van het project en zal worden voortgezet tijdens de uitvoering en op de plaatsen waar het bestuur vorm krijgt.

Om de twee jaar zullen de maatregelen van de strategie worden geëvalueerd en herzien om ze aan de realiteit op het terrein aan te passen en ervoor te zorgen dat de doelstellingen van de strategie tegen 2030 en 2050 worden bereikt.

UITVOERING VAN DE SHIFTING ECONOMY 2020-2050

5.3. DE EERSTE MIJPALEN VAN DE STRATEGIE

Sinds het begin van de legislatuur hebben belangrijke hervormingen de weg geëffend voor de omvorming van het economisch en financieel instrumentarium van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, met als onderliggend doel de economische transitie:

- De historische herkapitalisatie van finance&invest.brussels, een naamloze vennootschap van openbaar nut, samen met private investeerders (nog eens 131 miljoen euro, een verdrievoudiging van de financiële draagkracht), gevolgd door haar dochterondernemingen Brustart NV en Brusoc NV. Deze herkapitalisaties vergemakkelijken de financiering van ondernemingen in het Gewest en in het bijzonder van ondernemingen in transitie, dankzij leningen, garanties en participaties.
- De goedkeuring door finance&invest.brussels van een duurzame investeringsstrategie en een *sustainable impact framework* waardoor finance&invest.brussels op sociaal en milieuvlak een voorbeeldfunctie kan vervullen.
- De uitvoering van de Proxi-lening om het spaargeld van particulieren te mobiliseren in ruil voor een belastingvoordeel om de lokale economie te financieren.
- De oprichting samen met private investeerders en de Federale Participatie- en Investeringsmaatschappij van een relancefonds van 80 miljoen euro met een veeleisend investeringscharter.
- De goedkeuring van een nieuw Gewestelijk Innovatieplan dat strategische innovatiedomeinen (SID) - waarmee bijna 400 miljoen euro financiële middelen wordt gestructureerd voor de periode van 2021 tot 2027 (klimaatrobuuste gebouwen en infrastructuur; optimaal gebruik van hulpbronnen; intelligente stedelijke stromen; gepersonaliseerde en geïntegreerde gezondheid en zorg; sociale innovatie, publieke innovatie en sociale inclusie) die de pijlers van de investeringsstrategie van Finance&Invest.brussels weerspiegelen.
- De lancering van Renolution, een alliantie van de publieke en private sector om de renovatie van de Brusselse gebouwen te verdrievoudigen.
- De verdubbeling van het budget van de projectoproep voor de circulaire economie 'BeCircular', dat 4 miljoen euro bedroeg voor editie 2021.
- De lancering van nieuwe projectoproepen om de transitie te versnellen in de volgende domeinen: digitale transitie; ondernemingen in transitie; valorisatie van stedelijke afvalstromen; groene industrie (*Industry of tommorrow: green, human and smart*); energieneuteraliteit (Towards carbon neutral energy).
- De heroriëntering van eerdere projectoproepen door de goedkeuring van analysematrixen die de sociale en milieueffecten van projecten waarderen.
- De lancering van de dynamiek 'Hub.transition' om de activiteiten van hub.brussels, het agentschap voor steun aan het bedrijfsleven, te veranderen met het oog op het vergemakkelijken en ondersteunen van de economische transitie van ondernemingen.
- De goedkeuring van nieuwe beheerscontracten voor Citydev en de Haven van Brussel. Deze beheercontracten bevatten een sterke focus op lokale productie en koolstofvrije stadslogistiek, die pijlers zijn van de economische transitie.
- De structurele financiering van initiatieven ter versterking van sociaal en democratisch ondernemerschap (meerjarige financiering van Coopcity, het centrum voor sociaal ondernemerschap, verdrievoudiging van de middelen voor de 'Coopus'-regeling, een ondersteuning van de financiering van coöperaties) en steun voor sociale innovatie via programma's van Innoviris (PYSI, Co-Create).
- De lancering van projectoproepen om subsidies vrij te maken en, via coachingsessies, de lancering van ondernemingen zoals OpenSoon of Local & Together te ondersteunen, alsook acties ter bevordering van e-commerce.
- De oprichting van het FARI Instituut onder leiding van de ULB en de VUB om de ontwikkeling van Artificiële Intelligentie 'voor het algemeen belang' in het Brussels Gewest te ondersteunen.
- De projectoproep Digitale & Economische Transitie heeft het mogelijk gemaakt om voor een totaal budget van 400.000 euro 6 verantwoorde digitale projecten (inclusief, sober, democratisch en/of ethisch) te financieren, die de digitalisering van zko's en kmo's ondersteunen of inspelen op maatschappelijke behoeften die zijn verankerd in de transitie.

5.4. EEN ACTIEPLAN

De gewestelijke strategie voor economische transitie zal in de loop der jaren worden uitgevoerd volgens een nauwkeurig en doelgericht actieplan. Dit plan zal worden gestructureerd rond vier sterke assen die ons recht naar 2030 zullen leiden, en vervolgens naar koolstofneutraliteit in 2050.

Zeven economische instrumenten zullen de ruggengraat van deze strategie vormen. Deze instrumenten zullen dienen als springplank naar de transitie van de economische actoren. Vier transversale economische beleidsmaatregelen, die zowel lokaal als internationaal verankerd zijn in handel en digitalisering, zullen alle dimensies van deze strategie doorkruisen, met het oog op het scheppen van lokale banen en economische groeiactiviteiten. Aan bepaalde sectoren zal bijzondere aandacht worden besteed, aangezien hun transitie een sterk potentieel effect heeft op de vermindering van broeikasgassen of op het welzijn van de inwoners. Deze omvatten duurzame voeding, afvalbeheer, bouw en mobiliteit. Ook zal het bestuur van dit actieplan, dat het zenuwstelsel van deze strategie vormt, worden gedeeld en vernieuwend zijn.

Het Gewest zal snel handelen. In een eerste fase zal het zijn **economische steuninstrumenten heroriënteren naar deze transversale doelstelling van economische transitie**. Daartoe zal rechtstreekse steun aan de economische actoren worden gemobiliseerd. Financiering, ondersteuning en lokalisering van economische activiteiten, duurzame en innovatieve overheidsopdrachten, steun voor OOI en de bevordering van nieuwe ondernemingsvormen zullen allemaal op hetzelfde doel gericht zijn.

De energie van de strategie zal door **het economisch en milieubeleid** van het Gewest stromen. Sommige plannen en strategieën worden volledig opgenomen door de GSET zoals het Gewestelijk Programma voor Circulaire Economie (GPCE), het industrieel plan (nu Productive Brussels) of het Next Tech plan, dat de oprichting van digitale ondernemingen moet aanmoedigen. Andere zullen worden geëvalueerd en opnieuw worden ingezet vanuit de GSET, zoals de Small Business Act.

Logischerwijze wordt de coördinatie tussen de plannen opgenomen in het bestuur van de GSET om de samenhang tussen de verschillende overheidsbeleidslijnen te verzekeren, de middelen te rationaliseren en het optreden van het Gewest te versterken met het oog op de verwezenlijking van de klimaat-, milieu- en sociale doelstellingen en de tewerkstelling van de Brusselaars.

Deze vele plannen, die niet gemakkelijk zichtbaar voor het grote publiek, moeten worden gebundeld en vereenvoudigd. Het is van essentieel belang dat de economische actoren één enkel referentiedocument kunnen raadplegen waarin de grote lijnen van het regionaal economisch beleid worden uitgezet, zodat zij niet verdwalen in een wirwar van informatie. Met zijn **focus op** sectoren van economisch belang, maar ook op het vlak van werkgelegenheid, milieu en sociale impact, versterkt en coördineert de GSET de inspanningen van het beleid inzake voeding (Good Food), mobiliteit (Good Move), bouw (Renolution), hulpbronnen en afval (HABP), de creatieve en culturele industrieën (CCI) en de e-healthsector.

Daarnaast completeert het Gewest, via de GSET, de financierings-, ondersteunings- en huisvestingsinstrumenten die de private sector reeds ter beschikking stelt, zodat alle economische actoren zich kunnen inzetten voor de economische transitie. Daartoe zal de GSET een **bestuurskader ontwikkelen dat de publieke en de private sector zal mobiliseren achter gezamenlijke doelstellingen**. Er zullen ruimten voor uitwisseling tussen de actoren worden gecreëerd, waarbinnen een versterkte samenwerking tot stand zal komen. Er zullen indicatoren worden ontwikkeld, met name voor de werkgelegenheid van de Brusselaars, om de strategie te volgen, te evalueren en zo nodig aan te passen.

shifting economy .brussels

GEWESTELIJKE STRATEGIE VOOR ECONOMISCHE TRANSITIE

Secrétaire d'État Barbara Trachte
en charge de la Transition économique
et recherche scientifique

Ministre Alain Maron
en charge de la Transition climatique,
de l'Environnement, de l'énergie
et de la Démocratie participative

COÖRDINATIE

STAKEHOLDERS

Strategisch
Brupartners

Algemeen
Kabinetten Trachte & Maron
LB – BEW – HUB – Innoviris

Strategische Economische Raad
AD en Adjunct AD

4 TRANSVERSALE ACTIES

- Toegang tot afvalstromen
- Handel
- Digitalisering
- Internationale handel

7 ECONOMISCHE INSTRUMENTEN

- Gunstig ecosysteem voor ondernemerschap
- Financiering
- Begeleiding
- Huisvesting voor ondernemingen
- Duurzame en innovatieve overheids-opdrachten
- Innovatie-trajecten
- Bevordering van sociaal en democratisch ondernemerschap

SECTORALE FOCUS EN COÖRDINATIE TUSSEN PLANNEN

- Gezondheid
- Culturele en Creatieve Industrie
- Mobiliteit (Good Move)
- Bouw (Renolution)
- Hulpbronnen- en Afvalbeheer (HABP)
- Duurzame voeding (Good Food)

6. ECONOMISCHE INSTRUMENTEN

De Covid-19-pandemie heeft de jaren 2020 en 2021 over de hele wereld gemarkeerd. De sanitaire maatregelen om de opeenvolgende golven in te dammen, hebben een grote impact gehad op de wereldwijde economische activiteit: drie keer meer dan de financiële crisis van 2008 en op alle delen van onze samenleving.

In Brussel is de economische activiteit ook sterk geraakt door de coronacrisis en daarom heeft de regering grote budgetten vrijgemaakt om de meest getroffen economische actoren te ondersteunen. Na een forse daling van de economische activiteit in het tweede kwartaal van 2020 vond het herstel plaats in het tempo van de versoepeling van de maatregelen; ook de investeringen in het BHG varieerden naargelang van deze maatregelen. De totale werkgelegenheid is gestabiliseerd dankzij steunmaatregelen zoals tijdelijke werkloosheid en het overbruggingsrecht. Er zijn echter sterke sectorale verschillen met een groot banenverlies in de horeca-, evenementen- en handelssector. Bovendien, zoals het BISA schrijft: '*Doordat de economie van het BHG meer gebaseerd is op marktdiensten, waarvan het herstel meer geleidelijk verloopt, zou het Brussels Gewest een zekere vertraging ondervinden in zijn economisch herstel. Bovendien zouden bepaalde deeltakken van de marktdiensten, zoals de horeca, blijvend getroffen worden door de gezondheidscrisis in het BHG.*[11]

De onzekerheden zijn op het moment van schrijven nog groot. Maar voor 2022 laten de economische voorspellingen een inhaalslag zien met een hoger tempo en een stabilisatie aan het einde van het jaar. Evenzo zouden de investeringen nog steeds toenemen, aangedreven door de publieke en de private sector. De werkgelegenheid in Brussel zou stabiel blijven, ondanks het stopzetten van de steunmaatregelen en aanzienlijke verliezen in bepaalde sectoren. Deze verliezen zouden worden gecompenseerd door een toename van de werkgelegenheid in de publieke sector en een toename van het aantal zelfstandigen. De inspanningen voor de tewerkstelling van de Brusselaars moet echter worden voortgezet om de aan het Gewest toegewezen doelstellingen te behalen.

Jaarlijkse gegevens over de ondernemingsdemografie geven ook aan dat de crisis vooral ondernemingen met minstens 5 werknemers in Brussel heeft getroffen. Hun aantal daalde in 2020 met 3,2%, terwijl kleinere ondernemingen in deze periode met 2,6% stegen.

Daarnaast werden 11.186 ondernemingen opgericht in het Brussels Gewest in 2020. Dit is een daling van 8,6% ten opzichte van 2019, maar die is veel lager dan we in deze crisisperiode hadden kunnen verwachten. Er werden veel minder ondernemingen opgericht in bepaalde sectoren, zoals de horeca, maar de crisis heeft ook geleid tot de oprichting van nieuwe ondernemingen die inspeelden op de nieuwe behoeften die zijn ontstaan door de gezondheidsmaatregelen.

In 2020 daalde het aantal Brusselse ondernemingen dat hun activiteiten staakte ten opzichte van 2019. Zoals elk jaar registreert het Gewest meer startende dan stoppende ondernemingen. In 2020 waren er 3.297 oprichtingen meer dan stopzettingen.

Het aantal faillissementen blijft laag[12] in 2021: in de eerste 8 maanden werden 722 Brusselse ondernemingen failliet verklaard, tegenover 1.966 in 2019 in dezelfde periode[13]. Niettemin moeten deze gegevens worden gerelativeerd in het licht van de moratoriums in jure en de facto en de steunmechanismen van het Gewest en de federale Regering aan Brusselse economische actoren.

6.1. ONTWIKKELING VAN EEN GUNSTIG ECOSYSTEEM VOOR ONDERNEMERSCHAP

6.1.1. Huidige situatie

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest heeft de grootste ondernemingsdynamiek van het land.

Elk jaar registreert het Gewest meer startende dan stoppende ondernemingen. In 2020 zijn er 3.297 meer oprichtingen dan stopzettingen. De coronacrisis heeft de demografie van Brusselse ondernemingen in 2020 en 2021 duidelijk verstoord door niet alleen oprichtingen te verminderen, maar ook, minder verwacht, sluitingen. In 2020 gingen er 1.502 ondernemingen failliet in het Brussels Gewest, een daling met de helft ten opzichte van het jaar ervoor ondanks de gezondheidscrisis[14] (zie uitleg hierboven).

Eind 2021 is het ondernemersvertrouwen sterker geworden en zijn huishoudens iets optimistischer. Dit zou kunnen wijzen op een macro-economisch herstel in 2022 in het Brussels Gewest, op voorwaarde dat er geen verslechtering van de gezondheidssituatie is. Bovendien hangt de snelheid van dit herstel af van meerdere onzekere factoren, zoals het herstel van de vraag (sterk verminderde de vraag van pendelaars als gevolg van telewerken en van internationaal toerisme dat invloed heeft op de evenementen- en horecasector), de binnenlandse vraag en de bevoorradingsproblemen waarmee bepaalde sectoren te kampen hebben (beschikbaarheid van grondstoffen en prijsstijgingen).[15]

6.1.2. Uitdagingen

In 2016 implementeerde het Brussels Hoofdstedelijk Gewest de Small Business Act, het steunplan voor kmo's. Doel van het plan: afstemming van het publieke ecosysteem van steun op ondernemingen en bevordering van het ondernemersklimaat in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Begin 2020 lanceerde de regering officieel haar Strategie Go4Brussels 2030 en de ontwikkeling van de GSET. De focus ligt op het ondersteunen en begeleiden van ondernemers en ondernemingen, waaronder zko's en kmo's (het zwaarst getroffen door de crisis) - inclusief industrie, ambachten, lokale winkels en sociaal en democratisch ondernemerschap.

Enkele maanden later werd de economie van onze regio sterk getroffen door de maatregelen om de verspreiding van Covid-19 tegen te gaan. Sectoren moesten of moeten nog steeds gesloten blijven en sommige ondernemingen worden nog steeds sterk getroffen door deze maatregelen of de gevolgen ervan. Om de nieuwe socio-economische situatie en de ondersteuningsacties van de regering te integreren, werd de Strategie GO4Brussels 2030 in de loop van 2021 aangepast aan de crisis.

Om de doelstellingen van de GSET en Strategie Go4Brussels 2030 te bereiken, ligt de prioriteit van de regering bij het creëren van een gunstig klimaat voor ondernemerschap en in het bijzonder voor ondernemerschap met een positieve sociale en ecologische impact, in alle fasen (oprichting, stabilisatie, transmissie, transitie naar voorbeeldige economische modellen, ondernemingen in moeilijkheden) en ongeacht het model.

De prioriteiten van de regering zijn dus ook gericht op steun aan ondernemingen en ondernemers in moeilijkheden, op het voorkomen van faillissemen-

ten en op het herstel van de economie om de werkgelegenheid voor de Brusselaars in stand te houden en te helpen creëren.

Een andere prioriteit is de ondersteuning van alle soorten ondernemers, vooral degenen die het verst verwijderd zijn van de traditionele begeleidingsstructuren en die de meeste obstakels tegenkomen bij de lancering en/of ontwikkeling van hun project.

Om het lezen te vergemakkelijken, wordt de structuur van de SBA overgenomen en aangevuld met nieuwe maatregelen, waarvan sommige al van kracht zijn.

6.1.3. Strategische pijlers

Pijler 1: Een gunstig klimaat voor ondernemerschap

Deze eerste pijler wil een vruchtbare bodem creëren voor de creatie en groei van ondernemersactiviteiten die een meerwaarde betekenen voor de economie en de werkgelegenheid van het Gewest en voor de Brusselaars. Deze wordt versterkt door de uitvoering van nieuwe projectoproepen.

Pijler 2: Betere toegang tot financiering

De tweede pijler wil de Brusselse kmo's een betere toegang geven tot de drie belangrijkste financieringsvormen (kapitaal, leningen en garanties) te verbeteren. Deze wordt aangevuld met nieuwe maatregelen, waarvan sommige al van kracht zijn.

Pijler 3: Focus op de diversiteit van ondernemers, de rijkdom van Brussel

De grote diversiteit aan Brusselse ondernemers is een kracht en een grote kans voor ons Gewest. Daarom is het een prioriteit voor de regering om de diversiteit van ondernemersprofielen in Brussel te ondersteunen, vooral van ondernemingen die het verst verwijderd zijn van de traditionele ondersteuningsstructuren en die de meeste obstakels tegenkomen bij de lancering en/of ontwikkeling van hun project. Er zal bijzondere aandacht worden besteed aan de ondersteuning van het ondernemerschap van jongeren, vrouwen en sociaaleconomisch achtergestelde Brusselaars.

Pijler 4: Ontwikkeling van een ondernemingsgerichte administratie (vereenvoudiging, vergunningen en 'pro-kmo'-overheidsopdrachten)

Deze pijler wordt versterkt door drie aanvullende maatregelen, die zijn gericht op een 'kmo-friendly' administratie, minder juridisch-administratieve obstakels en eenvoudigere toegang tot overheidsopdrachten (dit laatste thema wordt in het specifieke hoofdstuk behandeld).

Pijler 5: Ondersteuning van evoluties en kansen aan ondernemingen (digitaal, innovatie, internationalisering, circulaire economie)

Het Gewest wil Brusselse kmo's ondersteunen bij het overwegen en overnemen van de huidige veranderingen en opportuniteiten op het vlak van digitale technieken, innovatie, internationalisering en de circulaire economie. De GSET-maatregelen ter ondersteuning van deze ambitie zijn opgenomen in de betreffende hoofdstukken. Twee maatregelen vormen een aanvulling op de bestaande voorzieningen.

6.1.4. Maatregelen

FAVOR 1: Actualisering van de Small Business Act

De uitvoering van de maatregelen uit de SBA van 2016 wordt geëvalueerd. Een nieuwe versie zal rekening houden met de evolutie van de Brusselse economie in de afgelopen vijf jaar en dus uiteraard ook met de gevolgen van de coronacrisis.

Pijler 1: Een gunstig klimaat voor ondernemerschap

FAVOR 2: Versterking van de lokale economieloketten (LEL)

De lokale economieloketten geven eerstelijnsondersteuning in sociaaleconomisch achtergestelde buurten en spelen een sleutelrol bij het ondersteunen van (toekomstige) ondernemers die meer afstand hebben tot de traditionele structuren van steun aan de bevolking.

Ze werden versterkt binnen het kader van het Plan voor Herstel en Veerkracht zodat ze meer middelen

hadden om ondersteuning te bieden na de oprichting van een onderneming, bijvoorbeeld als er problemen ontstonden, en om in verbinding te komen met het ondernemersweefsel van de buurt waarin ze opereren.

Deze steun moet een structureel karakter krijgen en er moet worden overwogen om nieuwe economieloketten te ontwikkelen.

Gedragen door:	– hub.brussels
Doelgroepen:	– zko's
In coördinatie met:	– GSET: begeleiding – Plannen: SBA

FAVOR 3: Versterking en decentralisatie van 1819

1819 is de toegangspoort voor iedereen die geïnteresseerd is in ondernemerschap in het BHG. De dienst krijgt erkenning voor zijn kwaliteitsvolle informatieverstrekking en doorverwijzing naar alle publieke en private actoren die ondernemingen ondersteunen.

Om een groter aantal ondernemers te kunnen bereiken en in het bijzonder degenen die het verst verwijderd zijn van de traditionele begeleidingsstructuren, is het noodzakelijk om de decentralisatie van de activiteiten van de 1819 in de gemeenten te ondersteunen, in samenwerking met lokale partners.

Gedragen door:	– hub.brussels
Doelgroepen:	– ondernemers en ondernemingen
In coördinatie met:	– GSET: begeleiding – Plannen: SBA

FAVOR 4: Stimuleren van ondernemerschap en begeleiding van jonge ondernemers.

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest heeft een strategie om jongeren bewust te maken van ondernemerschap: Young Entrepreneurs of Tomorrow (YET)

YET is opgebouwd rond drie pijlers, ondersteund door een transversaal netwerk van publieke en private partners die actief zijn in het ondernemerschap van jongeren in Brussel. Elke pijler heeft een specifieke doelgroep en is samengesteld uit verschillende acties. Deze acties hebben de volgende doelstellingen:

- Pijler 1: Verspreiden en bekendmaken van de ondernemerscultuur bij jongeren in Brussel;
- Pijler 2: Bevorderen en ondersteunen van kennis en vaardigheden van ondernemerschap;
- Pijler 3: Bevorderen van het concretiseren van ondernemingsprojecten, waardoor de zin om te ondernemen op korte termijn wordt gestimuleerd.

Pijler 1 wordt opgericht door Hub.brussels. De pijlers 2 en 3 worden gefinancierd door particuliere partners die worden gefinancierd in het kader van een projectoproep, waarvan de laatste editie in december 2021 is afgerond. Het totale budget is 2.420.000 euro voor de ondersteuning van 8 projecten gedurende twee jaar[16]. De oproep voorziet 29% meer budget voor de bewustmaking en ondersteuning van jongeren in ondernemerschap, evenals een garantie voor particuliere partners dat zij hun project over een periode van 2 jaar kunnen opzetten[17].

Opmerking: de projecten ter ondersteuning van de uitvoering van ondernemingsprojecten worden uitgevoerd in samenwerking met de academische wereld. Deze strategie zal evolueren om de economische transitie te integreren in de bewustmaking van jongeren voor ondernemerschap en in de ondersteuning bij de realisatie van hun project.

Er zal ook een juridische, boekhoudkundige en administratieve dienst voor starters worden opgericht, die werkt met cheques. Deze steun zal voortbouwen op bestaande regionale economische instrumenten. Het doel is om de kansen van de ondernemer op succesvolle lokale verankering te vergroten en hem te helpen aan zijn nieuwe behoeften te voldoen (training, coaching, enz.).

Gedragen door:	– BEW en hub.brussels
Doelgroepen:	– jonge en startende ondernemers
In coördinatie met:	– GSET: begeleiding, financiering – Plannen: SBA

FAVOR 5: Ondernemers ondersteunen en begeleiden naar de economische transitie

Deze projectoproep heeft tot doel particuliere ondersteuningsinitiatieven te ondersteunen die een aanvulling vormen op publieke of gesubsidieerde acties. Zo kan een volledige keten van ondersteuning worden gegarandeerd en wordt optimaal tegemoetgekomen aan de behoeften van Brusselse ondernemers. De ondersteunde thema's zijn onderverdeeld in 6 categorieën:

- Ondernemersvaardigheden ontwikkelen en de moeilijkheden van ondernemingen en ondernemers voorkomen en verminderen;
- Ondersteunen van mentorprogramma's en zelfhulpnetwerken van ondernemers;
- Sensibiliseren en ondersteunen van de overdracht en overname van een onderneming;
- De economische transitie van Brusselse ondernemingen ondersteunen;
- De ontwikkeling van ondernemingen met een po-

sitieve sociale en milieu-impact versnellen;

- Vergemakkelijking van de toegang tot financiering.

Het budget voor deze projectoproep in 2020 bedraagt **5.000.000 euro** en ondersteunt 23 projecten gedurende 2 jaar[18]. Dit is een stijging van 72% van de budgetten voor begeleidende maatregelen en een garantie voor private partners om hun project over een periode van 2 jaar te kunnen opzetten[19].

Naast de informatie die 1819 verstrekt, zal een overzicht van de gesubsidieerde publieke en private ondersteuningsstructuren worden gemaakt om de actoren, projecten en ondersteuningsmogelijkheden voor Brusselse ondernemers in kaart te brengen.

Deze actoren zullen vervolgens in een netwerk worden samengebracht om de uitwisseling van goede praktijken te bevorderen en om de evolutie en aanpassing van de projecten mogelijk te maken voor onze ondernemers.

Gedragen door:	– BEW en hub.brussels
Doelgroepen:	– ondernemers en ondernemingen (zko, kmo)
In coördinatie met:	– GSET: steun, financiering en economische hulp – Plannen: SBA

FAVOR 6: Ondersteuning van ondernemingen in moeilijkheden

Het doel is om het (publieke en private gesubsidieerde) ecosysteem van ondersteuning aan ondernemingen in moeilijkheden te structureren en de netwerkvorming van actoren te bevorderen.

Het steunpunt voor ondernemingen in moeilijkheden zal permanent worden gemaakt met het oog op een systematische samenwerkingen tussen de begeleidingsactoren, waaronder het Centrum voor Ondernemingen in Moeilijkheden (COM), de gesubsidieerde actoren van de projectoproep 'Steun aan ondernemers en begeleiding bij de economische transitie' en de eerstelijnsactoren.

Om het gebruik van de bemiddeling en de gerechtelijke reorganisatieprocedure (GRP) te bevorderen, betaalt het Gewest een deel van de kosten.

Dit uitwisselings- en monitoringplatform zal een permanent karakter krijgen nadat het systeem is geëvalueerd.

Gedragen door:	– BEW en hub.brussels
Doelgroepen:	– ondernemingen in moeilijkheden + private en publieke actoren gespecialiseerd in het ondersteunen van ondernemingen in moeilijkheden.
In coördinatie met:	– GSET: begeleiding – Plannen: SBA

FAVOR 7: Sectorale gesprekspartners betrekken bij de ontwikkeling en uitvoering van sectoraal economisch beleid

Deze maatregel zal worden voltooid na de afronding van de besprekingen met Brupartners.

Gedragen door:	– Sectorale Facilitatiedienst en BEW
Mede ondersteund door:	– Brupartners
Doelgroepen:	– sectorale sociale partners en ondernemingen
In coördinatie met:	– GSET: productie, sectorale focus

FAVOR 8: Aanstelling van een facilitator voor grote ondernemingen en coördinatie van belangrijke prioritaire dossiers

Grote ondernemingen zijn een doel op zich voor de GSET, die ook hun aanpak van de economische transitie als drijvende kracht achter de GSET wil erkennen. Gezien hun impact op het vlak van waardecreatie en werkgelegenheid is het van cruciaal belang dat er een specifieke contactpersoon is voor grote ondernemingen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, zodat een doeltreffende informatie-uitwisseling is verzekerd. Daarnaast komt de Economische Coördinatieraad om de drie maanden bijeen om de grote prioritaire dossiers van het Gewest te bespreken (locatieonderzoek, financieringsbehoeften, steun om actief te blijven op het Brussels grondgebied, enz.) De ECR brengt alle betrokken administraties van het Gewest samen om deze doelstellingen te bereiken.

Gedragen door:	– Hub.brussels
Doelgroepen:	– Grote ondernemingen en sectorfederaties in het BHG
In coördinatie met:	– Actiris – GSET: productie, sectorale focus

Pijler 2: Betere toegang tot financiering

FAVOR 9: Voldoende middelen voor finance&invest.brussels om Brusselse ondernemingen te financieren

Samen met private investeerders heeft het Gewest finance&invest.brussels in december 2020 geherkapitaliseerd voor een bedrag van 131 miljoen euro. Het kapitaal is daardoor verdrievoudigd.

Door deze herkapitalisatie moet het regionale investeringsfonds zijn rol in de financieringsketen via leningen en participaties kunnen opnemen en tegemoetkomen aan de financieringsbehoeften van Brusselse ondernemingen.

Deze herkapitalisatie ging gepaard met de goedkeuring van een nieuwe investeringsstrategie en de toepassing van een sustainable impact framework op alle dossiers die in de toekomst worden geanalyseerd en gefinancierd.

Gedragen door:	– finance&invest.brussels
Doelgroepen:	– ondernemingen
In coördinatie met:	– GSET: financiering en economische steun, begeleiding – Plannen: SBA

FAVOR 10: Financiering van de lokale economie met spaargeld van burgers

Deze maatregel heeft een component 'Proxi-lening' en een compontent kredietverenigingen.

Het Gewest heeft in oktober 2020 de 'Proxi-lening' gelanceerd. Het is de bedoeling spaargelden van particulieren/burgers in Brussel te mobiliseren voor de financiering van plaatselijke kmo's, door de kredietverstrekkers een belastingkrediet op de geleende bedragen toe te kennen.

Voor een optimale ontwikkeling van de maatregel koos het Gewest er bewust voor om *crowdlending platformen* een rol te laten spelen in dit systeem. Hun betrokkenheid moet ook worden vergemakkelijkt door de registratie van leningen bij het Brussels Waarborgfonds te vereenvoudigen.

De Proxi-lening zal ook worden uitgebreid voor leningen die voorbeeldprojecten financieren.

Na de evaluatie van het systeem zullen de mogelijkheden worden verkend om het spaargeld van niet-Brusselaars te mobiliseren om lokale ondernemingen te financieren.

Kredietverenigingen zijn een tweede instrument om particulieren aan te moedigen aandelen te verwerven in kredietverenigingen, via de toekenning van een belastingkrediet. Dit zijn coöperaties die gespecialiseerd zijn in het verlenen van professionele kredieten aan ondernemingen met een sociale meerwaarde. De verhoging van hun kapitaal stelt hen in staat hun kredietaanbod te ontwikkelen, ten voordele van ondernemingen.

Gedragen door:	– BEW en Brussels Waarborgfonds
Doelgroepen:	– ondernemingen
In coördinatie met:	– GSET: financiering en economische hulp – Plannen: SBA

FAVOR 11: Versterking van financieringsinstrumenten voor 'seed and pre-seed' ondernemingen

Deze maatregel vervolledigt de financieringsketen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest door financiële middelen te reserveren die de kloof overbruggen tussen het financieringsaanbod van Innoviris aan innovatieve ondernemingen en via traditionele financieringskanalen (bv. finance&invest.brussels NV, bankleningen, enz.).

Het is bedoeld om innovatieve start-ups te helpen om voldoende commerciële maturiteit te bereiken, zodat zij voor de financiering van hun groei en dus het creëren van meer banen een beroep kunnen doen op de conventionele financieringsinstrumenten.

Daarom werden in december 2021 de middelen van Brustart NV versterkt, zodat het elk jaar rechtstreeks kan investeren in een groter aantal innovatieve ondernemingen en in fondsen die de oprichting en ontwikkeling van universitaire spin-offs en andere innovatieve start-ups ondersteunen.

De investeringen zullen gebeuren in overeenstemming met de investeringsstrategie van finance&invest.brussels NV, goedgekeurd in december 2020 (bevoorrechte investeringsthema's, analyse via uitsluitingscriteria, financiële criteria en voorbeeldigheidscriteria, enz.). In dit kader zullen investeringen onder meer geanalyseerd worden via het *sustainable investment framework*.

Gedragen door:	– Finance&invest.brussels – Brustart NV
Mede ondersteund door:	– Innoviris
Doelgroepen:	– zko's
In coördinatie met:	– GSET: financiering en economische hulp – Plannen: SBA

FAVOR 12: Versterking van financieringsinstrumenten voor zko's

In december 2021 werden de middelen van Brusoc versterkt door een herkapitalisatie van 15 miljoen euro. Het doel is om voldoende middelen beschikbaar te stellen om kleine ondernemingen en in het bijzonder ondernemingen met minder dan 10 vte's te ondersteunen.

Op die manier kan Brusoc, naast het herstelfonds (zie FAVOR 12), een sleutelrol spelen in de economische relancestrategie van het Brussels Gewest.

Binnen deze herkapitalisatie zal Brusoc ervoor zorgen dat haar interventies – in lijn met de investeringsstrategie die finance&invest.brussels in december 2020 heeft goedgekeurd – een positieve sociale en milieu-impact hebben voor het Gewest en de Brusselaars. Zo zal Brusco in de geest van het *sustainable impact framework* een analysematrix ontwikkelen die is aangepast aan de realiteit van zijn publiek van zelfstandigen en zko's om inzicht te krijgen in deze niet-financiële aspecten.

Gedragen door:	– finance&invest.brussels – Brusoc NV
Doelgroepen:	– zko's
In coördinatie met:	– GSET: financiering en economische hulp – Plannen: SBA

FAVOR 13: Financiering van het herstel van Brusselse ondernemingen

In december 2021 werd door finance&invest.brussels een herstelfonds (boosting.brussels) van 80 miljoen opgericht in het kader van het relancebeleid van de Brusselse Gewestregering. Deze middelen zijn afkomstig van het Gewest, particuliere investeerders en de Federale Participatiemaatschappij.

Boosting.brussels wil de ambitieuze projecten van ondernemingen die gezond waren voor de Covid-19-crisis ondersteunen, met het oog op het herstel en de heropleving van de Brusselse economie.

Bij de uitvoering van de investeringsstrategie zal Maatschappij rekening houden met de specifieke doelstellingen voor de sociale en milieu-impact van de onderneming en de manier waarop deze doelstellingen zullen worden gemonitord en zullen evolueren gedurende de investeringsperiode. Deze effecten zullen onder meer binnen het *sustainable impact framework* worden beoordeeld.

Gedragen door:	– finance&invest.brussels
Doelgroepen:	– ondernemingen
In coördinatie met:	– GSET: financiering en economische hulp – Plannen: SBA

Pijler 3: Focus op de diversiteit van ondernemers, de rijkdom van Brussel

FAVOR 14: Doelgroepen ondersteunen die het verst verwijderd zijn van ondernemerschap en digitale toepassingen

Via de projectoproepen Begeleiding, Digitaal en Young entrepreneurs of tomorrow wil het Gewest het publiek ondersteunen dat het verst verwijderd is van ondernemerschap en digitale technologie, door het toekennen van een bonuspunt aan projecten die de toegankelijkheid van het ondernemerschapsbewustzijn aanzienlijk verbeteren of door ondersteunende maatregelen voor deze doelgroepen.

Gedragen door:	– BEW – hub.brussels
Doelgroepen:	– ondernemers
In coördinatie met:	– GSET: begeleiding, SDO, financiering en economische hulp – Plannen: SBA

FAVOR 15: Projectoproepen inclusiever maken

Met het oog op de diversifiëring van het publiek waaraan de projectoproepen gericht zijn, werd een test uitgevoerd met de projectoproep Crea.brussels, via een uitgebreide communicatie rond de oproep, de integratie van een persoon van UNIA als waarnemend lid van de jury en de invoering van een evaluatiecriterium over de mate van inclusie van het te financieren project.

Deze drie hefbomen voor inclusie moeten worden geëvalueerd om te bepalen of ze moeten worden veralgemeend naar alle projectoproepen.

Gedragen door:	– BEW – hub.brussels
Doelgroepen:	– starters en zelfstandigen
In coördinatie met:	– GSET: begeleiding, SDO, financiering en economische hulp – Plannen: SBA

FAVOR 16: Steun het ondernemerschap van vrouwen en het bewustzijn van meisjes en vrouwen voor STEAM-beroepen (Science, Technology, Engineering, Arts, Mathematics), met bijzondere aandacht voor vrouwen die minder vertegenwoordigd zijn in de wereld van ondernemerschap en STEAM-sectoren

Gezamenlijke actie onder leiding van hub.brussels, Innoviris, Brussel Economie en Werkgelegenheid en finance&invest.brussels: gecijferde gender-based monitoring van alle steun- en financieringsinstrumenten van hub.brussels, BEW, finance&invest.brussels, Innoviris

Actie onder leiding van Brussel Economie Werkgelegenheid:

- Projectoproep Begeleiding (zie hierboven), die private actoren ondersteunt bij het ondersteunen van vrouwelijk ondernemerschap (financiering, businessmodel, digitalisering, pitching, netwerken,...)

Gedragen door:	– BEW
Mede ondersteund door:	– Nvt
Doelgroepen:	– starters en zelfstandigen
In coördinatie met:	– GSET: begeleiding – Plannen: SBA

Acties uitgevoerd door Women in business-Women in tech (hub.brussels):

- Tweejaarlijkse barometer over vrouwelijk ondernemerschap;[20]
- *Rebound*-programma voor de relance van vrouwelijke ondernemers na de crisis (digitalisering, nieuwe ondernemingsmodellen, financiering);
  - Bewustmaking van het ondernemerschap van vrouwen door:
  - communicatiecampagnes over de rolmodellen van vrouwelijke ondernemers, met name in de STEAM-sectoren;
- de organisatie van evenementen, zoals het *Women Code Festival*;
- Bewustmaking van het ondersteunings- en financieringsecosysteem voor de deconstructie van genderstereotypen.

Gedragen door:	– hub.brussels
Doelgroepen:	– (toekomstige) vrouwelijke ondernemers, vrouwen en meisjes, starters
In coördinatie met:	– GSET: digitalisering, begeleiding – Plannen: Nvt – In samenwerking met: CIBG en equal.brussels

Acties uitgevoerd door Innoviris:

- Implementatie van gendergerelateerde monitoring in Innoviris-projecten, om het profiel van Innoviris-begunstigden vanuit deze invalshoek beter te kennen;

- Implementatie van diversiteitsprincipes in methoden voor projectevaluatie;
- Ontwerp van een projectoproep gericht op de genderdimensie;
- Betere aandacht voor bronnen van ongelijkheid bij activiteiten rond het sensibiliseren voor wetenschappen;
- Uitreiking van de WATS-prijs van de Brussels Ambassador of Science, die tot doel heeft jonge meisjes bewust te maken van wetenschap;
- Bewustmaking van het ondersteunings- en financieringsecosysteem voor de deconstructie van genderstereotypen in alle STEAM-sectoren.

Al deze maatregelen zijn erop gericht de emancipatie van vrouwen te ondersteunen, met name door meer bekendheid te geven aan STEAM en aan het ondernemerschap.

Gedragen door:	–	Innoviris
Mede ondersteund door:	–	Nvt
Doelgroepen:	–	toekomstige) onderzoekers, vrouwen en meisjes
In coördinatie met:	–	GSET: Digitalisering – Plannen: Nvt

Pijler 4: Ontwikkeling van een ondernemingsgerichte administratie (vereenvoudiging, vergunningen en 'pro-kmo'-overheidsopdrachten)

FAVOR 17: Gemakkelijkere toegang tot het beroep en bedrijfsbeheer

Het doel hiervan is om de toegang tot het beroepen en bedrijfsbeheer voor ondernemers te verbeteren.

De basiskennis van bedrijfsbeheer dient om aan te tonen dat de toekomstige ondernemer een goed begrip heeft **van de bedrijfswereld door het behalen van een certificaat**. Dit systeem zal worden geëvalueerd en, indien nodig, herzien.

Gedragen door:	–	hub.brussels & BEW
Doelgroepen:	–	starters en ondernemers
In coördinatie met:	–	GSET: begeleiding – Plannen: SBA

FAVOR 18: Uitbreiding van het actieterrein van CiReDe tot alle obstakels voor ondernemerschap

CiReDe (Circular Regulation Deal) is een instrument voor het identificeren en wegnemen van regelgevende obstakels voor de circulaire economie. CiReDe wordt voorgezeten door de sociale partners en heeft een secretariaat bestaande uit Leefmilieu Brussel, hub.brussels en het permanente secretariaat van Brupartners. CiReDe heeft zijn relevantie al getoond door vooral te werken aan de thema's van de tijdelijke bezetting van leegstaande gebouwen, afvalregelgeving en vandaag bioafval en circulaire gebouwen. CiReDe werkt volgens de principes van transparantie, consensus en doet voorstellen aan de regering in co-constructie met het Brusselse publiek-private ecosysteem.

De uitbreiding van het toepassingsgebied tot alle obstakels voor ondernemerschap zal worden geëvalueerd.

Gedragen door:	–	CiReDe
Mede ondersteund door:	–	LB, hub.brussels, BEW, Innoviris, Brupartners, Raad van Milie
Doelgroepen:	–	Brusselse zko's en kmo's en regelgevende instanties.
In coördinatie met:	–	Plannen: SBA

FAVOR 19: Invoering van een kmo-toets

De ordonnantie tot omzetting van de richtlijn betreffende een evenredigheidsbeoordeling voorafgaand aan een nieuwe reglementering van beroepen zal worden aangenomen. Daarbij zal een studie naar de gevolgen voor micro-ondernemingen en kmo's verplicht worden gesteld voor nieuwe regionale maatregelen die een sterke impact kunnen hebben op deze ondernemingen. Het doel is om deze effecten vanaf de ontwerpfase van de maatregelen te beperken.

Gedragen door:	–	BEW
Doelgroepen:	–	ondernemingen (kmo's)
In coördinatie met:	–	Plannen: SBA

FAVOR 20: Implementering van een 'kmo-vriendelijke' interface om overheidssteun aan te vragen

Om de ontwikkeling van Brusselse ondernemingen te ondersteunen, zal de regering de implementatie van het unieke digitale platform MyBEE afronden, dat ondernemers één enkele interface zal bieden en hen in staat zal stellen hun aanvragen voor overheidssteun online in te vullen.

Gedragen door:	–	BEW
Doelgroepen:	–	ondernemingen (kmo's)
In coördinatie met:	–	Plannen: SBA

FAVOR 21: Digitalisering en vereenvoudiging van milieuvergunningen

Leefmilieu Brussel heeft een grootschalig programma gelanceerd om de procedures voor milieuvergunningen te digitaliseren: DigiPermit. Aan de hand van drie doelstellingen (digitalisering, efficiëntie en transparantie) zal dit programma een aantal digitale ontwikkelingsprojecten coördineren voor alle belanghebbenden van milieuvergunningen en in het bijzonder de meerderheid van de Brusselse ondernemingen.

Het eerste project is het opzetten van een digitaal platform om ondernemingen te ondersteunen bij hun aanvraag van een milieuvergunning. Het platform zal de vragen en informatie afstemmen op de werkelijke situatie van de onderneming, waardoor de onderneming efficiënter kan werken en tegelijkertijd meer te weten komt over haar verplichtingen op het gebied van milieubescherming. Bovendien kan de onderneming op het platform samenwerken met derden, zoals ondersteunende diensten, studiebureaus en de administratie.

Het tweede project zal de digitale uitwisseling van gegevens tussen de onderneming en de administratie consolideren binnen wetgevende thema's, zoals parkeren op straat, grondwaterwinning of energie-audits. Ook hier zal deze digitalisering de administratieve lasten voor de ondernemingen verlichten in een zo transparant mogelijk proces.

Gedragen door:	– LB
Doelgroepen:	– economische actoren die een milieuvergunning aanvrage
In coördinatie met:	– Plannen: SBA, Easy Way
Gedragen door:	– BEW
Doelgroepen:	– zko's
In coördinatie met:	– GSET: begeleiding – Plannen: SBA

Pijler 5: Ondersteuning van evoluties en kansen van ondernemingen (digitaal, innovatie, internationalisering, circulaire economie)

FAVOR 22: Ondersteuning van de overdracht van ondernemingen

In het beleid dat de overdracht van ondernemingen ondersteunt, zal worden gestreefd naar complementariteit tussen al dan niet gesubsidieerde publieke en private instrumenten. Er zal specifiek worden gestreefd naar synergie tussen projecten en initiatieven die via gewestelijke bevoegdheden worden ondersteund[21]. Daarnaast is het de bedoeling om het gebruik van het platform zaaktekoop.brussels te ontwikkelen, om verbindingen met gesubsidieerde structuren te organiseren en om te buigen naar private actoren.

FAVOR 23: Steun voor de overname van ondernemingen door of met werknemers

In het kader van het relance- en herontwikkelingsplan organiseert hub.brussels evenementen om werknemers bewust te maken van de overname van ondernemingen en participatief bestuur. Het voorziet ook in gespecialiseerde steun voor de overname van ondernemingen in moeilijkheden door of met werknemers, zo nodig in coöperatieve vorm. Deze maatregel maakt het mogelijk om zowel de overdracht van ondernemingen als de betrokkenheid van werknemers bij de overname en/of het management van een onderneming te ondersteunen.

Ze zal worden geëvalueerd en, indien nodig, gewijzigd of bestendigd.

Gedragen door:	– hub.brussels
Doelgroepen:	– elke ondernemer die geïnteresseerd is in de overdracht van ondernemingen, met name door werknemers; ondernemingen in moeilijkheden die overgenomen kunnen worden
In coördinatie met:	– GSET: – Plannen: SBA

6.2. FINANCIERCING

6.2.1. Huidige situatie

Het Gewest beschikt over een algemene economische bevoegdheid die het uitoefent via verschillende organen en financieringsinstrumenten om zijn economie te ondersteunen en te ontwikkelen. Met deze instrumenten kan het Gewest op een gevarieerde en doelgerichte manier ingrijpen. In die zin zijn ze een weerspiegeling van het regionaal economisch beleid.

De instrumenten die onder dit hoofdstuk vallen zijn:

- Steun voor onderzoek en innovatie voor economische doeleinden, toegekend door Innoviris in het kader van het regionaal innovatieplan;
- Steun die wordt verleend in het kader van thematische oproepen voor economische projecten;
- Steun voor de economische ontwikkeling van ondernemingen, toegekend door Brussel Economie en Werkgelegenheid;
- Financiering via leningen en participaties toegekend door finance&invest.brussels en haar dochterondernemingen;
- Garanties van het Brussels Waarborgfonds;
- Systemen om spaargeld van burgers te mobiliseren (waaronder de Proxi-lening).

Deze instrumenten vertegenwoordigen **een jaarlijks budget van ongeveer 200 miljoen euro en ondersteunen jaarlijks ongeveer 7.000 ondernemingen.**

Deze instrumenten houden rekening met vele parameters, zoals de fasen van de levenscyclus van een onderneming, de mate van betrokkenheid van de onderneming bij de transitie of de sectoren waaruit de ondernemingen komen, maar met een gemeenschappelijk doel: het zo goed mogelijk ondersteunen van ondernemingen in het kader van de transitie.

In dit verband is het de bedoeling dat de **financieringsinstrumenten waarover het Gewest beschikt, het privé-aanbod kunnen aantrekken of aanvullen**, met name door in te grijpen op thema's en hefbomen waarvoor de privésector nog niet of onvoldoende ingrijpt.

6.2.2. Uitdagingen

Perspectieven & inclusiviteit

De doelstelling van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering is om de steun aan bepaalde economische sectoren op te geven[22] en in 2030 de economische overheidssteun te concentreren op ondernemingen die voorbeeldig zijn op sociaal en milieuvlak en op het vlak van tewerkstelling van de Brusselaars. Tot die tijd is het doel dan ook om zoveel mogelijk ondernemingen te betrekken **bij de economische transitie en steun te geven aan ondernemingen die zich al in een transitieproces hebben geregistreerd**.

De grootste uitdaging is **om economische instrumenten aan te passen aan de behoeften van de economische transitie**, enerzijds door 'innovators' en 'early adopters' te ondersteunen[23] in hun voorbeeldprojecten en anderzijds door zoveel mogelijk ondernemingen te stimuleren om de weg van de economische transitie in te slaan.

Consistentie en afstemming van tools

Naast deze aanpassing van de economische instrumenten is het noodzakelijk om te zorgen voor een grotere **samenwerking tussen de verschillende organen** van het economisch beleid van het Gewest. Deze organen hebben al veel moeite gedaan om hun instrumenten aan te passen aan de transitie, maar er is nood aan een **alomvattende strategie die alle financiële instrumenten op elkaar afstemt** en de samenhang en leesbaarheid voor economische actoren waarborgt.

Afstemming met het private aanbod

De GSET vergemakkelijkt en vervolledigt de financieringsketen van de Brusselse ondernemingen, in alle strategische sectoren met uitzondering van de niet-ethische sectoren. Het is de bedoeling de 'financiële mix' vast te stellen die is aangepast aan het ondernemersproject door een beroep te doen op financiering door de burger en andere private financieringsinstrumenten die een aanvulling vormen op deze in het actieplan van de strategie.

Definitie van voorbeeldigheid en criteria voor toegang tot financiële steun

De aanpassing van economische instrumenten moet **gebaseerd zijn op gemeenschappelijke definities en criteria**. De definitie van economische transitie, de Europese taxonomie van duurzame activiteiten[24], het werken aan de ontwikkeling van een sociale taxonomie en de Sustainable Development Goals zijn daarbij essentiële inspiratiebronnen. Het beginsel 'do no significant harm', dat voorkomt dat sociale en milieudoelstellingen worden geschaad, zal ook een belangrijke rol spelen[25]. De definitie van voorbeeldigheid – gekoppeld aan het bereiken van werkgelegenheidsdoelstellingen – op sociaal en milieuvlak in het kader van deze strategie vloeit voort uit deze verschillende beginselen en is het uitgangspunt voor deze gemeenschappelijke criteria.

Om zoveel mogelijk ondernemingen te integreren in de transitie, moeten de criteria voor de toegang tot economische instrumenten progressief, toegankelijk en leesbaar zijn en moeten ze rekening houden met de context van de ondernemingen.

De administratieve lasten die deze aanpassing van economische instrumenten met zich meebrengt, moeten beperkt blijven, met name door het principe 'only once' in acht te nemen en door obstakels voor de versnelling van de economische transitie weg te nemen.

6.2.3. Strategische pijlers

De overheidsimpulsen om de transitie van Brusselse ondernemingen te versnellen hanteren deze algemene benadering:

1. Economische instrumenten blijven ontwikkelen om oplossingen te stimuleren waar lacunes worden vastgesteld;
2. Zoveel mogelijk economische actoren aanmoedigen om geleidelijk innovatieve transitiepraktijken toe te passen, met name in de vastgestelde prioritaire sectoren.

Het werken aan deze economische instrumenten bestaat uit twee thematische pijlers met maatregelen die al zijn uitgevoerd of nog moeten worden uitgevoerd.

Pijler 1: Ontwikkelen en formuleren van een samenhangend ecosysteem van actoren en economische instrumenten ter ondersteuning van de transitie van de economie.

Deze pijler identificeert de bestaande instrumenten ter ondersteuning van de transitie. De maatregelen zullen financieringsinstrumenten en een strategisch kader bieden en deze zo nodig aanpassen, zodat zij de transitie van ondernemingen doeltreffend ondersteunen.

Pijler 2: Definiëren en organiseren van de evolutie van de criteria voor toegang tot economische instrumenten, zodat in 2030 de regionale middelen worden geconcentreerd op voorbeeldige ondernemingen

Deze pijler organiseert de progressiviteit van de toegang tot alle economische instrumenten tegen 2030. In de eerste plaats gaat het om de afbakening van **de doelstelling op middellange termijn die ondernemingen moeten bereiken, namelijk sociale en ecologische voorbeeldigheid.**

6.2.4. Maatregelen

FINA 1: Verduidelijking van het begrip voorbeeldigheid op sociaal en milieuvlak op basis van de definitie van economische transitie in samenwerking met de sociale partners

De GSET beschrijft de definitie van de economische transitie en de algemene principes van het begrip voorbeeldigheid op sociaal en milieuvlak van projecten en/of ondernemingen.

Deze definities zullen moeten worden uitgewerkt in reglementaire teksten, voornamelijk uitvoeringsbesluiten.

Om te kunnen profiteren van hun expertise en in overeenstemming met de nieuwe ordonnantie voor Brupartners zullen de sociale partners bij deze werkzaamheden worden betrokken in het kader van gemeenschappelijke prioriteiten.

Gedragen door:	– Minister van Economische Transitie
Gedragen door:	– Medeondersteund door: BEW, Innoviris, finance&invest.brussels, hub.brussels, citydev.brussels, LB, port.brussels
Doelgroepen:	– Nvt
In coördinatie met:	– GSET: financiering Nvt – Plannen: Nvt

Pijler 1: Ontwikkelen en formuleren van een coherent ecosysteem van actoren en instrumenten ter ondersteuning van de transitie van de economie

FINA 2: Integratie van de economische transitie in de strategische instrumenten van de instanties die verantwoordelijk zijn voor de ondersteuning van ondernemingen in het Gewest en zorgen voor de samenhang van de strategische sectoren

De economische transitie zal worden geïntegreerd in de **strategische instrumenten** van de instanties die verantwoordelijk zijn voor de ondersteuning van ondernemingen binnen het Gewest, onder meer:

- de investeringsstrategie van finance&invest.brussels ;
- het gewestelijk innovatieplan;
- de strategische visie op de financiële instrumenten ontwikkeld door Brussel Economie en Werkgelegenheid. Deze omvat steun voor de economische ontwikkeling van ondernemingen en subsidies in het kader van projectoproepen;
- het beheerscontract van Citydev (in het bijzonder met betrekking tot de definitie van de canons en huurprijzen).

Deze strategische afstemming heeft het mogelijk gemaakt om de strategische sectoren te identificeren die in het inleidende gedeelte worden gepresenteerd.

Gedragen door:	– BEW – Innoviris – finance&invest.brussels, – hub.brussels – citydev.brussels
Mede ondersteund door:	– LB – haven.brussels
Doelgroepen:	– Ondernemingen – 1819 – economische actoren in de eerste lijn
In coördinatie met:	– GSET: Ondersteuning, Toegang tot afvalstromen, lokale productie en logistiek, Internationale handel – Plannen: PRI, SBA

FINA 3: Identificeren, evalueren, monitoren en communiceren van bestaande instrumenten ter ondersteuning van de transitie van ondernemingen

Deze maatregel omvat drie soorten acties, namelijk:

1. Inventarisatie, met name uit de catalogus van Brupeo, van de bestaande instrumenten ter ondersteuning van de economische transitie, evaluatie van hun complementariteit en samenhang en bepaling van welke instrumenten moeten worden gewijzigd en welke lacunes moeten worden opgevuld.
2. Op basis hiervan de opstelling van een catalogus van publieke en private instrumenten en communicatie daarvan om de economische transitie te ondersteunen, met de integratie van parameters met betrekking tot de levenscyclus van de onderneming, de positionering van de onderneming in de volwassenheidscurve in de transitie en het thema interventie.
3. Periodieke evaluatie, binnen de Strategische Raad van de Economie (SRE), uitgebreid naar Innoviris en Leefmilieu Brussel, van de afstemming, efficiëntie en articulatie tussen deze economische instrumenten.

Gedragen door:	– BEW – hub.brussels
Mede ondersteund door:	– Innoviris – finance&invest.brussels, – citydev.brussels – LB, port.brussels
Doelgroepen:	– ondernemingen – 1819 – economische actoren in de eerste lijn
In coördinatie met:	– GSET: ondersteuning, toegang tot deposito's, lokale productie en logistiek, internationale handel – Plannen: PRI, SBA

FINA 4: Versterking van de economische instrumenten ter ondersteuning van de transitie van ondernemingen

Aanvulling en aanpassing van economische instrumenten om de transitie van ondernemingen te ondersteunen, onder meer door:

1. het toekennen van voldoende middelen aan finance&invest.brussels en haar dochterondernemingen om de transitie van ondernemingen te cofinancieren;
2. de ontwikkeling van een transitiefonds en de hervorming van Brucircle met als doel ondernemingen te financieren die hun businessmodel en/of productielijnen moeten transformeren om regionale/Europese milieu- en klimaatdoelstellingen te halen. Dit transitiefonds wordt daarvoor gevoed door het klimaatfonds;
3. de heroriëntatie van projectoproepen van economische aard om de transitie van ondernemingen te ondersteunen.

Gedragen door:	– BEW – finance&invest.brussels
Mede ondersteund door:	– Innoviris – hub.brussels – citydev.brussels – LB – haven.brussels

Doelgroepen:	– ondernemingen – 1819 – economische actoren in de eerste lijn
In coördinatie met:	– GSET: ondersteuning, toegang tot deposito's, lokale productie en logistiek, internationale handel – Plannen: PRI, SBA

Pijler 2: Definiëren en organiseren van de evolutie van de criteria voor toegang tot economische instrumenten, zodat in 2030 alleen voorbeeldige ondernemingen worden ondersteund

FINA 5: Ontwikkelen van criteria en analysematrixen op basis van voorbeeldigheid op sociaal en milieuvlak en progressieve toepassing daarvan in combinatie met de tewerkstellingsdoelstellingen van de Brusselaars

1. Voor elk economisch instrument coherente criteria en analytische matrixen opstellen, afhankelijk van hun specifieke kenmerken.

Deze maatregel zal met name gebaseerd zijn op bestaande criteria zoals: ondernemingen in de circulaire economie, ondernemingen met een ecodynamisch label, door de Nationale Raad voor de Coöperatie erkende coöperatieve ondernemingen, sociale en democratische ondernemingen in de zin van de ordonnantie van 23 juli 2018, het Europees milieubeheer- en milieuauditsysteem EMAS, ISO 14001-normen. Er zal een repertorium worden opgesteld van relevante labelingsinstrumenten, erkenningen en oproepen tot het indienen van projecten.

Deze economische instrumenten omvatten onder meer:

- De principes met betrekking tot de impactmeting van de investeringsstrategie van finance&invest.brussels (en het 'sustainable impact framework') zullen zoveel mogelijk van toepassing zijn in alle dochterondernemingen en financiële instrumenten die zullen worden gecreëerd.
- De criteria van voorbeeldigheid op sociaal en milieuvlak zullen worden geïntegreerd in de voorwaarden voor toegang tot steun voor OOI-projecten met een economisch doel.
- De criteria van voorbeeldigheid op sociaal en milieuvlak zullen worden geïntegreerd in de voorwaarden voor steun en subsidies voor ondernemingen van Brussel Economie Werkgelegenheid. Deze omvat steun voor de economische ontwikkeling van ondernemingen en subsidies in het kader van projectoproepen;

2. Het organiseren van **progressiviteit** in de toegangscriteria en in het gebruik van de analysematrixen, om ondernemingen aan te moedigen deel te nemen aan de transitie.

Deze maatregelen vereisen wijzigingen in de regelgevingsteksten.

In een logica van progressiviteit en inclusie krijgen projecten of ondernemingen die al begonnen zijn aan een traject naar voorbeeldigheid op sociaal en milieuvlak vanaf **2024** een **toeslag**.

De toegang tot economische instrumenten vanaf **2030** alleen organiseren voor voorbeeldige ondernemingen.

Gedragen door:	– BEW
Mede ondersteund door:	– Innoviris – finance&invest.brussels – hub.brussels – citydev.brussels – LB – port.brussels
Doelgroepen:	– organisaties die de economische instrumenten dragen – ondernemingen – economische actoren in de eerste lijn
In coördinatie met:	– GSET: ondersteuning, toegang tot deposito's, lokale productie en logistiek, internationale handel – Plannen: PRI, SBA

FINA 6: Onderzoek naar de juridische mogelijkheden om de toegang tot steun voor economische ontwikkeling en OOI uit te breiden tot vzw's en coöperaties

In het kader van de herziening van de ordonnantie van 3 mei 2018 betreffende steun voor de economische ontwikkeling van ondernemingen zullen de toegangsvoorwaarden voor vzw's worden onderzocht. Op deze manier kan, binnen het geldende Europese wettelijk kader, een zo ruim mogelijke toegang worden verleend aan vzw's en werkgelegenheids- en activiteitencoöperaties (Jobyourself, Isis-Dies, Brucoop, Saticoop, Smart).

Gedragen door:	– BEW
Mede ondersteund door:	– hub.brussels
Doelgroepen:	– niet-economische vzw's, werkgelegenheids- en activiteitencoöperaties
In coördinatie met:	– GSET:

FINA 7 Versterking van het Label Ecodynamische Onderneming om alle Brusselse ondernemingen te ondersteunen bij hun eerste economische transitieproces via milieubeheer

Voor veel ondernemingen is milieubeheer een eerste toegangspoort tot economische transitie. Het Label Ecodynamische Onderneming wordt het belangrijkste instrument ter ondersteuning van het milieubeheer van economische actoren die een economisch transitieproces ingaan. Dit label is een gratis erkenning in milieubeheer die Leefmilieu Brussel aanbiedt aan elke Brusselse organisatie en die tools, training en ondersteuning biedt om de onderneming te helpen bij haar aanpak.

Het label is nu meer geoptimaliseerd voor middelgrote of grote ondernemingen, met een overwegend tertiaire activiteit. Het is de bedoeling dat het systeem uitgebreid wordt en aangeboden aan alle Brusselse ondernemingen. Het zal ook meer de link leggen met andere labels en projecten op het vlak van milieubeheer (GoodFood Label, mobiliteitsprojecten, Natuurnetwerk, enz.). Er zullen verbindingen en erkenningen worden opgezet met gelijkwaardige labels.

Gedragen door:	– LB
Mede ondersteund door:	– Nvt
Doelgroepen:	– Alle Brusselse ondernemingen
In coördinatie met:	– GSET: handelszaken, GoodFood

FINA 8: Erkenning van voorbeeldigheid op sociaal en milieuvlak door een publiek of privaat labelsysteem

Naast het specifieke werk binnen het Label Ecodynamische Onderneming en milieubeheer, is het de bedoeling om het voorbeeldige karakter van een project of onderneming ook op grotere schaal te erkennen, voornamelijk op basis van bestaande criteria of labels. In dit verband moet verder worden gewerkt aan:

1. De identificatie en evaluatie van bestaande publieke en private criteria en labels om te bepalen of een onderneming voorbeeldig is op sociaal en/of milieuvlak;
2. De aanpassing na de evaluatie van de erkenning 'onderneming betrokken bij de circulaire economie' om zo nodig ontbrekende labels te creëren;
3. De implementatie, eventueel tijdens een testfase, van criteria/labels voor voorbeeldigheid op sociaal en milieuvlak via de gewestelijke regelgeving die momenteel wordt goedgekeurd, zoals de ordonnantie om het spaargeld van burgers in te zetten of de besluiten om de garanties van het Brussels Waarborgfonds gedeeltelijk te automatiseren.

Wat de sociale voorbeeldfunctie betreft, kan ook de analyse van de sociale balans van de onderneming een relevant uitgangspunt zijn, evenals de kwaliteit van het sociaal overleg wanneer dit in de onderneming kan worden gevoerd.

Gedragen door:	– BEW
Mede ondersteund door:	– LB – Innoviris – finance&invest.brussels – hub.brussels – citydev.brussels – port.brussels
Doelgroepen:	– Organisaties die de economische instrumenten dragen – Ondernemingen – Economische actoren in de eerste lijn
In coördinatie met:	– GSET: ondersteuning, toegang tot deposito's, lokale productie en logistiek, internationale handel – Label voor stedelijke verdeling voorzien in het beheerscontract van de Haven van Brussel – Plannen: PRI, SBA

6.3. BEGELEIDING

6.3.1. Huidige situatie

Om de sociale en ecologische ambities van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest te ondersteunen, voorziet de algemene beleidsverklaring dat tegen 2030 enkel economische modellen die voorbeeldig zijn op sociaal en milieuvlak nog in aanmerking komen voor regionale overheidssteun. Het is daarom essentieel om alle ondernemingen die dat willen te ondersteunen in deze evolutie zodat ze zich kunnen integreren in deze visie op de Brusselse economie.

Op dit moment zijn er echter nog te weinig actoren die ondernemingen kunnen ondersteunen in de economische transitie. Sommige spelers zijn opgenomen in de kaarten van hub.brussels en BEW, zoals enkele diensten van hub.brussels, het LEL van Sint-Gillis, Job Yourself, Crédal, Greenbizz en Coopcity. Hieraan kunnen we de volgende actoren toevoegen die ofwel publiek zijn ofwel worden gefinancierd door de overheid: Citydev via het EFRO Irisphere-programma, UCM eco-design cel, BECI Green Network, MAD eco-design, UNIZO, BRUXEO met het Energy Pack, en Leefmilieu Brussel met het Label Ecodynamische Onderneming, Resilience coaching en specifieke ondersteuning op het vlak van mobiliteit, natuur, afval, duurzaam voedsel, water en gebouwen (bouw en exploitatie).

Daarnaast worden op de website van BeCircular een veertigtal ondersteuningen voor de circulaire economie opgesomd en voorgesteld door een vijftiental private actoren (waarvan sommige hierboven al opgesomd zijn).

Om de doelstellingen van de transitie te halen, is het echt nodig om dit aanbod uit te breiden, wil het de hele levenscyclus van ondernemingen bestrijken. Tegelijkertijd zal het nodig zijn om de opkomst van bestaande spelers te waarborgen.

De drie steungebieden voor ondernemingen in de economische transitie zijn de volgende:

- De implementatie door ondernemingen van goede milieubeheerpraktijken: eco-management integreert het milieu in het dagelijks beheer van een onderneming. Het heeft tot doel rekening te houden met de milieu-impact van de activiteiten van de onderneming, deze impact te beoordelen en te verminderen. Dit kan van invloed zijn op de thema's rationeel energiegebruik en digitale soberheid, een duurzaam en preventief afvalinkoopbeleid, actieve mobiliteit voor woon-werkverkeer en leveringen, verantwoord gebruik van digitale technologie, enz.
- De verandering van het zakelijk model van ondernemingen naar duurzame en circulaire modellen: de nieuwe zakelijke modellen zijn bijvoorbeeld de deeleconomie, modulair productontwerp, korte toeleveringsketens, het gedeeld gebruik van middelen met andere ondernemingen, de functionaliteitseconomie, democratisch bestuur, enz.
- De sociale impact van de onderneming door het creëren van kwaliteitsvolle jobs voor de Brusselaars, de opleiding van het personeel en de toepassing van beginselen van participatief ondernemingsbestuur zoals (1) een besluitvormingsproces dat niet uitsluitend gebaseerd is op het bezit van kapitaal; (2) een participatieve dynamiek waarbij de verschillende belanghebbenden van de onderneming (bedrijfsleiders, werknemers, investeerders, leveranciers, klanten) worden betrokken.

6.3.2. Uitdagingen

Groter aanbod van ondersteuning voor de transitie

Op basis van de eerdere bevindingen is het van essentieel belang dat alle publieke, private of publiek gefinancierde coaches de 'transitie' in hun ondersteuning kunnen integreren, ongeacht hun thematische of sectorale specifieke kenmerken.

Afstemming met het private aanbod

De GSET ondersteunt en vervolledigt de ondersteuningsketen voor Brusselse ondernemingen in alle strategische sectoren. Deze moet ervoor zorgen dat het publieke en private gesubsidieerde en niet-gesubsidieerde ondersteuningsaanbod elkaar aanvullen. Deze complementariteit zal worden nagestreefd om de impact van de publieke actie te versterken.

Creëren van ondersteuningstrajecten die kunnen worden aangepast aan de behoeften, specifieke kenmerken en levenscyclus van ondernemingen

De aangeboden ondersteuningstrajecten zullen kunnen worden aangepast aan de behoeften en specifieke kenmerken van ondernemingen, zodat ze zich richten op de hele populatie van ondernemingen, met bijzondere aandacht voor de kleinste, die ook het overgrote deel van het Brusselse economische weefsel vormen. De ondersteuning bij/voorafgaand aan de oprichting zal dus de sociale en milieu-impact van de activiteit integreren vanaf het ontwerp van het project. Een startende onderneming zal zich immers veel meer vrijheid kunnen veroorloven in haar keuzes dan een bestaande onderneming. Bestaande ondernemingen voeren al veel verbete-

ringen door om aan de doelstellingen van de transitie te voldoen, maar ze moeten meer ondersteund worden als we een grondige wijziging van de zaakvoering nastreven.

Integratie van de drie steungebieden voor de economische transitie van ondernemingen

Afhankelijk van het scenario zal de voorgestelde steun ondernemingen in staat stellen om kwesties aan te pakken die verband houden met drie transitiegebieden: (1) milieubeheer dat gericht is op het verminderen van de negatieve impact op het milieu, (2) duurzame en circulaire ondernemingsmodellen die veranderingen in de werking van de onderneming met zich meebrengen en van invloed zijn op de kernactiviteiten, (3) het sociale en maatschappelijke aspect, waarvan de inzet meervoudig is en zowel van invloed is op de sociale impact als op het democratisch bestuur.

Niet alle economische actoren op het grondgebied van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest kunnen de drie domeinen bestrijken. Het doel is dat ze minstens één ervan opnemen zonder een significante impact te hebben op de andere domeinen of op de verwezenlijking van de doelstelling om de Brusselaars werkgelegenheid te verschaffen, steeds in de geest van het DNSH van de Europese Commissie. Wanneer het voor een onderneming mogelijk is om een duurzaam businessmodel aan te nemen, wordt deze hierbij ondersteund. Wanneer dit niet het geval is, kan ze worden begeleid in milieubeheer, een gebied dat geldt voor alle economische activiteiten en dat het startpunt moet kunnen worden van elke economische transitiebenadering. Ondernemingen die een sociale voorbeeldigheid willen ontwikkelen, kunnen zich richten op hun bestuur om een dergelijke aanpak te initiëren.

Communicatie aanpassen en versterken

De barometer 'circulaire economie' die hub.brussels opzette in 2018-2019 benadrukte ook dat de diensten die overheden aanbieden, weinig bekend zijn bij ondernemingen. Er moet worden getracht te rationaliseren, aan te vullen, te communiceren en te sensibiliseren, met name door de economische argumenten van de transitie aan te halen (prijzen van grondstoffen, veranderingen in de vraag, belang van transitie voor jonge werknemers, enz.) en door de boodschap aan te passen aan de doelgroepen van ondernemingen.

Opzetten van doeltreffende coördinatie

Om feedback uit het veld te vergemakkelijken, de uitwisseling te bevorderen en de vaardigheden van ondersteunende actoren te versterken, is doeltreffende coördinatie essentieel. Deze zal versterkt moeten worden door een systeem dat de evolutie van ondernemingen naar de transitie monitort en meet en dat een overzicht geeft van de impact van de maatregel. Deze laatste zal een overzicht geven van het effect van de maatregel.

6.3.3. Visie 2030

In 2030 zullen alle ondernemingen die dat wensen, daarbij gesensibiliseerd en ondersteund door het private en/of publieke ecosysteem, in verschillende mate een transitieproces zijn gestart. Ze hebben goede milieubeheerpraktijken geïmplementeerd en/of de sociale en milieueffecten van hun ondernemingsmodel onderzocht en/of nieuwe bestuursprocessen getest.

6.3.4. Strategische pijlers

Pijler 1: Sensibiliseren, informeren, communiceren

Deze pijler heeft als doel ondernemingen bewust te maken van de noodzaak/het belang van de transitie en hen aan te moedigen om zich bij deze aanpak aan te sluiten.

Pijler 2: Mobilisatie van de actoren die ondernemingen ondersteunen

Het doel is om de actoren die ondernemingen ondersteunen te sensibiliseren, te informeren en te oriënteren, om de uitwisselingen tussen hen te bevorderen en hun vaardigheden op het gebied van beste praktijken te ontwikkelen.

Pijler 3: Versterking van de begeleiding bij de ontwikkeling van de transitie van ondernemingen

Deze pijler heeft tot doel de opkomst van nieuwe activiteiten en waardeketens te ondersteunen en de impact van bestaande activiteiten op het Gewest te vergroten (scale-up). Het is ook noodzakelijk om te profiteren van bestaande instrumenten en nieuwe instrumenten te ontwikkelen om de relevantie van de ondersteuning te versterken.

Pijler 4: Monitoring van de voortgang van ondernemingen

Deze nieuwe systemen moeten worden geëvalueerd om ze aan te passen aan de realiteit op het terrein, die voortdurend evolueert.

6.3.5. Maatregelen

Pijler 1: Sensibiliseren, informeren, communiceren

ACCOMP 1: Integratie van de economische transitie in de activiteiten van Hub.brussels

Hub.brussels zal zijn functies laten evolueren in de richting van de Economische Transitie zodat de begeleidingsstructuren worden gesensibiliseerd, begeleid en gecoördineerd. Deze maatregel is een noodzakelijke voorwaarde om alle volgende maatregelen te kunnen nemen.

Op deze manier zal elk van de Business Units van Hub.brussels evolueren volgens zijn eigen realiteit. Vanaf 2022 zal een transformatieplan worden ingevoerd en zullen de teams de nodige opleiding krijgen.

ACCOMP 2: Verduidelijking van concepten en uitdagingen

Communicatie over de transitie zal moeten worden gedeeld en afgestemd tussen de verschillende publieke, door de overheid gesubsidieerde of private actoren. Het doel is om de kansen van de transitie te benadrukken, in het bijzonder de verwerving van nieuwe markten, kostenreductie, differentiatie tegenover de concurrentie, technische en sociale innovatie, positieve maatschappelijke impact, participatief bestuur, enz.

Gedragen door:	– hub.brussels
Mede ondersteund door:	– LB – Innoviris – BEW
Partners:	– CityDev – finance.brussels – Port of Brussels – netwerken van ondernemers – Unizo – Ucm – …
Doelgroepen:	– Ondernemingen
In coördinatie met:	– GSET: Nvt – Plannen: Nvt

ACCOMP 3: Eén enkele, efficiënte en universele toegangspoort tot de economische transitie

De 1819-website zal alle verschillende aangeboden diensten en evenementen bevatten. Het wordt een unieke en uitgebreide toegangspoort voor ondernemingen. Hier vinden ze informatie over steun, inspiratie, opleidingen naar transitie en tests voor een eenvoudige zelfdiagnose, evenals de ondersteunende publieke en private structuren, die hen in staat zullen stellen verder te gaan.

Deze maatregel biedt ook de kans om na te gaan of de aangeboden diensten gerationaliseerd moeten worden.

Gedragen door:	– hub.brussels
Mede ondersteund door:	– BEW – LB
Doelgroepen:	– Ondernemingen
In coördinatie met:	– GSET: economische steunmaatregelen, MPDI, Innovatietraject – Plannen: Nvt

ACCOMP 4: Bewustmakingscampagnes voor economische transitie

Om zoveel mogelijk ondernemingen aan te moedigen om de concepten van economische transitie te ontdekken of beter te leren kennen en actie te ondernemen, zullen zeer gerichte inclusieve campagnes (afhankelijk van het type onderneming, de levenscyclus van ondernemersprojecten, sectoren, thema's, enz.) worden gelanceerd, die hun taal aanpassen aan hun publiek. Slechts één of meerdere van de drie aspecten van de transitie zullen aan bod komen: milieubeheer, duurzame en circulaire ondernemingsmodellen en de component sociaal, maatschappelijk en participatief bestuur.

Er zullen ook bewustmakingscampagnes worden georganiseerd die gericht zijn op de doelgroepen die de meeste obstakels ondervinden om aan ondernemerschap te beginnen (vrouwen, jongeren en werkzoekenden).

Deze communicatiecampagnes zullen worden versterkt door de organisatie van bijeenkomsten en ontmoetingen voor peer learning en uitwisseling van goede praktijken. Deze acties zullen worden opgezet en verspreid door de actoren op het terrein aan hun doelgroep.

Daarnaast is het interessant om burgers bewust te maken van de uitdagingen van de transitie en de ondernemerssuccessen die hieraan bijdragen. Dit zal het indirect ook mogelijk maken om te werken op de vraag, want elke bewuste burger is ook een geïnformeerde consument.

Gedragen door:	– hub.brussels
Mede ondersteund door:	– LB – BEW
Doelgroepen:	– De gesubsidieerde actoren van beoogde overheidssteun: Ondernemingen
In coördinatie met:	– GSET: toegang tot afvalstromen, lokale productie en logistiek, winkels, SDO, innovatietraject – Plannen: GoodFood

Pijler 2: Mobilisatie van de actoren die ondernemingen ondersteunen

ACCOMP 5: Inventarisatie van alle ondersteuningen

Om er zeker van te zijn dat alle ondersteuningsstructuren worden geïdentificeerd, zal een inventarisatie worden gemaakt van alle actoren, het aanbod en de doelgroep (zowel publiek als privaat), zodat de complementariteit van het geheel versterkt kan worden.

De kwaliteit van de begeleidingsdiensten van door het Gewest gefinancierde private actoren zal worden geëvalueerd binnen de begeleidingscomités voor subsidies. Op deze manier worden alleen die initiatieven gefinancierd die subsidiair zijn aan het publieke aanbod en die overtuigende resultaten laten zien.

Gedragen door:	– hub.brussels – LB
Mede ondersteund door:	– BEW
Doelgroepen:	– De ondersteunende actoren
In coördinatie met:	– GSET: SDO's – Plannen: Nvt

ACCOMP 6: Zorgen voor een toename van de vaardigheden van de actoren die de economische transitie ondersteunen

Er zal een systeem worden ontwikkeld voor de ontwikkeling van vaardigheden van alle publieke en private ondersteuningsactoren, ongeacht of deze al dan niet gesubsidieerd zijn, zodat zij ondernemingen kunnen sensibiliseren, informeren en begeleiden bij de transitie (eerstelijnsondersteuning).

Dit systeem omvat financiële steun, opleiding in het kader van de begeleidingsopdracht van hub.brussels, vorming van netwerken en technische ondersteuning door Leefmilieu Brussel en hub.brussels. Het begeleidingsaanbod zal zodanig worden georganiseerd dat het subsidiariteitsbeginsel met betrekking tot de verstrekking van openbare diensten wordt geëerbiedigd.

Gedragen door:	– hub.brussels – LB
Doelgroepen:	– Publieke en publiek gefinancierde – Privaat gefinancierde ondersteunende actoren
In coördinatie met:	– GSET: SDO's – Plannen: Nvt

ACCOMP 7: Ondernemingen ondersteunen om hun werknemers te mobiliseren voor milieubeheer

Het opzetten van 'eco-teams' om werknemers te betrekken bij het milieubeheer van de onderneming betekent rekening houden met hun meningen en hun behoeften en deelname aan de beleidsbeslissingen die worden genomen op basis van de dagelijkse realiteit. Het betekent ook het waarderen van hun werk en expertise, omdat dit inspeelt op de steeds belangrijkere behoefte aan zinvol werk.

Deze betrokkenheid van medewerkers wordt gestimuleerd door verschillende labelingstools zoals het Label Ecodynamische Onderneming of het B-Corp-label.

Gedragen door:	– hub.brussels – LB
Doelgroepen:	– Brusselse zko's en kmo's
In coördinatie met:	– GSET: SDO, financiering – Plannen: ECODYN

ACCOMP 8: Een compleet aanbod van specialisten

Wanneer de onderneming zelf of via een eerstelijns ondersteunende actor de noodzaak heeft vastgesteld om een thema rond milieubeheer, het economische model of de sociale component of participatief bestuur te verdiepen, dan kan zij zich wenden tot een of meer thematische transitiespecialisten 'Transitie', afhankelijk van het thema.

Om het systeem goed te laten werken, moet erop worden toegezien dat alle thema's goed en voldoende worden gecoverd en dat ondernemingen er toegang toe hebben.

Dit kan op de volgende manieren:

- Versterking van de ondersteunende diensten van hub.brussels voor de doelgroepen;
- Voor de onderdelen die niet gedekt worden door de overheidssector, door financiële steun te verlenen aan andere begeleidingsactoren via projectoproepen om een deel van hun kosten te dekken (waarbij dubbele financiering wordt vermeden), zodat zo veel mogelijk mensen toegang krijgen tot deze begeleiding. Deze projectoproepen zullen regelmatig worden geëvalueerd.
- Toegang tot financiële ondersteuning voor ondernemingen die een beroep willen doen op niet-gesubsidieerde private specialisten, zoals consultancy of innovatievouchers.

Gedragen door:	– hub.brussels – LB
Mede ondersteund door:	– BEW
Doelgroepen:	– Private ondersteunende actoren bij de transitie
In coördinatie met:	– GSET: Nvt – Plannen: Nvt

ACCOMP 9: Versterking van de banden met intermediaire beroepen

Om de transitie effectief te laten doorsijpelen in het hele ondernemersweefsel, inclusief ondernemingen die nog niet of nauwelijks op de hoogte zijn, is het noodzakelijk om tussenpersonen aan te spreken die permanent in contact staan met dit weefsel van ondernemingen, zoals boekhouders, advocaten of sociale secretariaten.

In het kader van het systeem voor de ondersteuning bij de transitie zal worden gewerkt aan het identificeren van deze actoren die kunnen helpen bij het doorgeven van de boodschap en het vergroten van het bewustzijn.

Gedragen door:	– hub.brussels – LB
Doelgroepen:	– Actoren die de rol van tussenpersonen vervullen
In coördinatie met:	– GSET: Nvt – Plannen: Nvt

ACCOMP 10: Netwerking van ondersteunende actoren

Het creëren van een ontmoetingsplaats, fysiek en/of digitaal platform zal worden overwogen door het transitie-ondersteunend systeem, zodat de betrokken actoren verbonden zijn, kunnen doorverwijzen naar de juiste tussenpersonen die in het systeem zijn geïdentificeerd, een gelijkwaardig niveau van informatie behouden en informatie uitwisselen over goede praktijken, de ontwikkeling van thema's, de behoeften van ondernemers of nieuws.

Gedragen door:	– hub.brussels – LB
Mede ondersteund door:	– LEL's, business centers... (d.w.z. het ondersteuningsnetwerk)
Doelgroepen:	– Publieke en publiek gefinancierde ondersteunende actoren – Soms particulieren
In coördinatie met:	– GSET: – Plannen: Nvt

Pijler 3: Versterking van de ondersteuning van ondernemingen bij de transitie

ACCOMP 11: Ondersteuning van de ontwikkeling van nieuwe activiteiten met een positieve impact

Alle kandidaat-ondernemers die bij of voorafgaand aan de oprichting van een onderneming worden begeleid door publieke of gesubsidieerde structuren, zullen worden bewustgemaakt van het belang om rekening te houden met de sociale en milieu-impact van hun activiteit vanaf het ontwerp.

Dit betreft ook de voortzetting van de steun bij het opstarten van nieuwe economische modellen, zoals de projectoproep 'BeCircular' dat doet, door innovatieve economische activiteiten te subsidiëren bij nieuwe businessmodellen in de circulaire economie en tegelijkertijd ondersteuning te bieden in combinatie met bijvoorbeeld het AAP.

Gedragen door:	– hub.brussels, BEW, LB
Mede ondersteund door:	– Netwerk van ondersteunende structuren
Doelgroepen:	– Start-ups – Kandidaat-ondernemers
In coördinatie met:	– GSET: Nvt – Plannen: Nvt

ACCOMP 12: Ontwikkeling van ondersteuningstrajecten bij de transitie voor ondernemingen die gefinancierd worden door finance&invest.brussels.

Hub.brussels zal ondersteuningstrajecten ontwikkelen voor de economische transitie. Dit zal gebeuren in partnerschap met de andere administraties en in complementariteit met hun acties. Dit zal specifiek het geval zijn voor ondernemingen die gefinancierd worden door finance&invest.brussels en die dergelijke steun zouden willen ontvangen. Eenzelfde soort maatregel kan worden overwogen voor de verschillende vormen van steun die in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest worden aangeboden.

Deze ondernemingen zouden voorrang krijgen bij de ondersteuningstrajecten van hub.brussels, evenals deze van Citydev, bedrijvencentra en incubators.

Hub.brussels zal ook oproepen tot blijken van belangstelling organiseren, zodat ondernemingen die nog niet door het Gewest worden ondersteund ook kunnen deelnemen aan deze programma's.

Gedragen door:	– hub.brussels,
Mede ondersteund door:	– finance&Invest.brussels
Doelgroepen:	– Door FIB gefinancierde ondernemingen
In coördinatie met:	– GSET: FINA – Plannen: Nvt

ACCOMP 13: Clusters ten dienste van de transitie

Clusters[26] zullen een leidende rol spelen bij het vergroten van het bewustzijn en vervolgens het ondersteunen van aangesloten ondernemingen bij hun transitie. Gezien hun sectorale kennis zullen zij een centrale rol spelen bij het aanpassen van de steun aan de specifieke kenmerken van deze sectoren. Er kunnen nieuwe clusters worden gecreëerd, met name voor prioritaire sectoren van het Gewest.

Ze zullen allemaal worden geheroriënteerd om van de transitie de kern van hun beroep te maken. Ze zullen ondernemingen ook kunnen ondersteunen bij het creëren van clusters om in te spelen op duurzame en innovatieve overheidsopdrachten. Deze heroriëntatie zal aansluiten op de omvorming van activiteiten van hub.brussels (maatregel ACCOMP 1). In dit verband zullen de diensten voor de beroepen worden aangepast zodat door de clusters aangeboden diensten aansluiten bij de economische transitie van de ondernemingen.

Gedragen door:	– hub.brussels
Doelgroepen:	– Ondernemingen die leden of prospects zijn van clusters
In coördinatie met:	– GSET: MPDI – Plannen:

ACCOMP 14: De impact van voorbeeldige ondernemingen vergroten

Een groot deel van de ondernemers die zich ontwikkelen in de circulaire economie of duurzaamheid heeft ondersteuning nodig voor de groei van hun onderneming. Het is een belangrijke uitdaging om het voortbestaan of de uitbreiding van hun activiteiten mogelijk te maken, zodat zij hun impact op sociaal en economisch vlak kunnen vergroten. In dit stadium gaat het over de ondersteuning van deze ondernemingen vanuit een 'business' hoek.

Drie andere vormen van steun blijken te zeldzaam binnen het Gewest en moeten doelgericht kunnen worden uitgevoerd:

- het zoeken naar medewerkers om de slaagkansen van projecten te vergroten,
- het zoeken naar partners om de creatie van lokale waardeketens te bevorderen,
- het versterken van de vaardigheden van de teams.

Deze maatregel zal worden uitgevoerd in partnerschap met bestaande sectorale ondersteunende diensten zoals de Facilitator van Good Food.

Er kunnen verschillende methoden worden overwogen, zoals individuele of collectieve ondersteuning, maar ook de implementatie van een peer tutoring voor de ontwikkeling van vaardigheden.

Gedragen door:	– hub.brussels
Mede ondersteund door:	– Nvt
Doelgroepen:	– Ondernemingen in ontwikkeling
In coördinatie met:	– GSET: Nvt – Plannen: Nvt

ACCOMP 15: Evalueren van de mogelijkheid om een diagnose te maken van de transitievoortgang van ondernemingen

Wanneer we de transitie benaderen als een traject, is het nuttig om een startpunt te hebben, een soort zelfdiagnose om het proces te initiëren en om de

positie op een voortgangsschaal te bepalen, zodat de evolutie van de onderneming kan worden ondersteund.

Er zal worden overwogen om een eenvoudig hulpmiddel voor een startdiagnose te identificeren of aan te passen om het transitietraject in gang te zetten. Dit instrument zal vragen bevatten over milieubeheer en over het economisch model, over de sociale component en het participatief bestuur.

De rol van deze diagnose is tweeledig: zich situeren in de verschillende onderwerpen (bewustwording) en de plaatsen identificeren waar een marge van progressie mogelijk is (verwijzing naar ondersteuning). Deze diagnose kan op 2 manieren gesteld worden: alleen op de website of met een ondersteunende structuur.

- Als de onderneming het alleen op de website doet, levert de slimme diagnose een lijst met specialisten om het traject te begeleiden.
- Als de onderneming deze diagnose met een ondersteunende structuur stelt, zal deze informatie geven over de mogelijkheden van verbetering en een lijst met gespecialiseerde contacten om het werk te verdiepen.

De diagnose moet eenvoudig blijven en moet input kunnen geven aan een monitoringinstrument dat is ontworpen met drempels voor de toegang tot economische hulp. Aan de hand van deze diagnose kan de onderneming ook worden georiënteerd naar de meest geschikte ondersteuning voor haar situatie. De haalbaarheid van een dergelijke tool zal worden onderzocht.

Gedragen door:	–	hub.brussels
Mede ondersteund door:	–	LB (Ecobeheer)
Doelgroepen:	–	Ondernemingen
In coördinatie met:	–	GSET: Economische steun
	–	Plannen: Nvt

ACCOMP 16: Planning van een zelfgestuurd leertraject

Om tegemoet te komen aan de behoeften van ondernemingen die niet begeleid willen worden maar liever alleen verder gaan op het transitiepad, zal een reeks e-learningtools beschikbaar worden gesteld op de website van 1819, zoals video's, tutorials en MOOC's.

Gedragen door:	–	hub.brussels
Mede ondersteund door:	–	Nvt
Doelgroepen:	–	Ondernemingen
In coördinatie met:	–	GSET: Nvt
	–	Plannen: Nvt

ACCOMP 17: Personalisatie van ondersteuningsdiensten

Om Brusselse ondernemers te helpen hun weg te vinden in het ondersteuningsaanbod, zal hub.brussels accountmanagers aanbieden die hun eerste aanspreekpunten zullen zijn.

Gedragen door:	–	hub.brussels
Mede ondersteund door:	–	Nvt
Doelgroepen:	–	Ondernemingen
In coördinatie met:	–	GSET: Nvt
	–	Plannen: Nvt

ACCOMP 18: Monitoring van transitietrajecten

Om gemakkelijk kwantitatieve en kwalitatieve gegevens over de transitie van ondernemingen te kunnen extraheren, is het opzetten van een gedeelde database aangewezen. Deze krijgt automatische input van ondernemingen via zelfdiagnose en van de ondersteunende actoren. Zo kan gemakkelijk kwalitatieve en kwantitatieve informatie over de implementatie van het systeem en de voortgang worden verkregen.

Op basis van deze gegevensbank zal een geautomatiseerd monitoringssysteem worden opgezet. Zo kunnen de vorderingen van actoren en bedrijven in het kader van de regeling worden beoordeeld zonder dat bedrijven met extra administratieve rompslomp worden opgezadeld.

Gedragen door:	–	hub.brussels
Mede ondersteund door:	–	Nvt
Doelgroepen:	–	Coördinatie en stakeholders
In coördinatie met:	–	GSET:
	–	Plannen: Nvt

6.4. HUISVESTING VOOR ONDERNEMINGEN

6.4.1. Huidige situatie

Na financiering en ondersteuning is bedrijfsaccommodatie de derde pijler van het economisch beleid van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Dit onthaal van ondernemingen wordt geformaliseerd door de terbeschikkingstelling van terreinen, de verhuur van gebouwen of huisvesting door gewestelijke publieke verhuurders.

De afgelopen jaren lag de grote uitdaging bij de gemengde functies. Om het welzijn van zijn burgers te verzekeren en de klimaatopwarming het hoofd te bieden, moet het Gewest nieuwe betaalbare woningen bouwen, de economische activiteit in de stad behouden en versterken en groenvoorzieningen, koele eilanden en plaats voor biodiversiteit ontwikkelen.

Voor het behoud en de versterking van de economische activiteit in de stad telt het Gewest twee instanties: CityDev en de Haven van Brussel, naast bedrijvencentra en incubators.

Citydev.brussels heeft in haar economische activiteiten de volgende hoofdopdrachten:

- economische expansie, die tot doel heeft ondernemingen te voorzien van gebouwde en ongebouwde infrastructuur om de regionale economische ontwikkeling te bevorderen;
- operator-ontwikkelaar als bouwheer van gemengde projectontwikkelingen, die in hetzelfde gebied voornamelijk economische bestemmingen, productie van woningen en openbare voorzieningen combineren.

In het kader van de GSET ondersteunt Citydev.brussels de economische ontwikkeling en transitie en de werkgelegenheid in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Het identificeert door middel van studies en analyses de specifieke behoeften van de verschillende Brusselse economische actoren, van ambachtslieden tot industrie, waaronder de vele kmo's en zko's. Met deze expertise biedt CityDev oplossingen en diensten voor de huisvesting van ondernemingen die zijn aangepast aan hun profiel: bedrijvenzones, wetenschapsparken, parken voor kmo's en zko's, gebouwen voor ondernemingen, incubators, FabLabs, enz.

De Haven van Brussel bezit ook terreinen die zij voor een bepaalde periode in concessie geeft aan ondernemingen en zelfstandigen met het oog op de ontwikkeling van economische activiteiten die verband houden met de waterwegen. Concessiehouders die aan het kanaal zijn gevestigd, moeten zich ertoe verbinden dit te gebruiken voor hun logistiek. Zij ontvangen kortingen of boetes naar gelang van de tonnage die door het kanaal wordt vervoerd. De Haven van Brussel bezit en exploiteert ook verschillende logistieke gebouwen, waaronder het logistiek centrum TIR.

6.4.2. Uitdagingen

De regering heeft zichzelf ambitieuze doelen gesteld voor klimaatgovernance en economische transitie. De verwezenlijking van dergelijke ambities vraagt koolstofvrije, circulaire en regeneratieve economische modellen, die de economische activiteit in Brussel verankeren voor een lokale productie, die lokaal economisch weefsel creëren en zo verplaatsingen verminderen, die het gebruik van het grondgebied optimaliseren en toegevoegde waarde creëren voor Brusselaars en die bijdragen aan het creëren van kwaliteitsvolle, moeilijk verplaatsbare jobs voor de Brusselaars.

Het wordt nu echter steeds moeilijker voor een ondernemer of een onderneming om een plaats of een site te vinden om zijn economische activiteit te ontwikkelen. Naast het feit dat Brussel een bijzonder dichtbevolkt gewest is, zijn vooral economische en productieve activiteiten onderhevig aan de druk op de grond en de prijzen, die de toegankelijkheid van grond voor economische actoren belemmert. Het Gewest moet daarom de beschikbare hefbomen activeren om de ontwikkeling van zijn economische activiteit en werkgelegenheid te behouden en te creëren, zodat de delocalisatie van jobs zo veel mogelijk wordt beperkt.

6.4.3. Visie 2030

In 2030 kent het Brussels Hoofdstedelijk Gewest een grote groei van nieuwe activiteiten, die vooral productief zijn, de economische transitie ondersteunen en lokaal verankerd zijn. Op het grondgebied van het Gewest zullen economische kringlopen ontstaan door bepaalde economische sectoren te verplaatsen.

6.4.4. Strategische pijlers

Pijler 1: Mobilisatie van de actoren die ondernemingen huisvesten om de economische transitie van economische actoren te vergemakkelijken

Pijler 2: Ondersteuning van de ontwikkeling van nieuwe productiemodellen voor de economische transitie door een gediversifieerd huisvestingsaanbod

6.4.5. Actieplannen

Pijler 1: Mobilisatie van de actoren die ondernemingen huisvesten om de economische transitie van economische actoren te vergemakkelijken

LOCAL 1: De economische transitie centraal plaatsen in de beheerscontracten van CityDev en de Haven van Brussel.

Via deze nieuwe beheerscontracten 2021-2025 hebben Citydev.brussels en de Haven zich ertoe verbonden om als prioriteit ondernemingen te ondersteunen die deel uitmaken van of zich inzetten voor een economisch transitieproces, terwijl ze in het kader van hun opdracht alle ondernemingen begeleiden naar de transitie. Daartoe zullen de procedures en criteria voor de selectie van kandidaat-ondernemingen worden herzien om ze af te stemmen op de transitiedoelstellingen en leesbaarder te maken. Het is ook de bedoeling om de canon of de huur tegen 2030 te verlagen om ondernemingen te ondersteunen die al een proces naar voorbeeldigheid op sociaal en/of milieuvlak zijn begonnen.

Wat meer bepaald de haven betreft, voorziet het nieuwe beheerscontract erin alleen die ondernemingen te steunen die tegen 2030 al een proces van sociale en/of ecologische voorbeeldigheid op gang hebben gebracht. Wat meer bepaald de haven betreft, voorziet het nieuwe beheerscontract erin alleen die ondernemingen te steunen die tegen 2030 al een proces van sociale en/of ecologische voorbeeldigheid op gang hebben gebracht.

Gedragen door:	–	CityDev – Haven van Brussel
Mede ondersteund door:	–	Voogdijkabinetten
Doelgroepen:	–	Elke drager van een economisch project
In coördinatie met:	–	Financiën

Pijler 2: Ondersteuning van de ontwikkeling van nieuwe productiemodellen voor de economische transitie.

LOCAL 2: Vergroting van de grondactiva van CityDev om de ontwikkeling van ondernemingen in economische transitie te ondersteunen, in het bijzonder door de overname van Schaarbeek Vorming.

CityDev en de Haven werken samen om de grond van Schaarbeek Vorming te verwerven om hier prioritair een centrum van voorbeeldige activiteiten en duurzame logistiek te vestigen. Hierbij rekenen ze vooral op de intermodaliteit die mogelijk wordt gemaakt door het behoud van de sporen op de site.

Le Port a signé une convention de réservation avec Citydev pour l'aménagement d'une zone multimodale de 20 ha sur le site du FIF et a inscrit dans son budget pluriannuel 2021 - 2025 un budget de 800 000 euros par an pour financer le droit de réservation. De haven heeft een voorbehoudsovereenkomst gesloten met Citydev voor de ontwikkeling van een multimodale zone van 20 ha op de FIF-site en heeft in haar meerjarenbegroting 2021 - 2025 een budget van 800.000 euro per jaar opgenomen voor de financiering van het voorbehoudsrecht.

Citydev krijgt een mandaat om met FSI te onderhandelen over de overname.

Gedragen door:	–	CityDev
Mede ondersteund door:	–	Haven
Doelgroepen:	–	Ondernemingen in economische transitie
In coördinatie met:	–	GSET: Nvt – Plannen: Nvt

LOCAL 3: Het creëren van een loket voor de tijdelijke bezetting van leegstaande gebouwen en terreinen

Het loket voor tijdelijke bezetting zal worden opgezet door CityDev en Perspective. Het doel is om overgangsgebruiken en tijdelijke bezettingen van leegstaande locaties op het grondgebied te vergemakkelijken voor elke activiteit die daar een plaats wil vinden.

Het loket zal met name aan ondernemingen de informatie en instrumenten ter beschikking stellen die nodig zijn om hun projecten uit te voeren (modeldocumenten, vademecum over regelgevingsprocedures). Het zal ook voorzien in een netwerk van vraag en aanbod en indien nodig een contact met een facilitator voor meer geïndividualiseerde technische ondersteuning. Het is de bedoeling dat dit loket de operationele facilitator van tijdelijke bezettingen in het Brussels Gewest kan worden.

Als onderdeel van deze faciliterende rol zal het loket ook onderzoek doen en juridische, technische en andere werkzaamheden verrichten, in overleg met alle belanghebbenden.

Het loket zal ook projectoproepen kunnen organiseren en indien nodig kunnen ingrijpen om bepaalde projecten voor een tijdelijke bezetting te stimuleren.

Gedragen door:	– CityDev
Mede ondersteund door:	– Perspective
Doelgroepen:	– De actoren in oprichting in de testfase van hun activiteit
In coördinatie met:	– GSET: Nvt – Plannen: Nvt

LOCAL 4: Een groter aanbod van toegankelijke locaties voor economische transitieprojecten

Perspective.brussels stimuleert in samenwerking met de andere gewestelijke instellingen voor de ontwikkeling en planning van het grondgebied (Urban, MSI-SAU, citydev.brussels, BGHM, BMA, Haven van Brussel, Brussel Mobiliteit) het aanbod van beschikbare locaties voor de uitvoering van projecten in economische transitie, met name in en via de richtplannen van aanleg. Perspective.brussels werkt samen met Leefmilieu Brussel, citydev.brussels en hub.brussels (in het bijzonder het secretariaat van de LMOE) om de ontmoeting tussen het aanbod van locatie en de vraag van economische actoren te vergemakkelijken.

Gedragen door:	– Perspective
Mede ondersteund door:	– LB – hub.brussels – CityDev – MSI-SAU – Urban – BMA – Port – BGHM – Beliris12 – BM
Doelgroepen:	– Brusselse zko's – kmo's
In coördinatie met:	

LOCAL 5: Het platform van incubators versterken om te zorgen voor synergie tussen de Brusselse innovatiespelers

De Brusselse publieke incubatoren zijn belangrijke spelers in het ondersteunen van de oprichting en groei van nieuwe ondernemingen. Ze combineren een meervoudig dienstenaanbod gericht op huisvesting, gepersonaliseerde opvolging/coaching en onderdompeling in een ecosysteem gespecialiseerd in OOI.

Hun specifieke focus op innovatieve activiteiten en oplossingen positioneert hen strategisch als een natuurlijke speler in het stimuleren van de transitie. Het nieuwe Gewestelijk Innovatieplan definieert immers gewestelijke prioriteiten op basis van grote maatschappelijke uitdagingen in Brussel. Het incubatorplatform zal een transversale strategische aanpak ontwikkelen die gericht is op het stimuleren van de voorbeeldigheid op milieu- en sociaal vlak van de geïncubeerde ondernemingen.

De gecoördineerde mobilisatie van andere actoren in het ecosysteem en de oprichting van alumninetwerken[27] zullen bijdragen tot deze dynamiek die innovatieve Brusselse start-ups kan laten uitgroeien tot voorbeelden en motoren van transitie.

Het incubatorplatform zal ook werken aan het versterken van zijn banden met het Brusselse ecosysteem van ondersteuning en financiering.

Gedragen door:	– hub.brussels
Mede ondersteund door:	– CityDev – Innoviris – finance&invest.brussels
Doelgroepen:	– De actoren in oprichting in de testfase van hun activiteit.
In coördinatie met:	– GSET: Nvt – Plannen: GIP

LOCAL 6: Ondersteuning van de ontwikkeling van ondernemersprojecten via bedrijvencentra

Sinds enkele jaren ondersteunt het Gewest de ontwikkeling van ondernemersprojecten door het ter beschikking stellen van lokalen en kantoren via bedrijvencentra. Deze hebben tot doel het economische weefsel van Brussel te stimuleren en worden gekenmerkt door een strategisch gekozen locatie in wijken die een stadsvernieuwing ondergaan. Ze worden ook gekenmerkt door de alliantie tussen een economische, sociale en stedelijke dimensie en door gediversifieerde partnerschappen om aangepaste oplossingen te vinden.

Net als in het kader van het incubatorplatform zullen de bedrijvencentra toewerken naar een specialisatie van het aanbod en een betere samenwerking met het financierings- en ondersteuningsecosysteem.

Gedragen door:	– hub.brussels
Mede ondersteund door:	– CityDev – Financiën
Doelgroepen:	– Ondernemers – Brusselse kmo's en zko's
In coördinatie met:	

LOCAL 7: Coördinatie van de FabLabs.

Een Fab Lab (contractie van het Engelse fabricagelaboratorium, 'fabrication laboratory') is een voor het publiek toegankelijke plek waar allerlei gereedschappen, zoals computergestuurde machines, ter beschikking worden gesteld voor het ontwerp en de realisatie van objecten. Om FabLab te worden genoemd, moet een productiewerkplaats voldoen aan het FabLabs-charter, opgezet door het Massachusetts Institute of Technology (MIT).

Het engagement van de publieke sector voor de (her)dynamisering van lokale productie garandeert de toegang tot nieuwe digitale technologieën voor een breed publiek, onder meer door activiteiten op het vlak van bewustmaking en opleiding en door de betaalbaarheid van de ruimtes. Op vraag van de overheid beheert citydev.brussels het netwerk van drie publieke 'cityfabs[28]'.

De regering handhaaft haar steun aan Cityfabs. Om een bijdrage te leveren aan de ontwikkeling van een 'FabCity' tegen 2030, engageert het Gewest zich bovendien om de openbare fablabs te integreren in het lokale productienetwerk. Het zal hiervoor de banden versterken met fablabs die voortkomen uit privé-initiatieven, en ook met kringloopwinkels, repair cafés, enz.

Daartoe engageert citydev.brussels zich, in samenwerking met Brussel Economie en Werkgelegenheid, hub.brussels, innoviris.brussels en de verschillende actoren in het veld, om een platform van fablabs op te zetten en te coördineren volgens een werkwijze die vergelijkbaar is met die van het incubatorplatform.

Dit platform zal bestaan uit publieke en private initiatieven die samen een gemeenschappelijke visie uitbouwen, netwerken en gedeelde projecten uitvoeren om het globale ecosysteem van Brusselse *Makers* te versterken.

Gedragen door:	– CityDev
Mede ondersteund door:	– BEW – hub.brussels – Innoviris
In coördinatie met:	– GSET: Nvt – Plannen: Nvt

6.5. DUURZAME, INNOVATIEVE EN PRO-KMO OVERHEIDOPDRACHTEN

6.5.1. Huidige situatie

Overheidsopdrachten kunnen een uiterst belangrijke rol spelen als strategisch instrument van het overheidsbeleid om de maatschappelijke, economische en milieudoelstellingen van de transitie te verwezenlijken en de regionale economische ontwikkeling te ondersteunen.

Dit is met name het geval in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, waar een zeer groot aantal overheden is geïnstalleerd. In ordes van grootte vertegenwoordigen de Brusselse overheden 118.942 werknemers en 16,8% van de totale werkgelegenheid in het Gewest. Dit zijn allemaal mensen die via overheidsopdrachten moeten worden voorzien van IT-apparatuur, kantoorbenodigdheden, transport, voedsel, meubels, enz. De Brusselse publieke sector is goed voor 13,2% van het bbp van het BHG.[29]

6.5.2. Duurzame Overheidsopdrachten (DOO)

In deze nota wordt het begrip duurzame overheidsopdrachten begrepen zoals gedefinieerd in de Federale Omzendbrief van 16 mei 2014. Deze definitie is ook opgenomen in de Gids voor duurzame aankopen, gebruikt door de Federale Overheid en door de andere gewesten in België[30]. Duurzame overheidsopdrachten betreffen 'overheidsopdrachtenprocedures waarbij instanties goederen, diensten en werken trachten te verkrijgen die tijdens hun hele levensduur een kleinere negatieve milieu- en sociale impact zullen hebben dan goederen, diensten en werken die dezelfde functie vervullen maar het voorwerp waren van gunningsprocedures die geen rekening hielden met deze aspecten. Daartoe moet rekening worden gehouden met de drie pijlers van duurzame ontwikkeling, meer bepaald:

1. het beschermen van het leefmilieu en het verminderen van de ecologische voetafdruk van de overheidsconsumptie;
2. het aanmoedigen van waardig werk, werkvoorwaarden en groene jobs;
3. het verbeteren van de kwaliteit van de economische groei, de competitiviteit van de ondernemingen en de voorwaarden voor mededinging via de creatie van een level-playing field dat voldoende ondernemingen de mogelijkheid biedt om mee te dingen naar overheidsopdrachten.'[31]

6.5.3. Innovatieve overheidsopdrachten (IOO)

De Europese Commissie definieert 'opdrachtenprocedures van innovatieve oplossingen' als elke overheidsopdracht met een of twee van de volgende aspecten:

- De aankoop van het innovatieproces - onderzoeks- en ontwikkelingsdiensten - met (gedeeltelijke) resultaten;
- De aankoop van de resultaten van innovatie gecreëerd door anderen.[32]

De Brusselse regering besliste in september 2021 om Innoviris te erkennen als steunpunt voor de promotie van innovatieve overheidsopdrachten in Brussel. Het doel is om het hefboomeffect te stimuleren dat overheidsopdrachten kunnen hebben op de innovatiedynamiek in Brussel en de dienstverlening aan de Brusselse bevolking te verbeteren.

6.5.4. Pro-kmo overheidsopdrachten

Om de economische ontwikkeling van het Gewest te ondersteunen en de toe-eigening van transitiethema's door ondernemingen op het grondgebied te versnellen, zal het Brussels Hoofdstedelijk Gewest bijzondere aandacht besteden aan de toegang voor kmo's tot overheidsopdrachten die de administraties uitschrijven.

6.5.5. Uitdagingen

Het activeren van dit potentieel vraagt een structurele aanpak op basis van een echte regionale strategie voor 'Duurzame, innovatieve en pro-kmo-overheidsopdrachten'(DOO/I/KMO+), een transversaal bestuur en voldoende personele en financiële middelen, steeds met naleving van de Europese en federale voorschriften voor overheidsopdrachten.

Een eerste uitdaging is het bestuur. Vanuit het doel om de hefboom van OO's te activeren, moet een hele reeks strategische functies worden opgezet en gecoördineerd. Het thema overheidsopdrachten is zeer breed. De sectoren en het bedrag van de gunningen kunnen enorm verschillen. Dit heeft tot gevolg dat

elke poging om overheidsopdrachten met een generalistische benadering te benaderen, complex is. Met het oog op meer efficiëntie moet een DOO/I/KMO+-strategie de acties op een gedifferentieerde en gedetailleerde manier benaderen, op basis van type, grootte, gebied en sector. Rekening houden met de verschillende thema's vraagt dus een samenwerking met de gewestelijke thematische plannen/strategieën. Aangezien de wetgeving inzake overheidsopdrachten een federale bevoegdheid is, zal bovendien coördinatie met andere entiteiten en de federale overheid bij de uitvoering van de Brusselse gewestelijke strategie noodzakelijk zijn. Met name voor de tenuitvoerlegging van een monitoringsysteem voor duurzame, innovatieve en pro-kmo-overheidsopdrachten.

De kwestie van het anticiperen op behoeften is ook van doorslaggevend belang om voldoende tijd te hebben om de bestekken op te stellen met realistische duurzame clausules die ambitieus genoeg zijn om de markt te trekken; om aankoopcentrales op te zetten om te profiteren van schaalvoordelen; om ondernemingen de mogelijkheid te bieden zich aan te passen en allianties te vormen voor grotere overheidsopdrachten; om inkopers op te leiden; enz. Bij de inspanning die dit anticiperen vraagt, zal de veerkracht van het Gewest en de versterking van zijn capaciteit om aan bepaalde essentiële behoeften te voldoen centraal staan.

Om deze doelstellingen te bereiken, zal **de belangrijkste uitdaging van de DOO/I/KMO+-strategie zijn om bepaalde knelpunten aan te pakken waarmee aanbestedende diensten en ondernemingen worden geconfronteerd:**

6.5.6. Op het niveau van de aanbestedende overheden

- **Gebrek aan kennis van duurzame criteria, de circulaire economie in het algemeen en lokale circulaire actoren in het bijzonder.** Het risico varieert van het niet integreren van criteria tot een te strikte integratie die geen rekening houdt met het vermogen van de markt om eraan te voldoen.
- **De vrees voor extra kosten als gevolg van duurzaamheidscriteria is een complexe kwestie.** Dit vloeit vaak voort uit een te smal analytisch en/of organisatorisch kader. De financiële organisatie in jaarbudgetten maskeert bijvoorbeeld de economische winst achter bepaalde ecologische keuzes, hetzij omdat het product een langere levensduur heeft, hetzij omdat het een lager verbruik heeft. Het is daarom noodzakelijk om inkopers uit te rusten met instrumenten voor de analyse van levenscycluskosten. Anderzijds zijn sommige maatregelen eenvoudig en zonder financiële impact. Een eenvoudig voorbeeld is de verlaging van de minimumomzet die de inschrijvers moeten aantonen als selectiecriterium in de bestekken. Dit heeft geen financiële gevolgen voor de aanbestedende overheid, maar opent de mogelijkheid voor meer, mogelijk lokale bedrijven om in te schrijven op de opdracht.
- **Ook de rol, capaciteiten en houding van de inkoper zijn bepalende factoren.** Moet hij alleen een bestelling plaatsen of is hij in staat om de behoeften achter de aankoopaanvraag te analyseren? Heeft hij toegang tot een juridische dienst die in staat is om duurzame en/of innovatieve criteria te vertalen naar procedures? Heeft hij de vaardigheden, kennis en tijd om de lokale markt te verkennen en zijn specificaties aan te passen aan de capaciteiten van lokale actoren?
- **De complexiteit en juridische toelaatbaarheid van duurzame en/of pro-kmo-clausules** in OO's vormen een bekend obstakel dat een technische, juridische en economische bijstand en de oprichting van aankoopcentrales vereist.

6.5.7. Op het niveau van de ondernemingen

- **Gebrek aan kennis van beschikbare** aanbiedingen en te volgen regels/procedures.
- **Vrees voor de administratieve lasten** in verband met OO's, die verschillende aspecten omvat:
  - Angst voor de tijd die nodig is voor administratieve taken;
  - Angst voor mogelijke boetes;
  - Onzekerheid over het opstart- en implementatieschema;
  - Cashflowrisico's (in geval van betalingen binnen 60 tot 90 dagen).
- Voor Brusselse zko's/kmo's actief in duurzaamheid:
  - **Vereiste van een aanzienlijke omzet** (bijvoorbeeld 150.000 euro waarvan 60.000 euro voor eerdere aanbestedingen). Experimenten met clusters/consortia blijven ingewikkeld om uit te voeren omdat een coördinator/dirigent vaak ontbreekt.
  - **Slechte integratie van duurzaamheidscriteria** in het bestek; weinig gewicht van de erkenning van de milieubenadering bij de gunning van opdrachten. Prijs blijft het belangrijkste element.
  - **Geen overleg met lokale gewestelijke aanbieders.**

6.5.8. Visie 2030

In 2030 hebben economische actoren nieuwe ecologische, sociale en innovatieve oplossingen ontwikkeld, met name door middel van overheidsopdrachten. Deze hebben de volgende kenmerken:

- Ze zijn toegankelijk voor ondernemingen en Brusselse kmo's/zko's;
- Ze moedigen innovatieve oplossingen aan;
- Ze versnellen de transitie naar een circulaire en regeneratieve economie en verkleinen de ecologische voetafdruk van het verbruik van nutsvoorzieningen;
- Ze ondersteunen sociaal en democratisch ondernemerschap;
- Ze stimuleren waardig werk en gezonde arbeidsomstandigheden;
- Ze bevorderden de voorbeeldigheid op sociaal en milieuvlak van publieke organisaties in het BHG.

6.5.9. Strategische pijlers

Strategische pijler 1: Zorgen voor een efficiënte coördinatie van de DOO/I/KMO+-strategie

De uitvoering van de regionale strategie voor duurzame en innovatieve overheidsopdrachten moet doeltreffend worden georganiseerd.

Strategische pijler 2: Informeren en professionaliseren van inkopers (cluster 'expertise')

Het doel is om te zorgen voor de ontwikkeling van een transversale expertise, die wordt afgestemd op de thematische expertise van de andere strategische plannen, die ten dienste wordt gesteld van alle overheidsinkopers in het Gewest om hen te helpen professionaliseren in de realisatie van duurzame en innovatieve overheidsopdrachten.

Strategische pijler 3: Bevordering van de dialoog die voorafgaat aan overheidsopdrachten (cluster 'market engagement')

De oprichting van een cluster 'Market Engagement' streeft naar een betere afstemming tussen vraag en aanbod; een gemakkelijkere toegang voor lokale, kleine ondernemingen die innovatieve oplossingen aanbieden; het stimuleren van mogelijkheden voor informatie-uitwisseling tussen aanbestedende diensten en potentiële inschrijvers voorafgaand aan aanbestedingen door zich vooral te richten op prioritaire sectoren/marktgebieden die als prioritair zijn aangemerkt. Dit wordt in het Engels het 'Early Market Engagement' proces genoemd.

Strategische pijler 4: Financieren en ondersteunen van proefexperimenten op het gebied van innovatieve overheidsopdrachten (cluster 'innovatie, financiering en ondersteuning van proefexperimenten')

Deze pijler is bedoeld om experimenten en het ontstaan van pilotcases in circulaire en innovatieve overheidsopdrachten te vermenigvuldigen door deel te nemen aan de organisatie van projectoproepen en financiële stimulansen.

Strategische pijler 5: Creëren en leiden van aankoopcentrales voor 'Joint Purchasing'

Groepsaankopen optimaliseren de extra tijd die geïnvesteerd moet worden in het voorbereiden van de overheidsopdracht en in het experimenteren met nieuwe methodieken op grotere marktvolumes. Het zal voor een aanbestedende overheid moeilijker zijn om de nodige middelen afzonderlijk te mobiliseren. Vanuit het oogpunt van leveranciers is een groter volume ook een positieve factor bij het stimuleren van innovatie om aan de behoeften van aanbestedende overheden te kunnen voldoen of om rekening te houden met de systemische schaal door middel van de oplossingen die zij zouden kunnen voorstellen.

Het doel zou dan ook zijn om via deze strategische pijler de oprichting van aankoopcentrales te vergemakkelijken, naar het voorbeeld van de centrale voor ecologische leveringen die twee keer met succes is gelanceerd door Leefmilieu Brussel.

Strategische pijler 6: Stimuleren van aanbod aan de ondernemingskant

Het is van fundamenteel belang dat kmo's/zko's en innovatieve ondernemingen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest gemakkelijker toegang krijgen tot de Brusselse overheidsopdrachten.

Strategische pijler 6: Zorgen voor een efficiënte coördinatie van de DOO/I/KMO+-strategie

De uitvoering van de regionale strategie voor duurzame en innovatieve overheidsopdrachten moet doeltreffend worden georganiseerd.

6.5.10. Maatregelen

Strategische pijler 1: Zorgen voor een efficiënte coördinatie van de DOO/I/KMO+-strategie

MPDI 1: Zorgen voor de transversale coördinatie en uitvoering van de strategie 'Duurzame, innovatieve en pro-kmo overheidsopdrachten'

Er moet een gewestelijke coördinatiedienst/-eenheid worden opgericht om de samenwerking tussen de verschillende organisaties (Leefmilieu Brussel, Innoviris, Actiris, Brussel Economie en Werkgelegenheid, Observatorium van de referentieprijzen) te vergemakkelijken en de uitvoering van de strategie zoals ontwikkeld in de verschillende strategische

pijlers te verzekeren. De leiding is in handen van Leefmilieu Brussel op basis van de expertise van de andere projectdragers en zal betrekking hebben op alle aanbestedende overheden van het Gewest en onder zijn toezicht. Deze afdeling/cel zal erop toezien dat het Europese beginsel 'Do No Significant Harm' (DNSH) in acht wordt genomen.

Gedragen door:	– LB
Mede ondersteund door:	– Innoviris – Actiris – BEW
Partners:	– Andere gewesten & federaal
Doelgroepen:a	– e-businesses, Brusselse zko's en kmo's, gewestelijke en lokale aanbestedende overheden onder toezicht van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest
In coördinatie met:	– GSET: Nvt – Plannen: Good Move, Good Food, HABP, GIP, GPCE, Natuurplan, Renolution, Water Management Plan, Social Health Plan – PSSI, Industrieplan, Herstructureringsplan ANB, Ondersteuningsplan sociaal en democratisch ondernemerschap, Digitalisatieplan

MPDI 2: De hefboom van de regelgeving activeren

Aangezien de wetgeving inzake overheidsopdrachten een federale bevoegdheid is, vormen thematische plannen een aanvulling om de regelgevende hefboom in te zetten voor regionale overheidsopdrachten. Decreten en/of ordonnanties en/of thematische omzendbrieven (energie, renovatie van gebouwen, duurzame voeding, hergebruik, mobiliteit, enz.) kunnen worden aangepast om duurzaamheidscriteria bij overheidsopdrachten te bevorderen.

Daarnaast zal de coördinatie 'Duurzame, innovatieve en pro-kmo-overheidsopdrachten' nagaan of het wenselijk is om het wettelijk kader aan te passen en zal het indien nodig aanpassen. Dan kunnen in overleg met Innoviris en Brussels Economie en Werkgelegenheid regelgevende en wettelijke stimulansen worden ingevoerd om innovatieve duurzame overheidsopdrachten schaalgrootte te geven en deze evolutie van overheidsopdrachten te stimuleren. Bijzondere aandacht zal worden besteed aan de argumenten voor het formuleren van de regionale bevoegdheden en het regionaal belang voor het opstellen van wetteksten over duurzame, innovatieve en pro-kmo-overheidsopdrachten.

Gedragen door:	– LB
Mede ondersteund door:	– Innoviris – Actiris – Observatorium van de referentieprijzen
Partners:	– Andere gewesten & federale, overheden die betrokken zijn bij de thematische plannen
Doelgroepen:	– Ondernemers – Brusselse kmo's en zko's – Gewestelijke en lokale aanbestedende overheden onder toezicht van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest
In coördinatie met:	– GSET: Nvt – Plannen: Good Move, Good Food, HABP, GIP, GPCE, Natuurplan, Renolution, Water Management Plan, Social Health Plan – PSSI, Industrieplan, Herstructureringsplan ANB, Ondersteuningsplan sociaal en democratisch ondernemerschap, Digitalisatieplan

MPDI 3: Opzetten van een monitoringsysteem voor duurzame, innovatieve en pro-kmo overheidsopdrachten

De coördinatie 'duurzame, innovatieve en pro-kmo-overheidsopdrachten' zal verantwoordelijk zijn voor het organiseren van overleg met andere gewesten, de federale overheid en *e-procurement* om een systeem op te zetten dat het mogelijk maakt om de overheidsopdrachten op een meer geautomatiseerde manier te monitoren op de e-tendering en e-notification platforms. Ook zullen er gesprekken moeten plaatsvinden met het private platform van de 3P-software die door een groot deel van de Brusselse aanbestedende overheden (en in het bijzonder alle gemeentelijke overheden) wordt gebruikt.

Ten slotte zal de coördinatie de academische sector raadplegen over de relevantie om betrokken te zijn bij de oprichting van een observatorium voor overheidsopdrachten of een analyselaboratorium (of *living lab*) van DOO/I/KMO+ praktijken.

Gedragen door:	– LB
Mede ondersteund door:	– Innoviris – Actiris – Observatorium van de referentieprijzen
Partners:	– Gewesten & federale overheden, academische sector
Doelgroepen:	– Gewestelijke en lokale aanbestedende overheden onder toezicht van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest
In coördinatie met:	– GSET: Nvt – Plannen: Nvt

Strategische pijler 2: Zorgen voor de capaciteit, informatie en professionalisering van inkopers (cluster expertise)

MPDI 4: Bieden van DOO/I/KMO+ facilitatie aan overheidsinstanties

De coördinatie 'duurzame, innovatieve en pro-kmo-overheidsopdrachten', bestaande uit Leefmilieu Brussel, Brussel Economie enWerkgelegenheid, Innoviris en Actiris, wil relevante technische, juridische en economische ondersteuning bieden die ten goede komt aan alle overheidsinkopers via een facilitator van Leefmilieu Brussel voor DOO's, van Innoviris voor IOO's, door Brussel Economie en Werkgelegenheid voor KMO+ OO's en door Actiris voor de sociale clausules. Voor de anti-dumpingclausules moet de coördinatie zich baseren op het Observatorium van de referentieprijzen bij overheidsopdrachten.

De taken omvatten:

- Het beheren van de *helpdesk* om eerstelijnsvragen te beantwoorden en de obstakels te bepalen waarmee overheidsinkopers worden geconfronteerd. Pilootoverheidsopdrachten die worden geselecteerd binnen een toekomstige projectoproep 'Duurzame overheidsopdrachten' en 'Innovatieve overheidsopdrachten' zullen prioritaire toegang krijgen tot de helpdesk.
- De organisatie van trainingen in 'duurzame overheidsopdrachten' en change management (per kwartaal). Deze trainingen zullen ook gericht zijn op het ontwikkelen van thematische expertise binnen specifieke administraties.
- Bewustmaking van overheidsinkopers van duurzame en innovatieve en pro-kmo OO's. Het eerste doel zal zijn om te benadrukken welk belang overheidsopdrachten kunnen hebben voor het bereiken van de doelstellingen van de economische transitie en welk economisch potentieel ze hebben voor ondernemingen. In een tweede stap zou de aandacht kunnen gaan naar de obstakels waarmee overheidsinkopers te maken kunnen krijgen bij het hanteren van duurzaamheidscriteria en innovatieprocessen bij overheidsopdrachten en zo de aanbestedende diensten helpen haalbare doelstellingen vast te stellen die rekening houden met de realiteit.

Gedragen door:	– LB
Mede ondersteund door:	– Innoviris – Actiris
Doelgroepen:	– gewestelijke en lokale aanbestedende overheden onder toezicht van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest
In coördinatie met:	– GSET: Nvt – Plannen: Nvt

MPDI 5: Een sjabloon bieden voor DOO/I/KMO+ actieplannen ter ondersteuning van aanbestedende overheden

Elke aanbestedende overheid zal een actieplan moeten vaststellen dat is aangepast aan zijn eigen opdrachten. Dit plan zal doelen stellen voor de producten en diensten die overheden inkopen.

Daarom zal de DOO/I/KMO+-coördinatie een sjabloon uitwerken met de steun van de betreffende facilitator. Dit zal bestaan uit een component met basisdoelstellingen en aangepast aan de categorie overheidsopdracht, evenals een facultatieve component op basis van de specifieke kenmerken van de overheidsinstantie. Het plan voorziet bijvoorbeeld in

de systematisering van een DOO- en IOO-opleiding in de basisopleiding van inkopers (Esimap) en in de doelstellingen die per activiteitensector via openbare orders moeten worden bereikt. Er zal worden nagedacht over de opdeling van overheidsopdrachten in percelen om de kleinere ondernemingen toegang te geven. En eveneens over de mogelijkheid om een perceel voor algemene coördinatie van overheidsopdrachten op te zetten zodat kleinere ondernemingen zich kunnen groeperen rond een coördinerende onderneming.

Gedragen door:	– LB
Mede ondersteund door:	– Innoviris – BEW – Actiris – Esimap
Doelgroepen:	– Gewestelijke en lokale aanbestedende overheden onder toezicht van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest
In coördinatie met:	– GSET: Nvt – Plannen: Nvt

MPDI 6: Ontwikkeling van clausules ter bestrijding van sociale dumping

Onder leiding van het Observatorium van de referentieprijzen voor de overheidsopdrachten zijn werkgroepen opgericht met vertegenwoordigers van de sectoriale sociale partners en van de overheidsdiensten van de gewesten en gemeenschappen. Deze werkgroepen zijn begonnen met het opstellen van clausules die in de gewestelijke overheidsopdrachten moeten worden opgenomen. Het doel van deze clausules is om zich te verzetten tegen sociale dumpingpraktijken in bepaalde sectoren (schoonmaak, bouw, enz.).

De gewestelijke regering zal dit proces blijven ondersteunen om dit werk te voltooien en te zorgen voor de verspreiding en uitvoering ervan binnen gewestelijke overheden en organen.

Gedragen door:	– Observatorium van de referentieprijzen
Mede ondersteund door:	– Innoviris – Actiris – Esimap
Doelgroepen:	– Gewestelijke en lokale aanbestedende overheden onder toezicht van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest
In coördinatie met:	– GSET: Nvt – Plannen: Nvt

MPDI 7: Ondersteuning van thematische expertise bij clausules en controle-instrumenten

De coördinatie 'duurzame, innovatieve en pro-MKB-overheidsopdrachten' zal de bijdrage van thematische en sectorale expertise vragen om nieuwe sociale clausules of sociale, ethische of milieucriteria voor te stellen per domein van overheidsopdrachten voor DOO's, technisch-wetenschappelijke aspecten voor IOO's en clausules die de toegang tot overheidsopdrachten vergemakkelijken voor KMO's. Deze clausules kunnen vervolgens ter informatie worden voorgesteld via een portaal 'Duurzame, innovatieve en pro-kmo overheidsopdrachten' aan de inkopers in het Gewest.

Er zal ook een beroep worden gedaan op thematische en sectorale expertise voor het definiëren van controlemechanismen van de sociale, ethische, milieu- en pro-kmo-clausules. Deze controle-instrumenten zullen het voor inkopers gemakkelijker maken om de clausules in de specificaties te verifiëren.

Deze clausules zullen worden geëvalueerd en eventueel aangepast op basis van het advies van thematische experts, de verkregen feedback en de ervaring van de inkopers op het terrein (met name via contacten met de helpdeskdienst).

Bestaande clausules per aanbestedingscategorie zullen uiteindelijk verplichte basiscriteria worden in deze categorieën.

Gedragen door:	– LB
Mede ondersteund door:	– Innoviris – BEW – Actiris – Observatorium van de referentieprijzen
Partners:	– Academische sector
Doelgroepen:	– Gewestelijke en lokale aanbestedende overheden onder toezicht van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest
In coördinatie met:	– GSET: Nvt – Plannen: Good Move, Good Food, HABP, GIP, GPCE, Natuurplan, Renolution, Water Management Plan, Social Health Plan – PSSI, Industrieplan, Herstructureringsplan ANB, Ondersteuningsplan sociaal en democratisch ondernemerschap, Digitalisatieplan

MPDI 8: Gemakkelijkere toegang tot financiële incentives voor overheden om innovatieve openbare aanbestedingen te lanceren

Overheden voorzien van directe financiële incentives om de extra kosten te dekken voor innovatieve overheidsopdrachten ten opzichte van traditionele overheidsopdrachten: preferentiële leningsvoorwaarden, prijzen en onderscheidingen, gemakkelijkere toegang tot EU-financiering (bv. participatieoproepen EU enz.).

Gedragen door:	– Innoviris
Mede ondersteund door:	– LB – Actiris
Doelgroepen:	– Gewestelijke en lokale aanbestedende overheden onder toezicht van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest
In coördinatie met:	– GSET: Nvt – Plannen: Nvt

Strategische pijler 3: de dialoog voorafgaand aan aanbestedingen vergemakkelijken door de oprichting van een Market Engagement Pool

MPDI 9: Oprichting van een online DOO/I/KMO+ portaal

Het portaal verzamelt informatie (aanbod op de markt per activiteitensector, vooraankondigingen, aankondigingen van opdrachten, oproepen tot het indienen van competenties enz.), instrumenten en goede praktijken (clausules en bestekken), evenals interactieve modules en evenementenagenda's (organisatie van meet-your-buyer-evenementen, informatiebijeenkomsten, raadplegingssessies, bijeenkomsten van denktanks over methodologieën voor raadplegingen, enz.) over overheidsopdrachten voor inkopers en ondernemingen die de uitvoering van duurzame, innovatieve en kmo-overheidsopdrachten vergemakkelijkt.

De coördinatie 'Duurzame, innovatieve en pro-kmo overheidsopdrachten' zal de ontwikkeling van dit online portaal kunnen uitbesteden en vervolgens het dagelijks beheer ervan kunnen opnemen.

Gedragen door:	– LB
Mede ondersteund door:	– BEW – hub.brussels – Innoviris – Actiris
Doelgroepen:	– Ondernemers – Brusselse kmo's en zko's Gewestelijke en lokale aanbestedende overheden onder toezicht van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest
In coördinatie met:	– GSET: Nvt – Plannen: Nvt

Strategische pijler 4: Financiering en ondersteuning van proefexperimenten op het gebied van duurzame en innovatieve overheidsopdrachten (cluster 'Innovatiepool, financiering en ondersteuning van proefexperimenten')

MPDI 10: Het organiseren van projectoproepen voor pilootaanbestedingen

De organisatie van projectoproepen voor pilootaanbestedingen in de circulaire economie en innovatieve businessmodellen in de circulaire economie van het type Greendeal 'Circulair Inkopen', zoals in Vlaanderen en Wallonië of Nederland. Deze projectoproep kan ook particuliere aankopen omvatten, zoals het geval is in de genoemde Greendeals.

Ook de private vraag (vooral van grote ondernemingen) is een belangrijke hefboom voor transitie. Private ondernemingen die circulaire inkooppraktijken willen implementeren, kunnen daarom ook deelnemen aan de projectoproep. Er zal uitwisseling van goede praktijken tussen publieke en private kopers worden opgezet.

Gedragen door:	– LB
Mede ondersteund door:	– Innoviris – BEW – Actiris – hub.brussels
Doelgroepen:	– Ondernemers – Brusselse kmo's en zko's Gewestelijke en lokale aanbestedende overheden onder toezicht van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest
In coördinatie met:	– GSET: Nvt – Plannen: Nvt

Strategische pijler 5: Versterking van de organisatie van aankoopcentrale om gezamenlijke inkopen aan te moedigen

MPDI 11: Oprichting van sectorale aankoopcentrales

De coördinatie 'duurzame, innovatieve en pro-KMO-overheidsopdrachten' zal nieuwe thema's voor aankoopcentrales identificeren, rekening houdend met de relevantie van de samenvoeging van overheidsopdrachten en de toegevoegde waarde vanuit milieu- en sociaaleconomisch oogpunt. De coördinatie zal er ook op moeten toezien dat het aanbod op de markt kan reageren op deze grootschaligere aankopen om de kleinere ondernemingen niet te schaden (er moet dus een link worden gelegd met maatregel MDPI 9).

Zodra de aankoopcentrales voor bepaalde gebieden aanwezig zijn, kunnen alle overheden voor deze sectoren (zoals in het Waals Gewest en de Federale Overheid) systematisch via deze centrales gaan.

Gedragen door:	– BEW (nog te bevestigen)
Mede ondersteund door:	– BE – Innoviris
Doelgroepen:	– Gewestelijke en lokale aanbestedende overheden onder toezicht van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest
In coördinatie met:	– GSET: Nvt – Plannen: Good Move, Good Food, HABP, GIP, GPCE, Natuurplan, Renolution, Water Management Plan, Social Health Plan – PSSI, Industrieplan, Herstructureringsplan ANB, Ondersteuningsplan sociaal en democratisch ondernemerschap, Digitalisatieplan

Strategische pijler 6: Stimuleren van aanbod aan de ondernemingskant

MPDI 12: Ontwikkeling van gerichte ondersteuning voor ondernemingen op prioritaire gebieden

De coördinatie 'Duurzame, innovatieve en pro-MKB-overheidsopdrachten' zal zich baseren op eerdere overheidsopdrachten en zal een analyse maken van overheidsopdrachten die geen lokale en duurzame offertes ontvangen (operationele aanpak). Ondernemingen en overheidsinstanties zullen ook worden geraadpleegd over de moeilijkheden die ze ondervinden. Op basis van deze inventarisatie kunnen verschillende acties worden overwogen:

- Ontwikkeling van ondersteuning en tools om de vorming van clusters van ondernemingen te vergemakkelijken;
- Identificatie van de beroepen die nodig zijn om te reageren op aanbestedingen;
- Het verstrekken van opleidingen aan ondernemingen;
- Een ruimte bieden voor ontmoetingen tussen ondernemingen (vooral via clusters) met de vragens van de overheid.

Gedragen door:	– hub.brussels – BEW & LB
Mede ondersteund door:	– BEW – Innoviris
Doelgroepen:	– Ondernemers – Brusselse kmo's en zko's Gewestelijke en lokale aanbestedende overheden onder toezicht van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest
In coördinatie met:	– GSET: Begeleiding – Plannen: Nvt

6.6. ONDERZOEK, ONTWIKKELING EN INNOVATIE (OOI) EN IMPLEMENTATIE VAN INNOVATIETRAJECTEN

6.6.1. Huidige situatie

Onderzoek, ontwikkeling en innovatie (OOI) zijn de drijvende krachten achter economische welvaart. Ze stimuleren de creativiteit en het concurrentievermogen van ondernemingen, maar maken het ook mogelijk om innovatieve oplossingen te ontwikkelen die de grote uitdagingen van morgen aangaan en het welzijn van burgers verbeteren. De bijdrage aan investeringen in OOI is dan ook vanzelfsprekend een specifieke doelstelling, die op Europees niveau is vastgesteld op 3% van het bbp. Deze doelstelling van 3% is in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest opgenomen in de Algemene Beleidsverklaring voor de legislatuur 2019-2024. Er kan ook worden opgemerkt dat de 'prestaties' van innovatie op vele andere manieren kan worden gemeten dan OOI-investeringen als een percentage van het bbp. Zo heeft de Europese Unie een *regional innovation* scoreboard ontwikkeld, samengesteld uit 32 prestatie-indicatoren, waarin het BHG zich positioneert als een *Innovation leader*.

OOI is natuurlijk ook een onmisbaar instrument om in te spelen op de huidige ecologische en maatschappelijke uitdagingen. Om een ecologische en solidaire transitie van het Gewest te maken, moet er immers anders worden gedacht en gedaan, moeten nieuwe oplossingen en productielogica's worden verkend en uitgeprobeerd en nieuwe economische modellen worden ontwikkeld. Dit vraagt een lokale aanpak, om beter tegemoet te komen aan de basisbehoeften van het Gewest en zijn inwoners.

In 2020-2021 ontwikkelde het Gewest zijn Gewestelijk Innovatieplan 2021-2027, via een participatief traject. Dit heeft het mogelijk gemaakt om de prioritaire O&I-uitdagingen voor de regio te benadrukken, waarvan de meeste zullen worden gepresenteerd in dit hoofdstuk 'Innovatietrajecten', **aangezien hieronder de meeste strategische innovatiedomeinen (SID) vallen.**

6.6.2. Uitdagingen

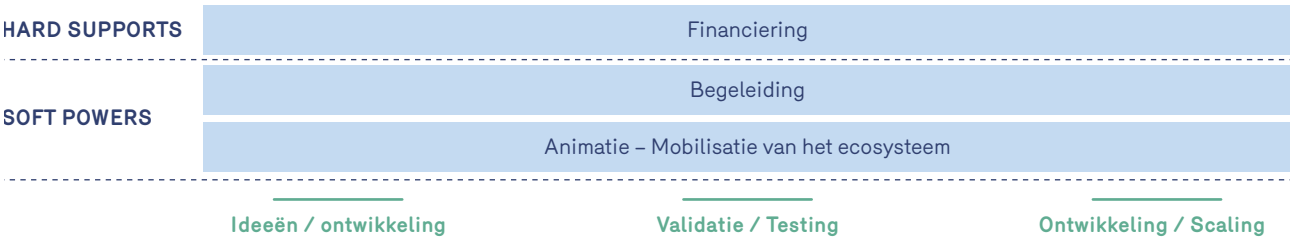
Om innovatie ten dienste te stellen van de economische transitie, moet een kader worden ingevoerd dat het ontstaan en de ontwikkeling van innovaties en nieuwe praktijken in strategische sectoren voor het BHG bevordert. Er zal worden gestreefd naar een nauwe interactie tussen de particuliere en de overheidssector om bij te dragen tot een ruimere verspreiding van het innovatiepotentieel en de goede praktijken van de Brusselse ondernemingen.

Om dit te bereiken, zijn verschillende complementaire pijlers nodig:

- **Oriëntatie van innovatie-inspanningen op de strategische uitdagingen van de economische transitie en de prioritaire thema's voor het Gewest,** namelijk de circulaire economie en nieuwe duurzame *business models*, de sociale en solidaire transitie, sociale innovatie en digitalisering.
- Stimuleren van het bestaande gewestelijke ecosysteem rond deze prioritaire thema's.
- **Doelgerichte ondersteuning van innovatieve benaderingen van deze sectoren** gedurende hun hele levenscyclus. Deze steun moet specifiek zijn en rekening houden met het hoge risico dat inherent is aan dit soort projecten.
- **Zorgen voor synergie** tussen overheidsinstanties, tussen innovatietrajecten, door acties ter ondersteuning van onderzoek en innovatie **te evalueren en bij te sturen**.

Om deze uitdagingen aan te gaan, stelt het Gewest voor om Innovatietrajecten (Innovation Journey) rond prioritaire regionale thema's te ontwikkelen. De ambitie van de Innovation Journey is de ontwikkeling van innovatieve projecten in een gunstig ecosysteem, met het oog op de ontwikkeling en consolidatie van nieuwe economische activiteiten die aansluiten op de doelstellingen van de regio. Daarom zal een coherent, leesbaar en complementair ondersteuningsaanbod voor innovatoren moeten worden opgebouwd.

Daartoe zullen deze innovatietrajecten aangepaste steun bieden voor de verschillende stadia van ontwikkeling, door 'Hard supports'[33], die voornamelijk bestaan uit financieringsinstrumenten, in synergie te brengen met 'Softpowers', waarbij een reeks ondersteunende diensten wordt gemobiliseerd. Dit alles berust op een dynamisch en gestructureerd ecosysteem, dat samenwerking en de vaststelling van gemeenschappelijke doelstellingen aanmoedigt en het delen van ervaringen bevordert.

De aangeboden diensten zullen worden onderverdeeld in drie hoofdfasen: ideeën/ontwikkeling, validatie/tesing en ontwikkeling/scaling.

Deze trajecten zullen te allen tijde toegankelijk zijn, afhankelijk van de voortgangsfase waarin het project zich bevindt, en zullen ook flexibel zijn om tegemoet te komen aan het iteratief proces dat kenmerkend is voor innovatieprojecten. Elk instrument moet derhalve gemakkelijk kunnen worden geactiveerd en een tijdschema hebben dat overeenstemt met de ontwikkelingsfase van het project, zodat het zo snel mogelijk operationeel wordt.

Om de innovatie-inspanningen te sturen en het ecosysteem rond prioritaire thema's te stimuleren, wordt daarom voorgesteld om innovatietrajecten te ontwikkelen rond 3 thema's, gedefinieerd op basis van de regionale prioriteiten en de Strategische innovatiedomeinen (DIS) die zijn gedefinieerd in het nieuwe GIP:

1. **Sociale Innovatie** (SID – Sociale Innovatie, Innovatie in de Publieke Sector en Sociale Inclusie)
2. **Digitaal** (SID – Geavanceerde digitale technologieën en diensten)
3. **Circulaire Economie** (SID – Optimaal gebruik van hulpbronnen en klimaat: klimaatrobuuste gebouwen en infrastructuur)

Naast deze drie trajecten zal Innoviris ook de mogelijkheid bestuderen om een innovatietraject te creëren in het domein gezondheid (onderdeel van de actie 'Versterkt traject voor innovaties in de gezondheidszorg' van het GIP) na overleg met de verschillende actoren in het ecosysteem en het identificeren van bestaande en ontbrekende tools.

6.6.3. Visie 2030

In 2030 zijn *ad minima* drie Innovations journeys opgezet. Alle financieringsinstrumenten en ondersteunende diensten zijn operationeel en bekend bij de doelgroepen. De constante afstemming van 'hard supports' en 'soft powers' zorgt voor een kwaliteitsvolle service aan innovatieve ondernemingen. Hierdoor zijn innovatieondersteunende trajecten zowel in Brussel als daarbuiten bekend. Nieuwe innovatieve economische activiteiten floreren in Brussel en bieden kwaliteitsvolle jobs aan de Brusselaars. Het Gewest is aantrekkelijk voor zowel ondernemers die aan de slag willen als voor wie wil verhuizen.

6.6.4. Strategische pijlers

Pijler 1: Innovation Journey 'Sociale Innovatie[34]'

Het doel van dit traject is het bevorderen van de ontwikkeling van innovatieprojecten en nieuwe economische activiteiten, die een nieuw en innovatief antwoord bieden op opkomende of onvoldoende beantwoorde sociale vraagstukken, uitdagingen en behoeften. Daarbij moet in het bijzonder worden gelet op de plaats die aan gebruikers wordt gegeven (co-constructie met gebruikers), de toegankelijkheid van projecten (zodat iedereen kan deelnemen), capaciteitsopbouw door het aanmoedigen van leerprocessen en de verspreiding van nieuwe praktijken en kennis binnen het Gewest.

Dit traject zal moeten inspelen op de specifieke kenmerken van sociale en democratische ondernemingen (SDO) en geassimileerde[35] ondernemingen, dragers van sociale innovaties (collaboratieve en coöperatieve aanpak, organisatorische innovatiebenadering, burger- en gebruikersgerichte benadering, maatschappelijk doel, economische levensvatbaarheid).

Pijler 2: Innovation Journey 'Digitaal ten dienste van de transitie'

Het digitale traject ten dienste van de transitie wil alle digitale actoren ondersteunen bij het ontwerpen en gebruiken van nieuwe digitale producten en diensten en het gebruik bevorderen van geavanceerde digitale technologieën ten dienste van innovatieve projecten met een positieve impact.

Daartoe zal het digitale traject ten dienste van de transitie gebaseerd zijn op de transitie van bestaande financiële instrumenten, het eerste instituut voor kunstmatige intelligentie voor het algemeen welzijn van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (FARI) en de ontwikkeling van een European Digital Innovation Hub (EDIH), die een hele reeks ondersteunende en begeleidingsdiensten voor lokale gemeenschappen samenbrengt. Het zal ook gebaseerd zijn op een solide infrastructuur, die is opgebouwd als een netwerk en de ontwikkeling van projecten ondersteunt.

Pijler 3: Innovation Journey 'Circulaire economie'

Het doel van dit traject is het stimuleren en bevorderen van de ontwikkeling van innovatieve activiteiten met als doel goederen en diensten met een laag hulpbronnenverbruik op de markt te brengen in alle stadia van hun levenscyclus. Deze activiteiten bevorderen de ontwikkeling van een stedelijke productielogica en samenwerking en de creatie of consolidatie van lokale waardeketens.

Er zal moeten worden toegezien op de volledigheid, complementariteit en duurzaamheid van het regionale aanbod aan financiële hefbomen op het thema circulaire economie.

Het regionale ondersteuningsaanbod rond het thema circulaire economie is momenteel immers meer versnipperd dan dat van de twee hierboven beschreven trajecten. Maar we zien wel een traject naar circulaire economie binnen het thema Hulpbronnen/ Afvalstoffen binnen de projectoproepen 'Valorisatie van stedelijke afvalstromen' en Be Circular.

Pijler 4 – Communicatie en synergie tussen trajecten

Communicatie over de trajecten en de voorzieningen waaruit ze bestaan, zal daarom een belangrijk element zijn, omdat deze de toegang tot deze ondersteuning voor zoveel mogelijk mensen bevordert en te generaliseert.

Evenzo zullen acties worden ontwikkeld om de synergie tussen de actoren van deze 3 trajecten te bevorderen, om de impact van deze trajecten te vergroten, te profiteren van de specifieke feedback van elk van hen en gekruiste innovaties vanuit technisch als sectoraal oogpunt te stimuleren.

6.6.5. Maatregelen

Pijler 1: Innovation Journey 'Sociale Innovatie'

INNO 1: Innovatievouchers consolideren in sociale innovatie (Ideation)

Het doel van dit programma is om gepersonaliseerde ondersteuning te financieren die gericht is op het verspreiden van sociale innovatiemethodologieën naar (toekomstige) ondernemers met een sociale impact in Brussel en het uitrusten van Brusselse SDO's voor de concrete implementatie van sociale innovaties.

Innovatievouchers – Sociale Innovatie zijn gericht op projecten en SDO's (en geassimileerde) die willen experimenteren om beter tegemoet te komen aan de sociale noden van de Brusselse bevolking. Dit kan betrekking hebben op verschillende fasen van het project: de identificatie of voorlopige analyse van sociale innovatie, de identificatie van oplossingen voor het implementeren van een sociale innovatie, en de kapitalisatie en overdracht van sociale innovatie. Er zal samenwerking worden aangegaan met Coopcity.

Gedragen door:	–	Innoviris
Mede ondersteund door:	–	Coopcity
Doelgroepen:	–	Sociale innovators, ondersteuningscentra voor sociale innovatie
In coördinatie met:	–	GSET: SDO's
	–	Plannen: Gewestelijk Innovatieplan Maatregel 1.5.6

INNO 2: Duurzame projectoproepen - Prove Your Social Innovation (Validation)

Het programma, een maatregel van het Gewestelijk Innovatieplan (GIP), werd opgesteld na een werkgroep met het Brusselse ecosysteem om tegemoet te komen aan een behoefte die de actoren van de sociale innovatie identificeerden en om het traject te voltooien. Het is bedoeld om ondernemingen te ondersteunen die een sociaal innovatief product of dienst en een sociaal en democratisch ondernemerschap willen ontwikkelen. Het algemene doel van dit programma voor SDO's is de validatie van:

- de haalbaarheid van hun product of dienst door middel van een 'proof of concept';
- de economische levensvatbaarheid ervan;
- het potentieel om in te spelen op de geïdentificeerde maatschappelijke behoefte.

De ontwikkelde activiteiten moeten nieuw en innovatief zijn en voldoende grote onbekende en risicovolle componenten omvatten om een interventie van de overheid te rechtvaardigen. Daarnaast moet het project een experimentele aanpak hanteren, waarbij de onbekende factoren worden geïdentificeerd en de vereiste taken voor dit doel worden beschreven.

Een eerste editie van dit programma werd gelanceerd en de eerste projecten werden gefinancierd in de tweede helft van 2021. Het doel is daarom om feedback te geven op deze eerste editie, waarin nieuwe aanvullende projecten werden geselecteerd naast de bestaande, en om het programma te bestendigen na de bevestiging dat het voldeed aan een sterke behoefte in het financieringsaanbod van SDO-projecten.

Gedragen door:	–	Innoviris
Mede ondersteund door:	–	Nvt
Doelgroepen:	–	SDO en geassimileerd

In coördinatie met:	– GSET: SDO's – Plannen: Gewestelijk Innovatieplan: Maatregel 1.5.6

INNO 3: Oproep voor SDO-projecten (Ontwikkeling/ Opschaling)

Mede op basis van de oproep voor projecten in de sociale economie die BEW in 2020 lanceerde, is het de bedoeling om dit programma te reactiveren voor ondernemingen die activiteiten ontwikkelen in het kader van sociaal en democratisch ondernemerschap in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en die hun activiteiten verder ontwikkelen en opschalen.

Deze financieringsregelingen kunnen ook worden aangevuld met bestaande regelingen, en in het bijzonder door Brusoc, de dochteronderneming van finance&invest.brussels die zich toelegt op de financiering van kleine ondernemingen en sociale ondernemingen, voor de ontwikkelings- en opschalingsfasen van projecten.

Gedragen door:	– BEW
Mede ondersteund door:	– finance&invest.brussels
Doelgroepen:	– SDO en geassimileerd
In coördinatie met:	– GSET: SDO's – Plannen: Gewestelijk Innovatieplan: Maatregel 1.5.6

INNO 4: Het creëren van een ontwikkelingscenter voor sociale innovatie

Deze maatregel wil een centrum oprichten voor het ontwikkelen en structureren van sociale innovatieprojecten, dat is gebouwd op basis van sociale noden, in co-constructie met lokaal verankerde thematische verenigingen en gericht op het creëren, op het Brusselse grondgebied, van structuren met een duurzaam sociaal doel, met het oog op maatschappelijke transformatie.

Het doel zal zijn om ideeën naar voren te brengen die beantwoorden aan de sociale behoeften van het Brusselse grondgebied (of de bestaande te versterken) en om indien nodig de transformatie van deze ideeën in economische activiteiten te ondersteunen, met een sociale innovatiebenadering die begunstigden en gebruikers betrekt. De uitdaging is om tegemoet te komen aan de sociale noden van kwetsbare bevolkingsgroepen en Brusselse burgergroepen door hen een centrale plaats te geven in de constructie van oplossingen en de vorming van structuren met een sociaal doel.

De diensten die dit centrum aanbiedt, zijn: de ontwikkeling van ideeën met sociaal en economisch potentieel; het structureren van ideeën in projecten om de oplossing te testen, te verbeteren en de relevantie ervan aan te tonen; en de transformatie van het project in een sociale onderneming door bestuursvaardigheden en functies te versterken en de levensvatbaarheid van de onderneming te waarborgen.

Er zal synergie worden ontwikkeld tussen het centrum, de projectoproep 'Prove Your Social Innovation', de projectoproep 'Sociaal en Democratisch Ondernemerschap' van Brussel Economie en Werkgelegenheid en COOPCITY, bij het identificeren van thema's, het vinden van projectleiders, ondersteuningsmethoden, betrokkenheid van gebruikers/begunstigden, het veiligstellen van financieringsbronnen, enz.

Parallel aan centrum kan specifieke ondersteuning worden geboden als onderdeel van de ondersteuningsprogramma's van Coopcity, die ook de verschillende stadia bestrijken van de Innovation Journey en in het bijzonder Blossom, Seeds en Innovate.

Overheidssteun voor het initiatief kan worden overwogen na evaluatie van bestaande initiatieven en analyse van de complementariteit met andere bestaande instrumenten.

Gedragen door:	– Innoviris
Mede ondersteund door:	– Coopcity
Doelgroepen:	– Social innovators – SDO's en geassimileerd
In coördinatie met:	– GSET: SDO's – Plannen: Gewestelijk Innovatieplan Maatregel 1.5.6

Pijler 2: Innovation Journey 'Digitaal ten dienste van de transitie'

INNO 5: Coherentie tussen beschikbare financiële instrumenten voor de digitale sector, afgestemd op de levenscyclus van hun activiteit

De financiële steun in de verschillende faseren van dit traject zal gebaseerd zijn op een selectie van bestaande financieringsinstrumenten binnen Innoviris en finance&invest.brussels, die al goed aangepast zijn en veel gebruikt worden door de digitale sector.

Het financieringstraject van projecten binnen deze pijler zal gebaseerd zijn op bestaande mechanismen, maar met een systematisch gebruik – ideation via Innovatievouchers; testen/valideren voor Proof of business projectoproepen en Haalbaarheidsstudies en ontwikkeling via Innovative Start Awards en pre-commerciële prototypefinanciering door OO-projecten.

Deze instrumenten van Innoviris zullen worden aangevuld met de financieringsinstrumenten van Finance&invest.brussels (aandeleninvesteringen en leningen, in het bijzonder via de dochteronderneming Brustart en het financiële instrument 'Bruseed'), waarvan AI en digitale technologieën behoren tot de sectorale focus.

Om echter de transitiedoelstellingen van dit traject te bereiken en instrumenten te bieden voor het structureren van innovatieve projecten rond hun levenscyclus, zal Innoviris deze instrumenten gedeeltelijk herontwerpen. De programma's Proof of business en Innovative Starters Awards worden geherpositioneerd in de algemeen aanvaarde levenscyclus van ondernemingen en de impactcriteria (sociaal, milieu en ecosysteem) worden versterkt.

Gedragen door:	– Innoviris
Mede ondersteund door:	– finance&invest.brussels
Doelgroepen:	– Ondernemingen
In coördinatie met:	– GSET: Digitalisering – Plannen: Gewestelijk Innovatieplan: Gewestelijk innovatieplan: maatregelen 3.1.1 en 3.2.1

INNO 6: Oprichting van een European Digital Innovation Hub in Brussel

Als onderdeel van het programma Digital Europe wil de Europese Commissie een pan-Europees netwerk van EDIH's (European Digital Innovation Hub) opzetten dat ondernemingen zal ondersteunen bij de invoering van de nieuwste digitale technologieën (artificiële intelligentie, high performance computing en cyberbeveiliging). Brussel (via een partnerschap tussen Innoviris, hub.brussels en BEW) onderschrijft deze ambitie en werkt aan de ontwikkeling van een eigen EDIH met als hoofddoel het aanmoedigen en faciliteren van artificiële intelligentie ten dienste van de economische, sociale en ecologische transitie en het bevorderen van de digitalisering van de Brusselse industrie. Een consortium bestaande uit Agoria, Be Central, Sirris, ULB en VUB vormt de kern van het Brusselse EDIH. De EDIH-diensten die het zal aanbieden, zullen toegankelijk zijn voor alle actoren in het regionale economische ecosysteem en zullen worden onderverdeeld in 4 dimensies:

1. Test before invest,
2. Opleiding en ontwikkeling van vaardigheden,
3. Steun voor onderzoek naar investeringen,
4. Ontwikkeling van het ecosysteem en aansturing van het netwerk.

EDIH zal in volledige synergie samenwerken met het FARI Instituut als onderdeel van de excellentiepool in artificiële intelligentie van het BHG, waarvan het een integraal onderdeel zal zijn. Er zullen partnerschappen worden aangegaan met andere DIH's (Belgisch en Europees) en met lokale actoren (privaat en publiek).

Gedragen door:	– Innoviris – Brussel Mobiliteit – BEW – hub.brussels
Doelgroepen:	– Ondernemingen
In coördinatie met:	– GSET: Digitalisering – Plannen: Gewestelijk Innovatieplan – Maatregel 1.6.1

Pijler 3: Innovation Journey 'Circulaire economie'

INNO 7: Innovation Vouchers uitbreiden naar innovatieprojecten in de circulaire economie (Ideation)

Met de 'klassieke' Innovation Vouchers kunnen ondernemers in erkende centra verschillende aspecten van hun innovaties testen. Naast louter technische diensten zal Innoviris het toepassingsgebied van de actie verbreden om Brusselse innovators beter te ondersteunen bij het aanpakken van de verschillende facetten van hun innovatieproject voor de circulaire economie.

De nieuwe diensten zullen bijvoorbeeld betrekking hebben op 'normen en conformiteiten' en 'tests en validatie' die specifiek zijn voor deze sector.

Gedragen door:	– Innoviris
Mede ondersteund door:	– Nvt
Doelgroepen:	– Ondernemingen
In coördinatie met:	– GSET: toegang tot afvalstromen en lokale productie – Plannen: Gewestelijk Innovatieplan – Maatregel 3.2.3

INNO 8: Bestendiging van de oproep voor experimentele projecten – Valorisatie van stedelijke afvalstromen (Validatie)

Dit financieringsprogramma is een maatregel van het Gewestelijke Innovatieprogramma (GIP) en wil Brusselse ondernemers de mogelijkheid bieden om de haalbaarheid van hun project te testen alvorens een nieuwe activiteit te lanceren, of om een bestaande, innovatieve activiteit te heroriënteren op basis van de ontwikkeling van stedelijke afzetgebieden.

Projecttaken kunnen betrekking hebben op een of alle van de volgende drie aspecten:

1. Onderzoek naar bevoorrading/sourcing van materialen, naast kwaliteit en duurzaamheid;
2. Testen van de haalbaarheid van een nieuwe activiteit of verbeteringen aan een bestaande activiteit;
3. Validatie van de economische levensvatbaarheid van de activiteit, de relevantie en de lokale vraag naar de ontwikkelde activiteit.

De projectoproep 'Valorisatie van stedelijke afvalstromen' vervolledigt de financieringsketen die tot doel heeft innovatieve projecten op het gebied van circulaire economie te stimuleren. Deze projectoproep is perfect complementair aan de BeCircular-projectoproep, omdat de actoren van het ecosysteem de kans krijgen om te experimenteren voordat ze hun economische activiteit ontwikkelen (deze projecten komen in het innovatietraject voorafgaand aan BeCircular). De eerste editie maakte het mogelijk om projecten te financieren en te ondersteunen die een aanvulling vormen op het huidige aanbod en die niet ondersteund konden worden door andere Innoviris-programma's of andere gewestelijke instellingen. Sinds de eerste editie heeft dit programma aangetoond dat het concrete behoeften dekt en dat er ambitieuze afvalvalorisatieprojecten in het BHG bestaan. De oproep 'Valorisatie van stedelijke afvalstromen' toont daarom de noodzaak om op dit gebied te innoveren, het bestaan van daadwerkelijke uitdagingen en technologische obstakels die moeten worden overwonnen, evenals het commerciële potentieel voor dit soort oplossingen.

Gedragen door:	– Innoviris
Mede ondersteund door:	– Nvt
Doelgroepen:	– Ondernemingen
In coördinatie met:	– GSET: toegang tot afvalstromen en lokale productie – Plannen: Gewestelijk Innovatieplan – Maatregel 1.2.2

INNO 9: Duurzaamheid Be Circular (Ontwikkeling/opschaling)

Voor de ondersteuning van circulaire economieprojecten tijdens hun commercialiseringsfase moet de Be Circular projectoproep onder leiding van LB, BEW en hub.brussels permanent worden gemaakt.

Voor de ontwikkelings- en opschalingsfasen van projecten kunnen deze financieringsregelingen ook worden aangevuld met bestaande regelingen, met name van finance&invest.brussels en haar dochterondernemingen, alsook van een toekomstig transitiefonds.

Gedragen door:	– LB – Brussel Mobiliteit – BEW – hub.brussels
Doelgroepen:	– Ondernemingen
In coördinatie met:	– GSET: toegang tot afvalstromen en lokale productie – Plannen: Nvt

INNO 10: Recy-K en zijn diensten integreren in het innovatietraject

Het hervormde Recy-K is een belangrijke publieke speler in productie, onderzoek en experimenten voor de implementatie van lokale circulaire sectoren. Het aanbod van Recy-K heeft 3 pijlers:

1. Onthaal, aansturing, opleiding
2. Tests, experimenten, prototypes
3. Begeleiding, productie, netwerk

Recy-K heroriënteert en verbindt projectleiders ook met het fablab-netwerk. Bij de hervorming van Recy-K moet dus worden toegezien op de afstemming van Recy-K met de Innovation Journey.

Gedragen door:	– Agentschap Net Brussel / Recy-k
Mede ondersteund door:	– Nvt
Doelgroepen:	– Ondernemingen
In coördinatie met:	– GSET: toegang tot afvalstromen en lokale productie – Plannen: HABP

INNO 11: Integratie van Circlemade en Greenlab en hun diensten in het traject

Circlemade is de toegangspoort tot alle hub.brussels-diensten voor innovators in de circulaire economie. Het biedt projectleiders ondersteuning in hun ontwikkelingsfasen voor alles wat te maken heeft met verkoopstrategie, digitale marketing, de zoektocht naar financiering en juridische aspecten. Ook is Circlemade verantwoordelijk voor de aansturing van het regionale ecosysteem rond het thema circulaire economie.

Het Greenlab, ook geleid door hub.brussels, ondersteunt projectleiders gedurende 6 maanden door hen de tools aan te reiken die nodig zijn om hun duurzame start-up te lanceren via een acceleratieprogramma. Het zal dus nodig zijn om afstemming van Circlemade en Greenlab met de Innovation Journey te waarborgen.

Gedragen door:	– hub.brussels
Mede ondersteund door:	– Nvt
Doelgroepen:	– Ondernemingen
In coördinatie met:	– GSET: toegang tot afvalstromen en lokale productie – Plannen: Nvt

INNO 12: Integratie van begeleidingsdiensten in het traject

Naast Innoviris en hub.brussels kunnen ook andere begeleidingsactoren in het Gewest een rol spelen in de Innovation Journey in de circulaire economie, zoals:

1. BuildCircular: het aanbieden van een diagnostische dienst rond het thema circulair bouwen;
2. WTCB: het aanbieden van ondersteunende diensten aan spelers in de bouwsector die duurzamere oplossingen willen bieden;
3. Sirris: het bieden van ondersteuning bij de exploitatie van secundaire materiaalstromen als hulpbronnen en de implementatie van meer circulariteit in economische modellen.

Daarom moet worden gezorgd voor de afstemming tussen de ondersteunende diensten en het innovatietraject en voor de dialoog tussen deze actoren en de regionale instanties. Als dit relevant blijkt, kunnen andere actoren van de begeleiding in het traect worden geïntegreerd.

Gedragen door:	– Innoviris
Mede ondersteund door:	– Nvt
Doelgroepen:	– Ondernemingen
In coördinatie met:	– GSET: toegang tot afvalstromen en lokale productie – Plannen: Nvt

INNO 13: Ontwikkeling van een actor voor de aansturing van het ecosysteem

Net als geldt voor het aanbod van diensten, ontwikkelen verschillende actoren momenteel campagnes en evenementen om het ecosysteem te activeren rond het thema circulaire economie. Op de website circulareconomy.brussels staan heel wat initiatieven. Om de leesbaarheid en toegankelijkheid van het traject te garanderen, zal hub.brussels zorgen voor de aansturing van het ecosysteem. Het zal ook fungeren als een referentie en toegangspoort voor projectleiders over dit thema.

Gedragen door:	– hub.brussels
Mede ondersteund door:	– Innoviris – LB – BEW
Doelgroepen:	– Innovators in de EG
In coördinatie met:	– GSET: toegang tot afvalstromen en lokale productie, Ondersteuning – Plannen: Nvt

Pijler 4: Communicatie en synergie tussen trajecten

INNO 14: Innovatietrajecten bekend maken

Om de Innovation Journey bekend te maken en de leesbaarheid van het gewestelijke aanbod te waarborgen, zullen communicatiemiddelen ontwikkeld moeten worden. Deze tools moeten onder andere een document bevatten dat de trajecten, het aanbod en de bijbehorende contacten vermeldt. De actualisering van dit document gedurende de hele loop van de trajecten zal van cruciaal belang zijn. Aangezien de Innovation Journey en het GIP uit gezamenlijke acties bestaan, zal het nodig zijn om hun respectieve communicatie op elkaar af te stemmen.

Bijzondere aandacht moet worden besteed aan de beschrijving van wat een innovatieproject inhoudt als onderdeel van het innovatietraject en aan het gebruik van een taal die is aangepast aan de verschillende doelstellingen.

Zodra de communicatiemiddelen zijn ontwikkeld, zullen ze worden gedeeld en zal ernaar worden verwezen op de websites van de verschillende administraties en op de websites van de verschillende organisaties die verantwoordelijk zijn voor ondersteunende activiteiten. Innoviris zal zorgen voor de centralisatie en de verspreiding van updates.

Deze communicatiemiddelen zullen ook ter beschikking worden gesteld van lokale besturen, sectorfederaties, incubators en Fablabs.

Gedragen door:	– Innoviris
Mede ondersteund door:	– LB – BEW – hub.brussels
Doelgroepen:	– De innovatoren
In coördinatie met:	– GSET: begeleiding – Plannen: Gewestelijk Innovatieplan – Maatregel 1.5.5

INNO 15: Een kruisbestuiving van de trajecten mogelijk maken

De aanbieders van de trajecten hebben, naast hun expertise op het gebied van hun respectieve traject, ook een grote kennis van de bijbehorende sectoren en de behoeften van ondernemers deze sectoren. Het is mogelijk dat actoren uit een bepaalde sector gebruik willen maken van een van de andere trajecten. Het is daarom belangrijk dat de ondernemer wordt doorverwezen naar het traject dat hij nodig heeft en toegang heeft tot de vaardigheden en aanbiedingen van de dienstverleners. Ook moet hij in dit proces worden begeleid en worden ondersteund bij de vertaling van zijn behoeften.

Deze actie heeft dan ook tot doel om de toegankelijkheid van alle trajecten voor ondernemers te vergroten, ongeacht hun sector van herkomst.

Gedragen door:	– Innoviris
Mede ondersteund door:	– Nvt
Doelgroepen:	– Aanbieders van de Innovation journey
In coördinatie met:	– GSET: begeleiding – Plannen: Gewestelijk Innovatieplan - Maatregel 1.5.5

INNO 16: Vorming van een netwerk van de aanbieders van de 3 trajecten

De verschillende dienstverleners kunnen met gemeenschappelijke problemen worden geconfronteerd: evaluatie van hun diensten, bekendmaking bij het ecosysteem, onderscheiding van particuliere aanbieders, interface met overheidsinstanties, ontwikkeling van succesvolle evenementen, ...

Het opzetten van een dynamiek van uitwisseling, overleg en gemeenschappelijke reflectie tussen alle aanbieders van de Innovation Journey is dus noodzakelijk om de samenhang van het regionale aanbod te waarborgen, maar ook om de relevantie en voortdurende verbetering ervan te garanderen.

Gedragen door:	– Innoviris
Mede ondersteund door:	– Nvt
Doelgroepen:	– Aanbieders van de Innovation journey
In coördinatie met:	– GSET: begeleiding – Plannen: Gewestelijk Innovatieplan - Maatregel 1.5.5

INNO 17: Ontwikkeling van gemeenschappelijke activiteiten en instrumenten

Tot slot lijkt het, naast het delen van ervaringen, aangewezen om gemeenschappelijke instrumenten te ontwikkelen (bv. impactanalysetool) en gezamenlijke evenementen te organiseren (speedda-

ten, netwerken, enz.). Het delen van adresboeken met het oog op het afstemmen van vraag en aanbod (vaardigheden, diensten, materialen, plaatsen, infrastructuren, enz.), of om een zo doeltreffend mogelijke toegang tot investeerders te waarborgen, zal ook een integraal onderdeel van deze actie zijn.

Gedragen door:	–	Innoviris
Mede ondersteund door:	–	Nvt
Doelgroepen:	–	Aanbieders van Innovation journey
In coördinatie met:	–	GSET: begeleiding, financiering
	–	Plannen: Gewestelijk Innovatieplan - Maatregel 1.5.5

6.7. BEVORDERING VAN SOCIAAL EN DEMOCRATISCH ONDERNEMERCSHAP

6.7.1. Huidige situatie

De sociale economie omvat **economische activiteiten die goederen of diensten produceren en die worden uitgevoerd door ondernemingen met een sociaal doel**, voornamelijk coöperaties, verenigingen, mutualiteiten of stichtingen, waarbij de sociale of maatschappelijke doelstelling van algemeen belang aan de basis ligt van de commerciële activiteit. In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest wordt de sociale economie geregeld door de ordonnantie van 23 juli 2018 betreffende de erkenning en ondersteuning van sociale ondernemingen. Deze ordonnantie integreert in de sociale economie zowel overheidsstructuren (publieke initiatieven in sociaal ondernemerschap) als particuliere structuren (sociale en democratische ondernemingen). Deze laatste worden in de ordonnantie gedefinieerd als privaatrechtelijke rechtspersonen die beantwoorden aan alle volgende principes:

- **de uitvoering van een economisch project;**
- **het nastreven van een maatschappelijk doel;**
- **de uitoefening van democratisch bestuur.**

Deze strategie is van toepassing op:

- **sociale en democratische ondernemingen** die aan de bovengenoemde criteria voldoen en aldus beantwoorden aan de definitie van de verordening betreffende sociaal ondernemerschap
- economische actoren die voldoen aan de Europese definitie van onderneming behoren tot de doelgroep van dit hoofdstuk.

Sociale en democratische ondernemingen, afgekort als SDO's, waarnaar hieronder wordt verwezen, komen overeen met deze definitie. Hieronder zal ook worden verwezen naar dit aspect van de sociale economie als sociaal en democratisch ondernemerschap.

In Brussel telt l'Observatoire belge de l'Économie sociale[36] **bijna 5. 000 organisaties van de sociale economie** die goederen en diensten produceren in alle domeinen: diensten aan personen, cultuur, duurzaam voedsel, logistiek, bouw, huisvesting, onderwijs, enz. Ondernemingen in de sociale economie waren in 2018 goed voor 12% van de werkgelegenheid in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, maar meer dan 20% van de netto jobcreatie in België.

Sociale ondernemers in Brussel ondernemen in verschillende activiteiten die voorzien in de behoeften van het grondgebied en zijn inwoners: voedsel (BeesCoop, WanderCoop,...), mobiliteit (Urbike, gambettedioxide,...), ambachten (Doe het zelf), sociaal-juridisch (Casa Legal), digitaal (CoopItEasy, Nubo, Neibo, CobeaCoop,...), ...

Sociale en democratische ondernemingen kunnen verschillende rechtsvormen aannemen: vzw, coöperatieve vennootschap, vennootschap met beperkte aansprakelijkheid, naamloze vennootschap.

Verenigingen in 2017-2018 95,7% van de ondernemingen van de sociale economie in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest[37]. Zij vormen met hun onbaatzuchtige doel een essentiële pijler van de sociale economie. In deze strategie gaat het om verenigingen die het algemeen belang nastreven bij het ontwikkelen van een commerciële activiteit.

Coöperatieve vennootschappen zijn een andere rechtsvorm voor ondernemingen in de sociale economie. In 2017-2018 vertegenwoordigden de door de NRC erkende coöperaties[38] 0,7% van de ondernemingen van de sociale economie in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Coöperaties zijn instrumenten waarmee iedereen eigenaarschap kan nemen over de economie. Ze stellen werknemers in staat om het management van hun bedrijf te beïnvloeden, gebruikers om de ontwikkeling van een project te

begeleiden en burgerinvesteerders om een project te ondersteunen dat voldoet aan hun behoeften en die van de gemeenschap.

Op digitaal gebied kan sociaal en democratisch ondernemerschap de vorm aannemen van coöperatieve platforms (platform cooperativism). Zij bieden een alternatief voor de grote platforms die de deeleconomie domineren en bieden een model waarmee groepen of organisaties met een sociaal doel zich de digitale tool kunnen toe-eigenen. Coöperatieve platforms zijn eigendom van hun gebruikers en werken volgens democratisch bestuur, volgens de logica van de sociale economie.

In sociaal en democratisch ondernemerschap ligt de sociale of maatschappelijke doelstelling van algemeen welzijn aan de basis van commerciële activiteit, vaak in de vorm van een zeer geavanceerde sociale innovatie. Aangezien de principes van pooling, samenwerking en inclusie de kern vormen van sociaal en democratisch ondernemerschap, kan het worden beschouwd als onderdeel van **de economie van de commons**[39]. Het ondersteunen van commerciële bedrijven en verenigingen die deel uitmaken van sociaal en democratisch ondernemerschap komt dus neer op het ondersteunen van de economie van de commons.

De genoemde ordonnantie van 23 juli 2018 is ook van toepassing op ondernemingen in de sociale economie die een programma uitvoeren voor de inschakeling op de arbeidsmarkt van personen die bijzonder ver van werk verwijderd zijn. Deze strategie zal maatregelen omvatten met betrekking tot de sociale inschakelingseconomie, die onder toezicht staat van de minister van Werkgelegenheid. Deze maatregelen zullen worden vastgesteld in overleg met de actoren op het terrein.

6.7.2. Uitdagingen

Sociaal en democratisch ondernemerschap is een economisch model dat deel uitmaakt van de economische transitie, d.w.z. de geleidelijke transformatie van economische activiteiten om bij te dragen aan mondiale sociale en ecologische uitdagingen.

Sociaal en democratisch ondernemerschap:

- streeft ernaar **tegemoet te komen aan de behoeften van de gemeenschap en maximaliseert de sociale impact** in plaats van de financiële winst;
- impliceert **democratisch beheer**, waarbij alle belanghebbenden van het bedrijf (werknemers, managers, klanten, leveranciers,...) op horizontale wijze worden betrokken, wat de sociale cohesie versterkt;
- **primeert** mensen en arbeid boven kapitaal bij de herverdeling van de inkomsten;
- **verkleint de economische en sociale kloof** door te zorgen voor duurzame, niet-verplaatsbare banen die zinvol zijn en toegankelijk zijn voor mensen die het verst van de arbeidsmarkt af staan;
- **maakt gebruik van duurzame productie- en consumptiepatronen;**
- **draagt bij tot de ontwikkeling van een lokale en welvarende economie,** verankerd in een gebied – in dit geval dat van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest;
- streeft naar een **evenwicht tussen het waarborgen van een eerlijke prijs voor producenten en de toegankelijkheid van goederen en diensten**;
- is **bijzonder veerkrachtig bij economische schokken**, dankzij de territoriale verankering, de manier waarop kapitaal wordt beheerd en het bestuur dat het kenmerkt. Uit verschillende studies, waaronder een verslag van de Europese Confederatie van productie- en werknemerscoöperaties, sociale coöperaties en sociale en participatieve ondernemingen (CECOP-CICOPA Europe) blijkt dat coöperaties ofwel gespaard blijven door economische crises ofwel een bijzondere veerkracht vertonen en zich verder ontwikkelen, zelfs in moeilijke economische omstandigheden.[40]

6.7.3. Visie 2030

Bestaande sociale en democratische ondernemingen hebben een leidende en drijvende rol voor economische actoren. Zij zijn de dragers van goede praktijken en innoveren dagelijks. In 2030 worden de ondernemingen die onder de definitie van sociaal en democratisch ondernemerschap vallen al vele jaren ondersteund door het Gewest. Dit heeft hen geholpen **om een levensvatbare economische activiteit te ontwikkelen die beantwoordt aan de behoeften van de Brusselaars**. Door deze steun stimuleert het Gewest de repliceerbaarheid van bedrijfsmodellen die maatschappelijke uitdagingen aangaan en zijn er veel banen gecreëerd in dit soort ondernemingen.

6.7.4. Strategische pijlers

Dit hoofdstuk is opgebouwd rond 2 complementaire strategische pijlers die bijdragen aan de doelstellingen van het ondersteunen en stimuleren van economische actoren in sociaal en democratisch ondernemerschap.

Pijler 1: Stimuleren van de vraag door het bevorderen van sociale en democratische ondernemingen

Om de vraag aan Brusselse SDO's te stimuleren, is het essentieel om deze ondernemingen zichtbaar te maken. Uit een enquête van ConcertES in juli 2020 blijkt dat de meeste Belgische burgers, maar ook

ondernemingen en administraties, niet goed op de hoogte zijn van de sociale economie of de SDO's, zelfs niet als ze klant zijn van deze ondernemingen.

Daarnaast is het de bedoeling dat de economische actoren (zowel ondernemingen als burgers) inzien dat ze als consument van een SDO niet alleen een dienst/goed van goede kwaliteit verkrijgen, maar ook een indirect positief effect op de gemeenschap genereren dat verder gaat dan het nut van het gekochte voorwerp of de verkregen dienst (positieve externaliteit). Het doel is om een mentaliteits- en gedragsverandering van burgers teweeg te brengen door hen aan te moedigen, wanneer dit financieel en geografisch mogelijk is, om de voorkeur te geven aan goederen en diensten van SDO's.

Pijler 2: Stimuleren van het aanbod door ondersteuning van sociale en democratische ondernemingen

Om het aanbod van goederen en diensten van SDO's in Brussel te stimuleren, is het van belang dat het economische en zakelijke model van de bestaande SDO's kan worden bestendigd. Ze moeten de mogelijkheid krijgen om een grotere schaal te bereiken en hun know-how aan andere SDO's door te geven. Om deze dynamiek te ondersteunen is het ook van belang om de processen te bevorderen voor het creëren van overdraagbare sociale innovaties, want zij kunnen leiden tot het aanbieden van nieuwe of betere goederen en diensten. Tevens moeten burgers worden aangemoeidgd om sociaal ondernemer te worden om de oprichting van SDO's te bevorderen, met name in sectoren waarin zij niet of weinig aanwezig zijn.

6.7.5. Maatregelen

De Adviesraad Sociaal Ondernemerschap en zijn leden zullen systematisch worden betrokken bij het co-construeren van de onderstaande maatregelen.

Pijler 1: Stimuleren van de vraag door het bevorderen van sociale en democratische ondernemingen

Subpijler 1.1: Een communicatieplan ontwikkelen voor de promotie van SDO's

ESD 1: Organiseren van gerichte communicatiecampagnes voor het grote publiek

Om de begrippen sociale economie en sociaal ondernemerschap meer bekendheid te geven, wordt een algemene, op een breed publiek gerichte communicatiecampagne georganiseerd, die mensen bewustmaakt van de problematiek en zin geeft om een actor van de sociale economie te worden in hun consumptiekeuzes en/of bij het opzetten van een economische activiteit die valt onder sociaal ondernemerschap.

Om ook bij jongeren, vrouwen en werkzoekenden - prioritaire doelgroepen - het sociaal ondernemerschap aan te prijzen, moet een soortgelijke aanpak worden gevolgd bij alle regionale diensten die ondernemers en ondernemingen ondersteunen.

Gedragen door:	– hub.brussels
Mede ondersteund door:	– Brede samenwerking met actoren van de sociale economie
Doelgroepen:	– Algemeen publiek
In coördinatie met:	– GSET: GSET: begeleiding, Productie – Plannen: Nvt

ESD 2: Bevordering van de sociale economie in Brussel via 1819

1819 moet worden ontwikkeld en versterkt om de concepten en uitdagingen van de SDO's beter bekend te maken, de Brusselse SDO's onder de aandacht te brengen en aandacht te geven aan het nieuws (evenementen / onderzoek / rapporten / bedrijfscreatie) en de beschikbare hulp (financiering, ondersteuning, accommodatie).

Gedragen door:	– hub.brussels
Mede ondersteund door:	– Nvt
Doelgroepen:	– Algemeen publiek, ondernemingen
In coördinatie met:	– GSET: Nvt – Plannen: Nvt

ESD 3: Produceren en verspreiden van promotionele inhoud over SDO's

hub.brussels en BEW zullen een promotievideo produceren over SDO's in Brussel en videoclips om Brusselse SDO's te promoten.

Gedragen door:	– hub.brussels
Mede ondersteund door:	– BEW
Doelgroepen:	– Het publiek, administraties en ondernemingen
In coördinatie met:	– GSET: Inno 14 – Plannen: Nvt

ESD 4: Promotie van Brusselse SDO's door de toekenning van een speciale prijs

Om de successen van Brusselse SDO's in de verf te zetten, zal een prijs worden uitgereikt op basis van de criteria participatief bestuur, sociale impact en economisch model. Dit is om een SDO-award toe te voegen aan het regionale hub.awards-evenement.

Gedragen door:	–	hub.brussels
Mede ondersteund door:	–	Nvt
Doelgroepen:	–	SDO's
In coördinatie met:	–	GSET: Inno 14
	–	Plannen: Nvt

Subpijler 1.2: Ondersteuning van SDO's om hun principes en waarden zichtbaar en gewaardeerd te maken

Een aanzienlijk deel van de betrokken ondernemingen heeft weinig of geen communicatie over SDO en de principes en waarden die daarmee verband houden. Het doel is dan ook om SDO's te overtuigen van de meerwaarde van communicatie over dit onderwerp en hen de mogelijkheid te bieden om dit te doen. Zo kan een beweging – een community – ontstaan waarin alle ondernemingen die deze waarden onderschrijven vrijwillig kunnen participeren, evenals werknemers en klanten van SDO's die de eerste ambassadeurs van sociaal ondernemerschap kunnen worden.

ESD 5: Partnerschappen tussen SDO's bevorderen om hun communicatiebeleid te verbeteren

Om ten volle te profiteren van mogelijke synergie, moeten ondernemingen ondersteund en begeleid worden om hun middelen te bundelen en bijvoorbeeld een gezamenlijke communicatiecampagne te voeren.

Gedragen door:	–	hub.brussels
	–	BEW
Mede ondersteund door:	–	Nvt
Doelgroepen:	–	zko's en kmo's die middelen willen bundelen
In coördinatie met:	–	GSET: Nvt
	–	Plannen: Nvt

ESD 6: Promotie van de erkenning die is gedefinieerd door de ordonnantie van 23 juli 2018

De ordonnantie van 23 juli 2018 betreffende de erkenning en ondersteuning van sociale ondernemingen beschrijft het kader dat ondernemingen in staat stelt om een erkenning als SDO te verkrijgen. De erkenning[41] is nog te weinig bekend en moet aantrekkelijker worden gemaakt, zodat meer begunstigden een erkenning krijgen en wordt voldaan aan de drie

criteria van de verordening (economisch project, sociaal doel, democratisch bestuur). Deze erkenning kan worden gebruikt om voorbeeldigheid op sociaal vlak aan te tonen.

Op 28 januari 2022 waren 158 organisaties van de sociale economie erkend door het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (130 vzw's, 20 coöperatieve vennootschappen, 1 bvba en 1 nv).

Gedragen door:	– BEW
Mede ondersteund door:	– Nvt
Doelgroepen:	– SDO's
In coördinatie met:	– GSET: Nvt – Plannen: Nvt

Pijler 2: Stimulering van het aanbod van sociale en democratische ondernemingen

Het stimuleren van het aanbod van goederen en diensten van SDO's in Brussel verloopt via twee hefbomen, namelijk ondersteuning en financiering.

De acties houden sterk verband met de maatregelen in de hoofdstukken 'begeleiding', 'financiering' en 'innovatietraject'.

Subpijler 2.1: Ondersteuning van SDO's

Onder de SDO's worden veel structuren gecreëerd door collectieven van burgers die geanimeerd en gepassioneerd zijn over de ontwikkeling van een bepaalde activiteit en het bereiken van een specifieke sociale / maatschappelijke impact en niet door professionals in ondernemerschap of management.

Het is daarom noodzakelijk om SDO-managementteams te voorzien van instrumenten, ondersteuning en opleiding om de oprichting van nieuwe ondernemingen, de opschaling van bestaande ondernemingen en de totstandbrenging van democratisch bestuur te vergemakkelijken, ook bij de overdracht of hervatting van activiteiten.

ESD 7: Ondersteuning van sociale ondernemingen via COOPCITY

COOPCITY is gelanceerd als onderdeel van een EFRO-project van de programmering 2014-2020. Het is een gespecialiseerd steunpunt voor sociaal en coöperatief ondernemerschap in Brussel. Het Gewest heeft COOPCITY bestendigd voor 2022-2026.

De ondersteunende rol van COOPCITY is een aanvulling op de actie van door het Gewest erkende adviesbureaus voor de ondersteuning en advisering van sociale ondernemingen, met een werking die is gericht op werknemers (TRACé en FeBISP).

Gedragen door:	– Coopcity
Mede ondersteund door:	– Nvt
Doelgroepen:	– Brusselse zko's en kmo's
In coördinatie met:	– GSET: GSET: innovatietraject – Plannen: GIP

ESD 8: Integratie van de uitdagingen van sociaal en democratisch ondernemerschap in de ondersteunende diensten van hub.brussels

In het kader van het project om de diensten van hub.brussels te transformeren en de uitdagingen van de transitie erin te integreren (hub.transition), moet hub.brussels de uitdagingen van sociaal ondernemerschap integreren in de verschillende diensten. Dit omvat het opleiden van adviseurs en het integreren van diensten die een aangepaste service bieden aan SDO's, in de vorm van een eerstelijnsondersteuning en/of doorverwijzing naar de meest relevante ondersteunende instellingen en organisaties in het Brussels netwerk.

Gedragen door:	– hub.brussels
Mede ondersteund door:	– Nvt
Doelgroepen:	– Brusselse zko's en kmo's
In coördinatie met:	– GSET: Nvt – Plannen: Nvt

Subpijler 2.2: Netwerking van SDO's voor de verspreiding van goede praktijken

Een groot deel van de SDO's bescshikt niet over voldoende personeel (met name leidinggevenden) en financiële middelen om te investeren in een professionaliseringsbeleid (digitalisering, procesoptimalisering, marketing, HRM, enz.) of in schaalvergroting. Ook zijn SDO's niet erg aanwezig in sectoren die grote initiële investeringen vereisen. Veel projecten voor de oprichting van coöperatieve SDO's slagen niet omdat het moeilijk is voldoende kapitaal te mobiliseren.

Om deze twee kwesties aan te pakken, stellen wij voor processen van co-creatie en het delen van hulpbronnen tussen SDO's te vergemakkelijken en te bevorderen, maar ook tussen SDO's en gewone ondernemingen en tussen SDO's en burgers, niet alleen binnen lokale gemeenschapen, maar ook inspirerend en samewerrkend op internationaal niveau.

ESD 9: Een forum over sociaal ondernemerschap organiseren om goede praktijken uit te wisselen

Dit forum zal voor het eerst actoren uit het sociaal en democratisch ondernemerschap gedurende meerdere dagen samenbrengen, zodat zij contacten kunnen leggen, goede praktijken kunnen uitwisselen, geïnspireerd kunnen worden en ervaringen kunnen overbrengen. Op deze manier kunnen de toegevoegde waarde en de diversiteit van actoren en de waarden en beginselen van SDO op een eenvoudige, positieve en aantrekkelijke manier worden gepromoot.

Gedragen door:	– hub.brussels en BEW
Mede ondersteund door:	– Nvt
Doelgroepen:	– SDO's
In coördinatie met:	– GSET: Nvt – Plannen: Nvt

ESD 10: Bevordering van de actieve deelname van sociale ondernemers aan een of meer netwerken

Het doel is om de deelname van sociale ondernemers aan netwerken aan te moedigen om wederzijdse hulp, samenwerkingsprojecten en innovatie te bevorderen. Hiertoe moet een inventaris van bestaande netwerken en hun respectieve missies worden gemaakt en zichtbaar worden gemaakt voor SDO's en sociale ondernemers.

Gedragen door:	– hub.brussels
Mede ondersteund door:	– Coopcity
Doelgroepen:	– SDO's
In coördinatie met:	– GSET: Nvt – Plannen: Nvt

Subpijler 2.3: Financiering van SDO's

Het is belangrijk dat SDO's in elke fase van hun ontwikkeling (oprichting, stabilisering, overdracht, schaalvergroting, ondernemingen in moeilijkheden) financieel kunnen worden ondersteund. De relevante financieringsinstrumenten zijn beschikbaar in de drie belangrijkste gewestelijke financieringsstructuren: Brussel Economie en Werkgelegenheid, finance&invest.brussels (in het bijzonder de dochteronderneming Brusoc) en Innoviris. De voorgestelde acties moeten worden afgestemd op het hoofdstuk 'Financiering' en het hoofdstuk over overheidsopdrachten, aangezien overheidsopdrachten een belangrijke hefboom zijn voor de ondersteuning van SDO's.

ESD 11: Financiering van de ontwikkeling van coöperaties via CoopUs

CoopUs is een systeem binnen Brusoc, een dochteronderneming van finance&invest.brussels. Het laat een kapitaalinvestering toe in coöperaties die voldoen aan de criteria van SDO's, tot een maximumbedrag gelijk aan de bijdrage van de coöperanten, exclusief aandelenbeleggingen door publieke investeerders. Sinds 2021 zijn de middelen voor Coopus verdrievoudigd.

Brusoc NV heeft ook een 'bullet'-leenregeling opgezet voor coöperaties. Met Citizus (klassieke lening voor sociale inschakelingsondernemingen), aandeleninvesteringen onder Coopus en deze nieuwe 'bullet'-lening biedt het Gewest sociale ondernemingen meerdere financieringsmogelijkheden; dit maakt het mogelijk om beter rekening te houden met de specifieke behoeften van deze organisaties.

Om het Coopus-systeem te versterken, moeten communicatiecampagnes worden ontwikkeld om het systeem zichtbaarder te maken en moeten de modaliteiten voor het gebruik van dit systeem flexibeler worden gemaakt om de toegang tot coöperaties te vergemakkelijken.

Gedragen door:	– finance&invest.brussels – Brusoc
Mede ondersteund door:	– Nvt
Doelgroepen:	– SDO's
In coördinatie met:	– GSET: GSET: economische hulp, innovatietrajecten – Plannen: GIP

ESD 12: Versterking van de middelen van Brusoc

In december 2021 werden de middelen van Brusoc NV versterkt door een herkapitalisatie van 15 miljoen. Met deze kapitaalverhoging kan deze dochteronderneming van finance&invest.brussels, die

zich toelegt op zko's en de sociale economie, meer projecten ondersteunen via achtergestelde leningen. Het zal ook de financiële middelen van deze ondernemingen versterken, die ook zwaar hebben geleden onder de crisis.

Gedragen door:	– finance&invest.brussels – Brusoc
Mede ondersteund door:	– Nvt
Doelgroepen:	– SDO's
In coördinatie met:	– GSET: Economische steun – Plannen: Nvt

ESD 13: Bestendiging van SDO-projectoproep en samenwerking met integratieactoren

SDO-projecten worden aangemoedigd met een projectoproep die de ontwikkeling van innovatieve oplossingen voor maatschappelijke uitdagingen stimuleert. Deze jaarlijkse oproep ondersteunt innovatieve projecten, met name voor de lancering van nieuwe SDO's (start-ups) en de ontwikkeling van bestaande SDO's (scale-ups).

De synergieën met de minister van Werkgelegenheid zullen worden versterkt om bruggen te slaan met integratieactoren en om de slagkracht van projectoproepen te vergroten.

Gedragen door:	– BEW (Diensten Economie en Werkgelegenheid)
Mede ondersteund door:	– hub.brussels,
Doelgroepen:	– SDO's
In coördinatie met:	– GSET: GSET: economische hulp, innovatietrajecten – Plannen: GIP

ESD 14: Onderzoek naar de juridische mogelijkheden voor meer ondersteuning van de economische ontwikkeling van vzw's, activiteiten- en werkgelegenheidscoöperaties

In het kader van de herziening van de ordonnantie van 3 mei 2018 betreffende steun voor de economische ontwikkeling van ondernemingen zullen de toegangsvoorwaarden voor vzw's worden onderzocht. Op deze manier kan, binnen het geldende Europese wettelijk kader, een zo ruim mogelijke toegang worden verleend aan vzw's.

Vergelijkbaar werk zal worden verricht rond de ordonnanties over wetenschappelijke onderzoeksprojecten die uitgevoerd worden door vzw's.

Gedragen door:	– BEW
Mede ondersteund door:	– Hub en Innoviris
Doelgroepen:	– vzw's
In coördinatie met:	– GSET: Economische steun – Plannen: Nvt

ESD 15: Ondersteuning van sociale innovatie via de pijler 'sociale innovatie' van het innovatietraject

In het kader van de ondersteuning van sociale innovatie test Innoviris, samen met het Brusselse ecosysteem voor ondersteuning, een innovatietraject naar sociale innovatie op basis van verschillende maatregelen (zie hierboven de *Innovation journey*). Sommige daarvan, zoals de Prove *Your Social Innovation-projectoproep*, staan op grote schaal open voor vzw's.

Gedragen door:	– Innoviris
Mede ondersteund door:	– Coopcity – hub
Doelgroepen:	– SDO's
In coördinatie met:	– GSET: Innovatietraject – Plannen: GIP

ESD 16: Overheidsopdrachten richten op SDO's

Om de vraag naar sociaal ondernemerschap te activeren, is het belangrijk dat overheidsopdrachten sociale clausules integreren, zodat oplossingen worden bevorderd die een positieve impact hebben op de samenleving. Hiervoor zullen de aanbestedende overheden gebruik maken van het Vademecum over het integreren van sociale clausules in overheids-

opdrachten dat Actiris in november 2020 publiceerde. Deze actie is verbonden met het hoofdstuk over overheidsopdrachten.

Gedragen door:	– Actiris
Mede ondersteund door:	– Leefmilieu Brussel – BEW – hub.brussels – Innoviris
Doelgroepen:	– SDO's
In coördinatie met:	– GSET: MPDI – Plannen: Nvt

Subpijler 2.4.: : Ondersteuning van de ontwikkeling van 'commons'

Het begrip 'commons' wordt opgevat als een sociale instelling die bestaat uit een gemeenschap van mensen die toegang heeft tot en gemeenschappelijk beheer heeft van een hulpbron in gemeenschappelijk eigendom, op basis van een gemeenschappelijke praktijk, dat wil zeggen regels die collectief worden vastgesteld.

De commons zijn een derde manier om een hulpbron collectief te beheren, naast de markt en de overheid. Een groepswoning, Wikipedia, een energiegemeenschap of een collectieve moestuin zijn commons, net als een coöperatie of een fablab waarmee ambachtslieden kunnen creëren op een gedeelde plek en op gedeelde machines.

Het ondersteunen van de ontwikkeling van commons vormt een democratische uitdaging: overheidsinstanties faciliteren gemeenschappelijke projecten en ondersteunen zo de betrokkenheid van burgers bij de samenleving, zodat ze zich opnieuw een reeks maatschappelijke onderwerpen toe-eigenen (mobiliteit, digitaal, voedsel, huisvesting, leefomgeving,...). Initiatieven in het kader van de commons zijn burgerinitiatieven, die in sommige gevallen – met name via coöperatieve vennootschappen of vzw's met een autonome economische activiteit – economische activiteiten kunnen worden.

ESD 17: Een studie uitvoeren over Brusselse 'commoners'[42]

Leefmilieu Brussel en Brussel Economie Werkgelegenheid zijn samen verantwoordelijk voor het bestuderen van de ondersteuning van burgers en bedrijven die gebruik maken van het concept van commons. Hiervoor zijn de volgende acties nodig:

Inventarisatie van de projecten en actoren (burgers en economische actoren) die behoren tot de commons op het Brussels grondgebied.

Onderzoek naar de huidige en potentiële impact van de economie van de commons om de economische transitie te maken en onze economie veerkrachtiger te maken, op basis van cijfers en objectieve gegevens.

Gedragen door: Leefmilieu Brussel en Brussel Economie en Werkgelegenheid

Gedragen door:	– Leefmilieu Brussel – Brussel Economie en Werkgelegenheid
Mede ondersteund door:	– hub.brussels – Innoviris – perpective.brussels (ondersteuningscomité voor overheidsopdrachten)
Doelgroepen:	– burgerinitiatieven in het kader van de commons
In coördinatie met:	– GSET: Nvt – Plannen: Nvt

7. TRANSVERSAAL BELEID

7.1. TOEVANG TOT AFVALSTROMEN, LOKALE PRODUCTIE EN LOGISTIEK

7.1.1. Huidige situatie

Net als de meeste Europese steden kent Brussel sinds de jaren 70 een duidelijke daling van de productieve activiteiten in de stad. Op dit moment is **minder dan 3% van de banen verbonden aan de industrie in de regio**, tegenover 10% van de banen in beide Brabantse provincies[43]. In het grootstedelijk gebied is 6% van de banen gerelateerd aan de industrie, een vergelijkbaar cijfer voor grootstedelijke gebieden zoals Kopenhagen (6,7%), Amsterdam (6,5%) en Stockholm (5,9%).[44]

Hoewel productieve activiteiten de stad gelukkig nog lang niet hebben verlaten, blijft het fenomeen bestaan van erosie van gebieden die bedoeld zijn voor productieactiviteiten in de stad[45]. Alleen al tussen 2000 en 2018 daalden de gebieden voor productieve activiteiten in steden (in brede zin) met 16% (van 791 naar 685 ha).[46]

Door zijn stedelijk karakter en het overwicht van de tertiaire sector wordt het Brussels Gewest gekenmerkt door een sterk lineaire economie die afhankelijk is van de buitenwereld, maar ook door het kwantitatieve belang van bepaalde stromen, zoals de bouw-, landbouw- en voedingssector, brandstoffen en aardolieproducten.[47]

Als kruispunt van de Europese handel wordt het Brussels Gewest ook rechtstreeks getroffen door de algemene toename van het goederenvervoer, dat voornamelijk over de weg plaatsvindt. Hoewel er in 2019 6,6 miljoen ton goederen over het kanaal werd vervoerd, kwamen er ook 16.000 vrachtwagens en 26.000 bestelwagens binnen in het Gewest. Hoewel vrachtvervoer gemiddeld slechts een paar procent van het verkeer vertegenwoordigt, wordt het beschouwd als verantwoordelijk voor maximaal 30% van de luchtvervuiling als gevolg van het verkeer. [48]

7.1.2. Uitdagingen

Klimaat-, milieu- en sociale uitdagingen vereisen een grondige herziening van onze productieprocessen als geheel. De BHR heeft zich dus bereid verklaard om via haar algemene beleidsverklaring 2019-2024 en de gewestelijke strategie Go4Brussels 2030 aanpassingen aan te brengen, met name aan het industrieplan dat de regering in 2019 goedgekeurde. Op deze manier kan de regering haar steunbeleid voor productieve activiteiten afstemmen op de geformuleerde doelstellingen en ambities van de economische transitie.

De noodzaak om de veerkracht en transitie van de Brusselse economie te versterken is duidelijk belangrijker dan ooit, zoals de coronacrisis ook heeft aangetoond. Hieruit bleek de kwetsbaarheid van ons wereldwijde economische systeem en onze toeleveringsketens zodra de context onzeker is.

Daarom is het essentieel om het onderhoud en de ontwikkeling van productieve activiteiten in de stad te garanderen. Hiertoe is het belangrijk om rekening te houden met de volgende obstakels en hefbomen:

Obstakels:

- Fiscale, budgettaire en regelgevende concurrentie met andere regio's;
- Hoge grondprijzen in het BHG;

- Concurrentie met andere functies van de stad; waaronder woningen, groene ruimten, kantoorruimtes, collectieve voorzieningen, ontwikkeling van stadslandbouw; ;
- Congestie en gebrek aan opslag- en logistieke ruimtes;
- De Brusselse paradox: het Brussels Hoofdstedelijk Gewest heeft het hoogste BBP per hoofd van de bevolking van het land en tegelijkertijd de hoogste werkloosheidsgraad;
- ...

Hefbomen:

- Toegang tot middelen (materieel, financieel, ...);
- Aanwezigheid van een (laag)geschoolde beroepsbevolking;
- Toegang tot een aanzienlijke particuliere en publieke vraag naar goederen en diensten;
- Aanwezigheid van een efficiënt ondernemend en innovatief ecosysteem;
- Een centrale geografische positie in België en Europa.

7.1.3. Visie 2030

Brussel zal een productief, koolstofvrij, circulair, regeneratief en veerkrachtig Gewest[49] zijn geworden dat beantwoordt aan de noden van de stad en haar inwoners, nu en in de toekomst.

Daartoe moeten productieve activiteiten worden ondersteund en gefaciliteerd die:

- Beantwoorden aan de materiële behoeften van de stad en haar inwoners;
- Hoogwaardige en niet-verplaatsbare banen creëren voor Brusselaars;
- Deelnemen aan de klimaatdoelstellingen van het Gewest;
- Waardeketens creëren/onderhouden;
- Circulair en regeneratief zijn;
- Zoveel mogelijk geïntegreerd zijn in het stedelijk landschap en de wijken;
- Worden ondersteund door duurzame logistiek;
- Innovatief zijn;
- Een aanvulling vormen op de productieve activiteiten van de andere twee gewesten.

7.1.4. Strategische pijlers

Pijler 1 inzake productie is specifiek gericht op het ondersteunen van economische actoren (alle sectoren samen, met inbegrip van logistiek en hergebruik). Pijlers 2 (logistiek) en 3 (toegang tot afvalstromen en grondstoffen) zijn twee fundamentele uitdagingen voor lokale en duurzame productie, daarom zullen ze in verschillende pijlers worden ontwikkeld. Pijler 4 *Productive regulation* gaat over de vereiste wijzigingen in de regelgeving voor de implementatie en facilitering van de 3 voorgaande pijlers, in verband met de uitbreiding van de CiReDe (*Circular Regulation Deal*).[50]

Pijler 1: Productie

Gezien de complexiteit van productieve activiteiten is een transversale aanpak belangrijk. Denk aan kwesties als de keuze van grond om ondernemingen te huisvesten, de verplaatsing van productieketens en het stimuleren van innovatie. Een transversale aanpak omvat het onderzoeken van verschillende mogelijkheden om productieve activiteiten te ondersteunen en te stimuleren. Het gaat er ook om prioritaire sectoren aan te wijzen, waardoor meer gerichte maatregelen kunnen worden ontwikkeld.

Pijler 2: Logistiek

De uitdaging van deze pijler is de implementatie van een intelligent logistiek ecosysteem dat de ontwikkeling van lokale productie en toegang tot hulpbronnen mogelijk maakt.[51]. Dit moet gebeuren door te zorgen voor duurzaam vervoer en opslag van goederen in het stedelijk weefsel zonder de verkeerscongestie in Brussel te vergroten. Dit veronderstelt de volgende punten:

- De multimodaliteit van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest verhogen;
- Zorgen voor de verbindingen van en naar het grootstedelijk gebied;
- Binnen het Gewest voldoende ruimte reserveren voor de logistieke functie;
- Ondersteunen en ontwikkelen van nieuwe logistieke sectoren;
- Ontwikkelen van een specifieke aanpak voor de verschillende stappen van de logistiek (van pakket tot container).

Pijler 3: Toegang tot stedelijke afvalstromen

Deze pijler wil de toegang tot primaire en secundaire duurzame hulpbronnen voor productieactiviteiten vergemakkelijken. Meer gebruik van duurzame hulpbronnen in productieactiviteiten vereist een afstemming van vraag en aanbod. Het gaat specifiek om het ondersteunen van het ecosysteem zodat het aanbod beschikbaar is.

De maatregelen worden verdeeld op basis van de toegang tot duurzame en lokale primaire hulpbronnen en de toegang tot secundaire hulpbronnen (waarbij de acties worden ingedeeld volgens de stadia van de waardeketen van deze hulpbronnen: toegang tot de bron, toegang na verzameling en toegang na behandeling).

Pijler 4: *Productive Regulation*

Deze pijler heeft tot doel de wettelijke en reglementaire kaders voor fiscale, financiële, stedenbouwkundige en milieuvriendelijke omgeving van de Brusselse stadsproductie aan te passen om deze te behouden, te ondersteunen en te stimuleren.

7.1.5. Maatregelen

Pijler 1: Lokale productie

PROD 1: Consolidatie van monitoringinstrumenten

Het doel is bepaalde monitoringinstrumenten zoals het Overzicht van productieactiviteiten of Inventimmo te consolideren op basis van indicatoren die een adequate monitoring van industriële interacties waarborgen.

Om de strategie en de voorgestelde acties te volgen en om de toekomstperspectieven te begrijpen, is ook meer samenwerking nodig tussen verschillende regionale en federale economische gegevensbronnen en 'datamining'-actoren zoals het Overzicht van productieactiviteiten, BISA, view.brussels, de Poles Formation Emploi, hub.brussels, de RSZ en de Kruispuntbank.

Gedragen door:	– BEW – Brussel Mobiliteit – Perspective – CityDev – hub.brussels
Doelgroepen:	– de economische en werkgelegenheids-administraties en de sociale partners.
In coördinatie met:	– GSET: – Plannen: Productive Brussels

Subpijler 1.1: Ontwikkeling van het potentieel van intra-stedelijke waardeketens en multiplicatoreffecten met de ecosysteemactoren

PROD 2: Ontwikkeling van het potentieel van intra-stedelijke waardeketens en multiplicatoreffecten met de ecosysteemactoren

Het Gewest identificeerde belangrijke sectoren in het kader van Go4Brussels, het Gewestelijk Innovatieplan en de Investeringsstrategie van finance&invest.brussels. Voor elk van deze sectoren is het de bedoeling om strategische vooruitgang te boeken en tegelijkertijd bij te dragen aan de economische transitie in Brussel. Het Gewest zal geleidelijk vooruitgaan, te beginnen met de fundamentele sectoren die essentieel zijn voor de stad, maar die waarschijnlijk het Brusselse grondgebied zullen verlaten.

Voor elke belangrijke sector moet een gerichte benadering van de waardeketen worden gehanteerd om een beleid te ontwikkelen dat het concurrentievermogen van die sector ondersteunt. Dit vereist een meer gedetailleerde beoordeling van de behoeften en dynamiek van waardeketens, zoals inefficiënties in processen, ontbrekende schakels in de waardeketen, opleidingsbehoeften, enz.

Om synergieën en samenwerking te creëren, zullen ook proactieve uitwisselingsplaatsen tussen clusters/beroepsfederaties en overheden moeten worden geformaliseerd om visies en plannen te co-construeren, bijvoorbeeld via sectorale overeenkomsten.

Gedragen door:	– BEW – Brussel Mobiliteit – hub.brussels – LB – Innoviris – Citydev – Brupartners
Doelgroepen:	– Alle administraties en agentschappen in het Brussels Gewest, clusters en beroepsfederaties
In coördinatie met:	– GSET: innovatietraject, internationale handel – Plannen: Productive Brussels

PROD 3: Identificatie van de passende steun voor ondernemingen en actoren in geïdentificeerde sleutelsectoren

Identificatie van de passende steun voor ondernemingen en actoren in geïdentificeerde sleutelsectoren en formulering van duidelijke aanbevelingen (aanpassing van wettelijk kader, financiële instrumenten en definitie van proefoperaties). Op basis van deze analyse vereist deze actie:

- Aanpassing van het ondersteuningsaanbod en de acceleratieprogramma's voor ondernemingen in het Brussels Gewest. Op basis van de conclusies, aanvullende activiteiten versterken of uitvoeren (zoals de ontwikkeling van nieuwe materialen, toegang tot afvalstromen van secundaire materialen of stedelijke en duurzame productiemethoden);
- Ondersteuning van de uitrol van productieve activiteiten met aangepaste infrastructuur;
- Herziening van het kader voor financiële steun voor ondernemingen die economische ontwikkeling en uitbreiding overwegen voor productieve, innovatieve en duurzame activiteiten.

Gedragen door:	– BEW – Brussel Mobiliteit – Hub.brussels – Citydev – LB
Doelgroepen:	– Alle administraties en agentschappen van het Brussels Gewest
In coördinatie met:	– GSET: financiering, ondersteuning, lokalisatie – Plannen: Productive Brussels

Subpijler 1.2: Acceleratie van de ontwikkelingscyclus van productieve en duurzame activiteiten

PROD 4: Bevordering van innovatie en duurzame stedelijke productie door ondersteuning van de OO-sector met betrekking tot productie

Innovatiestrategieën moeten Brusselse ondernemingen in staat stellen om concurrerend te zijn, banen te creëren voor de Brusselaars, relevante activiteiten op de lokale markt te ontwikkelen, zich te onderscheiden, te excelleren en eventuele lokalisatiekosten te overwinnen. Deze innovatiestrategieën moeten het ook mogelijk maken om industriële spelers te versterken.

Om baanbrekend onderzoek en optimale kennisoverdracht te garanderen, is het belangrijk om de uitwisselingen tussen de verschillende actoren van het ecosysteem te versterken, zoals clusters, OO-referentiecentra, fablabs en andere prototypingcentra, universiteiten en hogescholen, particuliere en openbare instellingen. In het kader van het Gewestelijk Innovatieplan (2021-2027) zijn een reeks initiatieven en kansen geïdentificeerd, zoals de ontwikkeling van een innovatieplatform voor publieke infrastructuren[52].

Gedragen door:	– Innoviris
Mede ondersteund door:	– hub.brussels – LB – BEW
Doelgroepen:	– OO-sectoren, prototypingactiviteiten, universiteiten en hogescholen, particuliere sector
In coördinatie met:	– GSET: innovatietraject – Plannen: GIP

Subpijler 1.3: Grond- en vastgoedstrategie

PROD 5: Productielocaties behouden en ontwikkelen

Er moet een plan voor het behoud en de ontwikkeling van productielocaties worden opgesteld om de diversificatie van het aanbod en de types van gebieden voor productieve activiteiten te versterken, overeenkomstig het hoofdstuk over de lokalisatie van deze strategie. Er zullen maatregelen worden genomen voor de ontwikkeling van:

- 5 nieuwe zko/kmo-parken, ambachtelijke werkplaatsen geïntegreerd in het stedelijk weefsel tegen 2025;
- de gemiddelde productie in Brussel. Citydev. brussels zal een bijdrage leveren aan de analyse van de vastgoedbehoeften en van de meest

efficiënte methoden voor de implementatie van 'meso-fabrieken'[53], in samenwerking met de stakeholders;

- plaatsen of gronden die de fysieke samenkomst van ondernemingen mogelijk maken, zoals het Darwin-project, dat ondernemingen in de circulaire economie zal huisvesten of de overname van Schaarbeek Vorming[54];
- het concept van 'sleutel op de deur' productielocaties, d.w.z. werkplaatsen die klaar zijn om te worden gebruikt voor een specifieke activiteit. Daartoe zal citydev.brussels ruimtes uitrusten en alle voorafgaande administratieve aspecten (met name vergunningen) regelen waarmee toekomstige begunstigden de locaties in 'plug and play'-modus kunnen betrekken. Deze werkplaatsen zullen voor een vaste periode ter beschikking worden gesteld van 'starters' zodat zij hun professionele activiteit kunnen starten zonder in het begin aanzienlijke investeringen te hoeven doen.

Circulaire logica krijgt de voorkeur.

Gedragen door:	– Citydev.brussels – Perspective – hub.brussels – LB – Haven van Brussel – Urban – EFRO – OCG
Doelgroepen:	– Kmo's – Ondernemers – Ondernemingen
In coördinatie met:	– GSET: Nvt – Plannen: CG citydev. brussels, Good Food, Productive Brussels

PROD 6: Fysieke clusters van ondernemingen ontwikkelen

Op basis van de behoeften van ondernemingen zal Citydev de ontwikkeling en implementatie van fysieke bedrijfsclusters ondersteunen. Hiermee kunnen ondernemingen gemakkelijker ruimtes bundelen, samenwerken aan projecten en industriële synergieën tot stand brengen (met name op het gebied van grondstofstromen).

Deze maatregel zal worden ondersteund door de verlaging van de huurprijzen (zie maatregel LOCAL 1) die is opgenomen in de Beheersovereenkomst van Citydev en kan onder meer worden gebruikt in het kader van tijdelijke bezettingen (zie maatregel PROD 8).

Gedragen door:	– Citydev.brussels – Brussel Mobiliteit – Nvt
Doelgroepen:	– Ondernemers – Starters – ...
In coördinatie met:	– GSET: Localisatie – Plannen: CG citydev. brussels, Productive Brussels

PROD 7: Ontwikkeling van tijdelijke bezetting voor economische doeleinden via het loket tijdelijke bezetting

Citydev.brussels heeft zijn diensten gereorganiseerd en een tijdelijke bezettingseenheid opgericht om op verzoek haar eigen sites en openbare of private sites te beheren.

In samenwerking met perspective.brussels en de actoren in het veld zal Citydev.brussels het loket 'tijdelijke bezetting' opzetten dat is opgenomen in het Regeerakkoord. Citydev.brussels zal als medebeheerder van het loket in het bijzonder het operationele aspect van deze structuur verzekeren, op basis van haar ervaring in de organisatie van tijdelijke bezettingen voor de publieke en private sector.

Het 'loket tijdelijke bezetting' biedt de nodige middelen (logistiek, menselijk, technisch) aan elk privaat of publiek tijdelijk bezettingsproject. Het doel is om voldoende plaats te garanderen voor projecten die bijdragen aan de economische transitie en gericht zijn op voorbeeldigheid (op het gebied van governance, circulariteit, veerkracht, etc.) en projecten met een sociale, culturele of residentiële bestemming.

Gedragen door:	– Citydev.brussels – Brussel Mobiliteit – Perspective – Loket tijdelijke bezetting, gemeenten
Doelgroepen:	– Ondernemers – Starters – ...
In coördinatie met:	– GSET: Lokalisatie – Plannen: CG citydev. brussels, Productive Brussels

PROD 8: Ontwikkeling van een mix van functies in Brussel

De regering heeft zich in haar Algemene Beleidsverklaring ten doel gesteld het Gewestelijk Bestem-

mingsplan (BGP) te herzien. Bepaalde typologieën van productieve en logistieke gebieden (gebieden voor stedelijke industrie, voor haven- en transportactiviteiten) zullen worden geherdefinieerd en het evenwicht van functies in gemengde zones (ondernemingsgebieden in een stedelijke omgeving) zullen worden verduidelijkt. Deze reflectie zal worden meegenomen in de werkzaamheden van Perspective in het kader van de hervorming van het GBP.

Gedragen door:	– Perspective – Brussel Mobiliteit
Mede ondersteund door:	– hub.brussels – BEW – Port – Citydev,
Doelgroepen:	– Nvt
In coördinatie met:	– GSET: Nvt – Plannen: CG citydev.brussels, Productive Brussels

Subpijler 1.4: Acceleratie van de ontwikkelingscyclus van productieve en duurzame activiteiten

PROD 9: Zorgen voor maximaal cohabitatie van stedelijke functies

Er wordt gestreefd naar een optimale cohabitatie van toekomstige en huidige bewoners en ondernemingen, evenals de integratie van het project het buurtleven en het stedelijk weefsel. Hiertoe zorgt citydev.brussels voor participatief overleg in zijn grote woningbouwprojecten of wanneer de diversiteit van het programma een potentiële impact heeft op de omliggende wijken. Voordat een project vorm krijgt, betrekt citydev.brussels de huidige en toekomstige bewoners van de wijk, zodat het nieuwe project optimaal wordt geaccepteerd en ondersteund.

Gedragen door:	– Citydev – Brussel Mobiliteit
Doelgroepen:	– Algemeen publiek
In coördinatie met:	– GSET: Nvt – Plannen: CG citydev.brussels, Productive Brussels, GoodFood

Pijler 2: Logistiek

Deze pijler omvat alle logistieke infrastructuur, goederenmobiliteit, distributie, (tussentijdse) opslag, warehousing, verpakking, enz.

Subpijler 2.1: Goederenstroom

Aangezien het wegvervoer dominant blijft voor het goederenvervoer, moet een modal split worden ingevoerd die gunstiger is voor alternatieve vervoerswijzen dan de weg, teneinde de congestie in de stad te verminderen, de luchtkwaliteit te verbeteren en de uitstoot van broeikasgassen in het Gewest te verminderen.

LOG 1: Optimaliseren van routes voor vrachtverkeer van en naar Brussel

Er zal een werkgroep onder leiding van Brussel Mobiliteit worden opgericht om de routes voor vrachtverkeer van en naar het centrum van Brussel en de logistieke gebieden van de stad te optimaliseren om de bereikbaarheid te vergemakkelijken. De kennis en het beheer van logistieke stromen in het Gewest zal worden versterkt om de behoeften en milieueffecten van activiteiten met betrekking tot vrachtverkeer beter te begrijpen. Ondernemingen die grote goederenstromen genereren, moeten binnen deze werkgroep worden geïdentificeerd en ondersteund in optimalisatieprocessen. Deze werkgroep zal ook de mogelijkheid bestuderen om samen te werken met bepaalde private ondernemingen die gespecialiseerd zijn in de ontwikkeling van geoptimaliseerde routes en om het metronet te gebruiken om bepaalde goederen naar bepaalde handelszaken te vervoeren, zoals de filialen van ketens in de stations.

Gedragen door:	– Brussel Mobiliteit – Haven van Brussel – CityDev – LB – BEW – MIVB
Doelgroepen:	– Alle spelers in de transport- en logistieke sector, overheidsdiensten, ondernemingen
In coördinatie met:	– GSET: Begeleiding, economische hulp – Plannen: Productive Brussel, Good Move, Havenbestuur

LOG 2: Ontwikkeling van de kaart van prioritaire routes voor vrachtwagens (wegennet)

Deze maatregel heeft tot doel prioritaire routes voor vrachtwagens (die al in het kader van Good Move zijn ontwikkeld) te monitoren, te verbeteren en te operationaliseren, zodat ze op de hoofdwegen kunnen circuleren en tegelijkertijd rustige buurten kunnen vermijden. In dit verband is het noodzakelijk om het fietsnetwerk over de weg te integreren, verbindingen te leggen met Good Move en de Gewestelijke

Stedenbouwkundige Verordening (GSV) en meer in het algemeen de kaart te verspreiden om leveringslussen voor vrachtwagens te definiëren.

Gedragen door:	– Brussel Mobiliteit – Nvt
Doelgroepen:	– Alle spelers in de transport- en logistieke sector
In coördinatie met:	– GSET: begeleiding – Plannen: Good Move, Productive Brussels

LOG 3: Ontwikkeling van het potentieel van het spoorwegnet in het logistieke netwerk van het Gewest

De rol van het goederenvervoer per spoor in de modal shift moet worden verduidelijkt. Er zal een studie opgestart worden om het ambitieniveau, break-even punten (afstanden, volumes en bereik) en de opportuniteiten van het Gewest (Schaarbeek Vorming en de voorhaven) te bepalen. Deze studie zal rekening houden met het beheer van het netwerk, de overeenkomsten met de Haven van Antwerpen, het beheer en de financieringsmodaliteiten.

Gedragen door:	– Brussel Mobiliteit – De Haven van Brussel
Doelgroepen:	– Alle spelers in de transport- en logistieke sector, overheidsdiensten
In coördinatie met:	– GSET: MPDI – Plannen: Good Move

LOG 4: Versterking van kennis en beheer van het bevaarbaar waterwegennet

Het gaat om het in kaart brengen van de noden van de haven op het vlak van infrastructuur, ruimtes die nodig zijn voor logistiek met een toegevoegde waarde, uitbreiding van de terminal en aanpassing aan duurzame stadsdistributie/logistiek (elektrisch, fiets, waterstof, enz.). Inventarisatie van de vereisten van de waterweg zelf op basis van nationale en internationale verplichtingen.

Gedragen door:	– De Haven van Brussel – Brussel Mobiliteit
Doelgroepen:	– Alle spelers in de transport- en logistieke sector
In coördinatie met:	– GSET: Nvt – Plannen: Beheerscontract Haven

LOG 5: Optimaliseren en verbeteren van transportmiddelen met een lage overlast

Met het oog op het verminderen van lawaai en vervuiling wil het Gewest leveringssystemen met de laagste overlast bevorderen door co-modaliteit, duurzame aandrijvingsvormen en modal shift in het algemeen aan te moedigen. Fietsbezorgdiensten, openbaar vervoer naar productielocaties en voertuigen zonder directe uitstoot zullen worden bevorderd. Er wordt gezocht naar de afstemming tussen de verschillende leveringsmethoden. Deze maatregel zal consistent zijn en complementair zijn met maatregel 1.3.2. 'Ontwikkeling van een innovatieplatform voor binnenstedelijk vrachtvervoer' van het Gewestelijk Innovatieplan onder leiding van Innoviris.

Gedragen door:	– Brussel Mobiliteit – LB – BEW – Innoviris
Doelgroepen:	– Alle spelers in de transport- en logistieke sector
In coördinatie met:	– GSET: ondersteuning, economische hulp, MPDI en Innovatietraject – Plannen: Productive Brussel, Good Move, Beheerscontract Haven

LOG 6: Bevordering van 'Low Emission Mobility' en 'Green Deal Zero Emission Logistics'

Om de uitstoot van luchtverontreinigende stoffen en broeikasgassen door het wegvervoer te verminderen, heeft het Gewest een Roadmap 'Low Emission Mobi-

lity' (1.0) – nog in ontwikkeling – aangenomen die de implementatie van de decarbonisatie van het wegvervoer in het BHG omkadert en detailleert. Voor de stedelijke logistieke sector vereist de zero-emissiestrategie actie op drie niveaus, gedefinieerd door de drie 'V's' (in het Nederlands: *vermijden, verschuiven, verschonen.* In het Frans: *éviter, déplacer, changer*). De eerste pijler (*vermijden*) heeft tot doel het aantal afgelegde kilometers te verminderen (bv. Via Pass, Last-mile logistiek, het gebruik van drop-off locaties om deur-tot-deur leveringen te vermijden), de tweede (*verschuiven*) is gericht op de modal shift (bijvoorbeeld naar bakfietsen) en de laatste pijler is gebaseerd op de overgang naar emissievrije voertuigen.

Zo heeft de regering de Cairgo Bike-premie ingevoerd voor micro-, kleine en middelgrote ondernemingen in Brussel die een bakfiets willen kopen om deze nieuwe vorm van mobiliteit op lange termijn te verankeren. Deze financiële steun, die in 2021 werd ontwikkeld in het kader van het Cairgo Bike-project, zal worden bestendigd via de premies van Brussel Economie en Werkgelegenheid.

Gedragen door:	– LB – BEW – Brussel Mobiliteit BM – Haven van Brussel
Doelgroepen:	– Alle spelers in de transport- en logistieke sector
In coördinatie met:	– Actoren in de transport- en logistieke sector – Haven van Brussel – Gemeenten – Regionale overheden indien relevant (HUB, BEW, ..) – ...

Subpijler 2.2: Logistieke hubs & opslag

LOG 7: Ondersteuning van de ontwikkeling van logistieke hubs

De logistieke hubs zijn bedoeld voor activiteiten rond de levering van goederen die direct verband houden met kortlopende exploitatie en opslag. Ze maken het mogelijk om de stromen over de weg naar de hoofdstad te verminderen. Zij zullen gelijktijdig met de ontwikkeling van - gedeelde - verwerkingsinfrastructuren worden versterkt, met name in de levensmiddelensector.

In termen van voedselstroom en om goede voedseldoelstellingen te bereiken, is de ontwikkeling van deze polen cruciaal.

Gedragen door:	
Mede ondersteund door:	– hub.brussels – BEW
Doelgroepen:	– Alle spelers in de transport- en logistieke sector, ondernemingen
In coördinatie met:	– GSET: Begeleiding, economische hulp – Plannen: Productive Brussels, Good Move, Good Food

LOG 8: Ondersteuning van de ontwikkeling van interne logistieke plannen voor ondernemingen

Het doel van deze maatregel is om ondernemingen aan te moedigen en te ondersteunen bij het ontwikkelen van een eigen intern logistiek plan.

Gedragen door:	
Mede ondersteund door:	– hub.brussels – BEW – Leefmilieu Brussel
Doelgroepen:	– Alle spelers in de transport- en logistieke sector, ondernemingen
In coördinatie met:	– GSET: Begeleiding, economische hulp – Plannen: Productive Brussel, Good Move

LOG 9: Herpositionering van het TIR-centrum

Ontwikkeling van een visie op duurzame ontwikkeling tegen 2024 met een businessplan voor het TIR-centrum dat de visie van het Gewest op stedelijke logistiek en circulariteit ondersteunt. Er zal een financieringsmodel worden ontwikkeld om de uitvoering van deze visie mogelijk te maken.

Het doel van de regering is dat het toekomstige TIR-centrum als infrastructuur een hefboom wordt om duurzame logistiek in het Gewest te ondersteunen. Het zal kunnen dienen als een plaats om de goederenstromen naar en uit de stad te consolideren en te verwerken en op deze manier bijdragen tot de valorisatie van de stedelijke stromen binnen de circulaire economie. In overeenstemming met het Good Move-plan is het de ambitie dat het TIR-centrum een belangrijke rol gaat spelen bij de organisatie van logistieke ketens. Dit kan ook enkele aanvullende fabricage- en verwerkingsactiviteiten omvatten.

Deze opties zullen binnen de regering worden besproken op basis van de resultaten van de lopende studie, zoals overeengekomen bij de goedkeuring van de beheersovereenkomst.

Gedragen door:	– De Haven van Brussel Brussel Mobiliteit
Doelgroepen:	– Alle spelers in de transport- en logistieke sector
In coördinatie met:	– GSET: Nvt – Plannen: Beheerscontract Haven

LOG 10: Ontwikkeling gedeelde plaatsen waar logistieke en serviceoplossingen worden geïmplementeerd op maat van groepen van ondernemingen

Het doel is een logistiek netwerk dat is aangepast aan de behoeften van economische actoren voor de verschillende distributieschalen (containerisatie, grondstoffen, pallets, pakketten, opslag voor massadistributie, e-commerce en bouw) en dat rekening houdt met de optimale stromen en circulariteit van materialen.

Daartoe plant het Gewest de ontwikkeling van centra voor de consolidatie van bouwmaterialen, de transformatie van toekomstige P+R in multimodale hubs, een overslagcentrum om het transport van rest- en zware materialen te optimaliseren, een gemeenschappelijk leveringsplatform voor ondernemingen in hetzelfde geografische gebied/cluster, enz.

Het consolidatiecentrum voor bouwmaterialen, het netwerk van stedelijke overslagcentra aan het kanaal, de containerterminal in de voorhaven, de site Schaarbeek-Vorming en de toekomstige Smart Logistics Hub en de herontwikkeling van het TIR-centrum maken deel uit van dit programma op verschillende schalen en toepassingen. Er zullen complementaire ruimtes moeten worden voorzien.

Gedragen door:	– Brussel Mobiliteit
Mede ondersteund door:	– hub.brussels – BEW – Haven van Brussel
Doelgroepen:	– Ondernemingen – Alle spelers in de transport- en logistieke sector
In coördinatie met:	– GSET: Begeleiding, Economische hulp – Plannen: Productive Brussels

LOG 11: De ontwikkeling van gedeelde opslagruimtes in kaart brengen

Om ondernemingen in staat te stellen opslagruimten te bundelen, is het de bedoeling om deze ruimtes in kaart te brengen en gedeelde opslagruimten te ontwikkelen, die beveiligd zijn en dynamisch beheerd worden volgens de logistieke behoeften. Potentiële geïnteresseerde ondernemingen zullen in het proces worden betrokken vanaf de conceptualisering van deze ruimtes.

Gedragen door:	– BEW
Mede ondersteund door:	– Brussel Mobiliteit – hub.brussels – Citydev – Haven van Brussel, gemeenten
Doelgroepen:	– Alle spelers in de transport- en logistieke sector, overheidsdiensten
In coördinatie met:	– GSET: Nvt – Plannen: Nvt

Pijler 3: Toegang tot duurzame grondstoffen en secundaire grondstoffen

Subpijler 3.1: Toegang tot duurzame afvalstromen van lokale en niet-lokale grondstoffen

AMAT 1: Bewustmaking van economische actoren van ecodesign om de vraag naar duurzame grondstoffen te vergroten

Economische actoren hebben niet noodzakelijkerwijs de mogelijkheid om lokaal alle grondstoffen te betrekken die ze nodig hebben. Om de directe en indirecte milieueffecten te verminderen en de productiviteit van ondernemingen te versterken, is het belangrijk dat economische actoren grondstoffen met een hoge milieukwaliteit selecteren.

Deze maatregel is dan ook bedoeld om economische actoren te informeren en bewust te maken van ecodesign. In het kader van het Nationaal Plan voor Herstel en Veerkracht zal de Federale Staat het investeringsproject 'Belgium Builds Back Circular' uitvoeren om de transitie naar een circulaire economie in België te versnellen. Het project heeft tot doel projecten te financieren op het gebied van ecodesign en vervanging van zorgwekkende chemische stoffen, en kmo's te informeren en bewust te maken van de circulaire economie.

Gedragen door:	– hub.brussels – Brussel Mobiliteit – LB

Doelgroepen:	– Economische producenten – Overheden
In coördinatie met:	– GSET: begeleiding – Plannen: Nvt

AMAT 2: Ondersteuning van innovatie in het gebruik van lokale grondstoffen

Net als het gebruik van hout uit het Zoniënwoud kunnen andere lokale grondstoffen duurzaam worden omgezet in grondstoffen. Deze maatregel heeft tot doel, met name door de oproep van Innoviris voor projecten voor 'stedelijk afval', om economische actoren te stimuleren om te innoveren in het gebruik van afvalstromen van lokale grondstoffen.

Gedragen door:	– Innoviris – Brussel Mobiliteit LB
Doelgroepen:	– Economische actoren
In coördinatie met:	– GSET: innovatietraject – Plannen: GIP

Subpijler 3.2: Toegang tot afvalstromen van secundaire materialen aan de bron

AMAT 3: Implementatie van een road map 'Hergebruik'

Het Gewest heeft een stappenplan uitgewerkt voor de herbruikbaarheid en recuperatie van apparatuur en materialen. Deze actie is gericht op de uitvoering van de in de routekaart opgenomen maatregelen volgens de volgende drie pijlers:

- Toegang tot de afvalstromen van openbare en particuliere apparatuur en materialen
- Een openbaar kader dat reparatie- en doorverkoopactiviteiten vergemakkelijkt
- Stimuleren van experimenten en uitvoering van proefprojecten voor hergebruik

Gedragen door:	– LB – Brussel Mobiliteit – ANB – UPV
Doelgroepen:	– Economische producenten – Openbare diensten
In coördinatie met:	– GSET: SDO's – Plannen: Productive Brussel, HABP

AMAT 4: Stimuleren en faciliteren van het sorteren van materialen aan de bron

Het sorteren van het materiaal aan de bron is essentieel om maximale waarde te behouden en vereist adequate infrastructuur en geschikte inzamelhulpmiddelen.

Deze maatregel heeft tot doel:

- economische actoren ondersteunen bij de installatie van geschikte apparatuur
  - door hen te begeleiden om te sorteren en juist te sorteren (aanbod van dienst voor diagnose van sorteren)
  - door de juiste diensten en infrastructuren aan te bieden: het aanbieden van in situ opslagoplossingen, aangepaste verhuisdiensten, nabijgelegen of tussentijdse opslagruimten voor gesorteerde fracties
- actoren van de inzameling aanmoedigen om consistente sorteeroplossingen voor te stellen voor het volume en de beschikbare ruimte.
- werken met inzamelaars (o.a. Net Brussel),[55] UPV-organisaties en sociale economie (speciale diensten en ruimtes in recyparken, kringloopwinkels, materialotheken, enz.).
- werken aan specifieke ruimtes voor huishoudelijk afval in nieuwe recyparken, behoudende inzamelingen[56], mobiele recyparken en de toegang tot afvalstromen vergemakkelijken.

Gedragen door:	– LB
Mede ondersteund door:	– BEW – ANB – Denuo
Doelgroepen:	– Economische actoren (LB/BEW) – Burgers (ANB)
In coördinatie met:	– GSET: begeleiding – Plannen: Productive Brussel, Good Food

AMAT 5: Implementatie van ten minste één 'materiaalpark'

De tijdelijke opslag van secundaire grondstoffen blijft een uitdaging voor de toegang tot afvalstromen. Het bijeenbrengen van stromen in een 'materiaalpark' zal het mogelijk maken om het nodige volume te bereiken om de levensvatbaarheid van een refurbishing-activiteit te waarborgen.

De ontwikkeling van een dergelijk materiaalpark zal gebaseerd zijn op de ervaring die is opgedaan in het kader van de EFRO-projecten Irisphère en Recy-K

en zal worden uitgevoerd in nauwe samenwerking met particuliere partners. Er wordt een proefproject uitgevoerd op een CityDev-site.

Gedragen door:	– Citydev.brussels – Brussel Mobiliteit – Net Brussel
Doelgroepen:	– Economische actoren – Openbare diensten
In coördinatie met:	– GSET: Nvt – Plannen: Productive Brussels

AMAT 6: Stimuleren van de ontwikkeling van nieuwe sectoren remanufacturing, upcycling en recycling

Leefmilieu Brussel zal collectief werken om maatregelen te identificeren om de ontwikkeling van nieuwe sectoren voor kwalitatieve remanufacturing, upcycling en recyclage te stimuleren, hetzij door de economische actoren die deze hulpbronnen genereren, hetzij door economische actoren met wie zij in direct contact staan.

Gedragen door:	– LB – Brussel Mobiliteit – Nvt
Partners:	– Recy-k – hub
Doelgroepen:	– Economische actoren, overheidsdiensten
In coördinatie met:	– GSET: begeleiding, SDO, OOI – Plannen: Productive Brussels, Good Food

Subpijler 3.3: Toegang tot afvalstromen van secundaire materialen na inzameling en na behandeling

AMAT 7: Vergemakkelijking van de toegang tot afvalstromen die door gewestelijke actoren zijn verzameld

Een studie uitvoeren (mede geleid door Leefmilieu Brussel en ANB) naar praktische regelgevende en operationele oplossingen die gewestelijke actoren kunnen toepassen om toegang te verlenen tot de ingezamelde afvalstromen na het identificeren van de vraag van circulaire actoren. Vervolgens zullen de ontbrekende logistieke schakels moeten worden geïdentificeerd om de toegang tot deze materialen te vergemakkelijken.

Gedragen door:	– LB, – Brussel Mobiliteit – ANB
Doelgroepen:	– ANB – Circulaire ondernemingen
In coördinatie met:	– GSET – Plannen: HABP

AMAT 8: Ontwikkeling van een methodologie om belanghebbenden te ondersteunen bij het vergemakkelijken van de toegang tot afvalstromen voor hergebruik, remanufacturing, upcycling en materiaalverwerking

De actie heeft tot doel om de actoren van de inzameling en de actoren van de verwerking samen te brengen, via de Belgische federatie van ondernemingen die actief zijn in de inzameling, verwerking en recycling van afval (Denuo) en de terugnameorganisaties (verantwoordelijke actoren voor de stromen die onder de uitgebreide verantwoordelijkheid van de producenten vallen (UPV). Deze nieuwe synergieën moeten leiden tot acties die de toegang vergemakkelijken tot de afvalstromen met het oog op hergebruik, remanufacturing, upcycling en de transformatie van het materiaal door Brusselse actoren.

Gedragen door:	– LB – Brussel Mobiliteit
Partners:	– Denuo – hergebruikorganisaties – ANB
Doelgroepen:	– Actoren in de inzamel-, verwerkings- en bergingsorganisaties UPV
In coördinatie met:	– GSET: Nvt – Plannen: HABP

Pijler 4: Productive Regulation

REG 1: Regelgeving afstemmen

De strategische en regelgevingskaders van de instrumenten voor ruimtelijke ordening en stadsplanning moeten rekening houden met de doelstellingen van de GSET en het plan 'Productive Brussels':

- Door de verbetering van stedenbouwkundige en regelgevende instrumenten ter ondersteuning en instandhouding van productieve activiteiten;
- Door de regellast voor productieve ondernemingen te verminderen;
- Door vestiging van productieve activiteiten te faciliteren en te versnellen;

- Door te antiperen op de noodzaak om stedelijke en milieunormen met betrekking tot productieve activiteiten aan te passen.

Het is belangrijk om deze reflecties op te nemen in de brede processen die aan de gang zijn, zoals de herziening van de GSV, GPB en BWRO. Deze reflecties zullen ook deel moeten uitmaken van het uitgebreide CiReDe-proces om ervoor te zorgen dat de administratieve lasten voor productieve ondernemingen worden verminderd.

Gedragen door:	– CiReDe – Brussel Mobiliteit Urban – Perspective – LB
Doelgroepen:	– Productieve en logistieke activiteiten
In coördinatie met:	– GSET: Nvt – Plannen: CiReDe

REG 2: Aanpassing van regelgeving en normen om hergebruik van goederen te bevorderen

Om het gebruik en de consumptie van hergebruikgoederen te vergemakkelijken en aan te moedigen, is het noodzakelijk om de voorschriften en normen aan te pakken. Dit maakt het mogelijk om de lokale economie te ondersteunen en te structureren door de voorbereiding voor hergebruik te vergemakkelijken, ten opzichte van de verplichtingen die te maken hebben met het afvalstatuut.

Gedragen door:	– LB – hub.brussels – Brussel Mobiliteit – CiReDe
Doelgroepen:	– Nvt
In coördinatie met:	– GSET: GSET: nvt / handelszaken, MPDO – Plannen: CiReDe

7.2. HANDEL

Verschillende factoren – waarvan de prijs vaak de belangrijkste is – spelen een rol in het consumptiegedrag. Daarom is het ook belangrijk dat mensen weloverwogen en bewuste keuzes kunnen maken. Het groeiende bewustzijn van consumenten en ondernemers in Brussel (met inbegrip van restauranthouders) van de sociale en milieu-impact van consumptie- en productiekeuzes moet dus op een meer gerichte manier worden ondersteund. Ondernemers moeten ook begrijpen dat deze positieve dynamiek tevens een (economische) kans is om de aantrekkelijkheid van hun producten te vergroten.

7.2.1. Huidige situatie

In 2020 telde de detailhandel in Brussel ongeveer 22.000 vestigingen. Ondanks zijn beperkte omvang herbergt het Pentagon 18% van het commerciële aanbod en is dit het gebied met de hoogste dichtheid aan verkooppunten. Hoe verder je van het centrum gaat, hoe meer de dichtheid van verkooppunten afneemt (15 winkels per hectare tegen 5 winkels in de eerste kroon en minder dan 1 in de tweede kroon) maar omgekeerd neemt de gemiddelde verkoopoppervlakte toe.

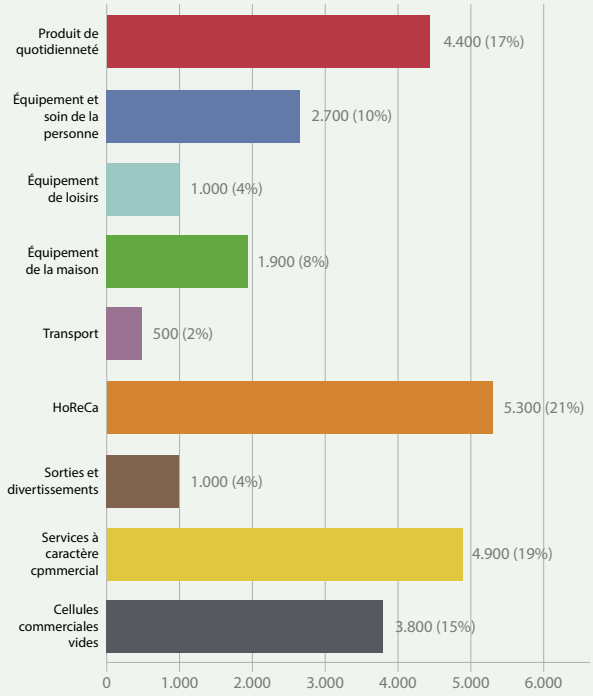
De handelsgerelateerde werkgelegenheid in het BHG (exclusief banken en verzekeringen, maar inclusief catering en autoverkoop) werd geschat op 61.000 voltijdse equivalenten in 2020, of 9% van de regionale werkgelegenheid (inclusief zelfstandigen). Deze jobs waren in 72% van de gevallen bezoldigd, waarvan 65% door Brusselaars en 70% door laaggeschoolden (Brussels Observatorium voor de Werkgelegenheid). [57]

Achter deze cijfers schuilt een ongelooflijke rijkdom aan situaties, soorten goederen en diensten, bedrijfsmodellen, enz. die hier onmogelijk allemaal te beschrijven zijn. Niettemin is het structurerend om twee differentiërende elementen te noemen: de categorie goederen en diensten van de handelszaken en hun statuut.

De eerste heeft betrekking op de categorie goederen en diensten waarmee een handelszaak in de eerste plaats verbonden is. De officiële nomenclatuur vermeldt 9 categorieën waarvan het belang varieert, zowel binnen het gewest als tussen de verschillende handelswijken. Niettemin wordt het Brusselse commerciële weefsel gekenmerkt door de dominantie van de horeca, diensten (bank, kapper, wasserette, enz.) en winkels die gespecialiseerd zijn in de verkoop van dagelijkse producten (supermarkt, slager, apotheek, kiosk, enz.).

Het tweede punt van differentiatie zet ondernemers-handelaren met een eigen zaak af tegen

handelszaken die deel uitmaken van een 'keten' (merken, concessiehouders en franchisenemers). In 2019 waren ondernemers-handelaars in de meerderheid in termen van personeel (82% van de Brusselse verkooppunten), maar niet in termen van verkoopoppervlakte (43% voor de verkoop van goederen). Van de bezette commerciële ruimten zijn er gemiddeld 18.000 in de handen van ondernemers-handelaren en 4.000 van merken en franchisenemers.

7.2.2. Uitdagingen

Om een **moderne stedelijke economie aan te moedigen die sociale en ecologische externaliteiten integreert, wordt handel geïdentificeerd als een motor van verandering** en een hefboom voor de emancipatie van individuen. Daarom moet dit ondernemerspad voor iedereen toegankelijk zijn.

Gezien de bovenstaande elementen zijn de geïdentificeerde uitdagingen:

- De algemene gezondheidstoestand van de handel beoordelen, met name na de crisis;
- De huidige situatie van de Brusselse handel op het vlak van duurzaamheid analyseren door rekening te houden met de sociale en milieudimensie;
- De communicatie aanpassen aan de verschillende doelgroepen, of het nu gaat om berichten, taalgebruik of gebruikte kanalen;
- Alle verkopers die dit willen ondersteunen, ongeacht hun ontwikkeling en transitie, met aanpassing aan de diversiteit van doelgroepen (transitie van milieubeheer naar fundamentele veranderingen in *business models*).

  De banden met gemeenten versterken, met name via het team 'Lokale Partnerschappen' van hub.brussels.

7.2.3. Visie 2030

In 2030 is het Brusselse commerciële weefsel versterkt. Brusselaars hebben winkels met alledaagse producten en een kwalitatief restaurant/café-aanbod dicht bij huis. De handelszaken zijn innovatief en de handelaars kunnen waardig leven van hun activiteit.

Het merendeel van de handelszaken laat zich inspireren door de principes van de circulaire economie in brede zin, bevordert korte ketens of is maatschappelijk verantwoord. Waar mogelijk komen productie en verkoop samen op dezelfde plaatsen.

De verschillende wijken van het Gewest hebben een sterke commerciële identiteit. Alle wijken worden vertegenwoordigd door handelaarsverenigingen, die de lokale behoeften en specifieke lokale kenmerken goed kennen. Ze werken in synergie met het Gewest, overstijgen gemeentegrenzen en baseren zich op de commerciële realiteit.

7.2.4. Strategische pijlers

Pijler 1: Ondernemingen bewust maken van de economische transitie

Handelaren zijn belangrijke spelers in de economische transitie, maar ze moeten begrijpen hoe ze deze kans kunnen grijpen in het dagelijks beheer van hun zaak (oprichting en beheer van voorraden, milieubeheer, ...).

In de wijken worden evenementen georganiseerd, zo dicht mogelijk bij de activiteiten, worden lokale initiatieven ondersteund en worden communicatiecampagnes gevoerd.

Pijler 2: Facilitatie van de ontwikkeling van bedrijfsconcepten die leiden tot economische transitie

Ondersteuning van de ontwikkeling van handelszaken die deze visie verankerd hebben, hetzij door de oprichting van nieuwe handelszaken of de evolutie van bestaande handelszaken die de verschillende regionale instrumenten en actoren mobiliseren.

Pijler 3: Ondersteuning van duurzame logistiek en bevoorrading van handelswijken

Het Brusselse commerciële weefsel moet worden ondersteund en begeleid in het kader van de economische transitie.

Pijler 4: Ontwikkeling van collectieve dynamiek op lokaal niveau

Deze pijler heeft tot doel lokale synergieën te verbeteren en te implementeren door het betrekken van lokale actoren, federaties, verenigingen en lokale overheden.

Pijler 5: Financiering van voorbeeldige handelszaken

Deze pijler heeft tot doel stimulansen te ontwikkelen en initiatieven financieel te ondersteunen die duurzame goede praktijken ontwikkelen of producten met een hoge ecologische en sociale waarde op de markt brengen.

7.2.5. Maatregelen

Pijler 1: Ondernemingen bewust maken van de economische transitie

COMM 1: Bewustmakingscampagnes organiseren ten aanzien van handelaars en handelaarsverenigingen

Er zullen bewustmakingsacties worden opgezet die gericht zijn op commerciële actoren om hun transformatie en hun evolutie naar milieubeheer of duurzame en sociaal innovatieve modellen aan te moedigen.

Gedragen door:	– hub.brussels
Mede ondersteund door:	– hub.brussels – LB – Vereniging van handelaars/ wijken
Doelgroepen:	– Buurtgebruikers
In coördinatie met:	– GSET: begeleiding, ondersteuningssysteem voor de transitie voor tussenpersonen. – Plannen: Nvt

COMM 2: Organisatie van evenementen in de wijken

De maatregel heeft als doel om feestelijke evenementen in de wijken te organiseren (in nauw overleg en samenwerking met de handelaars- en wijkverenigingen) om te laten zien welke duurzame initiatieven er zijn op het gebied van handelszaken en deze in de kijker te zetten. Het zal nuttig zijn om voort te bouwen op lopende programma's zoals Good Food of Local & Together, maar ook om lokale private of publieke initiatieven te ondersteunen.

Gedragen door:	– hub.brussels
Mede ondersteund door:	– LB - vereniging van handelaars/wijken
Doelgroepen:	– Buurtgebruikers
In coördinatie met:	– GSET: begeleiding – Plannen: Nvt

Pijler 2: Facilitatie van de ontwikkeling van bedrijfsconcepten die leiden tot economische transitie

COMM 3: Aanpassing van het commerciële ontwikkelingsschema aan de uitdagingen van de economische transitie

Het commerciële ontwikkelingsschema zal worden aangepast om de uitdagingen van de economische transitie te integreren. Het zal dienen als een evoluerend actieplan, gecoördineerd met de gemeenten, om de Brusselse handelsdynamiek te ondersteunen en tegemoet te komen aan de behoeften van Brusselaars in het kader van regionale ontwikkelingsstrategieën.

COMM 4: Ontwikkeling van een geïntegreerde ondersteunings- en huisvestingssector

De ontwikkeling van nieuwe commerciële concepten die de economische transitie teweegbrengen en de heropleving van handelswijken vraagt ondersteuning. Er zal een netwerk voor ondersteuning en huisvesting worden opgezet om lege commerciële ruimtes te gebruiken om commerciële diversiteit en toegang tot ondernemerschap te stimuleren.

In overleg met de gemeenten zullen de publieke hefbomen voor het beheer van commerciële ruimtes (grondregieën, overheidsprogramma's voor stadsvernieuwing of promotie) worden gecoördineerd, zodat ze samenwerken om de commerciële mix in een wijk in evenwicht te brengen en een aanbod aan te moedigen dat voldoet aan de verwachtingen van de Brusselaars. Het doel is om aantrekkelijke huurprijzen voor winkels te kunnen hanteren die met name interessant zijn voor de aantrekkelijkheid van de handelskern en de volledigheid van het aanbod.

Gedragen door:	– hub.brussels
Mede ondersteund door:	– Citydev.brussels
Doelgroepen:	– (Kandidaat) handelaren – Eigenaars
In coördinatie met:	– GSET: begeleiding – Plannen: Nvt

COMM 5: Versterking van het netwerk van commerciële incubators.

Het netwerk van incubators zal blijven groeien om potentiële handelaren in staat te stellen veilig aan het ondernemersavontuur te beginnen. Deze mogelijkheid om het bedrijfsconcept te valideren onder gunstige voorwaarden (lage huur en persoonlijke multithematische ondersteuning door hub.brussels) moet bekend zijn bij zoveel mogelijk kandidaat-handelaars.

Het Brussels Gewest telt momenteel 5 commerciële incubators: 3 vaste Auberges Espagnoles, 1 mobiele Auberge Espagnole gestart in 2021 en 1 Kokotte.

Gedragen door:	– hub.brussels
Mede ondersteund door:	– Nvt
Doelgroepen:	– (Kandidaat) handelaren
In coördinatie met:	– GSET: Nvt – Plannen: Nvt

COMM 6: Zorgen voor een adequate opleiding in nieuwe handelsberoepen en specifiek in alles wat met reparatie te maken heeft

Reparatie van objecten is noodzakelijk om hun levensduur te verlengen. Tegenwoordig is het echter vaak gemakkelijker en goedkoper om een defect object te vervangen dan om het te laten repareren. Het is ook erg moeilijk om reparateurs te vinden. Het zal daarom belangrijk zijn om Brusselaars op te leiden in de herstelling van consumptiegoederen. Het zal belangrijk zijn om voort te bouwen op de reeds bestaande initiatieven voor de reparatie van grote huishoudelijke apparaten, computers (hardware

en software), mobiele telefonie, enz. en om de link te leggen met de netwerken van repair cafés, kringloopwinkels en FabLabs.

Gedragen door:	– Bruxelles-Formation en VDAB
Mede ondersteund door:	– Nvt
Doelgroepen:	– (Kandidaat) handelaren en hun medewerkers
In coördinatie met:	– GSET: Nvt – Plannen: Nvt

COMM 7: Gemeenten ondersteunen in hun zoektocht naar kwalitatieve ambulante handelaars

Veel gemeenten ondervinden grote moeilijkheden bij het organiseren van markten en het aantrekken van ambulante handelaren. Het zou daarom opportuun zijn om acties op te zetten om hen bij dit werk te helpen. Dit kan door een betere informatie-uitwisseling tussen de economische diensten van de gemeenten of door hen methodologisch te ondersteunen bij nieuwe oproepen voor interesse van nieuwe aanbieders. Voor de sector van de voeding zal verbinding worden gemaakt met Good Food.

Gedragen door:	– hub.brussels
Mede ondersteund door:	– Nvt
Doelgroepen:	– (Kandidaat) handelaren
In coördinatie met:	– GSET: Nvt – Plannen: Nvt

COMM 8: Instelling van een moratorium op de ontwikkeling van nieuwe winkelcentra

In overeenstemming met de Algemene Beleidsverklaring 2019-2024 zal het Gewest een moratorium instellen op de ontwikkeling van nieuwe grote winkelcentra op zijn grondgebied, om de lokale handel in het hart van de gemeenten en de diversiteit van het commerciële aanbod te behouden. Het kader hiervoor zal vooraf aan de regering worden voorgelegd.

Gedragen door:	– hub.brussels
Mede ondersteund door:	– Nvt
Doelgroepen:	– (Kandidaat) handelaren
In coördinatie met:	– GSET: Nvt – Plannen: Nvt

COMM 9: Verbetering van de ondersteuning van handelaren tijdens bouwperioden

De teams van Hub.brussels voeren veldwerk uit om handelaars te ondersteunen tijdens periodes van grootschalige werkzaamheden, dat parallel moet lopen met een effectiever beleid rond de coördinatie van wegenwerven. Wanneer de impact van de werf dit rechtvaardigt, wordt voorafgaand een ondersteuningsplan voorzien dat een reeks maatregelen bevat om de impact van de werf op de activiteit van handelaren te beperken.

Tegelijkertijd kent het Brussels Hoofdstedelijk Gewest premies toe aan handelaars die getroffen zijn door bouwwerven. De voorwaarden voor het toekennen van deze financiële steun zijn vastgelegd in de ordonnantie 'Werven' van 2018. Ze zullen opnieuw worden beoordeeld in het kader van de hervorming van deze ordonnantie, om ervoor te zorgen dat ze hun doelstelling van ondersteuning van getroffen handelszaken bereiken.

Gedragen door:	– Brussel-Mobiliteit
Mede ondersteund door:	– BEW
Doelgroepen:	– Handelaars
In coördinatie met:	– GSET: Nvt – Plannen: Nvt

COMM 10: Zorgen voor een adequaat netwerk van geldautomaten

Gemakkelijke toegang tot een voldoende uitgebreid netwerk van geldautomaten is een belangrijke sociale en economische uitdaging voor het Gewest. Verschillende projecten om het aantal automaten te rationaliseren zijn aan de gang, waaronder het project 'Batopin', geleid door de vier grote Belgische banken.

Het Gewest zal zijn gesprekken met de verschillende projectleiders voortzetten om de behoeften van het Gewest en zijn inwoners te delen, in het bijzonder om de aanwezigheid van geld in winkelstraten en in de buurt van markten te verzekeren.

In dit verband zal Hub.brussels de gegevens over de commerciële locaties in het Gewest ter beschikking stellen van de lopende projecten, om ervoor te zorgen dat het toekomstige netwerk zal aansluiten bij de behoeften van handelzaeken en hun klanten.

Gedragen door:	– hub.brussels
Mede ondersteund door:	– Nvt
Doelgroepen:	– Handelaars
In coördinatie met:	– GSET: Nvt – Plannen: Nvt

Pijler 3: Ondersteuning van duurzame logistiek en levering aan handelswijken

COMM 11: Ontwikkeling van productieketens en vergemakkelijking van de bevoorrading

Het is essentieel om te werken aan de bevoorrading van handelszaken en dus aan de ontwikkeling of versterking van productie- en toeleveringsketens. De link zal worden gelegd met acties ter ondersteuning van productieve activiteiten. Dit werk aan toeleveringsketens zal op een schaal buiten het Brussels Hoofdstedelijk Gewest worden uitgevoerd. Bijzondere aandacht zal worden besteed aan toeleveringsketens voor groothandelsondernemingen die een groot deel van de Brusselse ondernemingen bevoorraden.

Er zal ook gewerkt worden in het kader van de Good Food-strategie.

Meer dan een kwart van de winkels is een voedingswinkel. Er zal grondig worden nagedacht over de relocalisatie van de voedselketens om bij te dragen aan de Good Food doelstellingen die het Gewest zich heeft gesteld.

Gedragen door:	– LB (afdeling Good Food – nog te bevestigen door de partners)
Mede ondersteund door:	– hub.brussels
Doelgroepen:	– (Kandidaat) handelaren – Producenten – Leveranciers – Groothandelaren
In coördinatie met:	– GSET: lokale productie – Plannen: Goof Food en Good Move

COMM 12: Ondersteuning van duurzame logistiek naar handelswijken

Het Gewest moet al zijn handelszaken via duurzame mobiliteit kunnen toeleveren en het aantal vrachtwagens op zijn grondgebied verminderen. Daartoe zal het een aantal proefprojecten met leveringsplannen voor handelswijken op zich nemen. Het idee zou zijn om het principe van levering aan ondernemingen aan te passen aan de schaal van handelswijken en om de ontwikkeling van cyclo-logistieke polen te ondersteunen.

Om Brusselse handelaars te ondersteunen bij het diversifiëren van hun inkomstenbron en de consumptiekeuzes van Brusselaars te veranderen, zal de steun voor het BtoC cyclo-logistiek delivery project (My Market Delivery) worden voortgezet. Het idee is om de optimalisatie van fietsbezorgingsroutes te vergemakkelijken door de organisatie van gedeelde rondes en de ontwikkeling van een IT-tool om deze gedeelde bezorging te integreren op de belangrijkste webshops. In eerste instantie zou het Gewest ook het verschil in kosten tussen levering per bakfiets en een traditionele levering op zich nemen.

In 2021 is ook financiële steun voor de aanschaf van bakfietsen opgezet als onderdeel van het project 'Cairgo Bike'.[58]

Er zal een link worden gelegd met de werkzaamheden binnen de werkgroep die is opgericht door de LOG1-maatregel.

Gedragen door:	– Brussel Mobiliteit – nog te bevestigen door de partners
Mede ondersteund door:	– hub.brussel – Haven van Brussel – LB – Gemeente
Doelgroepen:	– (Kandidaten) handelaars – Producenten – Leveranciers – Groothandelaren
In coördinatie met:	– GSET: lokale en logistieke productie – Plannen: Good Move, Good Food

COMM 13: Ondersteuning van de verkoop in bulk en voorwerpen met statiegeld / gemaakt van gerecycleerde materialen

Gezien de milieu-impact van wegwerpverpakkingen zal de lokale verkoop zonder verpakking en dus in bulk of met een herbruikbaar multifunctioneel verpakkingssysteem worden bevorderd.

Dit zal het geval zijn via een nieuwe projectoproep voor handelszaken (zie hieronder). Het is ook mogelijk om projecten in deze richting op te zetten op de schaal van een handelswijk als onderdeel van de 'Local & Together' projectoproep voor handelaarsverenigingen.

Gedragen door:	– hub.brussels – Brussel Mobiliteit – LB
Doelgroepen:	– (Kandidaat) handelaren. Producenten, leveranciers, groothandelaren
In coördinatie met:	– GSET: logistiek – Plannen: HAPB, Good Food

COMM 14: Ondersteuning van fair trade

Buitenlandse handel moet worden gezien als een hefboom voor positieve sociale impact, ook internationaal. Het is een vector van dialoog tussen ondernemende ecosystemen en een bron voor een waardevolle uitwisseling van oplossingen, waarde en emancipatie.

Gedragen door:	– hub.brussels – Brussel Mobiliteit – Nvt
Doelgroepen:	– (Kandidaat) handelaren. Producenten
In coördinatie met:	– GSET: internationale handel – Plannen: Nvt

COMM 15: Ontwikkeling en ondersteuning van Brusselse ambachten

Ambachten vertegenwoordigen een aanzienlijk aantal niet-verplaatsbare jobs in Brussel en markeren de identiteit van het Gewest. Het is bovendien de perfecte illustratie van de positieve effecten van de terugkeer van productieve activiteiten naar de stad, waardoor wordt voldaan aan de materiële behoeften van de Brusselaars. Om deze redenen maakt de DPR er een prioritaire actiepijler van.

Om Brusselse ambachten te ondersteunen en te promoten, wordt een label 'Designed/Made/Grown/Repaired in and around Brussels' gelanceerd. Ook zal het Gewest initiatieven ondersteunen om Brusselse ambachten te promoten, met name in samenwerking met de sector en zijn belangrijkste spelers (MAD, Brussels Design September, Makers, enz.).

Gedragen door:	– hub.brussels – Brussel Mobiliteit – MAD – Citydev.brussels
Doelgroepen:	– (Toekomstige) vakmensen, klanten voor consumptie.
In coördinatie met:	– GSET: Lokale productie – Plannen: Nvt

Pijler 4: Ontwikkeling van collectieve dynamiek op lokaal niveau

COMM 16: Verbetering van het afvalbeheer door de bundeling van inzameling en sortering binnen handelswijken

Afvalbeheer is een belangrijk probleem in veel handelswijken. Deze maatregel heeft tot doel proefprojecten op te zetten voor collectief afvalbeheer op wijkniveau om het sorteren, inzamelen en hergebruiken ervan te vergemakkelijken en tegelijkertijd potentiële overlast te verminderen. Dit zal zowel tijdens wegwerkzaamheden gebeuren als via de ondersteuning van lokale initiatieven via de 'Local&Together' projectoproep. [59]

Gedragen door:	– Net Brussel
Mede ondersteund door:	– hub.brussels – BEW – LB – Denuo
Doelgroepen:	– Handelaars en handelaarsverenigingen
In coördinatie met:	– GSET: Toegang tot afvalstromen en lokale productie – Plannen: Good Move, Good Food, HABP

Pijler 5: Financiering van voorbeeldige handelszaken

COMM 17: Ontwikkeling van incentives voor consumptie in voorbeeldige handelszaken

In aanvulling op het hoofdstuk 'financiering' kunnen andere middelen worden geïmplementeerd om de consumptie in 'voorbeeldige' handelszaken te ondersteunen.

In dit verband kunnen verschillende pistes worden onderzocht:

- in samenwerking met gemeenten die handelscheques hebben ontwikkeld die gericht kunnen worden op voorbeeldige ondernemingen.
- in samenwerking met werkgevers voor de implementatie van cadeaubonnen in de vorm van cheques in deze winkels, enz.

- via het bredere gebruik van de Zinne (zie maatregel hieronder).

Bijzondere aandacht zal moeten worden besteed aan de toegankelijkheid van deze winkels voor het publiek met een lagere koopkracht. Voorbeeldige actoren zijn onder meer actoren met het Good Food-label of andere bestaande systemen voor duurzaamheidserkenning. Ook andere sectoren zullen in overweging moeten worden genomen.

Gedragen door:	– Nvt
Mede ondersteund door:	– Gemeenten – LB – Lels – hub.brussels
Doelgroepen:	– (Kandidaat) handelaren
In coördinatie met:	– GSET: economische steun – Plannen: Good Food 2.0

COMM 18: Ondersteuning van de uitbreiding van de Zinne

De Zinne is de lokale munteenheid die sinds 21 maart 2019 in omloop is in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Als complementaire munt kan de Zinne niet worden opgepot en daarom circuleert hij veel sneller dan de euro. Deze snelheid van het verkeer maakt het mogelijk om economische activiteiten en het scheppen van banen in Brussel te ondersteunen. Deze maatregel is gericht op de lopende acties van de vzw's Zinne et Financité zoals gesubsidieerd door de overheid op 9 december 2021 en zal worden geëvalueerd aan het einde van de periode waarop de subsidie betrekking heeft.

COMM 19: Uitbreiding van projectoproepen voor handelszaken

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest ondersteunt momenteel zelfstandige handelszaken of hun groeperingen daarvan via twee projectoproepen:

- 'Open Soon', met als doel de opening van nieuwe, originele, kwalitatieve winkels die duurzame praktijken implementeren en dynamiek genereren voor de winkelstraten van het Brussels Gewest.[60]
- 'Local & Together', dat tot doel heeft de lokale commerciële dynamiek te ondersteunen en een lokaal commercieel weefsel te versterken. Het ondersteunt de uitvoering van collectieve projecten onder leiding van verenigingen van handelaren en andere lokale actoren, in een afgebakende handelswijk[61].

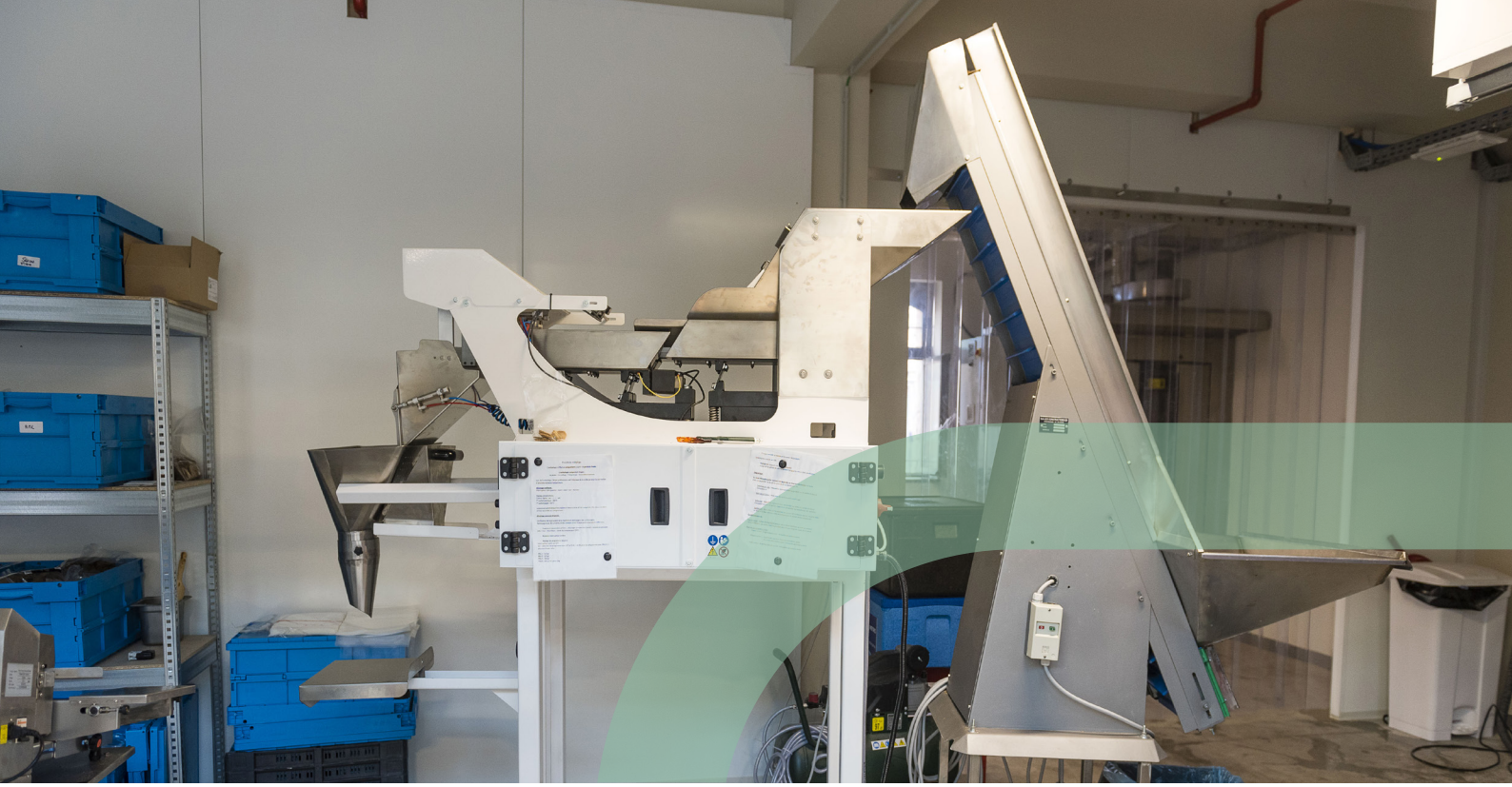
In tweede instantie zal een nieuwe projectoproep worden geïnitieerd door BEW, hub.brussels en Leefmilieu Brussel ter ondersteuning van de transformatie van de bedrijfsmodellen van bestaande ondernemingen.

Gedragen door:	– hub.brussels – BEW
Partners:	– LB
Doelgroepen:	– (Kandidaat) handelaren
In coördinatie met:	– GSET: economische steun – Plannen: Nvt

COMM 20: Financiering van handelszaken in wijken die bijzonder getroffen zijn door de coronacrisis

In het kader van de recente herkapitalisatie van BRUSOC (zie FAVOR 10) is aandacht besteed aan de ondersteuning van Brusselse ondernemingen en handelszaken in bepaalde wijken van het Gewest die bijzonder getroffen zijn door de coronacrisis (de Europese wijk en de toeristische wijken in het stadscentrum). Deze ondernemingen zullen kunnen profiteren van een renteverlaging gedurende de uitleningsperiode.

Gedragen door:	– finance&invest.brussels – Brusoc nv
Doelgroepen:	– (Kandidaat) handelaren
In coördinatie met:	– GSET: economische steun – Plannen: Nvt

7.3. DIGITALISERING

7.3.1. Huidige situatie

De **Europese Green Deal** die de Europese Commissie eind 2019 presenteerde, heeft tot doel de Europese economie duurzaam te maken door klimaat- en milieu-uitdagingen om te zetten in kansen op alle beleidsterreinen en te zorgen voor een rechtvaardige en inclusieve transitie voor iedereen. Het doel is om in 2050 klimaatneutraliteit te bereiken. Digitale transformatie is een van de hefbomen om dit doel te bereiken. **Digitale** transformatie is een van de hefbomen om dit doel te bereiken. Digitale technologieën, zoals artificiële intelligentie, machine learning, blockchain-technologie, cloud computing, cloud computing, edge computing en het internet der dingen, kunnen ten dienste worden gesteld van de transitie om de impact van het klimaat- en milieubeleid te versnellen en te optimaliseren, met name door monitoring van lucht- en waterverontreiniging en optimalisering van energieverbruik Hoewel digitale technologie **ten dienste staat van de transitie**, plant de Commissie ook maatregelen om de prestaties van de digitale sector als zodanig op het gebied van energie-efficiëntie (optische vezels) en de circulaire economie van digitale infrastructuren, met name door de connectiviteit te verbeteren door het gebruik van breedbandnetwerken met een lager energieverbruik (optische vezels) en van datacentra en IT-apparatuur.

In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest heeft de regering zich via de Brusselse bijdrage aan het Nationaal Energie- en Klimaatplan (NEKP) verbonden tot:

- vermindering van de milieu- en klimaatimpact van gewestelijke digitale instrumenten en diensten bij het ontwerp, het gebruik en het einde van hun levensduur (vanuit het oogpunt van de circulaire economie);
- communicatie, sensibilisering en opleiding van de Brusselse actoren (individuen, bedrijven, enz.) over de impact van digitale technologie en de ontwikkeling van instrumenten;
- een lager verbruik door gewestelijke (bestaande of te bouwen) datacentra, evenals de mogelijkheid om de geproduceerde warmte terug te winnen;
- een voorbeeldfunctie van de overheid: gewestelijke strategie voor digitale uitrusting, waaronder digitale aankopen en diensten (Green for IT);
- ontwikkeling van proefprojecten voor digitale innovatie;
- toepassing van principes van de circulaire economie bij het einde van de levensduur van gewestelijke digitale instrumenten;
- onderzoek naar de haalbaarheid van een verlengde garantieperiode voor digitale apparatuur.

Deze strategie zal ook rekening houden met de aangetoonde gevolgen van de klimaatverandering met het oog op aanpassing.

Bovendien streeft het Brussels Gewest naar een ambitieuze digitale transitie, met name op het gebied

van zijn infrastructuur. Zo werkt het Brussels Gewest aan de uitrol van 5G, aan een plan om de publieke glasvezelnetwerken op het grondgebied te consolideren en aan een plan om een glasvezelnetwerk uit te rollen in samenwerking met de privésector.

De GSET zal steun verlenen voor bewustmakingsacties bij de private sector om deze te wijzen op de economische mogelijkheden van de ontwikkeling van oplossingen op basis van nieuwe technologieën.

COVID-19 heeft een rol gespeeld in het versnellen **van de digitalisering van de economie**. Een studie van Manpower uit 2021 bevestigt dat in België 36% van de werkgevers hun digitalisering tijdens de pandemie hebben versneld. Uit een Europees onderzoek van McKinsey uit 2021 blijkt ook dat de pandemie de digitalisering van de interacties van ondernemingen met hun klanten heeft versneld, waardoor ondernemingen nu het niveau van digitalisering hebben bereikt dat in 2024 werd verwacht in projecties van voor de crisis.

Tussen mei en september 2021 voerde Statbel een enquête uit over het gebruik van ICT in ondernemingen. Hieruit volgt dat:

- door COVID-19 is 15,6% van de ondernemingen begonnen met **de verkoop van goederen en diensten op het internet** of heeft hun inspanningen op dit gebied opgevoerd. Een kwart van de ondernemingen ontving bestellingen via een website of apps. Ondernemingen met 10 tot 49 werknemers boekten de sterkste groei (+4,9 procentpunt) ten opzichte van 2020;
- De helft van alle ondernemingen in België koopt **cloud computing-diensten** op het internet. Dit aandeel is negen op de tien voor ondernemingen met meer dan 250 werknemers (+3,6 procentpunt ten opzichte van 2020). Van de ondernemingen die cloud computing-diensten kopen, koopt 42,1% geavanceerde diensten, 4,7% intermediaire diensten en 5,6% basisdiensten;
- Bijna drie op de tien ondernemingen gebruiken **het Internet** of Things als onderling verbonden apparaten of systemen die op afstand kunnen worden bewaakt of bediend via internet. Driekwart van de ondernemingen beveiligt ook hun gebouwen met deze apparaten (alarmsystemen, rookmelders, sloten of bewakingscamera's). Opvallend is dat de meeste ondernemingen die er gebruik van maken ook cloudcomputing diensten afnemen;
- Een op de tien ondernemingen gebruikt minstens één **artificiële intelligentietechnologie**. Deze verhouding is bijna vier op de tien voor ondernemingen met meer dan 250 werknemers. Bijna vier op de tien ondernemingen die artificiële intelligentietechnologieën gebruiken, doen dat voor ICT-beveiliging. Weinig ondernemingen zijn van plan om ze te gebruiken (5,6%).

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is een **referentiecentrum op digitaal vlak**, aangezien de digitale sector 7,6% van het Brusselse bbp vertegenwoordigt, terwijl deze 1,4% van het bbp vertegenwoordigt in Wallonië en 2,6% van het bbp in Vlaanderen. De sector stelt bijna 30.000 mensen tewerk in Brussel, waarvan 3.000 via 400 start-ups.

Uit het DESI-verslag (Digital Economy and Society Index) 2021 van de Europese Commissie blijkt ook dat de integratie van digitale technologie door bedrijven een van de sterke punten van België is. Het

land is koploper wat betreft het aantal bedrijven dat intern elektronische informatie uitwisselt (53% tegenover een EU-gemiddelde van 36%) en scoort zeer goed op de meeste indicatoren. Verschillende initiatieven op regionaal en federaal niveau ondersteunen ook de digitale transformatie van de economie.

In dit hoofdstuk worden doelstellingen vastgesteld om de digitale transitie van economische actoren te ondersteunen op basis van de evaluatie van het Next Tech Plan 2016-2020, afgestemd op het Gewestelijk Innovatieplan 2021-2027. De verwezenlijkingen die het meest werden toegejuicht door de actoren op het terrein, die het grootste deel van het budget van het Next Tech-plan hebben geconcentreerd, zijn de projectoproep Next Tech, georganiseerd in 2017 en 2018 en vernieuwd in 2020, en de oprichting van Women in tech binnen hub.brussels, in 2017. De projectoproep Next Tech wordt gehandhaafd en wordt de projectoproep Digitale en economische transitie. De steun voor Women in tech wordt gehandhaafd, naast de versterking van de softwarecluster hub.brussels, die ook gebaseerd was op het Next Tech Plan. Naast de maatregelen van het Next Tech Plan, zoals de creatie van een pre-seed financieringsaanbod voor digitale bedrijven via finance&invest.brussels en Innoviris of de implementatie van steun voor digitalisering via Brussel Economie Werk, worden de terugkerende maatregelen van het Next Tech Plan voortgezet, of het nu gaat om de creatie van een informatieloket voor de digitalisering van bedrijven, de ontwikkeling van ondersteunende tools voor digitale bedrijven, de organisatie van evenementen door en voor de digitale sector, de organisatie van permanente kantoren door hub.brussels in coworking spaces of incubators, steun voor een accelerator voor digitale bedrijven (via de European Digital Innovation Hub) en steun voor het netwerk van Brusselse fablabs, steun voor gespecialiseerde ondersteuningsstructuren (via de oproep voor Digital & Transition-projecten).

7.3.2. Uitdagingen

Digitale technologieën hebben steeds meer ruimte ingenomen in ons dagelijks leven. Of het nu gaat om de toename van de kracht van processors, internet, artificiële intelligentie (AI) of big data, deze ontwikkelingen verleggen voortdurend wetenschappelijke grenzen en vinden van de eenvoudigste tot de meest complexe toepassingen op alle gebieden van het menselijk leven. Ze hebben zulke omwentelingen veroorzaakt dat het nu algemeen aanvaard is dat onze samenlevingen het tijdperk van een vierde industriële revolutie zijn ingegaan.

De digitale transformatie van de economie is essentieel om de welvaart van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest te verzekeren. Ondernemingen moeten digitale technologieën integreren in hun bedrijfsprocessen, producten en diensten om ten volle te kunnen profiteren van de efficiëntiewinsten en innovatie die ze kunnen brengen, zeker sinds de gezondheidscrisis. Ondernemingen, en met name zko's en kmo's, hebben ondersteuning nodig om hun behoeften te identificeren, oplossingen te implementeren en te trainen in digitale hulpmiddelen.

Dit deel over digitalisering is bedoeld ter ondersteuning van:

1. enerzijds de digitalisering van economische actoren, en in het bijzonder zko's en kmo's (Pijler 1). In dit verband is het optreden van de overheid beperkt tot het ondersteunen van ondernemingen die het verst van digitale technologie af staan. Deze actie is gekoppeld aan de private ondersteuning die het Brusselse ecosysteem biedt;
2. anderzijds de ontwikkeling van de ICT-sector, die digitale oplossingen biedt die economische activiteiten genereren (Pijler 2) en waarvoor Brussel een leidende rol speelt.

Om het hoofd te bieden aan de uitdagingen van de digitalisering van de Brusselse economische actoren en de ontwikkeling van digitale oplossingen die verankerd zijn in de transitie door de ICT-sector, is het ook noodzakelijk om het bewustzijn te vergroten en de ontwikkeling van verantwoord digitaal te ondersteunen, d.w.z. digitale technologie die inclusief, sober, democratisch en ethisch wil zijn.

Digitale inclusiviteit

Om de digitalisering van alle economische actoren voor wie dit relevant is en de diversiteit van Brusselse ondernemers te ondersteunen, wordt prioriteit gegeven aan acties die economische actoren ondersteunen die het verst van digitaal verwijderd zijn (zko's zoals bakkers, lokale schoenenmakers, speelgoedwinkels, snackbars) of doelgroepen die obstakels tegenkomen om ondernemende projecten te lanceren of te ontwikkelen (jongeren, vrouwen, gemarginaliseerde groepen, mensen met een handicap) of die door deze actoren worden ondersteund.

De acties met betrekking tot digitalisering moeten alle Brusselse ondernemingen, en in het bijzonder zko's en kmo's, in staat stellen hun digitale transformatie uit te voeren en te reageren op de uitdagingen die voortvloeien uit de digitalisering, met name op het vlak van cyberbeveiliging. In dit verband heeft de regionale regering een globaal veiligheids- en preventieplan 2021-2024 aangenomen, dat voorziet in de versterking van cyberbeveiliging en verankdering van de ontwikkeling en expertise van informatie- en communicatietechnologieën. Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest neemt ook deel aan een interfederaal project ter bestrijding van cybercriminaliteit voor ondernemingen, gecoördineerd door de FOD Economie.

Als onderdeel van de verordening betreffende de Europese digitale toegangspoort verbinden de Brusselse overheden zich ertoe om EU-burgers en -bedrijven uiterlijk in december 2023 op meertalige wijze online toegang te bieden tot informatie, administratieve procedures en ondersteunende diensten.

Digitale soberheid

Op milieugebied kunnen digitale technologieën de ecologische transitie ondersteunen, met name door een rigoureuze monitoring van vervuiling en verkeersstromen (in de context van 'slimme steden'), de evaluatie van de energieprestaties met behulp van intelligente verbonden instrumenten, de vermindering van het verkeer van goederen en personen (bijv. e-mail, teleconferentie,...), de strijd tegen afval door de optimalisering van productie- en distributieketen, de dematerialisatie van bepaalde producten en diensten, de verbinding van economische actoren voor een grotere economische en ecologische efficiëntie en de automatisering van bepaalde diensten die minder arbeid en reizen vereisen.

De productie en het gebruik van digitale materialen heeft niettemin aanzienlijke milieueffecten, die sinds het begin van de pandemie sterk zijn gegroeid. Wereldwijde vervuiling door de digitale sector is goed voor 4% van de wereldwijde broeikasgassen. Het digitale energieverbruik groeit sinds 2013 met 9% per jaar.[62]. De CO2-uitstoot van digitale technologie laat een groei zien van 8%.[63]. Het is om deze redenen dat het Nationaal Energie-Klimaatplan 2021-2030 voorziet in de uitvoering van een regionale strategie van digitale soberheid.[64]

Daarom is het van belang de actoren die deze zelfde technologieën gebruiken te ondersteunen door op de volgende assen te opereren:

- Optimalisering van digitale instrumenten (apparatuur en software) om de impact en het verbruik ervan te beperken: hierbij wordt gestreefd naar de volledige levenscyclus en de verlenging van de levensduur van apparatuur, eco-design, reparatie en hergebruik, herfabricage en recyclage;
- Bewustmaking van de gevolgen van de digitale technologie: de opkomst bevorderen van gedragingen en praktijken die erop gericht zijn het gebruik ervan te beperken;
- Gegevensopslag en -beheer: zorgen voor een verbetering van de energie-efficiëntie van apparaten, servers, datacentra en toepassingen die voortdurend in werking zijn en onnodige eisen stellen aan het netwerk, maar ook websites, software en digitale instrumenten, teneinde hun ecologische voetafdruk te verkleinen zonder hun prestaties te verminderen, in combinatie met het gebruik van hernieuwbare energiebronnen.

Democratische digitale technologie

Het is van essentieel belang om oplossingen te ontwikkelen zodat ondernemingen om digitale instrumenten terugwinnen en zodat deze instrumenten democratischer worden, teneinde een meer collaboratieve, pluralistische en egalitaire digitale economie te creëren.

Digitalisering is een bijzonder verweven gebied in de economie van de commons

Onderdeel van de digitale democratiseringsbeweging:

- het vrije verkeer (open source, open data, open access);
- digitale projecten onder leiding van sociale en democratische ondernemingen, met name coöperaties 2.0. Dit is gericht op platformcoöperativisme, d.w.z. de beweging van digitale platforms die deel uitmaken van de collaboratieve economie, maar die zijn gebouwd op het coöperatieve model en het digitale instrument ten dienste stellen van een reële verbetering van het welzijn van alle gebruikers van het platform en niet alleen van de creatie van winst. Coöperatieve platformprojecten kunnen financieel ondersteund worden in het Brussels Gewest via verschillende projectoproepen en kunnen ondersteund worden door COOPCITY, het Brusselse centrum voor steun aan sociaal en coöperatief ondernemerschap.

Ethische digitale technologie

Dit gaat over de aanmoediging van initiatieven die ethisch digitaal zijn, d.w.z. die instrumenten en toepassingen bieden die de grondrechten van gebruikers eerbiedigen, met name het recht op eerbiediging van het privéleven. Ethiek is van toepassing in de ontwerp- en de gebruiksfase van digitale hulpmiddelen.

Het doel van de onderstaande acties is dus tweeledig:

- dat alle economische actoren (zko's, kmo's, grote ondernemingen) hun digitale transformatie uitvoeren om de economische kansen van deze transformatie en de bijbehorende innovatie te grijpen, rekening houdend met een verantwoorde digitale aanpak en met een bijzondere voorbeeldfunctie voor grote ondernemingen (Pijler 1);
- dat de actoren van de ICT-sector digitale oplossingen bedenken en ontwikkelen ten dienste van de transitie, geleidelijk aan in een verantwoorde digitale aanpak (Pijler 2).

De onderstaande acties vormen een aanvulling op de algemene acties gericht op alle Brusselse ondernemingen. Dit hoofdstuk moet daarom worden gelezen in samenhang met de hoofdstukken over financiering, ondersteuning en het innovatietraject. Deze

hoofdstukken, die niet specifiek betrekking hebben op de digitale sector, bevatten acties die met name gericht zijn op de ondersteuning van de digitale vlaggenschepen van Brussel.

7.3.3. Visie 2030

Brussel zal voortbouwen op het potentieel van digitale technologie om de positieve impact van de Brusselse economische actoren te maximaliseren. Een groot aantal economische actoren zal dus vooruitgang hebben geboekt in hun digitalisering. Spelers in de ICT-sector zullen duurzame economische activiteiten hebben ontwikkeld door de uitdagingen van de economische transitie in hun modellen te integreren.

Tegen 2030 zullen Brusselse ondernemingen toegang hebben tot de nodige ondersteuning voor een digitale transformatie die is aangepast aan hun behoeften om te voldoen aan maatschappelijke behoeften en tegelijkertijd economische waarde te genereren, volgens een verantwoorde digitale aanpak.

Daarnaast zullen ondernemingen in de ICT-sector bijdragen aan het creëren van innovatieve oplossingen om van Brussel een voorbeeldige stad te maken. Tegen 2030 zullen deze ondernemingen hebben aangetoond dat het creëren van economische waarde en banen gekoppeld is aan de bijdrage aan sociale en milieu-impact.

7.3.4. Strategische pijlers

Pijler 1: Digitalisering van ondernemingen

Deze eerste pijler met betrekking tot de digitalisering van ondernemingen zal het mogelijk maken om de behoeften aan instrumenten en individuele en collectieve ondersteuning voor Brusselse zko's en kmo's duidelijk te identificeren, zodat zij hun digitale transformatie kunnen uitvoeren, met name door te zorgen voor een aanwezigheid op het web, door training in digitale hulpmiddelen zoals CRM, of software om te reageren op online overheidsopdrachten of IRISbox, of door gebruik te maken van oplossingen voor e-facturatie of kunstmatige intelligentie en tegelijkertijd te zorgen voor optimale bescherming op het gebied van cyberbeveiliging.

In het kader van deze pijler identificeert het Gewest acties om ondernemingen aan te moedigen om te digitaliseren, zodat zij kunnen profiteren van economische kansen en tegelijkertijd kiezen voor oplossingen die verantwoord digitaal zijn.

De doelgroepen zijn zko's/kmo's, ongeacht hun niveau van digitale volwassenheid, omdat het Gewest een antwoord moet bieden op de problemen van digitalisering in elke fase van de transformatie van het bedrijf, in combinatie met het aanbod van de particuliere sector.

De acties van het BHG onder deze eerste pijler kunnen worden onderverdeeld in twee componenten:

- De toegankelijkheid van digitalisering voor Brusselse ondernemingen, in het bijzonder voor ondernemingen die het verst van digitale technologie af staan;
- Ondersteuning van de digitalisering van ondernemingen met een hoge digitale maturiteit, via verschillende organisaties die voorop lopen op digitaal vlak, zoals de *European Digital Innovation Hub* (EDIH) en FARI, het Brussels Instituut voor Artificiële Intelligentie en Innoviris en Finance&invest.brussels voor de financiële ondersteuning.

Pijler 2: Ondersteuning van de ICT-sector om deel uit te maken van de digitale impact

Via deze Pijler wil het Gewest dan ook ondernemingen in de ICT-sector aanmoedigen en ondersteunen om geleidelijk een aanpak te kiezen die deel uitmaakt van verantwoorde digitale technologie (sober, inclusief, ethisch, democratisch) en om positief bij te dragen aan het creëren van een economische, sociale en ecologische impact.

Digitale ondernemingen hebben ook een belangrijke rol te spelen in de economische transitie. Velen van hen lopen al voorop bij het reageren op regionale en mondiale maatschappelijke uitdagingen. Het gewestelijk innovatieplan heeft ook digitale en geavanceerde digitale diensten geïdentificeerd als een transversaal strategisch innovatiegebied (SIG) dat de transitie kan vergemakkelijken. Digitale technologie is ook een transversale focus van de investeringsstrategie van finance&invest.brussels.

Het is daarom van cruciaal belang om deze economische actoren te ondersteunen door middel van financiering, ondersteuning in economische en impactaspecten, netwerken, maar ook stimulans voor hen om oplossingen te ontwikkelen die het mogelijk maken om tegelijkertijd te voldoen aan de behoeften van de Brusselaars en de klimaatdoelstellingen, economische en sociale transitie en stedelijke veerkracht in overeenstemming met de DPR.

Via deze pijler wil het Gewest dan ook bedrijven in de ICT-sector aanmoedigen en ondersteunen om zich te ontwikkelen, geleidelijk een aanpak te kiezen die deel uitmaakt van verantwoorde digitale technologie (sober, inclusief, ethisch, democratisch) en positief bij te dragen aan het creëren van een economische, sociale en ecologische impact.

7.3.5. Maatregelen

Pijler 1: Verantwoorde digitalisering van het ecosysteem

Subpijler 1.1: Behoeften en kansen identificeren

Talrijke studies (BPI France, McKinsey...) tonen aan dat ondernemingen digitalisering als een complex onderwerp beschouwen. Zko's / kmo's hebben moeite met het identificeren van de kansen die kunnen leiden tot hun digitale transformatie.

DIGI 1: Ondernemingen bewust maken van de uitdagingen van de digitalisering

Digitalisering is een cruciale uitdaging voor alle ondernemingen. Hub.brussels zal zijn inspanningen voortzetten om het bewustzijn bij ondernemingen te vergroten, vooral bij ondernemingen die nog niet ver gevorderd zijn in hun proces.

Gedragen door:	– hub.brussels
Mede ondersteund door:	– BEW
Doelgroepen:	– Zko's en kmo's die een digitaliseringsproces willen starten
In coördinatie met:	– GSET: begeleiding – Plannen: Nvt

DIGI 2: Creëren van een zelfdiagnosetool voor digitale volwassenheid

Hub.brussels zal een zelfdiagnosetool voor digitale volwassenheid ontwikkelen waarmee ondernemingen hun niveau van digitalisering kunnen kennen in vergelijking met andere ondernemingen in dezelfde sector en opportuniteiten kunnen identificeren om hun processen te optimaliseren (verkoop, logistiek, boekhouding, enz.).

Deze actie zal worden uitgevoerd in het kader van het private ecosysteem dat ontwikkelingsoplossingen aanbiedt.

De zelfdiagnosetool staat open voor alle ondernemingen, met inbegrip van de non-profitsector waar mogelijk.

Gedragen door:	– hub.brussels
Mede ondersteund door:	– Nvt
Doelgroepen:	– Zko's en kmo's die een digitaliseringsproces willen starten
In coördinatie met:	– GSET: begeleiding – Plannen: Nvt

DIGI 3: Organisatie van een gepersonaliseerde aanvullende begeleiding

Ondernemers hebben begeleiding nodig over bij wat voor soort oplossing hun onderneming het beste kan ondersteunen, welke software het beste is voor hun bedrijf en of ze het kunnen integreren met de tools die ze al hebben. Toch is het redelijk om te verwachten dat een aantal van deze ondernemingen in deze diagnostische fase behoefte zal hebben aan opvolging en individuele ondersteuning.

Ondernemers hebben begeleiding nodig over bij wat voor soort oplossing hun onderneming het beste kan ondersteunen, welke software het beste is voor hun bedrijf en of ze het kunnen integreren met de tools die ze al hebben.

Dit aanbod zal in kaart worden gebracht en zal de kloof tussen aanbiedingen van de publieke en private sector overbruggen.

Gedragen door:	– hub.brussels
Mede ondersteund door:	– Nvt
Doelgroepen:	– Zko's en kmo's die een digitaliseringsproces willen starten
In coördinatie met:	– GSET: begeleiding – Plannen: Nvt

DIGI 4: Opstellen van een jaarlijkse barometer van de digitale volwassenheid van zko's / kmo's

Om de evolutie en de prestaties van de digitalisering van zko's/kmo's op te volgen, stelt hub.brussels een jaarlijkse barometer op. Dit instrument zal ervoor zorgen dat de door de overheid verstrekte steunmaatregelen en het aanbod van de privésector effectief alle sectoren bestrijken en dat de gezondheid van het ICT-ecosysteem in het Brussels Gewest wordt gemeten.

Gedragen door:	– hub.brussels
Mede ondersteund door:	– Nvt
Doelgroepen:	– Ondersteunend ecosystee
In coördinatie met:	– GSET: Nvt – Plannen: Nvt

Subpijler 1.2: Financiële ondersteuning en ondersteuning van de verantwoorde digitalisering van zko's en kmo's

DIGI 5: Accentueren van het gebruik van 'web en digitaliseringspremies' door zko's & kmo's

Het Brussels Gewest biedt via Brussel Economie en Tewerkstelling 'web- en digital'seringspremies' aan voor ondernemingen.

Dit zijn momenteel de volgende steunmaatregelen:

- **steun voor de ontwikkeling van een website of een e-commerceplatform:** open voor micro- en kleine ondernemingen met exploitatiezetel in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, die actief zijn in bepaalde bedrijfstakken met een gewestelijke interventie van 40 tot 60% op het bedrag van de opdracht, voor een maximum van 5.000 euro per kalenderjaar en mogelijke verhogingen volgens bepaalde criteria (starter, sociaal ondernemerschap, circulair ondernemen, prioritaire sector, diversiteit);
- **consultancyondersteuning:** open voor micro-, kleine en middelgrote ondernemingen met exploitatiezetel in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, die actief zijn in bepaalde bedrijfstakken. Gewestelijke interventie van 40 tot 60% op het bedrag van de opdracht, voor een maximum van 10.000 euro per kalenderjaar en mogelijke verhogingen volgens bepaalde criteria (starter, sociaal ondernemen, circulair bedrijf, prioritaire sector, diversiteit);
- **opleidingssteun:** open voor micro-, kleine en middelgrote ondernemingen met exploitatiezetel in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, die actief zijn in bepaalde bedrijfstakken. Gewestelijke interventie van 40 tot 70% op het bedrag van de opdracht, voor een maximum van 15.000 euro per kalenderjaar en mogelijke verhogingen volgens bepaalde criteria (starter, sociale onderneming, circulair bedrijf, prioritaire sector).

De evaluatie van deze premies loopt in het kader van de hervorming van de ordonnantie voor steun aan de economische ontwikkeling van ondernemingen. Het doel is om deze premies te verbeteren. Zij moeten beter bekend worden bij het grote publiek en, afhankelijk van de evaluatie, moeten, indien nodig, de toegangsvoorwaarden te wijzigen.

Gedragen door:	–	BEW
Mede ondersteund door:	–	Nvt
Doelgroepen:	–	Brusselse ondernemingen
In coördinatie met:	–	GSET: economische steun
	–	Plannen: Nvt

DIGI 6: Implementatie van ondersteuningstrajecten volgens de digitale volwassenheid van ondernemingen

Hub.brussels ondersteunt de digitalisering van Brusselse ondernemingen via een eerstelijnsondersteunende dienst om hun digitale transformatie op gang te brengen of te verbeteren. Sinds 2020 biedt hub.brussels een uitgebreide coaching aan voor horeca- en handelszaken, voornamelijk via thematische speed coachings[65].

Bovendien brengt het platform mymarket.brussels, dat in 2021 werd gelanceerd en gesteund door de BHG, zelfstandige ondernemers in Brussel samen en beantwoordt het aan de doelstelling van de regering om de lokale handel te bevorderen door handelaars gratis te helpen bij de digitalisering.

Tegelijkertijd zal het project van de Europese digital innovation hub (EDIH) de steunaanvragen kunnen opvangen voor ondernemingen die verder gevorderd zijn in hun invoering van digitale technologieën.

Het openbare en private ondersteuningsaanbod voor digitalisering vullen elkaar aan in termen van doelgroepen, behandelde thema's en omvang van de ondersteunde bedrijven.

Naast het ondersteunen van digitalisering helpt de business unit van hub.brussels 'European Programmes – International & Innovation' ondernemingen om financiering te verkrijgen. Dit is het geval voor het Enterprise Europe Network, dat advies geeft over het verkrijgen van publieke of private financiering.

hub.brussels herbergt ook National Contact Points (NCP's). De missie van deze adviseurs is om ondernemingen in het Brussels Gewest te helpen Europese financiering te verkrijgen, met name voor de programma's Horizon Europe (Cluster 4 en EIC) en Digital Europe.

Gedragen door:	–	hub.brussels
Mede ondersteund door:	–	Nvt
Doelgroepen:	–	Brusselse zko's en kmo's
In coördinatie met:	–	GSET: begeleiding/ Innovation Journey
	–	Plannen: Nvt

DIGI 7: Ontwikkeling van een expertisepool in Brussel in ICT

Voor ondernemingen die een geavanceerd digitaal project willen opzetten dat expertise vereist, met name op het gebied van AI, maar ook op het gebied van andere geavanceerde digitale technologieën, waaronder High Perfomance Computing of cybersecurity, zal de Brusselse European Digital Innovation Hub (EDIH), bestaande uit een partnerschap tussen Sirris, Agoria, VUB, ULB en BeCentral, een antwoord moeten kunnen bieden, met onder meer een *test before invest* dienst, advies over financieringsmogelijkheden en internationale expertise in verband met hun lidmaatschap van een Europees netwerk.

De follow-up van het EDIH-project zal worden uitgevoerd door het volledige publieke innovatie-ecosysteem, namelijk Innoviris, hub.brussels en finance&invest.brussels.

Voor ondernemingen die geavanceerde diensten op het gebied van kunstmatige intelligentie willen ontwikkelen, met name om de uitdagingen van de ecologische, sociale en democratische transitie aan te gaan, zoals de ontwikkeling van AI-oplossingen voor overheidsinstanties, kan FARI, het AI-instituut voor het algemeen belang, worden gemobiliseerd.

Gedragen door:	– Innoviris
Mede ondersteund door:	– hub.brussels – finance&invest.brussels
Doelgroepen:	– Brusselse zko's – kmo's
In coördinatie met:	– GSET: Nvt – Plannen: GIP

DIGI 8: Bestendiging van de projectoproep 'Digitale en economische transitie'

In 2021 organiseerde Brussel Economie Werkgelegenheid een projectoproep 'Digitale en economische transitie', voor een totaal budget van 400.000 euro, met als thema verantwoorde digitale technologie en ondersteuning van twee soorten projecten:

- Projecten ter ondersteuning van de verantwoorde digitalisering van zko's en kmo's, voor een maximum van 50.000 euro per project;
- Innovatieve digitale projecten, die deel uitmaken van de economische transitie, voor maximaal 100.000 euro per project.

Deze projectoproep maakte het mogelijk om eind 2021 en voor het jaar 2022 2 projecten ter ondersteuning van digitalisering en 4 innovatieve digitale projecten te ondersteunen. Het zal worden bestendigd.

Gedragen door:	– BEW
Mede ondersteund door:	– hub
Doelgroepen:	– Brusselse zko's – kmo's
In coördinatie met:	– GSET: Economische steun – Plannen: Nvt

Pijler 2: Ondersteuning van de ICT-sector om deel uit te maken van de digitale impact

Subpijler 2.1: Ondersteuning van actoren die digitale impactprojecten ontwikkelen

De Brusselse ICT-sector onderscheidt zich door zijn rijkdom aan bijzonder innovatieve initiatieven die geworteld zijn in de economische transitie. Het Gewest wil de creatie van nieuwe projecten motiveren en alle bestaande actoren ondersteunen, in het bijzonder actoren die projecten uitvoeren die een positieve ecologische en sociale impact hebben.

DIGI 9: Financiering van ICT-actoren

Er zijn heel wat financieringsinstrumenten beschikbaar voor Brusselse digitale spelers. Deze tools moeten op elkaar worden afgestemd om een echte financieringsketen te vormen, zodat digitale bedrijven de economische kansen van digitalisering en innovatie kunnen grijpen binnen een verantwoorde digitale aanpak.

De projectoproepen van Brussel Economie en Werkgelegenheid zijn een financieringsbron voor deze ondernemingen:

- Projectoproep Digitale en economische transitie (zie hierboven);
- Oproep tot innovatieve projecten gedragen door sociale en democratische ondernemingen, voor digitale ondernemingen die binnen de sociale economie vallen;
- Projectoproep BeCircular voor digitale projecten die deel uitmaken van de circulaire economie.

Finance&invest.brussels en haar dochterondernemingen bieden ook leningen en aandelenbeleggingen aan met interventies tot 5 miljoen euro via:

- Brustart, voor innovatieve ondernemingen in de creatiefase ('seed' en 'preseed'; meestal na ontvangst van Innoviris-financiering). Brustart werd in december 2021 geherkapitaliseerd voor een bedrag van 8,6 miljoen euro;
- Brusoc, voor meer traditionele zko's (winkels, restaurants,...) en sociale ondernemingen in de oprichtings- of groeifase met in het bijzonder de CoopUs-tool voor het ondersteunen van coöperaties. Brusoc werd in december 2021 geherkapitaliseerd voor een bedrag van 15 miljoen euro;
- Finance&invest.brussels (moederbedrijf), voor start-ups/scale-ups die willen groeien;
- Het herlanceringfonds boosting.brussels.

Digitale spelers kunnen ook de volgende Innoviris-tools gebruiken:

- Projectoproep Prove Your Social Innovation (PYSI) ter ondersteuning van sociale innovatie;
- Thematische oproepen (bijv. Joint R&D projects call Towards carbon neutral energy);
- Innovative Starters Award voor het ondersteunen van innovatieve start-ups die hun strategisch innovatieplan willen ontwikkelen;

- Proof of Business om actoren die hun innovatieve project technisch en economisch willen valideren financieel te ondersteunen;
- OO-steun is het hele jaar door geopend (met name OO-projecten en haalbaarheidsstudies) en bevat sinds begin 2021 milieu- en sociale impact-criteria.

BEW, Innoviris en finance&invest.brussels zullen samenwerken om het aanbod van bestaande en potentiële financiële oplossingen voor alle digitale spelers te structureren, waarbij het aspect van verantwoorde digitalisering geleidelijk wordt geïntegreerd, met een bijzondere voorbeeldfunctie voor grote ondernemingen. Er zal een inventarisatie van dit financieringsaanbod worden uitgevoerd die het mogelijk zal maken om de juiste producten te kennen op basis van het niveau van technologische volwassenheid van het bedrijf of het product / de dienst die het ontwikkelt.

Gedragen door:	– BEW – Innoviris – Finance&invest.brussels
Mede ondersteund door:	– Nvt
Doelgroepen:	– Ondernemingen in de ICT-sector
In coördinatie met:	– GSET: economische steun – Plannen: Nvt

DIGI 10: Ondersteunen van ICT-actoren

Er bestaan al verschillende tools om impactvolle digitale projecten te ondersteunen:

- Ondersteuning van hub.brussels via de software-cluster
- Greenlab: accelerator voor circulaire economie-projecten
- Irisphere: individuele of collectieve steun voor de implementatie van synergieën om materialen te valoriseren en apparatuur, middelen en diensten te delen (Ctiydev)
- Circlemade: netwerk van pioniers in de circulaire economie dat verschillende diensten aanbiedt: netwerken, zichtbaarheid, werkgroepen, multi-stakeholder projecten, seminaries/trainingen.
- COOPCITY voor de begeleiding en ondersteuning van sociaal en democratisch ondernemerschap

Naast deze tools kunnen innovatieve actoren die digitale projecten ontwikkelen, worden ondersteund via het innovatietraject (innovation journey) dat in dit document wordt beschreven, dat een deel wijdt aan de digitale technologie ten dienste van de transitie.

Gedragen door:	– hub.brussels
Mede ondersteund door:	– Nvt
Doelgroepen:	– Ondernemingen in de ICT-sector
In coördinatie met:	– GSET: Nvt – Plannen: Nvt

Subpijler 2.2: Bewustmaking, impactevaluatie, ondersteuning en financiering van de transitie van alle actoren in de ICT-sector

DIGI 11: Digitale ondernemingen helpen hun sociale en milieu-impact te beoordelen en hen te ondersteunen bij hun verantwoordelijke en impactvolle digitale aanpak

Het ISIT (Institute for Sustainable IT) werd onlangs opgericht in België en is gestart met het sensibiliseren van verantwoorde digitale technologie. hub.brussels is al lid van ISIT en is van plan om nauw samen te werken met deze entiteit om te zorgen voor een zo doeltreffend mogelijke bewustmaking. De contouren van een samenwerking en de implementatie van een diagnostische dienst moeten nog worden gedefinieerd.

Zodra de beoordeling van de sociale en milieu-impact van de digitale oplossing is voltooid, wil het Gewest ondernemingen ondersteunen bij de ontwikkeling van producten en diensten en daarbij geleidelijk een transitielogica opnemen, die aanstuurt op het hanteren van een verantwoorde en impactvolle digitale aanpak.

Gedragen door:	– hub.brussels
Mede ondersteund door:	– ISIT – LB
Doelgroepen:	– Ondernemingen in de ICT-sector
In coördinatie met:	– GSET: Nvt – Plannen: Nvt

DIGI 12: Netwerking en aandacht voor de pioniers van digital impact

Deze maatregel heeft tot doel een gemeenschap van actoren te creëren die betrokken zijn bij of geïnteresseerd zijn in de economische en digitale transitie. Dit betreft het bevorderen van de uitwisseling van goede praktijken en het organiseren van toonaangevende evenementen rond digital impact, die synergieën creëren tussen de private en publieke sector. Het doel is om pioniers op het gebied van verantwoorde digitale technologie en de diversiteit van digitale spelers onder de aandacht te brengen, met name door rolmodellen van (vrouwelijke)

ondernemers in de digitale sector te bevorderen. Deze maatregel zal worden uitgevoerd in complementariteit met de actie van de softwarecluster van hub.brussels.

Gedragen door:	– hub.brussels
Mede ondersteund door:	– Nvt
Doelgroepen:	– Ondernemingen in de ICT-sector
In coördinatie met:	– GSET: Nvt – Plannen: Nvt

DIGI 13: Ondersteuning van diversiteit in de ICT-sector

De barometer van hub.brussels over vrouwelijk ondernemerschap toont aan dat het aantal zelfstandigen het hoogst blijft in de zorgsector (menselijke gezondheid, sociale actie, onderwijs, diverse diensten, waaronder administratieve en ondersteunende diensten). Omgekeerd zijn vrouwen aanzienlijk minder aanwezig in hogere functies in sectoren die als 'mannelijk' worden gezien (ICT, bouw, logistiek, financiën). Het is daarom van cruciaal belang om meisjes en vrouwen bewust te maken van digitale opleiding, nieuwe beroepen en ondernemerschap op het gebied van nieuwe technologieën. Om deze uitdagingen het hoofd te bieden, maakt het Brussels Hoofdstedelijk Gewest deel uit van de interfederale strategie Women in Digital 2021-2026.

Naast genderdiversiteit is het ook wenselijk om een grotere diversiteit van etnische en culturele afkomst te stimuleren in de ICT-sector, die momenteel niet de diversiteit van de bevolking vertegenwoordigt. Het is immers bewezen dat het gebrek aan diversiteit van ondernemingen in de ICT-sector gevolgen heeft voor de kwaliteit en relevantie van de goederen en diensten die zij aanbieden. Hoe diverser een onderneming is qua profielen, hoe inclusiever de tools die het creëert die diversiteit weerspiegelen en inclusief zijn.

Het doel is om meer diversiteit in de ICT-sector te stimuleren, zodat alle ondernemingen in de digitale sector deze geleidelijk integreren.

Daartoe worden de volgende acties overwogen, naast de maatregelen van equal.brussels en het CIBG, zoals het digitaal kredietplan:

- Het benadrukken van vrouwelijke rolmodellen, ook van etnische en culturele minderheden, op het gebied van technologie – hub.brussels
- Organisatie van evenementen om het ondernemerschap in de digitale sector onder de aandacht te brengen, zoals het Women Code Festival – hub.brussels
- I Love Science Festival - Innoviris
- Oproep voor digitale projecten en economische transitie, met een inclusiecomponent (als subcriterium van verantwoord digitaal) – BEW en hub.brussels
- Women Award in Technology and Science (WATS) - Innoviris
- Science Vouchers / STEM Projects / STEM Project call - Innoviris

Gedragen door:	– hub.brussels
Mede ondersteund door:	– Innoviris – BEW
Doelgroepen:	– Nvt
In coördinatie met:	– GSET: Nvt – Plannen: Women in Digital, Digital Appropriation Plan, Gender mainstreaming Plan, Women's Entrepreneurship Plan

DIGI 14: Ondersteuning van de internationale invloed en aantrekkelijkheid van de sector

Hub.brussels zorgt voor de zichtbaarheid van de ICT-sector internationaal door deel te nemen aan emblematische beurzen, vooral als ze digitale technologie integreren met een positieve sociale en ecologische impact, en door Brusselse ondernemingen internationaal te ondersteunen.

Gedragen door:	– hub.brussels
Mede ondersteund door:	– Nvt
Doelgroepen:	– Ondernemingen in de ICT-sector
In coördinatie met:	– GSET: Internationale Handel – Plannen: Nvt

7.4. INTERNATIONALE HANDEL

7.4.1. Huidige situatie

De internationale handel is blootgesteld aan geleidelijk strenger wordende milieu- en sociale vereisten om in lijn te kunnen zijn met de toenemende engagementen van landen, met name via het Akkoord van Parijs, of nog de evolutie van het Europese kader: European Green Deal, Carbon Border Adjustment Mechanism, Trade Policy Review, Trade and Sustainable Development, etc.

Deze wereldwijde evolutie van de milieu- en sociale normen, weliswaar aan verschillende snelheden, is een kans voor Brussel, dat als een erg open economie bekendstaat. De internationale handel biedt namelijk een hefboom om oplossingen en bedrijfsmodellen met een positieve milieu- en sociale impact te ontwikkelen, te exporteren en aan te trekken. Ons Gewest moet wereldwijd positie innemen als voortrekker in dat domein.

7.4.2. De uitdagingen

Om dat te verwezenlijken, moet het Gewest 5 actievelden blijven ontwikkelen:

1. **Internationale opvolging** uitvoeren om buitenlandse markttendensen op te sporen, zowel inzake beleid, economie, sociologie als technologie. Deze tendensen kunnen kansen voor het BHG inhouden: goede praktijken overnemen, nieuwe afzetmarkten vinden, innovatieve partnerschappen afsluiten, nieuwe actoren aantrekken, anticiperen op nieuwe evoluties,, bijdragen aan het vastleggen van de toekomstige standaarden, enz.
2. **Internationale partnerschappen tussen ondernemingen aanmoedigen** opdat ze dankzij elkaar aanvullende competenties samen schaalvoordelen en/of Europese financieringen en innovatieve producten/diensten kunnen ontwikkelen die sociale of -milieu-uitdagingen integreren of oplossen.

3. **(Neo-)exporteurs bewustmaken** over de uitdagingen van de economische transitie, met name voor de positionering en de verkoop van hun product, dienst of bedrijfsmodel op de buitenlandse markten en ze op die manier begeleiden dat ze de economische transitie geheel natuurlijk ontwikkelen en integreren als unique *selling proposition* (USP) voor hun potentiële klanten, zonder (neo-)exporteurs uit het oog te verliezen die niet in dat schema vallen.
4. **Prospectie doen van buitenlandse bedrijven opdat ze zich in het BHG vestigen**, niet alleen in functie van het aantal jobs die ze zouden kunnen creëren, maar ook van hun milieu- en maatschappelijke ambities die de investeringskwaliteit bepalen. Het BHG kan zo voortbouwen op de "FDI Quality Tool Kit", die door de OESO werd opgericht om "Investment Promotion Agencies" een **aantrekkingsstrategie van investeringen te helpen ontwikkelen die op de Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen gebaseerd is.**
5. **Communicatiecampagnes organiseren en deelnemen aan internationale forums en colloquia om het Brussels Gewest te promoten als innovatieve regio inzake producten, diensten, bedrijfsmodellen en beleidslijnen die bij de milieu- en sociale benaderingen aansluiten.** Dergelijke campagnes en bijdragen die het BHG internationale uitstraling geven, kunnen een vermenigvuldigingseffect hebben op de bovengenoemde actievelden 2, 3 en 4.

Deze vijf actievelden zouden de Brusselse economie ook meer weerbaarheid moeten geven bij gezondheids- (vb. COVID-19), politieke (vb. Brexit) en andere crisissen met economische gevolgen die de huidige praktijken onder druk zetten.

7.4.3. Visie 2030

In 2030 is het Brussels Gewest een mondiale hoofdstad qua sociale, milieu- en ondernemersinnovatie. Zijn aantrekkelijkheid en identiteit worden internationaal erkend.

Het is goed uitgerust om Brusselse bedrijven met een wereldwijde impact te promoten en om belangrijke buitenlandse investeerders aan te trekken dankzij haar netwerken van economische en handelsattachés (EHA), het Enterprise Europe Network (EEN), de nationale contactpunten (NCP) en de TPO's (ETPO/A), alsook dankzij zijn internationale overlegcomité, zijn eenheidsloket invest, zijn plan voor collectieve internationale acties, de gids "voor een internationaal duurzaam ondernemerschap"...

Zijn wereldwijde aanwezigheid en acties vormen een hefboom voor het verspreiden van democratische, inclusieve en milieuwaarden, zelfs in landen met een twijfelachtige of autoritaire reputatie.

Dit hoofdstuk beoogt dan ook voorstellen te formuleren om de aspecten van de economische transitie meer in de internationalisering van de Brusselse economie te integreren. Het is gericht op alle Brusselse ondernemingen, met specifieke ondersteuning voor zko's, ongeacht hun milieu- en sociale maturiteit, en op buitenlandse ondernemingen die zich in het BHG willen vestigen.

7.4.4. Strategische krachtlijnen

Krachtlijn 1: De economische en handelskantoren van het BHG in de verschillende landen/rechtsgebieden positioneren, rekening houdend met de economische transitie

Om te bepalen in welke landen de economische en handelskantoren van het BHG terecht moeten komen, moeten ook duurzaamheidscriteria in aanmerking worden genomen, bovenop de klassieke economische criteria.

Krachtlijn 2: De tendensen en beste praktijken identificeren en toegankelijk maken voor alle betrokken partijen

Deze krachtlijn beoogt tendensen inzake economische transitie op de buitenlandse markten op te volgen, evenals een benchmark van beste praktijken met betrekking tot de transitie inzake buitenlandse handel uit te voeren, te verspreiden en hun aanname te monitoren.

Krachtlijn 3: Alle exportbedrijven ondersteunen bij het aannemen van duurzame exportpraktijken

Het gaat er hier om de activiteiten in verband met de economische transitie te sensibiliseren en organiseren tijdens bepaalde economische missies in het buitenland en om de economische transitie op

te nemen in de zelfdiagnose voor (neo-)exporteurs. Ook moeten ondernemingen die al actief zijn in de economische transitie worden aangemoedigd om bij te dragen aan collectieve acties die door hub.brussels worden georganiseerd en om financiële hulp/premies aan te passen of te ontwikkelen.

Krachtlijn 4: Export van Brusselse knowhow inzake economische transitie bevorderen

Deze krachtlijn beoogt Brusselse bedrijven waarvan het aanbod aan de economische transitie bijdraagt, op de voorgrond te plaatsen en de economische en handelsattachés van het BHG uit te rusten voor deze promotiemissie van lokale starters.

Krachtlijn 5: De aantrekking van buitenlandse ondernemingen met een positieve maatschappelijke impact geleidelijk aan bevorderen

Het gaat er hier om de troeven en strategie van het BHG inzake duurzame ontwikkelingsdoelstellingen te promoten en stimulansen voor een zo duurzaam mogelijke vestiging van de investering voor te stellen. Tot slot moeten nieuw gevestigde ondernemingen gesensibiliseerd worden over de transitiedoelstellingen.

7.4.5. Maatregelen

Krachtlijn 1: De economische en handelskantoren van het BHG in de verschillende landen/rechtsgebieden positioneren, rekening houdend met de economische transitie

COMINT 1: Bovenop de klassieke economische criteria, transitiecriteria en afspraken over hun weging invoegen in het hulpmiddel tot bepaling waar het BHG zijn economische en handelskantoren zou kunnen lokaliseren.

De bedoeling is de uitbreiding van het hulpmiddel dat de landen in orde van belangrijkheid rangschikt voor het BHG, met het oog op een economisch of handelskantoor dat er zou kunnen worden gevestigd.

- door binnen het hulpmiddel en in een daaraan gewijde rangschikking aanvullende (niet-economische) indicatoren te integreren, zoals de Human Development Index, de Gini-coëfficiënt, maatschappelijk verantwoord ondernemen, de CO2-uitstoot, de duurzame ontwikkelingsdoelstellingen.
- door rekening te houden met het belang van de aanwezigheid op de Europese markten, waarmee handelsbetrekkingen via korte ketens gebeuren en waarvoor vertegenwoordigersreizen minder CO2-uitstoot met zich meebrengen.

Gedragen door:	–	hub.brussels
Mede ondersteund door:	–	N.v.t.
Doelgroepen:	–	BHG
In coördinatie met:	–	GSET: N.v.t.
	–	Plannen: N.v.t.

Krachtlijn 2: De tendensen en beste praktijken identificeren en toegankelijk maken voor alle betrokken partijen

COMINT 2: Opvolgen van de tendensen op de qua economische transitie meest inspirerende buitenlandse markten

De bedoeling is om het meest inspirerende beleid in het buitenland voortdurend op te volgen, namelijk investerings- en ontwikkelingsplannen, milieu- en sociale wetgevingen, enz., evenals de interesse en vraag van buitenlandse consumenten naar producten en diensten die aan hoge ecologische en sociale standaarden voldoen.

Gedragen door:	–	hub.brussels
Mede ondersteund door:	–	N.v.t.
Doelgroepen:	–	Brusselse ondernemingen
In coördinatie met:	–	GSET: N.v.t.
	–	Plannen: N.v.t.

COMINT 3: Uitvoeren van een benchmark van beste praktijken met betrekking tot de transitie van de internationale handel

De tweevoudige ambitie is dat de EHA in het land waar ze bevoegd voor zijn een permanente benchmark uitvoeren om te analyseren hoe de plaatselijke maatschappijen en overheden de transitie integreren en dat binnen de ETPOA (European Trade Promotion Organisations' Association) een benchmark wordt uitgevoerd.

Gedragen door:	–	hub.brussels
Mede ondersteund door:	–	N.v.t.
Partners:	–	ETPOA
Doelgroepen:	–	BHG
In coördinatie met:	–	GSET: N.v.t.
	–	Plannen: N.v.t.

COMINT 4: Verspreiden van de tendensen en beste praktijken en de doorvoering ervan monitoren

De tendensen moeten in de vorm van kansen worden meegedeeld aan de Brusselse bedrijven (via de sociale netwerken, nieuwsbrieven...). Er zullen ook panels worden georganiseerd tussen bedrijven die de transitie hebben doorgevoerd. De bedoeling is uitdagingen, problemen en mogelijkheden vast te leggen om:

- Bestaande alternatieven voor specifieke activiteiten voor te stellen
- Gemakkelijk nuttige informatie te vinden
- Beste praktijken voor te stellen en de doorvoering ervan te vergemakkelijken
- Websites uit te werken die de informatieverspreiding voor de bedrijven bevorderen
- Tot slot de tendensen en monitoring (studie, barometers, indicatoren) te valoriseren via analytics.brussels.

Gedragen door:	– hub.brussels
Mede ondersteund door:	– N.v.t.
Doelgroepen:	– Brusselse ondernemingen
In coördinatie met:	– GSET: N.v.t. – Plannen: N.v.t.

Krachtlijn 3: Alle exportbedrijven ondersteunen bij het aannemen van duurzame exportpraktijken

COMINT 5: Sensibiliseren via informatie

De bedoeling is om (neo-)exporteurs in te lichten over het belang van nieuwe bedrijfsmodellen (functionaliteitseconomie, circulaire bedrijfsmodellen, maatschappelijk verantwoord ondernemen) om hun internationale activiteiten succesvol te volbrengen en te bestendigen.

- Webinars organiseren waarin de tendensen op buitenlandse markten en potentiële zakenkansen die daaruit voortvloeien, worden uitgelegd (zie krachtlijn 1 hierboven);
- Getuigenissen verspreiden van bedrijven waarvan initiatieven in de economische transitie vruchten hebben afgeworpen voor hun internationale zaken;
- Voorafgaand aan collectieve reizen naar het buitenland (in het kader van een economische missie, een internationale beurs, een studiereis...) de deelnemers briefen over de valkuilen, uitdagingen en kansen inzake (een gebrek aan) economische transitie in de markt die wordt bezocht.

Gedragen door:	– hub.brussels
Mededrager:	– N.v.t.
Doelgroepen:	– Brusselse ondernemingen
In coördinatie met:	– GSET: N.v.t. – Plannen: N.v.t.

COMINT 6: Tijdens economische missies in het buitenland activiteiten organiseren die verband houden met de economische transitie.

Dergelijke activiteiten kunnen meer en meer ondernemingen ertoe aanzetten om duurzame, ethische, maatschappelijke thema's enz. in hun internationale beleid op te nemen. Deze activiteiten zijn gericht op maatschappelijk verantwoord ondernemen in het buitenland en kunnen plaatsvinden in de vorm van:

- Ontmoetingen (panels, rondetafelgesprekken) tussen de aanwezige Brusselse bedrijven en plaatselijke bedrijven om goede praktijken inzake economische transitie te bespreken;
- Uitwisselingen met plaatselijke instanties die zich inzetten voor de mensenrechten (vb. kinderarbeid, vrouwelijk ondernemerschap, eerlijke handel...);
- Bezoeken ter plaatse (vb. aan inclusieve workshops, microkrediet- of fairtradebedrijven...).

Gedragen door:	– hub.brussels
Mededrager:	– N.v.t.
Doelgroepen:	– Brusselse ondernemingen
In coördinatie met:	– GSET: N.v.t. – Plannen: N.v.t.

COMINT 7: De economische transitie in de zelfdiagnose "(neo-)export" integreren

Dit hulpmiddel meet de maturiteit van een exportproject en geeft advies over aspecten van het project die nog niet vergevorderd zijn. Er kan worden overwogen om dit hulpmiddel te voorzien van vragen die het mogelijk maken de maturiteit inzake (internationale) economische transitie te meten. Twee pistes komen daarbij naar voren:

- Dit hulpmiddel verwijst naar de zelfdiagnose voor ondernemingen in transitie die in het kader van de begeleidingsmaatregelen zal worden ontwikkeld;
- Het hulpmiddel omvat enkele specifieke vragen om een indicatieve "ecoscore" te verkrijgen die gebaseerd is op de bestaande praktijken van een onderneming.

In elk geval wordt de onderneming gekoppeld aan een begeleider om praktijken in te voeren en een draaiboek en een rechtstreeks activeerbaar actieplan uit te werken. Dankzij een opvolging na 6 maanden of een jaar kan de invoering van de concrete maatregelen worden gemonitord.

Gedragen door:	–	hub.brussels
Mededrager:	–	N.v.t.
Doelgroepen:	–	Brusselse ondernemingen
In coördinatie met:	–	GSET: Begeleiding
	–	Plannen: N.v.t.

COMINT 8: Binnen eenzelfde sector de voorkeur geven aan ondernemingen die al in economische transitie zijn voor deelname aan de collectieve acties die door hub.brussels worden georganiseerd.

Er moet met een selectie- of rangschikkingssysteem van bedrijven worden gewerkt op basis van wegingscriteria, in verband met de economische transitie. Tijdens een op een specifieke sector (vb. bouw, voeding, financiën) gerichte actie of activiteit zou dit systeem het mogelijk maken om bedrijven te ondersteunen die op economische transitie gerichte maatregelen doorvoeren, zonder daarbij andere bedrijven uit te sluiten.

Dit systeem zou onder meer de volgende criteria in aanmerking nemen:

- Lokale productie in Brussel
- Lokale productie in België
- Het gebruik van lokale grondstoffen
- Tewerkstelling voor laaggeschoolden
- De toevlucht tot Brusselse maatwerkbedrijven
- Het verkrijgen van een aan de sector verbonden ecolabel
- Het gebruik van ecologisch verantwoordelijke logistieke methode(s) (transport, verpakking...)
- Genderevenwicht binnen het bedrijf
- Loongelijkheid tussen de hoge en lage lonen binnen het bedrijf
- Opleiding en overdracht van waarden
- Tewerkstelling van personen op de Belgische payroll

Gedragen door:	–	hub.brussels
Mede ondersteund door:	–	N.v.t.
Doelgroepen:	–	Brusselse ondernemingen
In coördinatie met:	–	GSET: Begeleiding, economische steun
	–	Plannen: N.v.t.

COMIN 9: aanpassen of ontwikkelen van financiële steunmaatregelen/premies

Aanvullend op de bestaande steunmaatregelen (studie- en prospectiereizen worden bijvoorbeeld financieel ondersteund in het kader van de COMEX-steun) zou het nuttig zijn om:

- Verhogingen te voorzien in het kader van de hulp aan de buitenlandse handel voor bedrijven die een belangrijk aanbod voorstellen voor de economische transitie (te objectiveren) en bedrijven die in hun activiteiten stappen richting economische transitie hebben geïntegreerd (te objectiveren), maar ook voor de deelname aan beurzen die aansluiten bij de dynamiek van de economische transitie (te objectiveren).
- De invoering van een nieuwe projectoproep te overwegen ter ondersteuning van exportprojecten die tegemoetkomen aan de transitieambities van het Gewest.
- "Seals of excellence"-financieringshulpmiddelen in te voeren, namelijk producten/diensten met sociale impact die (mee) ontwikkeld werden door een Brussels bedrijf en waarvoor door Europa een certificaat werd uitgereikt doordat ze aan de Europese criteria van uitmuntendheid voldoen, maar die bij gebrek aan voldoende budget uiteindelijk niet door Europa kunnen worden gefinancierd.

Gedragen door:	– BEW – FIB – Innoviris
Mededrager:	– hub.brussels
Doelgroepen:	– Brusselse ondernemingen
In coördinatie met:	– GSET: Economische steun – Plannen: N.v.t.

Krachtlijn 4: Export van Brusselse knowhow inzake economische transitie bevorderen

COMINT 10: Promoten van Brusselse bedrijven waarvan het aanbod bijdraagt aan de economische transitie

De buitenlandse handel wordt gekenmerkt door een dubbele dynamiek van interacties tussen het plaatselijke (promotie in het buitenland van Brusselse starters) en het globale (aantrekking van buitenlandse economische actoren naar het Brusselse economische weefsel) economische ecosysteem en het ene kan niet zonder het andere.

Er wordt voorzien om promotieacties te organiseren over thema's inzake economische transitie (bio- en duurzame voeding, ecoconstructie, cleantech, digitalisering met impact...) om Brusselse actoren die daarin actief zijn in de verf te zetten tijdens economische missies, collectieve stands op internationale beurzen, seminaries voor de promotie van de Brusselse expertise, uitnodigingen van beleidsmakers in Brussel, enz.

De bedoeling is ook om de Brusselse (publieke en private) expertise inzake economische transitie te integreren in op het buitenland gerichte communicatie- en citymarketingcampagnes.

Tot slot moeten innovatieve ondernemingen die actief zijn in de economische transitie en potentieel in aanmerking komen voor Europese financieringen worden opgespoord en begeleid.

Gedragen door:	– hub.brussels
Mededrager:	– N.v.t.
Doelgroepen:	– Brusselse ondernemingen
In coördinatie met:	– GSET: N.v.t. – Plannen: N.v.t.

COMINT 11: Uitrusten van de economische en handelsattachés van het BHG

Er wordt voorzien om een (elektronisch) repertorium bekend te maken van nuttige Brusselse modelproducten/-diensten inzake economische transitie die door de clusters, EEN, NCP en alle andere gewestelijke actoren worden geïdentificeerd voor de EHA's opdat ze die kunnen promoten bij hun plaatselijke klanten en beleidsmakers. Dat zou gepaard kunnen gaan met duurzame geschenken "Designed / Made / Grown / Repaired in and around Brussels", eventueel afkomstig van de clusterleden, die de EHA's aan hun contacten kunnen aanbieden tijdens alle officiële ontmoetingen en vertegenwoordigingen.

Gedragen door:	– hub.brussels
Mededrager:	– N.v.t.
Doelgroepen:	– Brusselse ondernemingen
In coördinatie met:	– GSET: N.v.t. – Plannen: N.v.t.

Krachtlijn 5: De aantrekking van buitenlandse ondernemingen met een positieve maatschappelijke impact geleidelijk aan bevorderen

COMINT 12: Bevorderen van de troeven en strategie van het BHG inzake de duurzame ontwikkelingsdoelstellingen

Waar dat relevant is, zal er in zoveel mogelijk promotiepresentaties van Brussel (investseminaries) een luik "economische transitie" worden opgenomen. Daarin zal vooral de voluntaristische strategie van

het Gewest worden behandeld. De transitiethematiek zal duidelijk worden opgenomen in de verschillende communicatiecampagnes voor buitenlandse investeerders (video, beeldmateriaal).

Gedragen door:	–	hub.brussels
Mede ondersteund door:	–	N.v.t.
Doelgroepen:	–	Buitenlandse ondernemingen
In coördinatie met:	–	GSET: N.v.t. – Plannen: N.v.t.

COMINT 13: Voorstellen van stimulansen voor een zo duurzaam mogelijke vestiging in het BHG

In het kader van het eenheidsloket zal een Welcome Package worden uitgewerkt om buitenlandse investeerders naar Brussel aan te trekken. Dat Welcome Package biedt gratis diensten voor de vestiging (lokalen en personeel vinden, een rechtsvorm opzetten, een sociaal secretariaat vinden, expats aanwerven...) aan en zal stimulansen bevatten opdat de vestiging zo duurzaam mogelijk kan verlopen.

Gedragen door:	–	hub.brussels
Mede ondersteund door:	–	N.v.t.
Doelgroepen:	–	Buitenlandse ondernemingen
In coördinatie met:	–	GSET: N.v.t. – Plannen: N.v.t.

COMINT 14: Gevestigde bedrijven sensibiliseren over de doelstellingen van de gewestelijke economische transitie

Er zal een specifiek aan in Brussel gevestigde bedrijven gewijde informatiekit worden ontwikkeld om ze over de uitdagingen van de gewestelijke economische transitie te sensibiliseren. Op termijn zal de ontwikkeling worden gepland van een "duurzaam onthaaltraject" om deze bedrijven zo concreet mogelijk te sensibiliseren over de manieren waarop ze aan de gewestelijke economische transitie kunnen bijdragen.

Gedragen door:	–	hub.brussels
Mede ondersteund door:	–	N.v.t.
Doelgroepen:	–	Nieuw gevestigde buitenlandse ondernemingen in het BHG
In coördinatie met:	–	GSET: Begeleiding – Plannen: N.v.t.

8. SECTORALE FOCUS

8.1. GOOD FOOD STRATEGIE

8.1.1. Huidige situatie

In Brussel is de voedingssector een essentieel onderdeel in het economische landschap. Het Gewest telt zo'n 1657 kantines die dagelijks ongeveer 136.000 maaltijden aanbieden.[66] 14% van het Brusselse huishoudbudget wordt besteed aan uitgaven voor voeding (thuis en buitenshuis)[67] en het is de tweede grootste uitgavenpost na huisvesting. Meer dan 30% van de Brusselse ondernemingen zijn levensmiddelenwinkels (kruideniers, supermarkten, restaurants, ...). Bijna een op de twintig jobs (4,9%) is in de horeca. Deze sector is dan ook zonder twijfel een belangrijke speler in het gewestelijk landschap.[68]

Er zijn kansen of tekortkomingen die de noodzaak van een sterke en snelle transitie van de voedingssector ondersteunen. Slechts 11% van het voedsel dat uit de rekken van Belgische supermarkten wordt gehaald, wordt gedoneerd[69], dus er is veel ruimte voor verbetering bij het optimaliseren van de recuperatie van onverkochte goederen. Horeca Forma Bepro wijst in haar inventarisatie van de sector op de moeilijkheden die horecabedrijven ondervinden (zelfs vóór de covidcrisis) maar stelt dat 'innovatieve ondernemingen die opvallen moeten slagen als ze rekening houden met het voedselbewustzijn van de consument: vegetarisch, slow food, duurzame voeding...' »[70]. Tot slot is het Good Food-aanbod vooral aanwezig in het zuiden en oosten van het Gewest, waardoor niet alle Brusselaars toegang hebben tot Good Food.

Er is een bemoedigende trend in de evolutie van de voedingssector in Brussel die kan worden gebruikt om de transitie van de sector te versnellen (de bestaande dynamiek lijkt een springplank voor een belangrijkere transitie). Algemene voedingswinkels met een meerderheid aan biologische en dieetproducten, laten de hoogste groei zien tussen 1997 en 2017.[71] Sinds 2015 zijn de uitgaven van Belgische huishoudens aan biologische producten met 40%[72] gestegen. In het Brussels Gewest steeg ook het aantal biocertificeringen (+36%) van 205 gecertificeerde biologische actoren in 2015 naar 327 in 2020, alle sectoren samen. Het aantal Good Food-certificaten blijft ondanks de crisis in de horecasector groeien: er zijn momenteel 80 Good Food-restaurants.[73]

8.1.2. Uitdagingen

De Good Food 2.0-strategie, in samenwerking met de trekkers van de GSET, zal gericht zijn op een tastbare verschuiving in het voedselsysteem[74]. Het gaat erom ons voedselsysteem, en de hele gerelateerde economie, te herkwalificeren naar een duurzamer en veerkrachtiger model: een model voor gezonde voeding, met respect voor de mens, herverdeeld en seizoensgebonden, regeneratief van biodiversiteit.

De uitgevoerde acties zullen gericht zijn op **het stimuleren van de Good Food-netwerken**, die worden gedefinieerd als 'Belgische (bij voorkeur) voedselketens die hun milieu-impact minimaliseren door de biodiversiteit en de bodem te behouden en het gebruik van chemische middelen tijdens de productie te minimaliseren. Deze Good Food netwerken versterken de voedselautonomie van het BHG en de banden tussen boeren en consumenten in Brussel. Ze stimuleren de groei van lokale marktaandelen en laten elke tussenpersoon in de waardeketen profiteren van een lonende prijs via een zeer efficiënt model.'

Deze ambitie om de sectoren te veranderen, impliceert **veranderingen** in de praktijken **bij elke schakel** in de voedselketen.

In de verwerkende sector: het doel is om de oprichting/transitie van 'Good Food' voedselverwerkende bedrijven te stimuleren om het Good Food aanbod van verwerkte producten te vergroten, om kwalitatieve jobs te creëren die niet kunnen worden verplaatst, en om te voldoen aan de vraag waaraan momenteel niet wordt voldaan.

In winkels: Het doel is om de financiële, geografische en culturele toegankelijkheid van het commerciële aanbod 'Good Food' in de Brusselse winkels te verbeteren, zodat meer Brusselaars zich ertoe kunnen verbinden hun eetgewoonten te veranderen.

In de horeca: Het doel is om de horeca (restaurants, traiteurs, cateringbedrijven, ...) te stimuleren, 'Good Food maaltijden' aan te bieden en deze aanpak te promoten (naar een nieuwe Brusselse identiteit van Good Food-catering). Een ideale Good Food maaltijd bestaat uit een evenwichtig menu, bereid met verse, lokale en seizoensgebonden ingrediënten, biologisch, dat dierlijke eiwitten beperkt, plantaardige eiwitten bevordert, en voedselverspilling sterk beperkt. Natuurlijk is het noodzakelijk om te werken in een evolutionair perspectief, 'neigend naar' het ideaal, zonder het onmiddellijk te hoeven bereiken.

De toegang tot kwalitatief voedsel voor iedereen is een grote uitdaging voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, aangezien een derde van de bevolking leeft van een inkomen onder de armoedegrens. Toegang tot gezond, lokaal en kwalitatief voedsel is evenzeer een kwestie van volksgezondheid en levenskwaliteit als van milieubehoud.

Daarom moet de geografische, economische en culturele toegankelijkheid van Good Food centraal staan in de ondernomen acties.

8.1.3. Visie 2030

In 2030 zijn alle passende overheidsinstrumenten ingezet om het Good Food-aanbod te stimuleren gemobiliseerd om de transitie van het Brusselse voedselsysteem naar een gezond, mensvriendelijk, herverdeeld en seizoensgebonden model dat de biodiversiteit regenereert. De Brusselse administraties werken nauw samen om de uitvoering van een breed Good Food-aanbod in alle wijken van het Gewest te ondersteunen, aan te moedigen en te vergemakkelijken. De Good Food-visie wordt gedeeld door alle Brusselse administraties en alle instrumenten voor economische transitie zijn leesbaar, coherent en toegankelijk voor alle actoren in de Brusselse voedseltransitie.

De acties die worden opgezet om de transitie van het Good Food-aanbod te stimuleren, worden gedefinieerd in samenhang met de maatregelen die zijn ontwikkeld om de vraag naar Good Food te stimuleren.

In 2050 hebben alle Brusselaars dicht bij huis toegang tot Good Food aangepast aan hun behoeften en hun portemonnee. Good Food wordt niet langer beschouwd als voeding gereserveerd voor een welvarende bevolking.

De Good Food principes worden toegepast door alle stakeholders in het voedselsysteem: restaurants, winkels, scholen, ziekenhuizen...

8.1.4. Strategische pijlers

- Pijler 1: Efficiënte Good Food-netwerken ontwikkelen om Brussel te bevoorraden
- Pijler 2: Ontwikkeling van de Brusselse voedselverwerkende sector Good Food
- Pijler 3: Zorgen voor de ontwikkeling van een Good Food-aanbod dat voor iedereen toegankelijk is in winkels en restaurants

8.1.5. Maatregelen

AXE 1: Structurering en versterking van de 'Good Food'-netwerken

De ontwikkeling van de Good Food-filialen kan niet gebeuren zonder sterke banden te smeden met producenten in het Waalse en Vlaamse Gewest, in een relatie die wederkerigheid en gelijkwaardigheid respecteert (korte ketens, korte toeleveringsketens,...).[75]

GF 1: Identificatie van veelbelovende Good Food-filialen voor het Gewest en bestudering van hun potentiële ontwikkeling

Leefmilieu Brussel zal een diagnose stellen van Good Food-netwerken die veelbelovend zijn voor het Gewest op het vlak van waardecreatie, jobcreatie, ontwikkeling van vaardigheden en marktkansen door in te spelen op de bestaande en/of potentiële vraag. In het besef dat voor sommige producten de Brusselse markt onvoldoende is om winstgevend te zijn, zal ook de mogelijkheid om Brusselse producten in de andere twee gewesten op de markt te brengen in de analyse worden meegenomen.

Deze diagnose zal worden uitgevoerd in samenwerking met de andere twee gewesten.

De resultaten van deze diagnose zullen het mogelijk maken om de prioriteiten van het Gewest te identificeren en overheidsinstrumenten te activeren om de ontwikkeling van deze netwerken te vergemakkelijken, te stimuleren en te versnellen. Deze maatregel zal dus gevolgen hebben voor de volgende acties van dezelfde pijler.

Gedragen door:	– LB
Mede ondersteund door:	– BEW
Partners:	– Waals Gewest en Vlaams Gewest
Doelgroepen:	– Brusselse Regering en administraties
In coördinatie met:	– GSET: Toegang tot afvalstromen, lokale productie en logistiek – Plannen: Good Food

GF 2: Structureren, organiseren, koppelen van vraag en aanbod (stedelijk en randstedelijk) van 'Good Food' producten

Deze maatregel beoogt de Brusselse overheid als 'matchmaker' te plaatsen tussen een bestaand Good Food-aanbod (grotendeels in het Vlaamse en Waalse gewest) en de Brusselse vraag. Door deze 'matching' te faciliteren worden de verschillende schakels in de voedselketen versterkt en efficiënter. Hierdoor kan de Good Food-markt verder groeien en op de lange termijn een verschuiving creëren in de markt waar de Good Food-netwerken in de meerderheid zijn.

Meer concreet bestaat de maatregel uit verschillende acties:

- Leefmilieu Brussel zal de Good Food Netwerk Facilitator-dienst ontwikkelen: helpdesk service en ondersteuning op maat voor Good Food-leveranciers en Brusselse professionele inkopers (BtoB). Deze facilitator verspreidt inspirerende cases, stimuleert uitwisselingen en samenwerkingen tussen complementaire actoren (recuperatie van onverkochte goederen, logistieke netwerken, enz.), om de behoeften op het terrein naar voren te brengen.
- Leefmilieu Brussel, visit.brussels en hub.brussels organiseren samen een jaarlijks 'Speed-dating Good Food' evenement om Belgische Good Food producenten en verwerkers en Brusselse professionele inkopers samen te brengen.
- Leefmilieu Brussel zal, in samenwerking met hub.brussels en het Waals en Vlaams Gewest, zorgen voor een volledige inventaris van het BtoB Good Food-aanbod, aangepast aan de ontwikkelingen in de sector, en zal de bekendheid van deze tool verzorgen.

Deze maatregel zal worden uitgevoerd in overleg met de andere twee gewesten. Het Waalse en Vlaamse gewest ontwikkelen immers hun eigen voedselstrategie, in een tijdschema dat vergelijkbaar is met dat van het BHG, en verschillende acties die in elk van de plannen zijn opgenomen, versterken elkaar. Het is duidelijk dat de bevoorrading van Brussel met Good Food en de marketing van Brusselse producten op de Belgische markt centraal zullen staan in deze intergewestelijke samenwerkingsverbanden.

Gedragen door:	– LB
Mede ondersteund door:	– BEW – hub.brussels – visit.brussels
Partners:	– Waals en Vlaams Gewest – UCM – UNIZO
Doelgroepen:	– Brusselse professionele inkopers belast met voedselaankopen
In coördinatie met:	– GSET: Nvt – Plannen: Good Food

GF 3: Ontwikkeling van een efficiënt logistiek netwerk dat essentieel is voor de ontwikkeling van Good Food-netwerken, met name via logistieke hubs

Logistiek is al vele jaren een belangrijk punt bij de ontwikkeling van Good Food netwerken. Good Food ondernemingen zijn veelal kleine of middelgrote ondernemingen. De omvang van hun activiteiten stelt hen niet in staat voldoende te investeren om hun logistiek te optimaliseren, wat gevolgen heeft voor hun rentabiliteit en hun milieu-impact. Deze situatie heeft tot gevolg dat de kloof tussen kmo's/zko's en grote ondernemingen met eigen opslagruimtes en inkoopcentrale groter wordt.

Het is daarom noodzakelijk om deze vermindering van het machtsevenwicht tussen de grote commerciële spelers en de kleinste structuren te ondersteunen door middel van logistieke steun.

Om tot een optimaal logistiek netwerk te komen, lijkt het noodzakelijk om enkele (2 of 3) grote logistieke hubs (tussen 2000 en 5000m²) te ontwikkelen aan de uiteinden van het BHG en kleinere hubs binnen de grenzen van het Gewest. Kleine en middelgrote hubs (tussen 400 en 600 m²) zouden een BtoB-aanbod en een BtoC-aanbod kunnen combineren en steviger in de wijk verankerd zijn.

Meer concreet:

- Leefmilieu Brussel zal, in samenwerking met Brussel Mobiliteit en de andere twee gewesten, de strategische gebieden identificeren waar een logistieke hub moet worden opgericht en Citydev zal de mogelijkheden van het Gewest op het vlak van ruimtelijke ordening identificeren om vervolgens te bepalen waar het mogelijk en relevant is om deze infrastructuur te ontwikkelen;
- Brussel Mobiliteit zal in samenwerking met Citydev een oproep doen om te peilen naar de interesse, Leefmilieu Brussel en Brussel Economie Werkgelegenheid zullen de opstart van het project vergemakkelijken (indien nodig zal Innoviris een vooronderzoeksfase kunnen ondersteunen indien OI-behoeften worden geïdentificeerd);
- Citydev zal de toegang tot grond vergemakkelijken, in samenwerking met andere stadsontwikkelingsoperatoren in Brussel;
- finance&invest.brussels en haar dochterondernemingen zullen de toegang tot kapitaal vergemakkelijken (met name door een herziening van de voorwaarden voor toegang tot het financieel instrument CoopUS);
- Brussel Economie Werkgelegenheid en Leefmilieu Brussel zullen de opstartfase van de projecten financieel ondersteunen.

Voor sommige stromen (volumes of soorten producten) ligt de efficiënte logistieke oplossing niet in de passage door een fysieke hub, maar eerder in de behoefte om routes en orders te optimaliseren. Voor deze stromen zullen Brussel Economie Werkgelegenheid en Leefmilieu Brussel de implementatie van een digitaal logistiek systeem of de ontwikkeling van logistieke projecten aangepast aan voedselstromen ondersteunen (mobiliteitscomponent van Be Circular, investeringssteun, ...)

Deze maatregel zal in overleg met de andere twee gewesten moeten worden uitgevoerd.

Deze maatregel hangt nauw samen met de LOG 7-maatregel 'Ondersteuning van de ontwikkeling van logistieke hubs', het betreft de implementatie van LOG 7 voor de voedingssector.

Gedragen door:	– Citydev – Haven van Brussel
Mede ondersteund door:	– LB – BEW
Partners:	– Perspective – urban.brussels – Gewestelijke Grondregie – MSI – Brussel Mobiliteit – Innoviris – Gemeenten – Waals en Vlaams Gewest
Doelgroepen:	– Winkels – Restaurants die graag GF willen kopen
In coördinatie met:	– GSET: toegang tot afvalstromen, lokale productie en logistiek – Plannen: Good Food

GF 4: Aanbieden van een Good Food ondersteuningsprogramma (collectief en individueel) aan verwerkers, restaurants, winkels en cateraars die starten of in transitie zijn

Met betrekking tot de ondersteuningsbehoeften merken we op dat de moeilijkheden die Good Food-ondernemers ondervinden evenzeer verband houden met ondernemend projectmanagement als met de specificiteit van de voedingssector (proces, marge-evaluatie, regelgeving, sourcing, certificering, identificatie van het klantdoel, verpakking, kwaliteitscontrole,...). Daarnaast komt ongeveer een derde van de kandidaten voor de opleidings-/ondersteuningsprogramma's uit de voedingssector.

Om al deze redenen zal hub.brussels, in samenwerking met de andere economische ondersteuningsactoren, specifieke ondersteuningsmodules voor

Good Food ontwikkelen die het algemene aanbod aanvullen, en zal het ruimten voor uitwisseling tussen deze Food ondersteuningsactoren opzetten, zodat het hele aanbod coherent en leesbaar is, maar ook om de behoeften van het veld naar voren te brengen.

Leefmilieu Brussel zal de Good Food-expertise van de coaches verder ontwikkelen via een facilitator/tussenpersoon.

Voor transitieprojecten die voor het Gewest veelbelovend worden geacht, kan een subsidie (via Be Circular) worden toegekend.

Gedragen door:	– BEW – hub.brussels
Mede ondersteund door:	– LB – LEL – EAC
Partners:	– BECI – UCM – UNIZO
Doelgroepen:	– voedingsondernemers (starters of bestaande)
In coördinatie met:	– GSET: begeleiding, economische steun – Plannen: Good Food

GF 5: Good Food-criteria integreren in de strategische tools van organisaties die verantwoordelijk zijn voor het ondersteunen van ondernemingen

Het Gewest biedt een breed scala aan economische steun. Gezien de omvang en de specifieke kenmerken van de voedingssector zal Leefmilieu Brussel Good Food-criteria ontwikkelen en integreren in de verschillende steunregelingen. Het doel is om financiële prikkels te ontwikkelen voor de Good Food-transitie in samenwerking met de administraties voor economische zaken (onder meer bij de herziening van de ordonnantie voor steun aan de economische ontwikkeling van ondernemingen).

Gedragen door:	– BEW
Mede ondersteund door:	– LB – LEL – EAC
Partners:	– BECI – UCM – UNIZO
Doelgroepen:	– Voedingsondernemers (starters of bestaande)
In coördinatie met:	– GSET: begeleiding, economische steun – Plannen: Good Food

Deze maatregel is gekoppeld aan de Fina 6-maatregel.

GF 6: Stimuleren van de biologische en lokale sector en faciliteren van de certificering van Brusselse bedrijven, restaurants en verwerkers

Zoals uit de cijfers in de inleiding blijkt, groeit de biologische sector snel. Ook al kunnen we bepaalde bedenkingen uiten over de criteria van het biologisch bestek, toch heeft dit label de verdienste dat het een productiemethode objectiveert en deze informatie verduidelijkt voor de Brusselse consument, die vaak geen voeling heeft met de plaats van productie. De kosten van biologische certificering en de werkdruk die dit met zich meebrengt, vormen echter soms een belemmering voor ondernemers[76].

Door de biosector te ondersteunen, geeft het Brussels Hoofdstedelijk Gewest een sterk signaal af over zijn ambitie op het vlak van transitie en toegankelijkheid tot Good Food.

Daartoe zal Brussel Economie Werkgelegenheid in de herziening van de ordonnantie 'economische expansie' financiële steun opnemen voor biologische certificering voor verwerkers, restaurants en winkels. Deze steun kan verschillende vormen aannemen: biologische erkenning met een verhoging van de premies, een premie voor het opzetten van een UPV-systeem, voorwaarden voor certificering, gratis Brucefo-analyse voor ondernemers in het proces van certificering, een subsidie om de certificering te betalen, enz.

Gedragen door:	– BEW
Mede ondersteund door:	– Nvt
Doelgroepen:	– verwerkingsactiviteiten, restaurants en handelszaken
In coördinatie met:	– GSET: Nvt – Plannen: Good Food

Pijler 2: Ontwikkeling van de Brusselse voedselverwerkende sector Good Food

GF 7-1: Ondersteuning van toegang tot infrastructuur voor Good Food-verwerkers (starters en scale-ups)

Voor Good Food-verwerkers die hun activiteit starten, is het naast projectondersteuning essentieel om toegang te hebben tot infrastructuren om hun proces op grote volumes te testen en hun eerste

producten op de markt te brengen. Vandaag is er slechts één incubator waarvan de economische levensvatbaarheid zeer precair is. [77]

Bovendien stellen we vast dat voor verschillende verwerkingsactiviteiten het Gewest de opstartfase heeft ondersteund (via subsidies, steun, enz.) en dat de bedrijven nadien uit Brussel zijn vertrokken wegens plaatsgebrek of aangepaste infrastructuur of stedenbouwkundige beperkingen (Simone a soif, Pa-Lais, enz.).

Om aan deze behoeften te voldoen zullen de volgende acties worden ondernomen:

- Brussel Economie Werkgelegenheid zal een gewestelijke incubator Good Food ondersteunen die starters in staat stelt om hun activiteit op kleine schaal te testen in professionele infrastructuren met lage huurprijzen. De mogelijkheid om bestaande infrastructuren te mobiliseren (en/of te versterken) zal worden overwogen (bv. Ceria, Institut Meurice, enz.);
- Citydev zal, in samenwerking met Leefmilieu Brussel en Brussel Economie Werkgelegenheid, een verwerkingscentrum voor Good Food ontwikkelen (bundeling van infrastructuren, optimalisatie van toeleveringsketens, versterking van de samenwerkingen tussen ondernemingen die betrokken zijn bij een Good Food aanpak en het verkrijgen van zichtbaarheid op de markt);
- Finance&invest.brussels en haar filialen zullen de toegang tot kapitaal vergemakkelijken;
- Leefmilieu Brussel en Brussel Economie Werkgelegenheid zullen de opstartfase ondersteunen.

Deze Good Food-maatregel is gekoppeld aan verschillende maatregelen inzake bedrijfshuisvesting: Local 3, 4, 5 en 6 en ook maatregel Prod 5

Gedragen door:	– BEW
Mede ondersteund door:	– Citydev – LB – Finance&Invest.brussels
Doelgroepen:	– Good Food verwerkers in start-upfase en scale-up
In coördinatie met:	– GSET: toegang tot afvalstromen, lokale productie en logistiek – Plannen: Good Food

Pijler 3: Zorgen dat iedereen toegang heeft tot een Good Food-aanbod in winkels en restaurants

GF 7-2: Stimuleren en begeleiden van alle belanghebbenden van restaurants bij de implementatie van Good Food-praktijken en toegang tot het Good Food-label

Eén op de twee maaltijden wordt buitenshuis gegeten (cijfers vóór covid), dus het is noodzakelijk om de hele horecasector te betrekken bij de Good Food transitie. Er bestaan verschillende gewestelijke overheidsinstrumenten voor restaurants (label, incubator, ondersteuning, ...), dus het lijkt noodzakelijk om deze instrumenten af te stemmen op een ambitieuze visie die wordt gedeeld door de verschillende verantwoordelijke administraties. Het hele overheidsoptreden zal zo coherenter worden ten opzichte van de sector.

Sinds 2018 heeft het Good Food-label een gemeenschap van 80 toegewijde restaurants bijeengebracht. De uitdaging vandaag is om deze gemeenschap uit te breiden naar meer etablissementen en een grotere verscheidenheid aan modellen, waaronder fastfood en snacks (zeer talrijk in Brussel).

Deze maatregel is in lijn met alle maatregelen in het onderdeel 'ondersteuning' van de GSET.

De transitie van restauranthouders lijkt een traject van de implementatie van verschillende praktijken die leiden tot het Good Food-label.

- Leefmilieu Brussel zal samen met hub.brussels Good Food-praktijken ondersteunen. Leefmilieu Brussel zal zijn bioafvalfacilitator mobiliseren om restaurants te helpen voedselverspilling tegen te gaan.
- Hub.brussels zal in samenwerking met Horeca Bepro het Good Food label promoten bij professionals in de sector. Om de actoren te motiveren die tot nu toe niet betrokken waren bij een transitie, zal een krachtig argument worden ontwikkeld rekening houdend met de verschillende belangen van de beoogde actoren (gezondheid, economie, milieu, ...)
- Hub.brussels maakt van zijn Kokotte incubator een Good Food incubator, die andere actoren in de Horeca zal inspireren.
- Visit.brussels zal het label promoten bij het grote publiek.

Gedragen door:	– LB
Mede ondersteund door:	– hub.brussels – visit.brussels
Partner:	– Horeca Bepro
Doelgroepen:	– Alle restaurants in het BHG
In coördinatie met:	– GSET: begeleiding – Plannen: Good Food

GF 8: Stimuleren van de ontwikkeling van Good Food winkels, voornamelijk in gebieden met weinig Good Food-aanbod

Momenteel is het Good Food-aanbod zeer ongelijk verdeeld over het Gewest. Om alle Brusselaars dicht bij huis toegang te geven tot Good Food, is het noodzakelijk om, parallel aan de voorlichtings- en sensibiliseringsacties voor de consument (voorzien in GF 2.0), te werken aan een betere kennis van de Brusselse markt per wijk, om bedrijven te overtuigen van het belang om een transitie op te starten, en om deze transitie te ondersteunen.

Om dit uit te voeren zijn er de volgende acties:

- Hub.brussels zal, in samenwerking met Leefmilieu Brussel, de Good Food-dimensie integreren in marktstudies in gebieden met weinig Good Food-diensten.
- Hub.brussels zal in samenwerking met Leefmilieu Brussel het concurrentievoordeel van een Good Food-transitie analyseren en vervolgens de cijfers verspreiden in een campagne gericht op niet-overtuigde bedrijven.
- Hub.brussels zal pop-upwinkels ontwikkelen in leegstaande ruimtes, om de vraag in nieuwe wijken te testen.
- Via de projectoproep Local and Together zal Brussel Economie Werkgelegenheid subsidies verstrekken voor pilootprojecten van handelsverenigingen voor Good Food in arme wijken. Leefmilieu Brussel zal de ondersteuning van deze pilootprojecten op zich nemen en hub.brussels zal vervolgens de opgedane ervaring verspreiden naar handelszaken met dezelfde profielen.
- Brussel Economie Werkgelegenheid zal, in samenwerking met hub.brussels, de Open Soon [78]projectoproep, bestemd voor nieuwe bedrijven, aanpassen om er een stimulans (verhoging of voorwaarde van subsidie) in op te nemen voor de ontwikkeling van GF-bedrijven, specifiek in gebieden met een laag Good Food-gehalte.
- Brussel Economie Werkgelegenheid zal een Good Food-dimensie integreren in een toekomstige projectoproep die gericht is op de transitie van bestaande winkels, Leefmilieu Brussel zal instaan voor de ondersteuning van de transitie.

Gedragen door:	– hub.brussels – BEW
Mede ondersteund door:	– LB

Doelgroepen:	–	niet overtuigde voedingsondernemingen, nieuwe winkels
In coördinatie met:	–	GSET: handelszaken
	–	Plannen: Good Food

GF 9: Ondersteunen van alternatieve modellen voor toegankelijke voedseldistributie (coöperatief, gedifferentieerde prijs, vrije prijs, enz.)

Om aan de vraag van alle Brusselaars te voldoen, ongeacht hun sociaal-economisch profiel, is het noodzakelijk om de ontwikkeling van innovatieve verkoopstructuren te stimuleren en winstgevende modellen te verspreiden. Om dit te doen,

- zal Leefmilieu Brussel in samenwerking met Brussel Economie Werkgelegenheid de verspreiding ondersteunen van innoverende en bewezen voedingsbedrijfsmodellen;
- zal Leefmilieu Brussel het GASAP-netwerk ondersteunen;
- zullen Leefmilieu Brussel en Brussel Economie Werkgelegenheid verkoopmodellen ondersteunen die als innovatief worden beschouwd via de Be Circular projectoproep.

Gedragen door:	–	LB
Mede ondersteund door:	–	BEW
Doelgroepen:	–	Innovatieve en toegankelijke verkoopmodellen
In coördinatie met:	–	GSET: handelszaken
	–	Plannen: Good Food

GF 10: Samenwerking met supermarktketens om acties te identificeren om de toegankelijkheid van Good Food te vergroten

Gezien het gewicht van de groothandel in de voedingssector is het moeilijk om een grote transitie voor te stellen zonder hen erbij te betrekken.

Leefmilieu Brussel zal, in samenwerking met de andere twee Gewesten, een overleg plannen met vertegenwoordigers van de groothandel en ambitieuze maatregelen uitstippelen die moeten worden uitgevoerd en geëvalueerd. hub.brussels zal bij deze raadpleging worden betrokken om met name de marketing van Brussels Good Food-producten in supermarkten te vergemakkelijken.

De resultaten zullen worden verspreid. De maatregelen zullen zowel van invloed zijn op de levering van producten als op de preventie en het beheer van onverkochte goederen.

Gedragen door:	–	LB
Mede ondersteund door:	–	hub.brussels
Doelgroepen:	–	Supermarktketens
In coördinatie met:	–	GSET: Handelszaken
	–	Plannen: Good Food

GF 11: Promoten van het Good Food-aanbod bij het grote publiek

Ook al bestaat het Good Food-aanbod, het is nog steeds noodzakelijk dat dit aanbod bekend is bij consumenten. Het is daarom noodzakelijk dat:

- Leefmilieu Brussel haar inventarisatie van Good Food-adressen uitbreidt;
- Hub.brussels in samenwerking met visit.brussels, de Good Food gids en de specifieke afleidingen daarvan uitbreidt.

Deze maatregel is gekoppeld aan maatregel Comm 17, die gericht is op de ontwikkeling van incentives voor de consumptie in voorbeeldwinkels. Voor voeding zullen de voorbeeldwinkels de deelnemers aan Good Food zijn.

Gedragen door:	–	LB
	–	hub.brussels
Mede ondersteund door:	–	visit.brussels
Doelgroepen:	–	Het grote publiek
In coördinatie met:	–	GSET: handelszaken
	–	Plannen: Good Food

Met het oog op de samenhang van de sectorale acties kan de regering deze maatregelen wijzigen of aanvullen bij de goedkeuring van de Goodfood 2.0-strategie.

8.2. HET HULPBRONNEN- EN AFVALBEHEERPLAN

8.2.1. Situatieschets

Het Hulpbronnen- en Afvalbeheerplan (HABP) is in november 2018 goedgekeurd. Het heeft tot taak **de hoofdlijnen van het afvalbeheer- en preventiebeleid in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest** over meerdere jaren te bepalen. Er zijn 60 maatregelen genomen om de afvalproductie te verminderen en het hergebruik en de recyclage te verhogen.

De **algemene doelstellingen** van het HABP zijn drieledig:

- De transformatie van duurzamere en circulaire consumptiepraktijken verankeren;
- Maximaliseren van het behoud en verbeteren van grondstoffen, indien mogelijk lokaal;
- Betrekken van de economische sector van het aanbod bij de circulaire praktijk.

Het HABP 2018 – 2023, en daarna, is dus onderverdeeld in 7 strategische doelstellingen, elk onderverdeeld in verschillende operationele doelstellingen die op hun beurt maatregelen bevatten die moeten worden geïmplementeerd. Deze strategische doelstellingen zijn gericht op specifieke doelgroepen:

- De consumptiepraktijken **van huishoudens** transformeren en aanmoedigen in de richting van zero-waste;
- Het voorbereiden van toekomstige generaties (**scholen** van alle niveaus van onderwijs, leraren en studenten);
- De consumptiepraktijken van **professionele activiteiten transformeren** en aanmoedigen om zero waste toe te passen;
- De transitie **van de bouwsector** naar circulair beheer van bouwmiddelen en afval voortzetten;
- Ontwikkeling van de **nieuwe economie van duurzaam beheer van hulpbronnen**;
- Programmeren en toezicht houden op de actie van **publieke en private afvalprofessionals** om aan de behoeften van het Gewest te voldoen.

8.2.2. Uitdagingen

In 2021 vond een tussentijdse evaluatie van het HABP plaats. Het is het resultaat van een grondige analyse van elk van deze strategische doelstellingen door de pilootprojecten, en verrijkt door de raadpleging van de Strategische Stuurgroep tijdens het schooljaar 2021.

De belangrijkste resultaten van het HABP kunnen als volgt worden samengevat:

- **vaststelling van ambitieuze recyclagedoelstellingen**, versterking van het rechtskader voor uitgebreide producentenverantwoordelijkheid (UPV), invoering van een nieuw kader voor het beheer van zorgafval en nieuwe sorteerverplichtingen voor bedrijven;
- **Structurering van het bioafvalbeheerbeleid** met een ondersteuningssysteem voor burgers en operationele bedrijven, aanpassing van regelgeving om decentrale compostering te vergemakkelijken en het sorteren van bioafval verplicht te stellen, ontwikkeling van een gedecentraliseerd kleinschalig composteringsnetwerk en validatie van het stappenplan voor de oprichting van een biomethaaneenheid in het Brussels Gewest;
- Ontwikkeling van een ondersteunende dienst en een **sorteerondersteuningsstrategie voor bedrijven**, inclusief de inspectiecomponent;
- Duurzame stimulering van **de circulaire economie**, voornamelijk door middel van subsidies aan innovatieve bedrijven, met name de projectoproepen Be Circular en Zero Waste Retail;
- Structurering van het beleid ter ondersteuning **van economische actoren van hergebruik** en ontwikkeling van een strategie voor toegang tot de depot- en conserveringscollectie.

Het werk van de komende 30 maanden van het HABP zal zich richten op: de voortzetting van de ondersteuning van burgers en bedrijven bij hun sorteergedrag en het voorkomen van afval, in het bijzonder bioafval en verpakkingen; de uitvoering van wettelijke en regelgevende aanbevelingen inzake UPV, kunststoffen voor eenmalig gebruik en de einde-afvalstatus ; steun voor innovatieve economische actoren in de circulaire economie en de ontwikkeling van een infrastructuurnetwerk dat is aangepast aan de specifieke kenmerken van Brussel.

De banden tussen de GSET en het HABP hebben voornamelijk betrekking op de doelstellingen van het HABP met betrekking tot beroepsactiviteiten:

- Transformatie van consumptiepraktijken van professionele activiteiten;
- Ontwikkeling van een nieuwe economie met duurzaam beheer van hulpbronnen, betere toegang tot afvalstromen en lokale productie.

De versterkte samenwerking tussen GSET en het HABP maakt het mogelijk om een breder publiek te bereiken. De economische hefbomen van de GSET zullen de middelen versterken die worden ingezet om de milieudoelstellingen van het HABP te bereiken. Hoewel er geen specifieke werkgroep is geweest over de banden tussen de GSET en het HABP, maakt de sector hulpbronnen en afvalbeheer deel uit van de sectorale focus die zal worden opgericht en het doel van dit hoofdstuk is om de verbanden tussen de twee strategieën te identificeren, zodat ze elkaar wederzijds versterken.

8.2.3. Maatregelen

De volgende maatregelen met betrekking tot de toegang tot duurzame grondstoffen en secundaire materialen (gepresenteerd in het hoofdstuk 'Toegang tot afvalstromen, lokale productie en logistiek' hierboven) zijn consistent en vullen elkaar goed aan bij het HABP.

Subpijler 3.2: Toegang tot afvalstromen van secundaire materialen aan de bron

AMAT 3: Implementatie van een road map 'Hergebruik'

AMAT 4: Stimuleren en faciliteren van het sorteren van materialen aan de bron

AMAT 5: Implementatie van ten minste één materiaalpark

AMAT 6: Stimuleren van de ontwikkeling van nieuwe sectoren remanufacturing, upcycling en recycling

Subpijler 3.3: Toegang tot afvalstromen van secundaire materialen na inzameling en na behandeling

AMAT 7: Vergemakkelijking van de toegang tot afvalstromen die door gewestelijke actoren zijn verzameld

AMAT 8: Ontwikkeling van een methodologie om belanghebbenden te ondersteunen bij het vergemakkelijken van de toegang tot afvalstromen voor hergebruik, remanufacturing, upcycling en materiaalverwerking

De verschillende economische instrumenten die door de GSET worden ingezet en haar transversale beleid zullen als hefbomen fungeren om de maatregelen van het HABP te versterken en zo haar milieudoelstellingen sneller te bereiken. De sector hulpbronnen en afvalbeheer wordt aangemerkt als een prioritaire sector voor de GSET en zal bijzondere aandacht krijgen in de context van de sectorale variaties van deze horizontale instrumenten en beleidsmaatregelen.

8.3. RENOLUTION

8.3.1. Situatieschets

De 'Renolution' Alliantie is een sectoraal beleid gebaseerd op een bestuursdynamiek die publieke, private en associatieve actoren mobiliseert, rond gecoördineerde acties met betrekking tot de uitdagingen van de renovatiestrategie.

De oprichting van deze alliantie is gebaseerd op de constatering dat energierenovatie een zeer belangrijke bron van jobs en economische welvaart vormt voor het Brussels Gewest. Alle belanghebbenden zetten zich in om samen te werken om economische sectoren te ontwikkelen die verband houden met de energierenovatie van gebouwen en om hoogwaardige banen te creëren.

Deze alliantie heeft tot doel de vraag naar energierenovatie van gebouwen te stimuleren, de capaciteiten van de renovatie- en hernieuwbare energieproductiesector te versterken en de nodige vaardigheden te ontwikkelen. De Alliantie zal het referentiepunt zijn bij de uitvoering, evaluatie en voortdurende ontwikkeling van de Brusselse renovatiestrategie.

Het co-constructieproces van de Renolution alliantie is opgebouwd rond 7 thematische workshops en 4 transversale acties:

De 7 thematische workshops zijn als volgt:

- Regulering en ontwikkeling van instrumenten;
- Stedenbouw en erfgoed;
- Stadsvernieuwing;
- Financiering en economische hulp;
- Ondersteuning van vraag en aanbod;
- Opleiding en werkgelegenheid;
- Territoriale logistiek.

De 3 transversale acties ondersteunen de actoren van de thematische workshops:

- Een innovatieve projectoproep: RENOLAB
- Gezamenlijke communicatie
- Een technische commissie
- Ontwikkeling van de circulaire economie door middel van de verschillende thematische workshops.

8.3.2. Uitdagingen

De GSET heeft van de regering de opdracht gekregen om de thematische workshop 'territoriale logistiek' van Renolution te leiden. Deze workshop heeft tot doel de nodige maatregelen te ontwikkelen om de implementatie van een echte circulaire economie en de vermindering van overlast mogelijk te maken: bepaling van opslagruimten voor hergebruik van materialen, ontwikkeling van logistieke managementtools voor bouwprofessionals en voor openbare besluitvormers (vergunningen), ondersteuning voor de oprichting van logistieke projecten voor de bouw, overweging van de wenselijkheid van het verplicht stellen van een logistiek plan en de analyse van het gebruik van het kanaal voor de bevoorrading van de werf en voor de evacuatie van land en puin,...

8.3.3. Maatregel

RENO1:

Leefmilieu Brussel zal de thematische workshop 'territoriale logistiek' leiden en zal input geven aan de coördinatie van de GSET met de maatregelen om de doelstellingen van de thematische workshop in verband met het hoofdstuk productie en logistiek van de GSET te behalen Deze maatregelen zullen bijvoorbeeld betrekking hebben op:

- Toegang tot Brusselse gronden voor renovatie- en circulaire economieondernemingen;
- De ontwikkeling van stedelijke logistieke infrastructuur voor de levering van nieuwe materialen en herbruikbare materialen;
- het ter beschikking stellen van herpakkings-/opslagruimten voor hergebruikactoren;
- Het verbinden van ruimtes die logistieke activiteiten van de circulaire economie kunnen huisvesten;
- ...

Gedragen door:	– LB
Mede ondersteund door:	– Brussel Mobiliteit – CityDev – Haven van Brussel – hub.brussels – Perspective – MSI – BM – ...
Doelgroepen:	– Ondernemingen rond renovatie, nieuwe materialen en hergebruik, logistieke spelers,..
In coördinatie met:	– GSET: productie en logistiek – Renolution

8.4. CULTURELE EN CREATIVE INDUSTRIE

De culturele en creatieve industrie (CCI) maakt integraal deel uit van GSET. Ze hebben een eigen afdeling nodig omdat de dynamiek van deze sectoren culturele en economische bevoegdheden omvat. Ze zijn verankerd in vakmanschap, in materiële en immateriële productie, handel, digitalisering, maar ook kwesties van sociaal en democratisch ondernemerschap.

8.4.1. Situatieschets

Vandaag de dag is de culturele en creatieve industrie in Brussel vooral vertegenwoordigd door de audiovisuele, de media- en communicatie-, marketing- en reclameondernemingen. Meer in het algemeen zijn de studies over de schaal, het belang, de impact en het economisch ontwikkelingspotentieel van de Culturele en Creatieve Industrie in Brussel unaniem: de creatieve sectoren behoren tot de veelbelovende sectoren voor ontwikkeling en herstel en ze zijn als zodanig verankerd in de Go4Brussels-strategie. De laatste studie in opdracht van Hub.brussels van de VUB, gebaseerd op gegevens uit 2018, presenteert cijfers die voor zich spreken:

- De CCI vertegenwoordigt nu al 3,8% van de Brusselse economie en de studie voorspelt een stijging in de komende jaren.
- Meer dan 90.000 werknemers en meer dan 10.000 freelancers (zko's, zelfstandigen en freelancers) vertegenwoordigen 15% van de Brusselse werknemers.
- 97% van de ondernemingen die actief zijn in de culturele en creatieve sector zijn micro-ondernemingen.

Vanuit een meer kwalitatief oogpunt getuigt de culturele en creatieve sector van alle diversiteit van Brussel, een artistieke en culturele diversiteit door de vele sectoren en culturele vormen die het vertegenwoordigt; maar ook een taalkundige en sociaal-culturele diversiteit die Brussel in het hart van België, de Europese Unie en op het internationale toneel plaatst.

Om al deze redenen is het van essentieel belang om makers te begeleiden en te ondersteunen tijdens hun ondernemerstraject zoals gepland in andere sectoren. Sinds 2016 geniet de audiovisuele sector de financiële steun en steun van Screen.brussels. Op federaal niveau komen maatregelen zoals de Tax Shelter de filmproductie op Belgisch grondgebied ten goede. Wat design en mode betreft, biedt Mad. brussels een reeks ondersteunings-, huisvestings- en coachingsschema's. In alle gevallen maken duurzaamheids-, milieu- en maatschappelijke kwesties integraal deel uit van het nieuwe beleid, de doelstellingen en de prioriteiten die moeten worden ondersteund.

In 2021 lanceerde het gewest de eerste projectoproep voor de culturele en creatieve industrie, 'Crea.brussels', met het idee om ondernemers in de creatieve fase te ondersteunen. Met name op het gebied van de CCI en nog meer op het gebied van immateriële producties (podiumkunsten, performances) blijven de productiekosten zeer hoog, te hoog in vergelijking met andere economische sectoren. Dit maakt de opstartfase des te kritischer.

8.4.2. Uitdagingen

Het is aan de GSET om te reageren op de volgende uitdagingen:

- De culturele en creatieve industrie omschrijven, zichtbaarder baken, de ontwikkeling financieren en ondersteunende instrumenten opzetten die zijn aangepast aan de realiteit op het terrein van deze sectoren.
- Duurzame en milieuverantwoorde praktijken opnemen in de kern van deze financierings- en ondersteuningsinstrumenten.
- Brusselse talenten tonen en diversiteit door inclusieve dynamiek waarderen.

8.4.3. Visie 2030

In 2030 zijn de culturele en creatieve industrieën duurzame en veelbelovende sectoren. Creatievelingen zullen profiteren van steun die is aangepast aan hun realiteit en zullen een beroep kunnen doen op de regio voor financiering voor de creatie van een product of dienst, maar ook voor de ontwikkeling van hun activiteiten en hun bedrijf.

Binnen het platform voor de culturele en creatieve industrie zullen opleidingscentra, business centers, ondersteunende structuren, makers samenkomen in verschillende activiteiten, vergaderingen en conferenties om steun voor de culturele en creatieve sector in het Brussels Gewest te ontwikkelen en te actualiseren. Een inventarisatie en evaluatie van het economisch beleid ten gunste van de ICC-sectoren zal regelmatig worden bijgewerkt.

In 2030 zal de culturele en creatieve industrie blijven resoneren met Brusselse talenten in al hun creatieve, sociale, taalkundige en culturele diversiteit.

8.4.4. Maatregelen

Pijler 1: Financieringsoplossingen aanbieden aan CCI-ondernemingen

ICC 1: Bestendiging van de projectoproep van Crea.brussels (creatie)

Deze PO, gestart in 2021, zal elk jaar vernieuwd worden om de stadia van creatie van een product of distributie- of marketingdienst in de CCI-sectoren te financieren, in aanvulling op de financiering die al bestaat in het Brussels Gewest (Screen.fund, FWB, VG, VGC, Cocof).

De PO bestaat uit het ondersteunen van Brusselse ondernemers bij de ontwikkeling van creatieve projecten door het toekennen van creatiesubsidies tussen de 15.000 en 30.000 euro.

Economische actoren moeten daarom een product of dienst van hoge creatieve en culturele waarde aanbieden die ontwikkelingspotentieel en economische en financiële levensvatbaarheid aantoont en die deel uitmaakt van de economische transitie van het Gewest.

Gedragen door:	–	BEW
Mede ondersteund door:	–	hub.brussels
Doelgroepen:	–	Actieve starters in de culturele en creatieve sector
In coördinatie met:	–	GSET: ondersteuning & financiering
	–	Plannen: Productive.brussels

ICC 2: Ondersteuning van CCI-ondernemingen door middel van leningen of participaties (scale-up / ontwikkeling)

In de investeringsstrategie van finance&invest.brussels is CCI opgenomen als een van de 5 prioritaire pijlers. Voor ondernemingen in de CCI-sectoren die de oprichtingsfase voorbij zijn, is dit een belangrijke kwestie van economische ontwikkeling. Het is van belang om de Brusselse flag ships te promoten en

te blijven financieren en tegelijkertijd uit te breiden naar de zko's en kmo's. De financieringsketen zal logischerwijs worden afgerond via BRUSOC-interventies. De financieringsketen zal logischerwijs worden voltooid via interventies van BRUSOC.

Gedragen door:	–	Finance&invest.brussels
Mede ondersteund door:	–	hub.brussels
Doelgroepen:	–	Alle ondernemingen die actief zijn in de culturele en creatieve sector
In coördinatie met:	–	GSET: ICC 3:

ICC 3: Ondersteuning van OOI op het gebied van CCI

Innoviris ondersteunt en financiert innovatieve technologische producten die zich direct of indirect richten op CCI-ondernemingen, met name in de gaming- en design-/modesector, door middel van haalbaarheidsstudies en traditionele instrumenten van Onderzoek & Ontwikkeling met een economisch doel. Deze financierings- en communicatiemogelijkheden zullen proactief worden gecommuniceerd.

Daarnaast zal de integratie van de CCI worden voortgezet door de instrumenten voor de bewustmaking voor wetenschappen up-to-date te maken. Hierbij wordt de deelname van kunstprojecten gestimuleerd, wat een interdisciplinaire STEAM-benadering (science, technology, engineering, art, mathematics) van de bewustmakingsacties voor wetenschappen in het BHG verder zal vergemakkelijken.

Gedragen door:	–	Innoviris
Mede ondersteund door:	–	hub.brussels
Doelgroepen:	–	Ondernemingen die actief zijn in de culturele en creatieve sector en innovatieve projecten ontwikkelen
In coördinatie met:	–	GSET: financiering Plannen: GIP

Pijler 2: Het ondersteuningsaanbod aanpassen aan de behoeften van de culturele en creatieve sector.

ICC 4: Clusters reorganiseren voor optimale ondersteuning van CCI's

Er is momenteel een gespecialiseerd ondersteuningssysteem op het gebied van cinema (Screen.cluster) en op het gebied van toerisme ('hospitality'). Het zal erom gaan deze steun geleidelijk uit te breiden tot andere gebieden van de CCI, met behoud van een passende aanpak die is aangepast aan de specifieke kenmerken van elk gebied.

Aan de ene kant 'breidde' een schermcluster zich uit naar podiumkunsten, gaming, muziek, podcasts, de boekensector, … Aan de andere kant een uitbreiding van de hospitalitycluster met CCI's die actief zijn in museale en artistieke activiteiten.

Gedragen door:	–	Innoviris
Mede ondersteund door:	–	hub.brussels
Doelgroepen:	–	Ondernemingen die actief zijn in de culturele en creatieve sector en innovatieve projecten ontwikkelen
In coördinatie met:	–	GSET: financiering Plannen: GIP

ICC 5: Mad.brussels heroriënteren op ondersteuning op het gebied van mode en design

Vanaf 2022 krijgt Mad.brussels een beheerscontract, een kans om de activiteiten van de toonaangevende instelling voor mode en design in Brussel te begeleiden. Haar activiteiten zullen zich toespitsen op haar kerntaken, namelijk:

- Ondersteuning en innovatie versterken met als doel de ontwikkeling van ondernemerschap te bevorderen en een duurzame en innovatieve economie binnen en buiten Brussel te stimuleren. Het gaat om het inzetten van intensieve ondersteuning voor groeiende ondernemers, intensieve ondersteuning van bewoners en ondersteuning van innovatieve projecten met als doel te informeren, begeleiden, innoveren en vermarkten, maar ook de internationalisering van Brusselse ondernemingen te stimuleren.
- Versterking van de vertegenwoordiging en zichtbaarheid van Brusselse talenten door middel van gerichte tentoonstellingen, evenementen en communicatiecampagnes om zoveel mogelijk ondernemers te bereiken, maar ook kopers, fabrikanten, studenten en design & fashion scholen, het grote publiek en professionele media. Het doel is om creatie, innovatie en duurzaam ondernemen binnen de creatieve sectoren te bevorderen.
- Ontwikkeling van de mode- en designincubator door zakelijke ondersteuning en ondersteuning voor creatief en maatschappelijk denken in de context van residenties te combineren en van MAD een plaats van werk en experimenten maken.

Gedragen door:	–	BEW + MAD
Mede ondersteund door:	–	Brussel Stad Imago van Brussel

Doelgroepen:	–	Ondernemingen actief in mode en design
In coördinatie met:	–	GSET: begeleiding, externe handel

ICC 6: Makers in staat stellen om CCI-ondernemers te worden

Er zijn veel Brusselse ambachtslieden en makers actief in het Brussels Gewest waarvan de activiteit en productie rechtstreeks afhangen van de dynamiek die eigen is aan de culturele en creatieve industrie. Deze makers verzamelen zich met name in fablabs, zowel publiek als privaat. Om de synergie te verhogen en de complementariteit van het aanbod te verzekeren, werden fablabs in 2021 samengebracht in een Brussels netwerk van fablabs.

Om te zorgen voor een toename van de ondernemersvaardigheden van de Makers, zullen er banden worden gesmeed tussen hen en de ondersteunings- en financieringstrajecten, terwijl in elke structuur één aanspreekpunt wordt gegarandeerd: de fablab-manager.

De fablab-managers zullen zo de tools integreren die hub.brussels ter beschikking stelt om de ondersteuningsstructuren te ondersteunen.

Gedragen door:	–	Citydev.brussels
Mede ondersteund door:	–	hub.brussels
Doelgroepen:	–	De Makers
In coördinatie met:	–	GSET: begeleiding, Productie
	–	Plannen: beheerscontract van citydev.brussels

ICC 7: Versterking van de banden tussen de culturele en creatieve sector en de toeristische en evenementenactiviteit in Brussel

Brussel is een stad van evenementen, festivals, filmen, congressen, concerten, bakermat van architectuur en hedendaagse kunst. Het trekt het hele jaar door nationale en internationale bezoekers. Activiteiten met betrekking tot de CCI dragen volledig bij aan het toeristische kapitaal en de aantrekkelijkheid van de hoofdstad. Het doel is de banden tussen economisch beleid en toerisme en beleid ter ondersteuning van evenementen te versterken:

- De activiteiten van het horecacluster voortzetten en uitbreiden, museumactiviteiten ontwikkelen en hedendaagse kunst verder integreren in de activiteiten van het cluster;
- Onderhouden en ontwikkelen van de link tussen toerismebeleid en de ontwikkeling van de horeca, en in het bijzonder de horeca-instellingen die culturele en creatieve uitvoeringen organiseren (café-concerten, disco's, festivals.)
- De culturele en creatieve industrie systematisch integreren in grote culturele projecten in de hoofdstad, zoals de kandidatuur van Brussel voor culturele hoofdstad van Europa 2030.

Gedragen door:	–	hub.brussels
Mede ondersteund door:	–	Visit.brussels
Doelgroepen:	–	CCI-ondernemingen en toeristische structuren
In coördinatie met:	–	GSET: begeleiding

Pijler 3: Innovatie, duurzaamheid, inclusie

ICC 8: Innovatie, duurzaamheids en inclusie opnemen in de evaluatiecriteria van projectoproepen

In het kader van de PO Crea.brussels ligt een deel van de evaluatie, naast de criteria van economische en financiële levensvatbaarheid, in de integratie van innovatieve, duurzame en inclusieve dynamieken. Om een project als innovatief of zelfs origineel te beschouwen, moet de projectleider aantonen hoe de creatie ervan verschilt van het bestaande project, met name door zijn differentiatiestrategie ten opzichte van zijn mogelijke concurrenten uit te leggen.

Waar het project het toelaat, zal de PO-jury ook bijzonder gevoelig zijn voor initiatieven, ervaringen, ontwikkeling en verbetering van **duurzame praktijken** vanuit een economisch, ecologisch en sociaal oogpunt.

Deze projectoproep is ook een gelegenheid om de wens van het Brussels Gewest te bevestigen dat de interesse van alle Brusselaars wordt gewekt. De jury zal er daarom ook voor zorgen dat de geselecteerde projecten het best geplaatst zijn in een dynamisch en inclusief gewest. Daarom heeft de jury een waarnemer van UNIA in haar leden om de jury bewust te maken van inclusiekwesties, om haar observaties te delen op het moment van de jurybesprekingen en om aan de regio te rapporteren over de vooruitzichten voor het verbeteren van het inclusiecriterium. In dit stadium zal het nodig zijn om de relevantie van dit soort criteria te beoordelen en, indien nodig, deze te bestendigen.

Gedragen door:	–	BEW
Mede ondersteund door:	–	hub.brussels
Doelgroepen:	–	Actieve starters in de culturele en creatieve sector
In coördinatie met:	–	GSET: financiering

ICC 9: Innovatie, duurzaamheid en inclusie opnemen in de praktijken en het ondersteuningsaanbod van de clusters en Mad. brussels

Hub.brussels zal een gids opstellen voor goede praktijken gericht op duurzaamheid en inclusie en zal een aanbod van specifiek CCI-advies ontwikkelen om de projectleiders te heroriënteren naar adequate ondersteuning binnen het Gewest (hub.brussels, Leefmilieu Brussel, Equal.brussels,...) of tussenpersonen uit de associatieve sector die gespecialiseerd zijn in deze onderwerpen.

Wat de MAD betreft, zullen 'innovatie, duurzaamheid en inclusie' als de drie waarden in het actieplan 2022 worden opgenomen en de toekomst van het beheerscontract structureren.

Deze drie waarden moeten op een transversale manier het beleid van ontvangst, ondersteuning, tentoonstelling, communicatie en integratie in het Brusselse en internationale ecosysteem inspireren.

Gedragen door:	– hub.brussels
Mede ondersteund door:	– Leefmilieu Brussel – Equal.brussels
Doelgroepen:	– Ondernemingen die actief zijn in de culturele en creatieve sector
In coördinatie met:	– GSET: begeleiding

Pijler 4 Brussels ecosysteem

ICC 10: Ontwikkeling van een platform voor culturele en creatieve industrieën, een instrument voor verzameling, zichtbaarheid, raadpleging en informatie

Het doel van dit platform is om CCI-belanghebbenden samen te brengen: openbare instellingen, particuliere ondernemingen, makers, structuren voor hoger onderwijs en opleiding, makers, enz. Het platform zal de economische actoren die actief zijn in de culturele en creatieve sector in het Brussels Gewest in kaart brengen en een actieprogramma ontwikkelen dat bevorderlijk is voor de uitrol van de creatieve economie.

Dit platform zal worden geleid door de staatssecretaris belast met Economische Transitie en Wetenschappelijk Onderzoek. Hub.brussels verzorgt het secretariaat van het platform.

Gedragen door:	– hub.brussels
Mede ondersteund door:	– CityDev – Mad.brussels – LEL – Screen.brussels – ...
Doelgroepen:	– Renovatie, nieuwe materialen en hergebruik ondernemingen, logistieke spelers,.. De CCI-sector
In coördinatie met:	– GSET: productie en logistiek, begeleiding, financiering, huisvesting – Renolution

ICC 11: Versterking van de steun voor industrieën die actief zijn in de audiovisuele sector

De regering heeft het eerste beheerscontract van het Screen.brussels Fund (2021-2026) gevalideerd om een structurerend effect voor de creatieve industrie en de audiovisuele sector te garanderen. De beheersovereenkomst van het Fonds zorgt voor financiële ondersteuning, betere leesbaarheid en een federatie van partners.

De ondersteuning van deze industrieën wordt nog steeds geleverd door de Screen.cluster die zal uitbreiden naar alle audiovisuele activiteiten buiten de bioscoop. De filmcommissie van visit.brussels screen.commission blijft films in het Brussels Gewest ondersteunen, terwijl Screen.business (beheerd door Finance&Invest.brussels) garant staat voor de financiering en ontwikkeling van ondernemingen. Om de synergieën tussen de vier screen.brussels-operatoren te versterken, zal een strategische stuurgroep worden opgericht waarin het management van de betrokken entiteiten (screen.brussels fund, visit.brussels, hub.brussels en finance.brussels) samenkomt. Sinds juni 2021 coördineert het screen.brussels fund het merk screen.brussels.

Gedragen door:	– hub.brussels
Mede ondersteund door:	– Screen.fund – Finance&Invest.brussels – Visit.brussels
Doelgroepen:	– ICC-ondernemingen actief in de audiovisuele sector
In coördinatie met:	– GSET: Begeleiding

8.5. GOOD MOVE

8.5.1. Situatieschets

Het nieuwe gewestelijk mobiliteitsplan 2020-2023 voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (BHG), genaamd 'Good Move', werd in maart 2020 goedgekeurd. Het heeft tot taak **de globale politieke oriëntaties op het gebied van mobiliteit vast te stellen**. Het volgt op twee eerdere regionale mobiliteitsplannen Iris I (1998) en Iris II (2010), die niet de verwachte verandering opleverden.

Het 'Good Move'-plan is het resultaat van een participatief proces dat een transversale benadering van mobiliteit hanteert en de gebruiker centraal stelt in reflecties op het dagelijkse reizen.

Het mobiliteitsbeleid uitgewerkt in de Mobiliteitsvisie leidt het mobiliteitssysteem van het BHG naar drie doelstellingen:

- Een verbetering van de leefomgeving en de veiligheid van de inwoners en gebruikers van de stad;
- Een geïntegreerd mobiliteitssysteem gericht op de behoeften van de gebruiker;
- Versterkt en transparant openbaar bestuur.

Dit vertaalt zich in een actieplan verdeeld over zes transversale aandachtspunten:

- Goed Neighbourhood: het reguleren van mobiliteit in wijken en het verbeteren van de leefbaarheid van bewoners;
- Good Network: organiseren van transportnetwerken en zorg voor een efficiënte dienstverlening;
- Good Service: de inwoners en gebruikers van het Gewest een waaier aan geïntegreerde diensten aanbieden;
- Good Choice: het begeleiden van individuele en collectieve keuzes, zonder ieders vrijheid te schaden;
- Good Partner: zorgen voor partnerschapsbeheer van het mobiliteitsplan;
- Good Knowledge: de mobiliteitsgegevens updaten en het plan Good Move regelmatig te evalueren.

8.5.2. Uitdagingen

De banden tussen GSET en Good Move hebben voornamelijk betrekking op kwesties in verband met vervoer en diensten in verband met reizen:

- Het verminderen en optimaliseren van de bewegingen van voertuigen die goederen in en naar de stad vervoeren;
- Beperking van de toegang van vrachtwagens tot het stadscentrum;
- Ondersteuning van ondernemingen bij het opstellen van hun vervoersplan;
- De integratie van logistiek management in de circulaire economie om betere logistieke praktijken te bevorderen, zoals de consolidatie van stromen en een bundeling van voertuigen voor leveringen om minder overlast op de weg te veroorzaken;
- Ondersteuning bij de ontwikkeling van Maas (Mobility as a Service) via OOI-beleid;
- De ontwikkeling van laaddienstens, beveiligde parkeer- en onderhoudsdiensten voor elektrische fietsen en scooters.

8.5.3. Maatregelen

De volgende maatregelen met betrekking tot mobiliteit en logistiek (gepresenteerd in het hoofdstuk 'Toegang tot afvalstromen, lokale productie en logistiek' hierboven) zijn consistent en vullen elkaar goed aan.

Als onderdeel van het beleid van toegang tot afvalstromen, lokale productie en logistiek

Subpijler 2.1: Goederenstroom

LOG 1: Optimaliseren van routes voor vrachtverkeer van en naar Brussel

LOG 2: Ontwikkeling van de kaart van prioritaire routes (wegennet)

LOG 3: Analyse van de rol en het potentieel van het spoorwegnet in het logistieke netwerk van het Gewest

LOG 4: Versterking van kennis en beheer van het rivierennet

LOG 5: Optimaliseren en verbeteren van transportmiddelen met een lage overlast

LOG 6: Low Emission Mobility / Green Deal Zero Emission Logistics

Subpijler 2.3: Logistieke hubs & opslag

LOG 7: Ondersteuning van de ontwikkeling van logistieke hubs

LOG 8: Ondersteuning van de ontwikkeling van interne logistieke plannen voor ondernemingen

LOG 10: Herpositionering van het TIR-centrum

LOG 11: Ontwikkeling gedeelde plaatsen waar logistieke en serviceoplossingen worden geïmplementeerd op maat van groepen van ondernemingen

LOG 12: De ontwikkeling van gedeelde opslagruimtes in kaart brengen

De verschillende economische instrumenten die door de GSET worden ingezet en haar horizontale beleidsmaatregelen zullen als hefbomen fungeren om de maatregelen van Good Move te versterken en zo haar milieudoelstellingen sneller te bereiken. De sector mobiliteit, goederenvervoer en opslag wordt aangemerkt als een prioritaire sector voor de GSET en zal bijzondere aandacht krijgen in de context van de sectorale variaties van deze horizontale instrumenten en beleidsmaatregelen.

8.6. GEZONHEID

8.6.1. Situatieschets

De sector van de gezondheidszorg is zeer pluriform en complex: grote ziekenhuisstructuren naast dokterspraktijken, een breed scala van eerstelijnsactoren, mobiele verpleegkundigen en start-ups die digitale e-health-oplossingen ontwikkelen.

De grootste troef van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is ongetwijfeld de aanwezigheid van talrijke onderwijs- en onderzoeksinstellingen van hoog niveau, zowel universiteiten als hogescholen. Op het vlak van medische zorg en onderzoek beschikt het Gewest over een hoge concentratie ziekenhuizen, waaronder universitaire ziekenhuizen (14 algemene ziekenhuizen, verspreid over 26 sites). Het is het Belgische gewest met het hoogste aantal ziekenhuisbedden per 100.000 inwoners (673,8).[79]

Dit bijzonder dichte ecosysteem van faculteiten (geneeskunde, bio-ingenieurswetenschappen, enz.), laboratoria, performante onderzoekscentra en incubatiestructuren is een echte bron van innovatie op het gebied van gezondheid. We moeten deze stimuleren om ervoor te zorgen dat Brussel in de voorhoede van dit domein staat en een innovatieve uitstraling heeft.

Het Gewest is bijzonder actief op het gebied van ondernemerschap en innovatie. In 2019 waren in Brussel 240 bedrijven actief in biowetenschappen (biofarma, medische apparatuur en uitrusting, e-health en ondersteunende diensten). De sector van medische hulpmiddelen is het sterkst vertegenwoordigd en de e-health-sector is de snelst groeiende.[80]

Binnen hub.brussels werd de cluster lifetech.brussels[81] voor de gezondheidssector opgestart om deze ondernemingen te begeleiden, hun ontwikkeling en internationalisering te ondersteunen en het ontstaan van nieuwe innoverende oplossingen aan te moedigen. De cluster wil een dynamisch en gediversifieerd ecosysteem samenbrengen om de nodige steun te garanderen voor gezondheidsinnovatie in het Brussels Gewest. Voor de financiering van deze innovatieve projecten zijn verschillende instrumenten van Innoviris beschikbaar en er zijn nauwe banden tussen de cluster en Innoviris.

In 2021 telde de cluster lifetech.brussels 250 leden (184 waarvan 84 HealthTech) en partners (bedrijven, bureaus voor technologieoverdracht, universiteiten, hogescholen, beroepsfederaties, Brusselse overheidsinstellingen, enz.). Sinds 2016 heeft deze cluster een acceleratieprogramma (MedTech Accelerator®[82]) opgestart voor projecten die medische hulpmiddelen ontwikkelen, alsook een project dat gericht is op preventie.

Vanuit sociaal oogpunt is de toegang tot gezondheidszorg een belangrijke indicator van ongelijkheden. Er zijn veel belemmeringen voor de toegang tot zorg: sociaaleconomische, culturele en digitale drempels, of ook een geringe kennis van de gezondheidszorg. De gespecialiseerde diensten, de ziekenhuizen en de onderzoekcentra presteren zeer goed op internationaal niveau, maar de grootste moeilijkheid ligt in de organisatie van het gezondheidsstelsel en met name in het evenwicht tussen de essentiële ambulante diensten (eerstelijnsgezondheidszorg)

en de gespecialiseerde, ziekenhuis- of 'stedelijke' diensten. De eerste categorie (eerstelijnsgezondheidszorg) is relatief gezien onvoldoende ontwikkeld, georganiseerd en geraadpleegd in vergelijking met de tweede.

In een transitieproces staat de sector van de gezondheidszorg voor de dubbele uitdaging om de toegankelijkheid en de kwaliteit van zijn diensten voor de mensen in armoede te waarborgen en om de milieu-impact te verminderen.

Verscheidene belangrijke hefbomen worden behandeld in andere hoofdstukken van de strategie of in andere gewestelijke plannen. In de strategie Renolution wordt rekening gehouden met het energieverbruik van ziekenhuisgebouwen. De kwestie van medische hulpmiddelen voor eenmalig gebruik wordt in het HABP behandeld. Projecten die gericht zijn op de verwerking van afval kunnen financiering krijgen in het kader van de Innoviris-oproep voor stedelijke afvalststromen. En projecten die gericht zijn op de vervanging van bepaalde eenmalige inputs door andere modellen kunnen nu al door de Lifetech-cluster worden ondersteund en in aanmerking komen voor subsidies van Innoviris of BEW. In 2021 is een project van start gegaan om vijf ziekenhuizen te helpen hun ecologische voetafdruk te verkleinen. Wat de toegankelijkheid van de gezondheidszorg betreft, is het financieringsaspect hoofdzakelijk een federale bevoegdheid, maar op gewestelijk niveau kunnen niettemin hefbomen worden ingezet, met name op het gebied van de organisatie van de zorg en niet-financiële belemmeringen voor de toegang tot zorg.

8.6.2. Uitdagingen

Innovatie in de gezondheidszorg blijft van cruciaal belang om het welzijn van alle Brusselaars te garanderen. Het financieringsmodel voor de gezondheidszorg bevindt zich in een land en een Gewest die worden gekenmerkt door demografische evoluties (leeftijdspiramide, toename van chronische ziekten, ...) en sociologische evoluties (groeiende bekommernis om een betere levenskwaliteit, armoede van een belangrijk deel van de bevolking). Gezien deze uitdagingen moet de veerkracht van het gezondheidszorgstelsel worden verbeterd. Acties moeten de sociale ongelijkheden op gezondheidsgebied verminderen en een reorganisatie moet zorgen voor een betere organisatie van de zorg en het maatschappelijk welzijn, waardoor de toegankelijkheid, de kwaliteit en de duurzaamheid van preventie en zorg zijn gegarandeerd.

De voornaamste doodsoorzaken in Brussel zijn, zoals in alle grote steden van de hoge-inkomenslanden[83]: ziekten van de bloedsomloop, kanker, aandoeningen van de luchtwegen, hartziekten, psychische en neurologische aandoeningen. Spier- en skeletaandoeningen, diabetes en depressie behoren tot de belangrijkste oorzaken van een slechte gezondheid.

De grote inkomensverschillen leiden ook tot zeer uiteenlopende toegang tot gezondheidszorg. De Brusselaars toegang garanderen tot lokale gezondheidszorg van goede kwaliteit is ook een uitdaging op gezondheidsgebied.

De OESO en de Europese Commissie[84] (2017) wijzen op de volgende verbeterpunten voor België:

- Vermijdbare ziekenhuisopnames voor chronische ziekten (astma, COPD[85], diabetes) kunnen verder worden teruggedrongen door efficiëntere zorgtrajecten, en deze beginnen met preventie.
- De sterfte aan kanker (borstkanker, longkanker, colorectale kanker, baarmoederhalskanker) kan worden bestreden door preventie en screening.
- Maatregelen met betrekking tot gezondheidsdeterminanten (met name voeding, lichaamsbeweging, alcohol- en tabaksgebruik) kunnen worden verbeterd door meer te investeren in preventie en door aandacht te besteden aan sociale ongelijkheden op het gebied van gezondheid[86] en levenskwaliteit[87].
- Dezelfde auteurs[88] (2019) wijzen ook op het probleem van de onderfinanciering van preventie in België. Het grootste deel (een derde) van de gezondheidsuitgaven wordt besteed aan ziekenhuiszorg en een kwart aan ambulante zorg, en slechts 2% van de middelen wordt uitgetrokken voor preventieprogramma's (dit komt overeen met 77 euro per inwoner in 2017).

Het Gewest staat dus voor grote uitdagingen. Bij het aangaan van deze uitdagingen moet het kunnen steunen op een performant economisch weefsel en onderzoeks- en innovatiestructuur, die ten dienste staan van de uitdagingen van de Brusselse samenleving en een aanvulling vormen op de non-profit sector.

Dit is de drievoudige doelstelling van dit hoofdstuk van de GSET.

Vanuit economisch oogpunt zijn dit dus de belangrijkste punten waarop de Brusselse regering wil handelen:

1. **Ontwikkeling van de uitwisseling van gezondheidsgegevens** met het oog op de integratie tussen de verschillende zorg-en hulpverleners, om de multidisciplinaire samenwerking rond de patiënt te verbeteren en zo kwalitatief hoogstaande zorgtrajecten tot stand te brengen. De uitwisseling van informatie is essentieel voor een betere samenwerking tussen de verschillende zorglijnen. De centralisatie, kwaliteit, toegankelijkheid en beveiliging van gegevens (cyberveiligheid) zijn van cruciaal belang. Het Brussels Gezondheidsnetwerk (Abrumet) kan deze rol op voordelige wijze vervullen en is onderling verbonden met de andere Belgische netwerken.
2. **Ondersteuning van de validering en wetenschappelijke kwantificering** van de impact van een oplossing om het nut ervan aan te tonen en om gehoord te worden en geloofwaardigheid te krijgen bij het RIZIV. Bovendien is het voor ondernemers van essentieel belang dat zij bij het ontwerpen van oplossingen gegevens uit de praktijk kunnen genereren.
3. **Netwerkvorming en zichtbaarheid** van succesvolle projecten bij gewestelijke investeringsfondsen, ondersteuningsorganisaties, ziekenfondsen, verzekeringsmaatschappijen, medische instellingen, maar ook bij actoren in de gezondheidszorg, zoals vertegenwoordigers van zorggebruikers en eerstelijnswerkers.
4. **Bevordering van ziekenhuisinnovatie.** Ziekenhuizen ondersteunen bij de ontwikkeling van innovatiestrategieën en de steun versterken die Innoviris aan ziekenhuisstructuren kan verlenen.
5. **Ondersteuning van bedrijven bij de regelgevingsaspecten** in verband met de sector van medische hulpmiddelen, een complex en snel veranderend[89] domein waarvoor ondernemers adequate steun moeten krijgen (in de vorm van informatie, begeleiding en expertise). Een goede kennis van de regelgevings- en markttoegangseisen is noodzakelijk om de oplossing als medisch hulpmiddel te kunnen positioneren (cf. m-health validatiepiramide[90]).
6. **Versterking van de strategie en de bedrijfsmodellen van de ondernemingen.** In de gezondheidssector moeten ondernemers, naast de klassieke bedrijfsconcepten, inzicht hebben in de go-to-market, de sectorale vereisten, de positionering van het product/de dienst en een passend prijsbeleid bepalen.
7. **Ontwikkeling van gedifferentieerde communicatiebenaderingen voor B2B en B2C.** Naarmate mensen een rol gaan spelen in hun eigen gezondheid, moeten zij worden geattendeerd op en bewust worden gemaakt van de invloed van hun omgeving op hun gezondheidstoestand; zij moeten worden voorgelicht en gesteund in hun pogingen tot zelfsturing. Dit wordt verstaan onder 'patient empowerment'[91].
8. **Bewustmaking van gezondheidsinnovaties bij gezondheidswerkers en farmaceutische ondernemingen** is van cruciaal belang, aangezien zij een sleutelrol spelen bij het benaderen van bevolkingsgroepen die waarschijnlijk innovatieve oplossingen zullen toepassen.
9. **Ondersteuning van de internationalisering van ondernemingen.** Aangezien de Belgische markt klein is, moeten Brusselse bedrijven snel in staat zijn om innovaties naar buurlanden of verder weg te exporteren. De organisatie van missies en delegaties is in dit verband van cruciaal belang.
10. **Bevordering van schaalbaarheid en schaalvergroting** met het oog op de duurzaamheid van in de gezondeheid sector ontwikkelde oplossingen. Wat de schaalbaarheid betreft, vinden veel ondernemers het erg moeilijk om van een proefproject over te gaan naar een echte implementatie van hun oplossing of om zich in een nieuw ziekenhuis te vestigen, zelfs als hun eerste implementatie goed is verlopen. De schaalvergroting bestaat erin de groei van projecten in de medische sector na de startfase te ondersteunen. Dit is een terugkerend verzoek van de leden van de cluster.

8.6.3. Visie 2030

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zal worden gepositioneerd als een centrum van excellentie op het gebied van gezondheid, dat economische ontwikkeling en kwaliteitsvolle jobs genereert.

Het gewestelijk gezondheidsbeleid zal een reële impact hebben op het welzijn en de levenskwaliteit van de Brusselaars. Door zich te concentreren op innovatie in de gezondheidszorg is het BHG een kenniscentrum geworden. Het ontwikkelde beleid streeft naar betere toegang tot preventie en zorg voor mensen die in hun toegang worden belemmerd

door sociale ongelijkheden op gezondheidsgebied, alsmede een betere communicatie tussen de actoren van het gezondheidsstelsel. Mantelzorgers worden echt in de gezondheidstrajecten van patiënten geïntegreerd, met erkenning van hun status.

In 2030 is het overheidsbeleid gericht op preventie[92]. Het Gewest zal de gezondheidsproblematiek proactiever aanpakken en meer aandacht besteden aan preventie. Het overheidsbeleid is gericht op het beperken van de risico's die voortvloeien uit onze levensstijl en onze consumptiepatronen. Het Good Move-plan beperkt de snelheid van het verkeer tot 30 km per uur en bevordert actieve vervoerswijzen. Daardoor wordt niet alleen het aantal ongevallen verminderd, maar ook de stress door de geluidshinder in de stad neemt af en de luchtkwaliteit voor alle Brusselaars verbetert.

Omdat het een vruchtbare bodem is geworden voor innovatie op het gebied van gezondheid en e-gezondheid, zal het Gewest, binnen zijn bevoegdheden, beleidsmaatregelen ontwikkelen die de verbetering van de eerstelijnsgezondheidszorg garanderen, de overgang van ziekenhuiszorg naar ambulante zorg bevorderen, de preventie opvoeren, universele toegang voor alle patiënten tot kwaliteitsvolle diagnostische en behandelingsdiensten, verbetering van de samenwerking tussen zorg- en ondersteuningsactoren, waaronder patiënten en mantelzorgers, versterking van het zorgpersoneel in de COCOM-COCOF-instellingen, verbetering van de coördinatie daarvan waar mogelijk, en modernisering van de infrastructuur van de gezondheidsvoorzieningen.

In de coronacrisis hebben we gezien dat het gewest (en meer in het algemeen de Europese landen) de productieve ecosystemen opnieuw moeten toe-eigenen. Op middellange/lange termijn vereist onze veerkracht ook de ontwikkeling van productiemiddelen om de gewestelijke infrastructuren van medische hulpmiddelen te voorzien. Dit kan worden bereikt door het opzetten van lokale kringlopen voor bepaalde materialen en zelfs, naar het voorbeeld van grote Amerikaanse steden, van een lokale productie van generische geneesmiddelen die de gewestelijke[93] ziekenhuizen nodig hebben en de relocalisatie van de aanvoercircuits voor werkzame bestanddelen. Afhankelijk van de toekomstige ontwikkeling van het beheer van ziekenhuis- en gezondheidszorgafval na de goedkeuring van BRUDALEX, momenteel in herziening, zal het potentieel voor het creëren van economische activiteiten en valorisatietrajecten duidelijk worden.

8.6.4. Strategische pijlers

Pijler 1: Netwerking van het Brussels gewestelijk ecosysteem voor gezondheid

Deze pijler is in hoofdzaak gericht op:

- Het creëren van een dynamiek tussen alle actoren van het ecosysteem om synergieën aan te moedigen en nieuwe publieke of private opportuniteiten te initiëren; Innoverende praktijken communiceren en het delen van deze praktijken met de actoren vergemakkelijken om hen te helpen hun ondernemersproject te ontwikkelen en hun businessmodel aan te passen; Uitwisselingen tussen de actoren van het ecosysteem in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (overheden en instanties, academici, bedrijven) bevorderen en ondersteuning met deze netwerking.

Het specifieke karakter van het gezondheidsecosysteem vereist ook de integratie van andere actoren zoals de gebruikers (ziekenhuizen, zorgverstrekkers, patiënten en burgers) om het ontstaan van medische innovatiecentra binnen de Brusselse ziekenhuizen en de ontwikkeling van een innovatiesector voor gezondheidspreventie aan te moedigen.

Pijler 2: Bevordering van innovatie in de gezondheidszorg

In 2021 is de gezondheids- en zorgsector in het nieuwe gewestelijke innovatieplan aangewezen als een prioritair onderzoeks- en innovatiegebied voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Gezien de specifieke gewestelijke kenmerken van deze sector – met name de talrijke actoren en troeven – is het van essentieel belang om synergie te bevorderen. Het zal ook van cruciaal belang zijn om rekening te houden met de intrinsieke specifieke kenmerken van de sector: integratie van wettelijke en ethische verplichtingen, de veel langere tijdsperspectieven dan in andere sectoren en ondersteuning van de kritieke fasen van klinische validatie.

Pijler 3: Ondersteuning van innovatieve projectleiders

De economische ontwikkeling van Brusselse bedrijven die actief zijn in gezondheidsinnovatie, meer bepaald op het gebied van medische apparatuur en digitale gezondheid, moet worden ondersteund. Een doeltreffende begeleiding en coaching van projecten, zowel individueel als collectief, vereist ondersteuning door:

- toegang tot specifieke en gespecialiseerde expertise;
- het bestaan van een acceleratieprogramma;
- versterking van de waardeketen die gericht is op het ontstaan en de ondersteuning van innovaties

op gezondheidsgebied (bv. aangepaste structuren, prototyping, pre-industrialisering, enz.)

- toegang tot subsidies en financiering die zijn aangepast aan de specifieke kenmerken van de sector (time-to-market, complexe regelgeving, vergoedingen, enz.)

Het Gewest zal ook moeten zorgen voor een aangepast, veerkrachtig, participatief, efficiënt en concurrerend kader in termen van deskundigheid, infrastructuur, toegankelijkheid, informatie en toegang tot specifieke financiering en subsidies. Het is van essentieel belang een concurrerend klimaat te kunnen garanderen voor onderzoek, voor in de regio gevestigde bedrijven en voor het ontstaan of de aantrekkelijkheid van nieuwe oplossingen. Dit zal een van de doelstellingen zijn van de reflectie over het innovatietraject 'gezondheid', dat Innoviris zal coördineren. Dit zal de door hub.brussels aangeboden ondersteuning aanvullen en de link leggen met de financieringsinstrumenten van Finance&Invest.brussels.

Pijler 4: Promoten van innovaties 'made in Brussels'

Innoverende bedrijven in de kijker zetten en bijdragen tot hun zichtbaarheid in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, in België en op internationaal vlak. Om dit te bereiken zijn de volgende acties noodzakelijk:

- innovatie in de gezondheidszorg snel ten dienste stellen van de behoeften van patiënten en zorgverleners;
- initiëren van zakelijke / B2B bijeenkomsten, pitch-sessies om de verbinding tussen projecten en deskundigen / financiers / gebruikers te bevorderen, ... ;
- handelsbeurzen, conferenties en regio's aanwijzen die van belang zijn voor de sector, op basis van de noden van de leden;
- internationale missies organiseren die van belang zijn voor de ondernemingen.

Pijler 5: Werken aan preventie

Oplossingen stimuleren die beantwoorden aan het beginsel van gezondheidspreventie. De fundamentele doelstelling van preventieve gezondheidsstelsels en preventieve gezondheidsinterventies bestaat erin het ontstaan (primaire preventie), zo nodig de verspreiding en progressie (secundaire preventie) of de verergering (tertiaire preventie) of zelfs de overmedicalisering (quaternaire preventie) van overdraagbare of niet-overdraagbare ziekten, gezondheidsproblemen, letsels of handicaps, ongeacht of het gaat om eenmalige/acute, chronische of permanente aandoeningen, te beperken en zo mogelijk te voorkomen. Deze innovatieve oplossingen kunnen van technologische, organisatorische of methodologische aard zijn.

8.6.5. Maatregelen

Pijler 1: Netwerking van het Brussels gewestelijk ecosysteem voor gezondheid

SANTE 1: Samenbrengen, ondersteunen en stimuleren van bedrijven in de sector via de Lifetech Cluster

- De gezondheidsgemeenschap verenigen rond gedeelde belangen;
- Ondernemingen in contact brengen met belangrijke spelers in het ecosysteem;
- Actoren met een groot potentieel binnen het Gewest aantrekken.

Deze actie heeft tot doel ondernemingen te informeren en/of bewust te maken van thema's die voor hen van belang zijn. Ook beoogt deze de uitwisseling van goede praktijken, de vorming van netwerken en de samenwerking tussen de actoren in het ecosysteem van de gezondheidszorg. Voor medische hulpmiddelen en e-health wordt deze actoe uitgevoerd binnen de Lifetech Cluster.

Finance&Invest zal aangepaste financieringsoplossingen bieden voor ondernemingen die actief zijn in de gezondheidssector, in overeenstemming met haar investeringsstrategie. Dezelfde strategie zal ook worden ingezet om nieuwe actoren in het BHG aan te trekken.

Gedragen door:	–	hub.brussels (lifetech)
Mede ondersteund door:	–	FIB
Doelgroepen:	–	Ondernemingen en partners van de Lifetech Cluster
In coördinatie met:	–	Andere GSET-maatregelen
	–	Plannen

SANTE 2: Herlancering van het e-health-platform

Om de uitwisselingen tussen de sectoren van gezondheid, onderzoek en bedrijfsleven te structureren, zal het e-health-platform nieuw leven worden ontwikkeld. Het is de bedoeling de economische en innovatie-actoren te mobiliseren om tegemoet te komen aan de behoeften van de gezondheidssector, ten dienste van de Brusselaars.

Een van de hoekstenen van de herlancering van dit platform is het beheren en het delen van gezondheidsgegevens, in overeenstemming met de geldende verordeningen.

Gedragen door:	– hub.brussels (lifetech)
Mede ondersteund door:	– CIRB & COCOM – Abrumet
Doelgroepen:	– Gezondheidsactoren, ondernemingen, universiteiten en onderzoeksstructuren
In coördinatie met:	– Andere GSET-maatregelen – Plannen

Pijler 2: Bevordering van innovatie in de gezondheidszorg

SANTE 3: Klinische validatie faciliteren

- Continue ondersteuning van gewestelijke actoren in de O&O-fasen, met inbegrip van de klinische validatie

Via zijn financieringsprogramma's ondersteunt Innoviris de volledige innovatieketen: van de ideevorming en de experimentele onderzoeksfase tot de ontwikkeling/opschaling van projecten.

In de gezondheidssector is de klinische validatie cruciaal en essentieel voor de ontwikkeling van een nieuw geneesmiddel of medisch hulpmiddel of zorgproces. De validatie evalueert en valideert wetenschappelijk innovaties, waardoor de invoering van evidence-based practice en daarmee een duurzaam, hoogwaardig gezondheidszorgsysteem wordt gewaarborgd.

In dit verband zal Innoviris deelnemen aan de financiering van klinische validaties die deel uitmaken van economische doeleinden onderzoeks of ontwikkelingsprojecten. Dit betreft zowel klinische validaties voor medische hulpmiddelen (al dan niet IT/mobiel) als klinische proeven voor nieuwe geneesmiddelen, die tot de eerste fase 1-tests worden ondersteund. Deze verkennende proeven, die leiden tot een eerste proof-of-concept in de precommerciele fasen, houden immers nog veel risico in en leveren informatie op waarmee het product in ontwikkeling kan worden verbeterd. De klinische validatie van nieuwe werk-, zorg- of dienstorganisatiemethoden zal hier ook worden bekeken in een brede benadering van het begrip zorg.

Gedragen door:	– Innoviris – Brussel Mobiliteit
Doelgroepen:	– Ondernemingen en onderzoekcentra
In coördinatie met:	– Plannen: Gewestelijk Innovatieplan

SANTE 4: Financiering van innovatieve projecten op het gebied van gezondheid via een specifieke projectoproep

- *Een onderzoeksdynamiek op gang brengen rond testmethoden*

Om innovatie in de gezondheidssector aan te moedigen en te stimuleren, zal Innoviris oproepen lanceren tot het indienen van thematische en collaboratieve (onderneming-universiteit) projecten in de gezondheidssector.

De projectoproep Research Platform 2022 heeft als thema 'New approaches of testing'. Op het gebied van de gezondheid zijn tests een essentiële stap om de veiligheid van onze omgeving te waarborgen, de doeltreffendheid van onze behandeling te controleren of een diagnose te stellen. Om deze nieuwe uitdagingen aan te gaan, zal de projectoproep steun verlenen aan collaboratieve, transdisciplinaire academische onderzoeksprojecten waarin vaardigheden uit de wetenschappen (biologie, engineering, statistiek, enz.), de menswetenschappen (psychologie, sociologie, antropologie, recht en ethiek, enz.) en de volksgezondheid wetenschappen (geneeskunde, biogeneeskunde, verpleegkunde en gemeenschapsgezondheidswetenschappen, enz) worden geïntegreerd. Deze projecten zullen gedurende de gehele uitvoering worden begeleid door mentoren die rechtstreeks betrokken zijn bij de behandelde onderwerpen. De projecten zullen derhalve de kennis en deskundigheid opleveren die nodig zijn voor de invoering van nieuwe testbenaderingen die voldoen aan de eisen van vandaag en morgen.

De projectoproep Joint R&D zal ook worden gebruikt voor innovatie op gezondheidsgebied. Doel van dit programma is de samenwerking tussen de academische wereld en het bedrijfsleven in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest te bevorderen met het oog op de versterking van kennis, de overdracht van intellectuele eigendom van academisch onderzoek naar het bedrijfsleven en de omzetting ervan in oplossingen die tot nieuwe zakelijke kansen leiden. Het thema zal zijn 'begin van het leven, einde van het leven' en kan belangrijke gebieden bestrijken zoals: hulpmiddelen en zorg voor ouderen, perinatale zorg, integratieve en alternatieve zorgbenaderingen, vooral aan het einde van het leven, en preventieve/voorspellende geneeskunde.

Naast deze initiatieven kunnen andere oproepen worden gewijd aan het thema 'gezondheid'. Het programma R&D Projects, dat het hele jaar open is, blijft een permanente toegangspoort voor elk innovatief project dat de privatie sector, al dan niet in samenwerking, onderneemt op het gebied van de gezondheid.

Gedragen door:	– Innoviris – Brussel Mobiliteit
Doelgroepen:	– Ondernemingen en onderzoekcentra
In coördinatie met:	– Plannen: Gewestelijk Innovatieplan

SANTE 5: Opzetten van een verbeterd traject voor gezondheidsinnovaties - Hoofdstuk Innov

- *De voorwaarden bepalen voor het opzetten van een verbeterd traject voor gezondheidsinnovatie*
- *De behoeften en ontbrekende actoren voor de uitvoering van dit traject identificeren*

Het doel is een verbeterd traject te ontwikkelen voor de specifieke behoeften van projectleiders en ondernemers op het gebied van gezondheidsinnovatie. Dit traject zal volledig worden geïntegreerd in het gewestelijke ecosysteem (universitaire topkwaliteit, hoge concentratie ziekenhuizen, rijk ecosysteem van start-ups) om de toepassing en valorisatie van innovaties op gezondheidsgebied te vergemakkelijken.

Het versterkte traject spitst zich toe op de animatie van het Brusselse gezondheidsecosysteem in de kritieke fasen van de gezondheidsinnovatie:

- Overgang van universitaire spin-off naar start-up en steun voor projecten in een vroeg stadium;
- Prototyping;
- Klinische validatie;
- Certificering en patenten;
- Valorisatie in ziekenhuizen;
- Upscaling.

In een eerste fase zullen de actoren van het ecosysteem worden geraadpleegd om de behoeften te evalueren, maar ook om de reeds beschikbare instrumenten en ondersteuning in kaart te brengen en na te gaan welke moeten worden geheroriënteerd en welke moeten worden opgezet. Vervolgens zal dit traject zo worden uitgewerkt dat het perfect en efficiënt in het Brusselse ecosysteem past.

Dankzij dit traject houdt de gewestelijke strategie ter ondersteuning van innovatie in de gezondheidszorg rekening met de complexiteit van de sector en voorziet in doeltreffende en aangepaste oplossingen, die van essentieel belang zijn om de steun aan deze prioritaire sector te consolideren.

Dit versterkte traject is een specifieke actie voor de gezondheidssector in de GIS 'Gepersonaliseerde en geïntegreerde gezondheid en zorg' van het Gewestelijk innovatieplan 2021.

Gedragen door:	– Innoviris
Mede ondersteund door:	– hub
Doelgroepen:	– Ondernemingen
In coördinatie met:	– Plannen: Gewestelijk Innovatieplan – GSET: Gezondheids-innovatietraject van het hoofdstuk Innov

Pijler 3: Ondersteuning van innovatieve projectleiders

SANTE 6: Ondersteuning van innovatieve projectleiders op individuele basis

- *Ondersteuning van bedrijven bij het opschalen op een duurzame manier;*
- *Hulp bij het structureren van projecten en ondernemingen in verschillende stadia van hun ontwikkeling;*
- *Nuttige contacten binnen het lokale, nationale en internationale ecosysteem faciliteren.*

Individuele ondersteuning behoort tot de kernactiviteiten van Lifetech in samenwerking met de hub-teams. De steun kan eenmalig of op langere termijn zijn. Ondernemers profiteren van contacten die voortvloeien uit prospectie- en netwerkwerkzaamheden. De business developers zorgen voor het uitdagen van de projectleiders en begeleiden hen bij diverse zaken. Er wordt ondersteuning op maat geboden voor het bedrijfsplan en de presentatie van het project.

Gedragen door:	– hub.brussels (lifetech)
Doelgroepen:	– Ondernemingen die lid zijn van de Lifetech cluster
In coördinatie met:	– Andere GSET-maatregelen – Plannen

SANTE 7: Gezamenlijke ondersteuning van innovatieve projectleiders via de MedTech Accelerator

- *De ontwikkeling en marktintroductie van innovatieve healthech-oplossingen in Brussel versnellen*
- *Projecten met een hoog potentieel naar Brussel halen*

De accelerator is een collectief ondersteuningsprogramma voor innovatieve bedrijven in de Health-Tech-sector in Brussel. Deze wordt georganiseerd over 5 maanden en biedt 15 dagen workshops, bezoeken, netwerking en (individuele) coaching met

deskundigen. Het eindigt met een pitch wedstrijd. Het behandelt de onderwerpen bedrijfsmodel, regelgeving, prototyping, klinische proeven, financiering, prijsstelling, verkoop, enz.

De voortzetting van het acceleratieprogramma zal daarom voor de regering een prioriteit zijn.

Gedragen door:	– hub.brussels (lifetech)
Mede ondersteund door:	– EFRO ALIF
Doelgroepen:	– Innoverende bedrijven die in Brussel gevestigd zijn of zich daar willen vestigen, leden of toekomstige leden van de Lifetech Cluster
In coördinatie met:	– Andere GSET-maatregelen – Plannen

SANTE 8: Ondersteuning van innovatieve projectleiders door toegang tot het MedTech Atelier®

- *Steun voor 'healthtech'-prototypes opzetten en coördineren*
- *De toegang tot en het gebruik van de Brusselse prototyping-middelen faciliteren en bevorderen*

De workshop helpt ondernemers een vroeg prototype te ontwikkelen door toegang te krijgen tot gespecialiseerde vaardigheden en apparatuur die een aanvulling vormen op het aanbod van gewestelijke fablabs. Binnen het BLSI is een speciale prototyping-ruimte gecreëerd. Het project zal evolueren naar de oprichting en coördinatie van een 'prototyping-ecosysteem' bestaande uit meerdere en gedecentraliseerde locaties.

Gedragen door:	– hub.brussels (lifetech)
Mede ondersteund door:	– BLSI – Covartim
Doelgroepen:	– Leden van de Lifetech Cluster
In coördinatie met:	– Andere GSET-maatregelen – Plannen

Pijler 4: Promoten van innovaties 'made in Brussels'

SANTE 9: Ondersteuning van de internationale ontwikkeling van bedrijven in de sector

- *Organisatie van of deelneming aan economische missies, internationale handelsbeurzen, bezoeken en B2B*
- *Prospectie van nieuwe kansen / nieuwe leden*

Door aanwezig te zijn op grote handelsbeurzen krijgt het Brussels Gewest zichtbaarheid, naast Vlaanderen (FIT) en Wallonië (AWEX). Vooraf moet een analyse van de interessegebieden en een prospectie naar evenementen worden uitgevoerd. Deze prospectie moet worden uitgevoerd door de analyse van kansen en evenementen die verband houden met transitiecriteria en in samenhang met de investeringsstrategie van Finance&Invest.brussels.

Gedragen door:	– hub.brussels (Export & lifetech)
Mede ondersteund door:	– hub.brussels (export) – Finance&invest.brussels
Doelgroepen:	– Ondernemingen in de gezondheidssector
In coördinatie met:	– Andere GSET-maatregelen – Plannen

Pijler 5: Werken aan preventie

SANTE 10: De ontwikkeling van projecten gericht op preventie faciliteren

- *Faciliteren van het testen, valideren en integreren van innovatieve oplossingen voor primaire, secundaire en tertiaire preventie*
- *Ondersteuning van leden die preventieprojecten ontwikkelen (testen, valideren en integreren)*

Met dit gezondheidspreventieproject wil lifetech, in samenwerking met COCOF, COCOM en VGC te zorgen voor een samenhangende aanpak met het preventiebeleid op EU-niveau, bijdragen tot de creatie van een aantrekkelijk Brussels ecosysteem voor ondernemers, industrie, investeerders, gezondheidswerkers en eerstelijns gezondheids- en sociale zorgactoren. Het doel is de toegang tot preventie en de levenskwaliteit voor de hele Brusselse bevolking op een duurzame manier te verbeteren. Het project wil de muren tussen de actoren doorbreken door mensen met elkaar in contact te brengen. Het wil onbevredigde behoeften in het veld aan de oppervlakte brengen en eindgebruikers bewust maken van het gebruik van innovatieve oplossingen door deze te testen, te valideren en uiteindelijk te integreren.

Gedragen door:	– hub.brussels (lifetech)
Mede ondersteund door:	– COCOM, COCOF en VGC – FEDER ALIFE
Doelgroepen:	– Het ecosysteem gezondheid
In coördinatie met:	– Andere GSET-maatregelen – Plannen

9. GOVERNANCE

Om de implementatie van de GSET te organiseren, zijn verschillende bestuursorganen en structureringsmiddelen gepland:

- De **strategische coördinatie** heeft tot doel de sociale partners te informeren over de voortgang van de strategie en met hen van gedachten te wisselen om de prioriteiten voor het komende jaar vast te stellen;
- De **Coördinatiecommissie van** de GSET organiseert de concrete implementatie van de GSET;
- De **Uitgebreide Strategische Raad van de Economie** verenigt de leidende ministers en de algemene directies van de overheidsinstanties die in hun bevoegdheden actief zijn;
- Toezicht op de uitvoering van de acties en regelmatige reporting om de goede werking en de voortgang van de uitvoering van deze acties te waarborgen;
- Een **werkmethode** voor het ontstaan van nieuwe voorstellen;
- De totstandbrenging van **nauwere samenwerking** tussen overheidsdiensten en met beroepsfederaties om de doeltreffendheid van de strategie voor de circulaire economie te verbeteren;
- Een **netwerk-** en actieplatform voor actoren om informatie te bundelen en een dynamiek van betrokkenheid van belanghebbenden te behouden.

GOUV 1: Strategische opvolging van de implementatie van de GSET

Deze maatregel heeft meerdere doelen :

- voorstellen om acties samen te dragen met andere publieke en private actoren;
- tijdens de uitvoering de naleving bewaken van de doelstellingen en de regels en werkingsbeginselen van de GSET ;
- nota nemen van de voortgangsverslagen van het coördinatiecomité;
- voorstellen voor heroriëntatie of nieuwe voorgestelde acties valideren.

De Strategische Coördinatie is gebaseerd op de stuurgroep voor de doelstellingen 1.1, 1.2 en 1.5 van GO4Brussels, waarvan de minister voor Klimaattransitie, de staatssecretaris voor Economische Transitie en de staatssecretaris voor Buitenlandse Handel de trekkers zijn. In de comités zullen systematisch de geassocieerde ministers en de sociale partners via Brupartners worden opgenomen. De strategische coördinatie komt ten minste eens in de zes maanden bijeen.

GOUV 2: Organisatie van een coördinatiecomité om de GSET concreet te implementeren

Hub.brussels, Leefmilieu Brussel, Innoviris en Brussel Economie Werkgelegenheid zullen verantwoordelijk zijn voor de algemene coördinatie van de GSET, in nauwe samenwerking met de staatssecretaris voor Wetenschappelijk Onderzoek en de minister van Leefmilieu. Dit omvat de volgende taken:

- toezicht houden op de uitvoering van acties en de ontwikkeling van synergieën tussen transversale en sectorale acties;
- de ontwikkeling van nieuwe voorstellen voor de evolutie van de GSET organiseren ;
- structuren voor nauwere samenwerking opzetten tussen overheidsdiensten en met beroepsfederaties om de doeltreffendheid van de strategie te verbeteren;
- de actoren aansturen en verbinden in netwerken.

Het Coördinatiecomité heeft ook volgende taken:

- Verslag uitbrengen aan de strategische coördinatie;
- Voorstellen voor nieuwe maatregelen ter goedkeuring voorleggen aan de regering;

- De onderlinge coördinatie verzekeren tussen economisch planningsbeleid en sectoraal beleid met klimaat- en milieudoelstellingen (Good Food, Renolution, HABP, Good Move);
- Verbanden en synergieën identificeren met de strategieën voor economische transitie en/of circulaire economie en sociale economie van het Waals en Vlaams Gewest en de Federale Staat;
- De acties van GSET coördineren met de andere doelstellingen van Go4Brussels 2030;
- Het opzetten van een boordtabel, de rapportering aan de regering en de stuurgroep, de monitoring van relevante indicatoren;
- De samenhang en transversaliteit in het beheer van de begrotingen (planning, uitschrijven van aanbestedingen, voorbereiding en monitoring van subsidies, enz.) garanderen

View.brussels zal worden betrokken bij het coördinatiecomité voor alle aangelegenheden betreffende opmaak van een boordtabel voor de rapportage aan de regering en de monitoring van de relevante indicatoren.

GOUV 3: Initiëren van versterkte interbestuurlijke samenwerking

De samenwerking tussen bepaalde administraties zal structureel en strategisch versterkt worden op vlak van economische animatie voor de implementatie van de GSET, namelijk hub.brussels, finance&invest.brussels, Leefmilieu Brussel, Innoviris, CityDev, de Haven van Brussel, Perspective. Deze nauwere samenwerking moet rond twee pijlers worden georganiseerd:

- Elkaar leren kennen (wie is wie, wie doet wat, ...) door gemeenschappelijke projecten te ontwikkelen;
- Gezamenlijke of gezamenlijke en gecoördineerde acties identificeren, voorstellen en voorbereiden binnen een geformaliseerd en goedgekeurd gezamenlijk werkprogramma.

GOUV 4: Oprichting van de Uitgebreide Strategische Raad voor de Economie (USRE)

De Raad bestaat uit de belangrijkste ministers en de algemene directies van de administraties in overeenstemming met hun bevoegdheden: Leefmilieu Brussel, Agentschap Net Brussel, Haven van Brussel, hub.brussels, Innoviris, Brussel Economie Werkgelegenheid, finance&invest.brussels, CityDev, Brupartners.

De USRE zal in elk van zijn samenstellende organen interne capaciteiten voor de economische transitie ontwikkelen met het oog op een interne strategie voor de aanpassing van zijn kernactiviteiten, waarvan de samenhang en ambitie geleidelijk zullen zijn.

EVALUATIE EN ACTUALISERING VAN DE GSET

GOUV 5: Bepaling van micro-, meso- en macro-indicatoren; kwantitatief en kwalitatief toezicht houden op en voorbereiden van de evaluatie van de uitvoering van de GSET

De evaluatie zal aan de stuurgroep worden voorgelegd met het oog op de goedkeuring van een bijgewerkte versie van de GSET binnen twee jaar na de vaststelling ervan.

GOUV 6: Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest voorzien van indicatoren die complementair zijn aan het Bruto Binnenlands Product (BBP).

De doelstelling van de invoering van complementaire indicatoren voor het bbp is tweeledig. Ze moeten het mogelijk maken om enerzijds de economische transitie in het BHG te volgen en anderzijds het Gewest te voorzien van verrijkte meetinstrumenten voor de gezondheid van zijn economie en het welzijn van Brusselaars om de informatie van het bbp aan te vullen.

Gedragen door:	– BEW
Mede ondersteund door:	– hub.brussels
Doelgroepen:	– Ondernemingen – Burgers – Academici
In coördinatie met:	

GOUV 7: Voorstellen van een nieuw reflectief academisch instrument voor economische transitie, gebaseerd op de ervaring van de leerstoel Circulaire Economie

De leerstoel Circulaire Economie heeft het mogelijk gemaakt om dit model te verankeren in de wetenschappelijke gemeenschap en in ruil daarvoor te profiteren van de bijdragen van een dergelijke verankering in termen van een academische blik en plaats voor reflexiviteit voor actoren in het veld. Innoviris zal samen met de andere partners van de GSET een reflectie initiëren om te bepalen welke noden er zijn aan een academische blik en welke ruimte daaraan moet worden gegeven. Op basis van de reflectie wordt een oproep gedaan aan de academische wereld.

GOUV 8: Ontwikkeling van de samenwerking tussen de Gewesten en de federale overheid op het vlak van de economische transitie

De ontwikkeling van de circulaire economie en de economische transitie brengt vele uitdagingen met zich mee die een betere samenwerking tussen de Gewesten en de federale staat vereisen: belastingen (btw, arbeid,...), regelgeving (met inbegrip van afval, met inbegrip van de verwijdering uit het afvalstatuut en het op de markt brengen van deze nieuwe producten), overheidsopdrachten, financiering, innovatie,...

In 2018 werd een intra-Belgisch platform over de circulaire economie opgericht, maar dit behaalde niet de verwachte resultaten door een gebrek aan politiek draagvlak en dus de middelen voor overheden om daaraan bij te dragen. Het gaat er hier dus om dit platform een mandaat te geven om voorstellen te doen aan de verschillende regeringen over deze transversale en strategische thema's. Dat kan via de Interministeriële Conferentie Leefmilieu (ICL) uitgebreid naar de economische sector zoals voorgesteld in het federale plan voor een circulaire economie dat op 17 december 2021 werd goedgekeurd.

Gedragen door:	– LB + Hub
Mede ondersteund door:	– hub.brussels – BEW – Innoviris – SPW – OVAM – FOD Volksgezondheid en Milieu
Doelgroepen:	– Gewestelijke en federale overheden
In coördinatie met:	

GOUV 9: Projecten en middelen vinden en benutten om de GSET-maatregelen te versterken

Het coördinatiecomité verbindt zich ertoe binnen de administraties specifieke tijd uit te trekken voor de opbouw en monitoring van internationale, Europese, interregionale of lokale projecten die de maatregelen vergemakkelijken of financieren of die bijdragen aan de uitvoering van de maatregelen of de verwezenlijking van de doelstellingen van deze strategie. Het doel is om de mogelijkheden voor samenwerking op de thema's van deze strategie beter te identificeren en te benutten en om het werk van de piloten van de maatregelen aan te vullen.

Gedragen door:	– Leefmilieu Brussel – Brussel Economie Werkgelegenheid – hub.brussels – Innoviris
Doelgroepen:	– Ondernemingen – Universiteiten – Administraties – Kabinetten
In coördinatie met:	

GOUV 10: De economische transitie in Brussel monitoren

Aan de hand van verschillende instrumenten en criteria kan worden vastgesteld of een economische actor een economische transitie naar voorbeeldigheid op milieu- en sociaal vlak heeft ingezet:

- Openbare en private labelingsystemen;
- Erkenning, met name in de circulaire economie;
- Projectoproepen (BeCircular, Handel, Good Food,...);
- ...

De GSET-coördinatie zal een monitoring opzetten om het gebruik van deze instrumenten te volgen teneinde het niveau van ontwikkeling van de economische transitie in Brussel vast te stellen. Ook de penetratiegraad per sector van de economische transitie zal worden vastgesteld.

10. VOORWARDEN VOOR SUCCES

Eerdere ervaringen (Alliances Werkgelegenheid Leefmilieu, GPCE) hebben het belang van bepaalde structurerende elementen aangetoond. Op basis van de doelstellingen van de 2030-strategie en onder leiding van de minister van Klimaattransitie en de staatssecretaris voor Economische Transitie en Wetenschappelijk Onderzoek, wordt de strategische coördinatie van de GSET versterkt door samenwerking met de sociale partners (Brupartners) en de Uitgebreide Strategische Raad van de Economie, die de algemene directies en adjunct-algemene directies van de administraties samenbrengt onder toezicht van de twee ministers.

Het **GSET-coördinatiecomité**, bestaande uit vertegenwoordigers van de kabinetten van de minister van Klimaattransitie en de staatssecretaris voor Economische Transitie en Wetenschappelijk Onderzoek, en de vier ondersteunende administraties (BEW, LB, Innoviris en hub.brussels) beheren de strategie. Dit comité heeft vier belangrijke doelstellingen, namelijk:

1. **De uitvoering van de maatregelen.**
2. **Het versterken van de impact van GSET.**
3. **Tussentijdse evaluaties van de GSET.**
4. **De voorbereiding van toekomstige maatregelen** die de evolutie van de GSET zullen markeren.

Met het oog op deze doelstellingen zullen mechanismen worden ingevoerd, die zijn gegroepeerd in drie categorieën, zoals weergegeven in het bovenstaande diagram.

5. Mechanismen die **de samenwerking tussen actoren versterken**;
6. Mechanismen die **de GSET openstellen voor nieuwe spelers**;
7. Mechanismen die **kennis ontwikkelen en delen**.

Deze bestuursmechanismen zullen acties structureren en de vorm aannemen van vergaderingen, evenementen, instrumenten, informatie-uitwisseling, enz., op een transversale of thematische, terugkerende of punctuele manier. Er zijn en blijven banden tussen de GSET en andere gewestelijke plannen en strategieën, om te zorgen voor **een coherente visie en beleid** in het hele Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Tegelijkertijd zal een inspanning worden voortgezet om de dialoog aan te moedigen waar nog geen synergieën tot stand zijn gebracht, gedurende de gehele uitvoering van de GSET. Ten slotte zal de **samenwerking tussen overheidsdiensten** worden versterkt om een **synergie van interventies** tussen gewestelijke actoren tot stand te brengen.

ALGEMENE COÖRDINATIE VAN DE GSET

		Uitvoering van de maatregelen	Versterking van het effect van de GSET	Voorbereiding van toekomstige maatregelen
Hernieuwde samenwerking tussen actoren	Coördinatie en synergieën tussen pilootprojecten	⊗	⊗	⊗
	Versterkte samenwerking tussen overheidsdiensten, waaronder CiReDe (regelgeving)	⊗	⊗	
	Coördinatie tussen plannen	⊗	⊗	
	Animatie en networking		⊗	
	Indicatoren en monitoring	⊗		
	Het begeleiden van de projectleiders van de maatregelen	⊗		
	Events met economische actoren	⊗	⊗	⊗
De GSET openstellen voor nieuwe actoren	Sectorale federaties	⊗	⊗	⊗
	Academische interventies		⊗	⊗
	Website, nieuwsbrief, sociale netwerken		⊗	
	Jaarlijkse conferentie	⊗	⊗	⊗
Ontwikkelen en delen van kennis	Transversale analyses		⊗	⊗
	Thematische analyses		⊗	⊗
	Tussentijdse evaluatie	⊗	⊗	⊗
	Koppeling van de SGET aan Europese beleidsmaatregelen/projecten		⊗	⊗
	Regelmatige dialoog met andere gewesten en de federale regering		⊗	⊗

11. BIJLAGEN

11.1. UITGEBREIDE DEFINITIE

De doelstellingen van de transitie zijn om de hele samenleving in beweging te zetten, en in het bijzonder de economische instrumenten van het Gewest, die deel uitmaken van de lange termijn. Daarbij wordt rekening gehouden met het uitgangspunt en de behoeften van de economische actoren om mijlpalen te definiëren die voldoende flexibele **progressiviteit** voorstellen binnen een ambitieus kader. Elke agent moet in staat zijn om geleidelijk aan deel te nemen aan het proces en zich te committeren aan een schema van prestaties om te streven naar een structurele transitie.

De economische transitie heeft daarom verschillende doelstellingen die hieronder in detail worden uiteengezet.

1. **Creëren van nieuwe economische opportuniteiten voor ondernemers die actief zijn in het Brussels Gewest en zorgen voor de economische welvaart van het Gewest en het scheppen van werkgelegenheid.**

    1.1. Ondersteuning van de opkomst van voorbeeldige economische modellen op sociaal en milieuvlak en mogelijk maken dat ze worden toegeëigend door Brusselse ondernemers. De definitie van de voorbeeldige onderneming is van essentieel belang, evenals de definitie van de criteria die de voorbeeldigheid op sociaal en milieuvlak te kwalificeren en die door de publieke operatoren worden beheerd, in co-constructie met de sociale partners.

    1.2. De banden tussen OOI en het economische ecosysteem versterken om innovatieve actoren die actief zijn in de economische transitie verder te ondersteunen.

    1.3. Heroriëntatie, versterking en verhoging van de Brusselse vraag om marktaandeel voor impactondernemingen te verzekeren.

    De transitie van Brusselse ondernemers versnellen en faciliteren, door de economische instrumenten van ondersteuning, huisvesting en financiering te heroriënteren ten voordele van ondernemingen die deelnemen aan het proces van economische transitie met aandacht voor ondernemingen die nog niet betrokken zijn bij of vertrouwd zijn met de economische transitie. Daartoe is het belangrijk dat er een consensus is over de economische hulp die wordt ingezet. In dit verband zal een inventarisatie worden gemaakt van alle door het Gewest voorgestelde economische steun en van de ondernemingen die er momenteel van profiteren (naar bedrijfsgrootte, sector van activiteit, enz.).

2. **Behoud van natuurlijk kapitaal, lokaal en wereldwijd.** Dit impliceert de co-constructie van:

    2.1. Een innovatieve economie die **bijdraagt aan de wereldwijde klimaatuitdagingen:**

    - De directe uitstoot van broeikasgas tussen 2005 en 2030 met ten minste 40 % verminderen en een kader voor de vermindering van indirecte emissies integreren om tegen 2050 koolstofneutraliteit voor zowel directe als indirecte emissies te bereiken.
    - Het grondgebied aanpassen aan de klimaatverandering (droogte, hittegolf, storm en intense regens, ...).

    2.2. Een **hulpbronnenefficiënte en circulaire economie**, die ten grondslag ligt aan:

- Het creëren van toegevoegde waarde uit lokale afvalbronnen.
- Lokale productie om de veerkracht van het Gewest te bevorderen en negatieve externaliteiten te internaliseren.
- Het rationeel en duurzaam gebruik en de import van materialen, energie, goederen en apparatuur.
- Het maximaliseren van de efficiëntie van het gebruik van hulpbronnen door middel van eco-design.
- Het verlenen van een dienst in plaats van een eigendom door de economie van functionaliteit.

2.3. Een **regeneratieve economie**, waarvan de actoren geïntegreerde, onderling verbonden en evenwichtige menselijke en natuurlijke ecosystemen ontwikkelen en in stand houden die voldoen aan de fundamentele behoeften van de samenleving, met respect voor de integriteit van de natuur. Daartoe delen, nemen en beheren ze milieu- en sociale verantwoordelijkheid in alle schakels in de waardeketen om besturingssystemen te creëren die compatibel zijn met natuurlijke cycli.

3. **Het beschermen van mensen, door het bevorderen van het creëren van hoogwaardige banen, een eerlijke en rechtvaardige verdeling van economische voordelen, inclusie en participatief en democratisch bestuur,** *impliceert* een sociale, inclusieve en democratische economie waarvan de uitvoering wordt gekenmerkt door verschillende dimensies op lokaal en internationaal niveau:

3.1. Versterkte steun, met name voor sociale ondernemingen, met inbegrip van het cooperatieve model. Een eerlijke verloning voor werk, het creëren van kwaliteitsvolle en duurzame jobs voor alle Brusselaars, ook voor hen die ver van de arbeidsmarkt staan (een definitie van kwaliteitsvolle en duurzame tewerkstelling is essentieel) en die diensten aan de gemeenschap omvat.

3.2. Inclusie van werknemers, zonder discriminatie, met aandacht voor de meest kwetsbaren of geïsoleerde en loongelijkheid.

3.3. Initiële opleiding, integratie en beroepsopleiding als essentiële instrumenten voor:

- het integreren van werkzoekenden die ver van de arbeidsmarkt af staan;
- het zorgen voor het behoud van werk in functies die zullen worden getransformeerd;
- het zorgen voor een transitei naar functies die zouden verdwijnen

3.4. Maatschappelijke goederen en diensten moeten toegankelijk blijven voor de hele bevolking. Het nastreven van een maatschappelijk doel.

3.5. Een eerlijke winstdeling binnen structuren en samenwerking op gelijke voet tussen kleine en grote economische actoren, met name via eerlijke handel.

3.6. Ondersteuning van alle burgers en ondernemers in de economische transitie, ongeacht hun sociaaleconomische, culturele of taalkundige context. Een inclusieve economische transitie ondersteunen, ook voor de meest kwetsbare mensen.

Ondersteuning van de uitoefening van participatief en democratisch bestuur, die gunstig is voor een grotere veerkracht van ondernemingen en het aanspreken van alle werknemers.

4. **Inspelen op de vitale functies van het grondgebied en de materiële behoeften van Brusselaars** door een **lokale economie** te ontwikkelen, met profit en non-profit componenten, **met een grotere autonomie die tegelijkertijd open blijft staan voor de buitenwereld door de knowhow van de Brusselse economische actoren te bevorderen:**

   4.1. Een aanbod van goederen en diensten dat lokaal inspeelt op de vitale functies van het grondgebied en de fundamentele behoeften van burgers en gebruikers/consumenten, waardoor de regio veerkrachtig wordt, met name door:

   - Een beter territoriaal netwerk om tegemoet te komen aan de behoeften van zowel burgers als ondernemingen en ongelijkheden binnen en tussen buurten te verminderen.
   - Relokalisatie die een grotere lokale productie van goederen en uitrustingen stimuleert die nodig is om de invoer op basis van koolstof te verminderen.
   - Economische en culturele toegankelijkheid tot duurzame consumptie en maatschappelijke diensten voor de meerderheid van de burgers.
   - Ethische en toegankelijke financiering die bijdraagt aan de doelstellingen van de transitie.
   - De economie van de commons en de integratie van lokale overheden als economische actoren op zich.

   4.2. De vaststelling van alternatieve indicatoren ter aanvulling van het bbp, in nauw overleg met de sociale partners van Brupartners.

   4.3. Een economie die openstaat voor de wereld en die de expertise van Brusselse ondernemingen en de export van diensten en kennis benadrukt om de impacteconomie naar andere gebieden te verspreiden.

Als een van de middelen **ondersteunt digitalisering de transitie** en zorgt tegelijkertijd voor de externaliteiten ervan. Daartoe moeten de particuliere en de publieke sector de volgende zaken doen:

   4.4. Ondersteuning van OOI voor economische en niet-economische doeleinden;

   4.5. Een efficiënt ecosysteem bouwen dat de opkomst en ontwikkeling van innovatieve economische activiteiten mogelijk maakt, banen creëren die niet kunnen worden verplaatst en een antwoord bieden op de uitdagingen van de economische transitie;

   4.6. Onderzoek ondersteunen om slimme en verantwoorde digitale oplossingen te ontwikkelen, met name wat betreft de energie-impact in verband met het gebruik ervan en natuurlijke hulpbronnen, terwijl ze toegankelijk blijven voor de meest kwetsbaren.

   4.7. Ervoor zorgen dat digitalisering inclusie en (trans-)lokale samenwerkingen bevordert (governance en impact op de structuur en organisatie van stromen en het delen van waarde en kennis), vooral met andere gebieden en gemeenschappen, waaronder de hele bevolking[94]

   4.8. Stimuleren van de ontwikkeling van nieuwe tools om de positieve en negatieve externaliteiten van digitalisering te meten en te evalueren. Dit om een afgemeten en opgemerkt standpunt in te nemen. Opgemerkt moet worden dat deze initiatieven ook de internationalisering van nieuwe diensten kunnen bevorderen om de vooruitgang van andere gebieden te meten bij het bereiken van hun doelstellingen met betrekking tot economische transitie.

   4.9. Ondersteuning van de begeleiding van de inclusie van de meest kwetsbaren bij de toegang tot digitalisering.

11.2. HULPBRONNEN- EN AFVALBEHEERPLAN

De volgende maatregelen van het HABP weerspiegelen de doelstellingen van de GSET:

Operationele doelstelling 4.1.: Het circulaire beheer van hulpbronnen en afvalstoffen binnen de economische activiteiten, de niet-marktactiviteiten en de openbare sector verbeteren (koppeling met bedrijfsondersteuning)

PRO 1: De implementatie van de wetgeving inzake hulpbronnen-afvalstoffen door de professionals begeleiden

PRO 2: De naleving van de verplichting tot het afsluiten van een contract en de sorteerplicht voor de producenten van niet-huishoudelijk afval garanderen

PRO 3: Het label 'Ecodynamische Onderneming' als hulpmiddel ter promotie van goede praktijken en ter bevordering van de innovatie op het vlak van duurzame consumptie en afvalbeheer

PRO 4: Om te zoeken naar en ervaring op te doen met praktijken van circulaire consumptie bij beroepsactiviteiten

Operationele doelstelling 6.1.: Experimenteren met en ondersteunen van innovatieve praktijken met betrekking tot de verpakkingen in handelszaken (koppeling met de steun van winkels en horeca)

AANBOD 2: Naar een inplanting van alternatieve handelspraktijken

AANBOD 3: Naar een inplanting van alternatieve consumptiepraktijken in de restauratiesector

Operationele doelstelling 6.2.: De activiteiten op het vlak van de reparatie, het hergebruik en de voorbereiding voor hergebruik van apparatuur ontwikkelen om aan de vraag ter zake van de gezinnen tegemoet te komen (koppeling met bedrijfsondersteuning en economische hulp)

AANBOD 5: Voor een versterking van het aanbod van Brusselse reparatie- en tweedehandse winkels en bedrijfsleven

AANBOD 6: Een ondersteunde sociale economie om de activiteiten op het vlak van reparatie en voorbereiding voor hergebruik in Brussel te maximaliseren

11.3. GOOD MOVE

Andere Good Move maatregelen die gekoppeld kunnen worden aan de GSET:

In verband met de maatregelen van de innovatie- en digitaliseringsassen:

C1: De ontwikkeling van MaaS begeleiden

In verband met de maatregelen van de bewustwordings- en ondersteuningspijlers:

D7: Verplaatsingsgeneratoren proactief ondersteunen (bedrijven, scholen, handels-, cultuur- en sportactiviteiten)

D8: Bedrijven aanmoedigen om hun bestellingen en leveringen te rationaliseren

C3: Diensten ontwikkelen in verband met fietsen en andere lichte vervoermiddelen

D9: Logistieke praktijken in de bouwsector veranderen

NOTES DE FIN

1. In de artikelen 10 tot 15 wordt uiteengezet waaruit deze 6 doelstellingen bestaan. Bijvoorbeeld: Een economische activiteit wordt geacht een substantiële bijdrage te leveren aan de transitie naar een circulaire economie, wanneer: a) zij natuurlijke hulpbronnen efficiënter gebruikt bij de productie, met name door het verbruik van primaire grondstoffen te verminderen of het gebruik van bijproducten en secundaire grondstoffen te verhogen; of door middel van maatregelen voor hulpbronnenefficiëntie en energie-efficientie; b) het verhoogt de duurzaamheid, repareerbaarheid, schaalbaarheid of herbruikbaarheid van producten, met name in het kader van ontwerp- en productieactiviteiten; c) het verhoogt de recycleerbaarheid van producten, met inbegrip van de recycleerbaarheid van de verschillende materialen waaruit ze bestaan, met name door niet-recycleerbare producten en materialen te vervangen of het gebruik ervan te verminderen; d) het gehalte aan gevaarlijke stoffen aanzienlijk wordt verminderd; enz.

   De verordening definieert overgangsactiviteiten (artikel 10, § 2) ook als een economische activiteit waarvoor geen technologisch en economisch haalbaar koolstofarm alternatief bestaat, maar die de transitie bevordert naar een klimaatneutrale economie die verenigbaar is met een veranderingspatroon dat erop gericht is de temperatuurstijging te beperken tot 1,5 °C.

   Het definieert ook faciliterende activiteiten, dat wil zeggen, die andere activiteiten rechtstreeks in staat stellen een substantiële bijdrage te leveren aan een of meer van de milieudoelstellingen van artikel 9. Bijvoorbeeld: de rails (in staal) waarmee treinen kunnen rijden.

   Artikel 17 definieert aanzienlijke schade aan milieudoelstellingen. Bijvoorbeeld: deze economische activiteit wordt geacht aanzienlijke schade toe te brengen aan de mitigatie van de klimaatverandering, wanneer deze activiteit aanzienlijke broeikasgasemissies genereert.

   De verordening voorziet ook in openbaarmakings-/transparantieverplichtingen voor financiëlemarktdeelnemers en ondernemingen (artikelen 4 tot 8). Ondernemingen (financieel en niet-financieel) en emittenten van financiële producten moeten aangeven (d.w.z. invoeren in een openbare database) hoeveel van hun inkomsten, uitgaven en beleggingen worden gedaan in duurzame economische activiteiten.

   Ten slotte wordt in de verordening aangekondigd dat de Commissie in gedelegeerde handelingen de technische screeningcriteria zal ontwikkelen om te bepalen onder welke voorwaarden een bepaalde economische activiteit geacht wordt substantieel bij te dragen aan: mitigatie van de klimaatverandering; aanpassing aan klimaatverandering, enz.

2. De volledige definitie die in samenwerking met Brupartners is opgesteld, is opgenomen in de bijlage

3. Aanbeveling van de Europese Commissie van 6 mei 2003 betreffende de definitie van een vennootschap. Aanbeveling opgenomen in het kader van de ordonnantie van 3 mei 2018 betreffende steun voor de economische ontwikkeling van ondernemingen.

4. Participatief bestuur valt onder de ordonnantie van 23 juli 2018 betreffende de erkenning en de ondersteuning van sociale ondernemingen. Het doel hierbij is dat de ondernemingen voldoen aan één of meer van de criteria van artikel 6 van deze ordonnantie, namelijk : 1° een grote mate van autonomie van het management, zowel inzake strategie als dagelijks beheer; 2° een democratische beslissingsbevoegdheid die niet uitsluitend gebaseerd is op het bezit van kapitaal; 3° een transparante en participatieve dynamiek waarbij de voornaamste belanghebbenden betrokken zijn.

5. Definitie van het voorontwerp van verordening tot mobilisatie van spaargelden van burgers ten behoeve van de economie en de economische transitie.

6. De indicatoren voor het meten van het begrip 'kwaliteitsvolle jobs' zullen door de regering, op voorstel van de minister van Werkgelegenheid, in samenwerking met Brupartners worden bepaald in het kader van de gedeelde prioriteiten van de Go4Brussels 2030-strategie, zoals uiteengezet in de beleidswerf 2.2.3 getiteld 'Monitoring van de kwaliteitsvolle jobs'.

7. Verenigde Naties, The 2018 Revision of the World Urbanization Prospects: https://www.un.org/development/desa/en/news/population/2018-revision-of-world-urbanization-prospects.html

8. Artikel in 'Frontiers in Sustainable cities', 12/07/2021, Ting Wei, Junliang Wu, Shaoqing Chen, Keeping Track of Greenhouse Gas Emission Reduction Progress and Targets in 167 Cities Worldwide: https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/frsc.2021.696381/full

9. BISA, Mini-Bru 2022, https://bisa.brussels/sites/default/files/publication/documents/PerspectiveBrussels-Mini-Bru_2022-NL.pdf

10. De pijler 'levenskwaliteit in de stad en stedelijke veerkracht' omvat de sectoren gezondheid (met uitzondering van e-health), stedelijke industrieën en groot- en detailhandel die in Go4Brussels 2030 zijn opgenomen. De pijler 'culturele en creatieve industrieën' omvat toerisme, cultuur en evenementen. De pijler 'duurzame landbouw en voeding' omvat de voedingsindustrie. De pijler 'duurzaam beheer van hulpbronnen' omvat vervoer en logistiek en de bouw.

11. BISA, Socio-economisch overzicht 2021: economische, sociale en milieucontext van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, december 2021. https://bisa.brussels/sites/default/files/publication/documents/Panorama_2021_NL.pdf

12. Dat lage cijfer wordt vooral verklaard door het moratorium op faillissementen, de administratieve vereenvoudiging van de gerechtelijke reorganisatieprocedure en de tijdelijke steunmaatregelen.

13. BISA, Overzicht, pp. 25-26.

14. Sociaal-economisch overzicht 2021, BISA.

15. Conjunctuurbarometer, BISA, najaar 2021

16. De winnaars van deze projectoproep 2020 zijn: Boost Your Talent (Les Jeunes Entreprises / Groupe ONE ASBL / 100 000 entrepreneurs), Boost Your Project (GROUPE ONE / Les Jeunes Entreprises / 100 000 entrepreneurs Belgique / Fondation pour les Générations Futures), Start.Lab (Cascade), Start.Lab Ichec, Ctart.Lab UAB, Capital Young Sustainable Entrepreneurs (Capital), Ephec Entreprendre (Ephec) et Formation à la Pédagogie Entrepreneuriale (ECHEC)

17. Voorheen konden projecten onder bepaalde voorwaarden elk jaar worden vernieuwd.

18. De winnaars van deze projectoproep zijn: Impact + funding support (Osiris Crédal Plus PIJLERBL), Revival – collaborating for the resilience of entrepreneurs (Pulse Foundation), Entreprendre au féminin (Crédal Entreprendre PIJLERBL), Solvay Entrepreneurs (Cascade), Safety Net by REB (Réseau Entreprendre Bruxelles), Intelligent aankopen: duurzaam, maar niet duurder (CODUCO), De weg naar een succesvolle bedrijfsoverdracht (Integraal VZW / Overnamemarkt SA / Unizo Brussels ASBL), La Maison du Repreneuriat (HAUTE ECOLE ICHEC - ECAM - ISFSC ASBL / EPHEC ASBL), Herstructurering en beheer van moeilijkheden - Ondernemingsadviseurs (Ephec), Be Angels, INSPIRE - Transitiebegeleidingstraject voor Brusselse ondernemers (Groupe One), Wij zijn oprichters (Be Central), Centre of Excellence for Conflict Resolution (BECI), Ondersteuning van ondernemers door ondernemers (Réseau Entreprendre Bruxelles), Steun voor inclusief ondernemerschap (Microstart), Growth 4 Impact (Réseau Entreprendre Bruxelles ASBL / 1001pact Impact Investments SA / Solifin ASBL/ Wikipreneurs (Educa) SRL), Brusselse sociale ondernemingen helpen zichzelf te financieren via burgersparen (Financité), Solifin, Up coop - netwerk van ondernemers van de sociale economie (SAW-B), Ondersteuning van de stadia van opkomst van een sociale onderneming (Déclic en Perpective), C-SHIP (ICHEC), La Smala @Bruxelles, Réseau Diane (UCM).

19. Voorheen konden projecten onder bepaalde voorwaarden elk jaar worden vernieuwd.

20. Women in business deed eind 2020 ook onderzoek naar de impact van de crisis op vrouwelijke ondernemers.

21. Dit zal het geval zijn tussen de maatregelen van Hub en 1819, de projecten die gefinancierd worden via de bevoegdheid 'economie' (in 2022 en 2023 gaat het om 'Het Huis van de Onderneming' en 'De weg naar een succesvolle bedrijfsoverdracht') en die welke gefinancierd worden via de bevoegdheid 'werkgelegenheid'', waaronder het project 'Reload Yourself'.

22. Ondernemingen die zijn uitgesloten van de investeringsstrategie van finance&invest.brussels:
- ondernemingen die (en ondernemingen waarvan de leveranciers) opzettelijk wetgeving (sociaal, fiscaal, milieu, enz.) en fundamentele ethische normen overtreden;
- ondernemingen die (en ondernemingen waarvan de leveranciers) de grondrechten van mensen niet respecteren (onder meer door foltering, vrijheidsberoving, dwangarbeid en uitbuiting van kinderen);
- ondernemingen die als gevolg van hun activiteiten nadelige gevolgen kunnen hebben voor de volksgezondheid of het milieu, ongeacht hun naleving van lokale wet- en regelgeving. In dit verband zullen we ons laten inspireren door de DNSH-criteria ('Do no significant harm') die zijn

ontwikkeld in het kader van de verordening betreffende de totstandbrenging van een kader ter bevordering van duurzame beleggingen;
- ondernemingen die aanwezig zijn in 'belastingparadijzen' die zijn opgenomen in de pan-Europese lijst van landen die hebben geweigerd een dialoog met de Europese Unie aan te gaan of tekortkomingen in goed fiscaal bestuur te verhelpen (de lijst die de Raad op 6 oktober 2020 heeft aangenomen, is beschikbaar in https://www.consilium.europa.eu/nl/policies/eu-list-of-non-cooperative-jurisdictions/). In deze landen mag geen groepsmaatschappij of UBO (met een participatie van meer dan 25%) aanwezig zijn;
- ondernemingen die vooral actief zijn in controversiële sectoren, zoals de tabaksindustrie, gokken en de seks- en porno-industrie; de winning, de verwerking of het vervoer van steenkool of olie;
- ondernemingen die hun activiteiten baseren op corruptie en omkoping; en
- ondernemingen die betrokken zijn bij de productie of verkoop van wapens.

23. Maloney, Chris, The Secret to Accelerating Diffusion of Innovation: The 16% Rule Explained, Innovate or Die, 10 mei 2010. Web. 04 Apr. 2016.

24. https://www.eesc.europa.eu/fr/our-work/opinions-information-reports/opinions/taxinomie-de-la-finance-durable-changement-climatique

25. https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/2021_02_18_epc_do_not_significant_harm_-technical_guidance_by_the_commission.pdf

26. Hub.brussels host en coördineert clusters van ondernemingen in de volgende sectoren: audiovisueel (screen), bouw en renovatie (ecobuild), digitaal (software), duurzame economie (circlemade), gezondheidszorg (lifetech), toerisme, evenementen en cultuur (hospitality).

27. Alumninetwerken zijn de netwerken van ondernemingen die incubators hebben doorlopen.

28. De cityfabs staan open voor iedereen en elk fablab heeft zijn eigen specifieke kenmerken. cityfab 1 wil de digitale kloof overbruggen. cityfab 2 heeft als doel de transitie van traditionele industrie naar lokale, duurzame en digitale productie te faciliteren. cityfab 3 heeft als doel om lokale en duurzame productie naar een hogere schaal te brengen.

29. BISA, Mini-Bru 2021, p.7: https://ibsa.brussels/sites/default/files/publication/documents/PerspectiveBrussels-Mini-Bru_2021-ENG.pdf

30. https://guidedesachatsdurables.be/fr

31. http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lg.pl?language=fr&la=F&cn=2014051604&table_name=loi

32. Zo heeft WBL (Waterschapsonderneming Limburg), verantwoordelijk voor de afvalwaterzuivering in de Nederlandse provincie Limburg, eind 2021 de 1e prijs van de European Innovation Procurement Awards (EUIPA) gewonnen voor de lancering van een innovatief overheidscontract voor de ontwikkeling van automatiseringsoplossingen waarmee zij proactief kan anticiperen op potentiële problemen op haar afvalwatertransmissienetwerk, door de werking ervan continu te monitoren.

    De eerste aankoopfase van het innovatieproces kent drie 'onderscheiden' componenten van procesautomatisering, beveiliging en big data. De volgende fase van de aankoop van de resultaten maakt hun integratie en de effectieve mobilisatie van big data mogelijk als ondersteuning voor automatisering en beveiliging. Het project als geheel, bestaande uit deze 2 fasen, is een voorbeeld van een 'innovatiepartnerschap'.

33. De definities van Hard Support en SoftPower zijn te vinden in het verslag 'Enhancing the soft power of innovation agencies in Europe' van de organisatie TAFTIE.

34. Sociale innovatie wordt gedefinieerd als het geven van een nieuw en innovatief antwoord op opkomende of onvoldoende opgeloste sociale vraagstukken, uitdagingen of behoeften, door bij de ontwikkeling ervan rekening te houden met de participatie en samenwerking van lokale belanghebbenden, met name begunstigden, klanten, overheidsdiensten, exploitanten, gebruikers, burgers,..

35. Ondernemingen die voldoen aan de filosofie van genoemde ordonnantie, maar die de erkenning (nog) niet hebben verkregen, kunnen ook in aanmerking komen onder voorbehoud van voorafgaande analyse door de dienstverleners en financieringsorganen van de Innovation Journey.

36. Observatoire de l'économie sociale, 'Etat des lieux de l'éco-

nomie sociale 2017-2018', Les cahiers de l'observatoire, maart 2020

37. Observatoire de l'économie sociale, 'Etat des lieux de l'économie sociale 2017-2018', Les cahiers de l'observatoire, maart 2020

38. Nationale Raad voor de Coöperatie.

39. De common wordt gedefinieerd als een sociale instelling, een systeem van zelfbestuur, bestaande uit een gemeenschap van mensen die exclusieve toegang hebben tot en gezamenlijk beheer hebben van een gemeenschappelijke bron, op basis van een praktijk van samenwerking, dat wil zeggen collectief vastgestelde regels. De commons zijn een derde manier om een hulpbron te beheren, naast de markt (maximalisatie van winst en privé-eigendom) en overheidsinstanties (publiek eigendom). Een groepswoning, Wikipedia of een collectieve moestuin zijn commons, net als een coöperatie die een ethische en duurzame mailbox creëert, een fablab dat ambachtslieden laat creëren in een gedeelde ruimte, op gedeelde machines of een coöperatief platform dat woningen te huur aanbiedt in Europese hoofdsteden, waarbij de winst wordt herverdeeld naar projecten van lokale verenigingen.

40. B. ROELANTS, D. DOVGAN, H. EUM, E. TERRPIJLERI, The resilience of the cooperative model – How worker cooperatives and other worker-owned enterprises respond to the crisis and its consequences, CECOP-CICOPA Europe, juni 2012. Zie ook A. BILLIET, F. DUFAYS, S. FRIEDEL en M. STAESSENS, 'De veerkracht van het coöperatieve model: hoe gaan coöperaties om met de COVID-19-crisis?', Briefings in ondernemersfinanciering, Themanummer: COVID-19 en ondernemerschap, vol. 30, maart 2020; E. DEFFET, 'De kleine coöperatieve onderneming kent de crisis niet', Le Soir, 15 juni 2020. (https://plus.lesoir.be/307369/article/2020-06-15/la-petite-entreprise-cooperative-ne-connait-pPijler-la-crise).

41. art. 11 tot 13 van de ordonnantie van 23 juli 2018 betreffende de goedkeuring en ondersteuning van sociale ondernemingen.

42. 'Commoners' is een term die 'verwijst naar mensen die deel uitmaken van een gemeenschap die is gegroepeerd rond het behoud en het gebruik van een gemeenschappelijk goed.' (https://wiki.remixthecommons.org).

43. IGEAT – ULB. 2018. Proces van het opstellen van een Brussels Industrieel Plan. Eindrapport: Verloop

44. ESPON, (2020) MISTA: Metropolitan Industrial Spatial Strategies & Economic Sprawl - Annex 2 Background Report, ESPON EGTS, Luxemburg

45. Ambachtelijke activiteiten, hightechactiviteiten, industriële activiteiten, productieactiviteiten van materiële diensten en immateriële goederen. Als productieve activiteiten worden behandeld: management- of administratief werk, opslag en bedrijven die daaraan ondergeschikt zijn.

46. De Boeck, S & Ryckewaert, M. (2020). The Preservation of Productive Activities in Brussels: The Interplay between Zoning and Industrial Gentrification. Urban Planning. 5. 10.17645/up.v5i3.3092.

47. ECORES, ICEDD, BATIR (ULB) 2015. 'Metabolisme van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest: identificatie van stromen, actoren en economische activiteiten op het grondgebied en denkpistes voor de optimalisatie van de middelen', studie uitgevoerd in opdracht van Leefmilieu Brussel, 289 blz. + bijlagen.

48. Diagnose van mobiliteit in het Brussels Gewest| Maart 2017 'Waarom zijn er zoveel vrachtwagens in en rond Brussel?' Uitdagingen

49. FabCities & Grounded/Foundational Cities (https://fab.city/)

50. Dit is een publiek-privaat systeem dat gericht is op het identificeren en wegnemen van regelgevende belemmeringen waarmee actoren in het veld en overheden worden geconfronteerd.

51. Het logistieke gedeelte over handelszaken wordt behandeld in het hoofdstuk over handelszaken.

52. Gewestelijk innovatieplan, strategisch innovatiedomein (DIS) 'Klimaatrobuuste gebouwen en infrastructuur', actie 1.1.3.

53. Middelgrote productielocaties die opschaling mogelijk maken.

54. Artikel 43 van de beheersovereenkomst 2021-2025 van CityDev: 'CityDev verbindt zich ertoe om, voor zover de beschikbare middelen en met de steun van de overheid, alles in het werk te stellen om de site Schaarbeek-Vorming te verwerven om onder meer een cluster van activiteiten in de circulaire economie te ontwikkelen.

Om ervoor te zorgen dat de problemen in aanmerking worden genomen op het niveau van de hele hefboomzone met betrekking tot Schaarbeek-Vorming, zullen perspective.brussels en citydev.brussels de productie van een globale visie coördineren via een raadplegingsproces waarbij alle potentieel betrokken actoren betrokken zijn. Op basis van deze visie en een beslissing van de Regering zal citydev.brussels zich indien nodig engageren om deze site te verwerven en te ontwikkelen. citydev.brussels engageert zich ook om alles in het werk te stellen om de projecten LionCity en Weststation zo snel mogelijk uit te werken. Artikel 3 van het beheerscontract van de Haven: 'Verwerven van het grondbeheer van Schaarbeek-Vorming op basis van een door de regering te nemen beslissing'. De ontwikkeling en daaropvolgende operationalisering van een multimodaal logistiek platform (water-spoor-weg), rekening houdend met de mogelijke heropening van de Zenne dankzij een nieuwe groene en blauwe infrastructuur en de economische en stedelijke vereisten geïdentificeerd door de studies gecoördineerd door Perspective.brussels, Citydev.brussels en de Haven.

55. Een UPV-instantie (Uitgebreide producentenverantwoordelijkheid) is verantwoordelijk voor de gehele levenscyclus van een product (inclusief afval).

56. Een 'behoudende inzameling' is een inzameling die het mogelijk maakt om het potentieel voor hergebruik van de verzamelde goederen te benutten en te vergroten.

57. Meer context: https://hub.brussels/fr/commerce-de-detail-qui-se-tient-derriere-le-comptoir/

58. Steun tot 4.000 euro per fiets en 2.000 euro per aanhangwagen kan onder bepaalde voorwaarden aangevraagd worden bij Brussel Economie-Werkgelegenheid. https://economie-emploi.brussels/prime-cairgo-bike

59. Projecten in deze richting behoren tot de winnaars van de 2021-editie van deze projectoproep.

60. https://economie-werk.brussels/projectoproep-open-soon-2021

61. https://economie-werk.brussels/projectoproep-local-together-2021

62. H. FERREBOEUF (regie), Lean ICT – Pour une sobriété numérique, oktober 2018, p. 4, op https://theshiftproject.org/wp-content/uploads/2018/11/Rapport-final-v8-WEB.pdf en H. FERREBOEUF, 'Pour une sobriété numérique', Futuribes, 2019, p..

63. H. FERREBOEUF, op.cit., blz. 21.

64. NEKP, hier beschikbaar: https://www.nationaalenergie-klimaatplan.be/. Uittreksel: ' Een sobere digitale transitie gaat niet alleen over het verminderen van het directe energieverbruik van digitale activiteiten, de aanschaf van de meest energiezuinige en duurzame uitrustingen (Green for IT), minder vaak veranderen of onnodig energieverbruik verminderen. Om de energie- en milieuvoetafdruk van de digitale technologie te verkleinen, moeten we ook terugkeren naar het individuele en collectieve vermogen om de rationaliteit van onze aankoop- en consumptiepatronen voor digitale objecten en diensten in twijfel te trekken en deze dienovereenkomstig aan te passen. Dit vereist ook een effectief beheer van digitale hulpmiddelen aan het einde van hun levensduur (smartphones, computers, datacenters, enz.).'

65. 121 winkels en 87 horecazaken profiteerden van het speed-coachingaanbod van hub.brussels (+- 3 uur coaching in 7 kernthema's). Sinds het begin van de crisis (T2-2020) hebben 19 winkels en 5 horecazaken geprofiteerd van de ondersteuningsdienst voor digitale marketing en e-commerce van hub.brussels.

66. Administratieve ondersteuning en ondersteuning voor gegevensbeheer

67. Household Budget Survey, gegevens 2018, BISA; perspective.brussels

68. https://horecaformabepro.be/wp-content/uploads/2021/07/2018_EtatdeslieuxdusecteurHoreca-bruxellois.pdf

69. Studie 'Prévention et valorisation des invendus alimentaires dans le secteur du commerce belge' , Comeos, oct 2019

70. https://horecaformabepro.be/wp-content/uploads/2021/07/2018_EtatdeslieuxdusecteurHoreca-bruxellois.pdf

71. https://perspective.brussels/sites/default/files/documents/commercebruxelloisenchiffres_2017.pdf

72. https://mk0biowalloniejo431r.kinstacdn.com/wp-content/uploads/2020/06/Le-bio-en-chiffre-2019.pdf

73. 13 nieuwe dit semester, terwijl we weten dat de situatie erg moeilijk voor hen is

74. De GSET zal tussenkomen ter ondersteuning van Good Food om de economische transitie-instrumenten achter de doelstellingen van de strategie te mobiliseren en het actieplan van de Good Food 2.0-strategie zal deze acties ook

integreren om alle geplande acties samen te brengen in één thematisch actieplan. De administraties belast met het economisch en wetenschappelijk onderzoeksbeleid (hub.brussels, Brussel Economie en Werkgelegenheid, CityDev, finance&invest.brussels en Innoviris) zullen in het bijzonder gemobiliseerd worden achter de GF2.0-doelstellingen

75. Good Food netwerken = Belgische voedselketens (bij voorkeur) die hun milieu-impact minimaliseren door de biodiversiteit en de bodem te beschermen en het gebruik van chemische middelen tijdens de productie te minimaliseren. Deze Good Food netwerken versterken de voedselautonomie van het BHG en de banden tussen boeren en consumenten in Brussel. Ze stimuleren de groei van lokale marktaandelen en laten elke tussenpersoon in de waardeketen profiteren van een lonende prijs via een zeer efficiënt model.'

76. De bakker of restauranthouder die de voorkeur wil geven aan productiemethoden met minder impact op het milieu, draagt een dubbele last omdat hij zijn grondstoffen duurder zal moeten kopen dan conventioneel en de kost voor de certificering zonder welke hij zijn aanpak niet aan zijn klanten kan communiceren.

77. Dit is BE-cook in Greenbiz, Co-oking is net gesloten

78. Gemiddeld komt driekwart van de kandidaten voor de Open Soon projectoproep uit de voedingssector.

79. Bron: www.health.belgium.be

80. Bron: Economic Analysis of the HealthTech sector in Brussels, Novembre 2020

81. www.lifetech.brussels

82. https://lifetechbrussels.com/medtech-accelerator-lifetech/

83. Source : https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/the-top-10-causes-of-death.

84. European Observatory on Health Systems and Policies (2017), State of Health in the EU : Belgique, https://ec.europa.eu/health/sites/health/files/state/docs/chp_be_french.pdf.

85. Chronic Obstructive Pulmonary Disease

86. Zie ook: Observatoire de la Santé et du Social de Bruxelles-Capitale (2019), Tous égaux face à la santé à Bruxelles ? Données récentes et cartographie sur les inégalités sociales de santé, https://www.ccc-ggc.brussels/sites/default/files/documents/graphics/dossiers/dossier_2019-2_inegalites_sociales_sante.pdf.

87. Zie ook: Sciensano (2019), Epidémiologie et santé publique. Style de vie et maladies chroniques, https://www.belgiqueenbonnesante.be/images/hsr/HSRReport2019_FR.pdf.

88. European Observatory on Health Systems and Policies (2019), State of Health in the EU : Belgium, https://eurohealthobservatory.who.int/publications/m/belgium-country-health-profile-2019.

89. Met name de vervanging in mei 2021 van de Richtlijn voor medische hulpmiddelen 93/42/CE door de Verordening voor medische hulpmiddelen 2017/745.

90. Zie: mhealthbelgium.be/fr/pyramide-de-validation Zie ook het werk van onze partner beMedTech: https://www.bemedtech.be/fr/actualite/communiques-de-presse/les-applications-medicales-desormais-remboursees

91. Zie bijvoorbeeld: European Patients Forum, What is patient empowerment ? www.eu-patient.eu/policy/Policy/patient-empowerment/

92. En 2017, seuls 2% des dépenses de santé sont allouées à des programmes de European Observatory on Health Systems and policies (2019) – State of health in the EU : Belgium, https://eurohealthobservatory.who.int/publications/m/belgium-country-health-profile-2019

93. https://www.nytimes.com/2018/01/18/health/drug-prices-hospitals.html

94. De translokale samenwerkingsdimensie maakt het mogelijk om de ontwikkeling van projecten op verschillende plaatsen (en dus een internationale invloed) te bevorderen, terwijl een bundeling van kennis en kosten voor immateriële middelen zoals digitale platforms (bijvoorbeeld het logistieke platform van Coopcycle dat mede is ontwikkeld door verschillende bakfietscoöperaties, waaronder Molenbike), wordt bevorderd.

COPYRIGHTS

P. 1 : © Werner Lerooy/Shutterstock, ©Arctik, © Zoe Schaeffer/ Unsplash , © Redd/Unsplash, © Eric Scheel/Pexels.

P. 2-3 : © 2019 Catarina Belova/Shutterstock.

P. 5 : © Alejandro Lopez/Unsplash.

P. 7 : © ShiftingEconomy

P. 10 : © 2019 Joanne Dale/Shutterstock.

P. 15 : © 2019 Werner Lerooy/Shutterstock.

P. 19 : © Yanick efAbImfojTY/Unsplash.

P. 21 : © 2019 Werner Lerooy/Shutterstock.

P. 23 : © 2018 Werner Lerooy/Shutterstock.

P. 31 : © Aurelien Romain/Unsplash.

P. 36 : © Arctik.

P. 39 : © Be Circular, 22 Feb 2018.

P. 44 : © Tobias Rademacher/Unsplash.

P. 48 : © Lucian Alexe/Unsplash.

P. 53 : © Arctik.

P. 57 : © Jonathan Kemper/Unsplash.

P. 63 : © Pete Walls/Unsplash

P. 71 : © Arctik.

P. 75 : © Arctik.

P. 79 : © 2019 Maykova Galina/Shutterstock.

P. 81 : © 2020 Werner Lerooy/Shutterstock.

P. 91 : © 2019 Maykova Galina/Shutterstock.

P. 99 : © Arctik.

P. 100 : © Norali Nayla/Unsplash.

P. 109 : © Christian Lue/Unsplash.

P. 115 : © Jonas Denil/Unsplash.

P.117 : © 2020 Tatevosian Yana/Shutterstock.

P. 122 : © Teunard Droog/Unsplash.

P. 131 : © Remco Marien/Unsplash.

P. 141 : © Be Circular, 28 Feb 2019.

P. 143 : © 2019 Werner Lerooy/Shutterstock.

P. 147 : © Be Circular, 22 Feb 2018.

shifting economy .brussels

SAMEN OP WEG NAAR DE ECONOMIE VAN MORGEN